

Ymc.
~~89~~
92

46²

Orationes Multifariæ a Philippo Beroaldo
Editæ recognitaq; cum Appendicula
Aliarum quoq; oratiûcularum.

Vellebet 2214

Hain 275-5-

(1500)

PHILIPPI BEROALDI BONONIENSIS
ORATIONES.

Philippus Beroaldus Martino Boemo discipulo suo.

c   Ollegi nuper oratiunculas nonnullas uariis a
me tēporibus & argumentis cōcinatas, easq;
te īpulsore tradidi īpressoribus īprimendas:
quæ fortassis tutius ītra chartaceā meā supelectilē de/
lituissēt sicuti prius situ puluereo obrutæ delitescēbāt.
Sed mos gerēdus fuit tibi id a me petitionibus prope
quotidianis efflagitātī: quē mei nominis amātissimū
meaq; quātulacūq; est etuditionis studiosissimum co
gnoui. Et sane tu unus in primis id facis qđ faciendū
doctissimi scriptores preceperūt: Vt preceptorē nō mi
nus q̄ ip̄a studia ames: eūq; ad patris uicē colas: qui &
ipse animoꝝ parēs merito nūcupari pōt. Nā sicuti pa/
rentes filioꝝ corpora effigiāt: Ita p̄ceptor discipulorū
mētes format. quæ res tāto p̄ciosior uideri solet quāto
homo īterior homine est exterior p̄stātior. Tu uero p/
ge quo cepisti mi Martine īter scholasticos Trāsmōta
nos pbatissime: & litteraꝝ studiis p̄ut, facis uigilāter
īcūbe. Enī uero suauissimi tui mores: Ingenii specimē/
Naturæ docilitas & auiditas inexhausta discēdi spō/
dēt talē te futurū: ut quādocūq; ī patriā repedare desti
naueris domuitionēq; capefferis: possis tecū cū cultu ni
toreq; italicōꝝ genuino opulētīā quoq; litteraꝝ ī Boe/
miam reportare. Hic autē libellus ut opinor neq; tibi
neq; tui similibus sordescet propter rerū quas cōtinet
non iniucundā uarietatē. Vale & dilige doctorē.

Oratio habita in enarratione Georgici carminis
atq; Trāquilli: qua laus rei rusticæ continetur.

Rudentis litterarū professoris officiū est
 p Viri prestātissimi Verba rebus quas trac
 taturus est accōmodare & orationem illis
 applicare scriptoribus quos est enarratu
 rus. Ut scilicet talis sit prima oratio qualis est rerum
 explicandarū futura materia. Et quemadmodum ille
 ineptus dicitur esse precator qui aquā a libero uinum
 precatur a nymphis: ita preposterus ille uideri potest
 enattator: qui in principio suarum enarrationum ua
 gatur extra propositum. & dum amphoram facere de
 bet urceum format. Nec immerito uetus ille uitupera
 tur orator qui cū diserte diceret & uolubilitate uerbo
 rū raperetur causam omnino non tangebatur: unde pru
 dens auditor & iudex bene inqt & bene, sed quorsum
 istud tuū ram bene? Nos igit' ne ab officio boni pro
 fessoris discederemus ea hodierno die dicere insti
 tuimus quæ agricolationis Virgilio & historiæ scrip
 tori Trāquillo sint accomodata. Quæ dū a nobis ex
 plicātur Vos omnis queso benigne attēteq; audiatīs:
 Nec inuiti sexquihoram officio litteratorio impiatis:
 Ea enim ut speramus audietis Quæ uoluptati uobis
 sit audiuisse: Et utilitati meminisse. Vitæ hominū tra
 dita sūt duæ. Rustica & Urbana. Quæ quēadmodū
 loco distinctæ sunt: ita tēporis iteruallo separata. Lō'

ge enim antiquior rustica est / Cū rura diu ante urbes
 inuentas homines coluerit: & immenso annoꝝ nume
 ro agricolæ urbanis antecellunt. nec mirū. Cū diuina
 natura dederit agros ars humana edificauerit urbes /
 Ipsam uero rusticā uitā eruditissimi bifariā diuiferūt
 uidelicet in pastoriciā & agriculturam. Alia enim sciē
 tia coloni est. alia pastoris. neq; idē sunt pastio & agri
 colatio: Quæ ab exiguis p̄fecta primordiis ad id di
 gnitatis processit ut rustici urbanis preponerentur: Vt
 apud uereres romanos rusticæ tribus laudatissimæ iu
 dicarentur: Urbanæ uero ignominiosæ. Et apud anti
 quos grecos illustrissimus q̄sq; pastor erat ex quo ali
 os græco uocabulo polyarnas alios polymelas alios
 polybutas uocitarunt. a multitudine uidelicet agnoꝝ
 ouiuū ac bouum. Romani cū uirum bonū laudabant eū
 bonū agricolam bonūq; colonū appellabāt. Amplif
 sime enim laudari existimabatur qui ita laudabatur.
 In tāto deniq; honore tātaq; estimatione ap̄d̄ priscos
 fuit rusticatio ut imperatores romanos nō puderet ma
 nibus Triumphalibus colere agros: Tractare semina
 Disponere arbuta: & eadē diligentia metiri arua qua
 castra & eadem cura exercere ligones & sarcula qua
 gladios & pila: Ipsi proceres urbis in agris moraban
 tur. Et ut inquit elegiarum scriptor
 Centum illi in praro sepe senatus erat.
 & cū cōsiliū publicū desiderabat a uillis accersēbātur
 in senatū / ex quo uiatoribus nomē est iditū / senatores

ducesq; in urbe accersentibus. Aranti Cícinato uiator attulit dictaturā. Serranū inuenere serentē oblatis honores. Porcius Cato ille censorius & omniū bonarū artium magister agricolendi studiosissimus fuit. & uillaticis uoluptatibus in primis oblectabat. Inter externos quoq; Abdolomino agrū colēti regimē Tyriorū ultro traditū ē & ultro oblata sunt regiae maiestatis insignia. Præterea nobilissimarū familiarū nō aliū de cognomēta sunt q̄ a rebus rusticanis. Nā fabii. Lentuli. Cicero nes a leguminibus quæ quisq; optimè serebat cognominati sunt. Pisones a pinendo nuncupati. Multa quoq; nomina hēmus ueterū Romanorū partim a maiore partim a minore pecote deducta. Nam iunios bubulcos. Statilios tauros. Pomponios uitulos cognomina uerūt. Et Porcii Catones: & Annii capræ idē dicunt. Quinetiā Italiā nuncupationē traxisse a uitulis quos greci antiqui Italos uocabāt: Et Romanorū populum a pastoribus esse ortū nemo nō nouit. huc adde q; ex agricolis gignunt milites strenuissimi: & optimi Tyrones ex robusta rusticorū iuuentute deligebant. Firmitera etenim salubrioraq; sunt corpora eorū qui sub dio artus roborāt sorisq; uersant q̄ qui in urbibus intra conserta umbrosa desides cōstant. Et hinc me hercules est q; greci Romaniq; Tēpla esculapio medicinæ deo extra urbes edificabant. Quia uidelicet credebāt fidelius cōstantiusq; illos ualituros qui in agris q̄ qui in ciuitatibus habitarent. hinc illa ueterū romanorum

mascula proles agrestibus operibus exercitata & sub-
 dialibus durata laboribus bellicos tumultus martiasq;
 exercitiões facile sustinuit & aduersus externos ho-
 stes semper uictrix semper uicta sutexit. Eniuero tē-
 pora illi ita partiebant Vt nonis tantū diebus res urba-
 nas reuiscitaret reliquis septē diebus res rusticas exer-
 ceret. Vnde & nundinaz cōuentus cōstituti. Preterea
 cū mercatorū questus sit periculosus & calamitosus/
 cum feneratorum inhonestus & dedecorosus. Cū opi-
 ficum sordidus & illiberalis: Sola est agricultura ex
 qua questus stabilissimus honestissimūsq; consequit̃
 minimeq; inuidiosus: Quam Aristoteles in oecono-
 mico potissimam secundū naturam possessionum eē
 cōmemorat. in qua Catonis oraculum uitem questuo-
 sissimam iudicauit. Scropha uero pratis primatū bo-
 nitatis dedit: a quo ātīqui prata parata nominauerūt.
 Hinc locupletes appellati loci hoc est agri pleni. Et ip-
 sa pecunia ipsumq; peculium a pecore nomen forti-
 untur: quod ī rusticatione questuosissimū est. Quod
 unū diuitiarū genus apud ueteres usurpabat. Extant
 tamen auctores inclytissimi qui autumant pecuniam
 a nota pecudis esse a p̃pellatam: qua signatus fuit ex
 ære nūmus a Seruio Tullio rege romanorum. These-
 um quoq; apud græcos memorie proditū est signasse
 nūmum bouis nota: ut ita ad agricolationem atticos
 prouocaret. Vnde hecatonboon quod est centū num-
 morum: & decaboon quod est decem appellant ab eo

nummo in quo effigies bouis erat insculpta. Quin etiam
 luculentissimi scriptores fortunatiorem beatio-
 remq; rusticorum uitam q̄ urbicorū esse dixerunt. Et
 olim Delphicus Apollo Aglaum psophidium dixit
 esse felicissimum: Qui paruum quidem prediolum
 colebat sed annuis uictibus large sufficiens. Ex quo
 nunq̄ egressus ferebatur. Et Dioclicianus imperator
 imperio imperatoriāq; purpura depositis festinabun-
 dus se contulit ad Tranquillitatem rei rusticæ quie-
 tissimam. Illicq; in ocio beatissimo consenuit. Et Ata-
 lus Rex omitta regni administratione hortos fodere
 cepit & gramina feminare. Vnde non minus uere q̄
 eleganter scripsit Mantuanus Homerus.

O fortunatos nimium sua si bona norint
 Agricolas. Quibus ipsa procul discordibus armis
 Fundit humo uictum facilem iustissima tellus.
 Idem secundum litteratam uitam qua nihil est excel-
 lentius nihilq; amabilius. Exoptat uitam rusticā
 scribens facundissime

Rura mihi & rigui placeant in uallibus amnes
 Flumina amem siluasq; inglorius: Et ab Oratio de-
 centissime dictum est.

Beatus Ille qui procul negociis

Vt prisca gens mortalium

Paterna rura bobus exercet suis

Solutus omni fenore. Lucretius quoq; de uita rustica
 loquens ait

Tum loca tum sermo tum dulces esse cachini
 Cōfuerant. Agrestis enim tum musa uigebat. Et ab eo
 dem ocia agricolarū dia hoc est generosa nūcupantur.
 Merito igitur de agricultura / tā honorata tā laudata/
 tāq; frugifera nō solū priuati scriptores precepta tradi
 derunt / Verū etiā reges opæ pretiū se facturos existi
 marūt si de re rustica libros cōdidisset. Nec talē scrip
 titandi puinciā maiestati regiarū indecorā esse credide
 rūt. Siqdē Hiero. Attalus philometor : Et Archelaus
 Reges. Xenophon & Mago duces de rusticis rebus
 diligētissime p̄scripserunt. Cōplures uero minori for
 tuna: nō minori cura apud græcos negotiū istud scrip
 tis pdiderunt. Apud latinos autē M. Cato. q̄ dictus est
 optimus orator. optimus Senator. optimus Imp̄ator
 Agricolationē Ciuitate Romana donauit: & eā loqui
 latine primus instituit. Cuius liber extat eruditissime
 cōscriptus & p̄pter uetustatē adorādus. post hūc duo
 Salsernæ pater & filius. deinde Tremellius scropha.
 Cor. Celsus Iulius atticus. Iulius grecinus Iulius hygi
 nus. & gargilius Martialis hāc materiā p̄sequi sunt.
 Quorū uolumina Calamitate tēporū & icuria morta
 liū deperdita desyderātur. Ex his uero q̄ legūtur Tetē
 tius Varro rem rusticam expoliuit. Plinius cōpositissi
 ma breuitate uenustauit. Paladius decētissimo ordine
 distinxit. Columella autē tāq; rusticationis parens eam
 diligentius erudiuit: & totū disciplinæ corpus luculen
 tis uoluminibus cōplexus est. Sed nos maxime om̄

nium Virgilium Maronem Veneremur. Qui quāsi
 canon fuit posterioribus scriptoribus agriculturæ præcep-
 ta petentibus ab eo uelut a lege quadā. Quo uno Co-
 lumella præcipue est usus archetypo: qui Carmine rem
 rusticam fecit eloquentem. Eāque unus omnium maxime
 illustrauit. qui tāto maior est hesiodo a screeo in hoc scri-
 bendi genere apud grecos præstantissimo: quāto Mā-
 tua maior est ascra. Laudationibus Maronis in presen-
 tia super sedebimus: cū illius tāta sit gloria ut nullius
 laude crescat. nullius uituperatione minuatur. Hoc
 unum obiter dixisse contenti simus Virgilium tantum
 inter latinos poetas omnes excellere quātum inter mino-
 res itellas luna splendescit. Cui non fauor principum no-
 men conciliauit. Sed ingenium diuinum eximiaque uir-
 tutes fauorem principum & populi comparauerunt.
 Qui hoc solus affectus est: ut appellatiōe poetæ Vir-
 gilius apud latinos intelligatur. Sicuti apud grecos
 Homerus: sicut nūcupatione urbis roma significat.
 Est enim poeta haud dubie incomparabilis & quæ ce-
 teri omnes lōgo interuallo subsequantur. ut uerissime
 scripsit Quirilianus: & olim populus romanus audi-
 tis in theatro Virgiliti uersibus surrexit uniuersus. &
 presentem spectantemque poeram tanquā alterum augu-
 stum est ueneratus. Hic est ille quē oēs scriptores cer-
 tati exrollūt. De quo Alcinius poeta sic scribit.

De numero uatum si quis seponat homerum

Longe erit a primo quisque secundus erit.

Et si post primum Maro seponatur homerum
 Longe erit a primo quisq; secundus erit.
 Hūc etiā duo ī lingua uernacula excellētissimi poetæ:
 Franciscus Petrarca. & Dātes florētinus summis lau
 dibus decorarūt. Cōsensus eruditorū est nullū latinorū
 poetarū .P. Virgilio esse comparandū nedū æquipa
 randū. Qui a Lactancio nostrorū primus. a Seneca
 Yates Maximus: ab Augustino poetarū omniū pre
 clarissimus & optimus appellatur: Quem Alexander
 Romanus imperator Platonē poetarū nuncupabat.
 Enarrabimus itaq; consultissimum rei rusticæ illustra
 torē. Et diis bene iuuantibus Virgiliana georgica au
 spicabimur. In quibus tam emunctus tam eloquēs tā
 eruditus est: tam deniq; absolutus cōsumatusq;. Vt
 nō pauci ingenio doctrinaq; prestātes: Georgicū Ma
 ronis carmen Eneidī illi diuinæ anteponeere nō uereā
 tur. Ego uero ut hoc diiudicare nō ausim: ita illd̄ affir
 mare non dubitem ī georgicis Maronianis tantā esse
 rerum uerborūq; copiam: tantam multiformis doctri
 næ cognitionē: quātam in paucissimis scriptoribus no
 uisse meminerim. Enarratio huius poematis complec
 tetur enarrationē Columellæ. Catonis. Varronis. atq;
 palladii. multa quoq; plinianæ eruditionis cū Virgi
 liano carmine enodabimus: quæ prophanum uulgus
 ignorat. Eidem etiā lectioni multa iurisperitorū ac
 cōmodabimus. apud quos tituli sunt rerū rusticarū ut
 de fundo instructo. de seruitutibus prediorū: finī re/

gendorum: de aqua quotidiana & estiuā: de fonte de
 riuis: & multa id genus. inter legendū obseruabimus.
 q̄ curiosi lectores georgicorū fuerit diuus Augustinus
 diuusq; Hierony. qui sepius scule istius poematis citāt
 testimoniū. & in primis Hieronymus ī epistola ad ru/
 sticū monachū Versus illos decenter usurpat: Ecce su
 percilio cliuosi tramitis undam elicit: quorū pulcherri
 morū uersuū Spectatores esse admoneimur in decre/
 tis: Di. nouissima de consecratione. Lēctioni maronia
 nā copulata erit lēctio Suetonii Tranquilli scriptoris
 candidissimi: Cui consensu eruditorū dat palma in ui
 tis impatorū scriptitandis. Er quēadmodū Virgilium
 rei rusticæ scriptores exēplar habēt: Ita Suetoniū rāq;
 ducem posterī sequuti sunt ī hoc genere scribendi. Vn/
 de Iulius capitolinus p̄fitef se illo modo & ordine scri
 bere uelle de impatoribus quo Suetonius Trāquillus
 scriptitauit. Et diuus Hieronymus scriptorū ecclēsia/
 sticorū Catalogū texens ducem sequitur Trāquillum.
 & eius uolumen de grammaticis & rhetoribus uenu/
 stissime conscriptū habet Archetypon. Idem a flauio
 uopisco scriptor emendatissimus & candidissimus ap
 pellaf. cui dicit familiare fuisse amare breuitatē. Erit
 opæ preciū ī Trāquillo tāq; ī lucidissimo speculo con/
 templari q̄ mores quæ studia fuerit uiroꝝ maximorū:
 Quoꝝ cognita uita sententiā illā Platonis uerissimā
 esse cōprobabit. preclara īgenia: Quēadmodū uirtu/
 tes maximas ita uitia quoq; maxima p̄ducere solere.

& qđ nos q̄rimur id maiores nostros q̄stos esse: uide-
 cet illo p̄sco seculo euerfos fuisse bonos mores: re-
 gnasse neq̄tiā. & ex ip̄atorib⁹ plures extitisse flagiciis
 maculosos q̄ uirtutibus decoratos. omnis historyæ iu-
 cunda cognitio est & ferme oēs historici fauorabiles:
 sed tāto fauorabiliores illi cēsendi sunt: quāto digno-
 ribus sunt accōmodati. p̄cipibus autē accōmodatissi-
 mi sunt libri de uita & moribus p̄cipū cōcīnati. Qua-
 lis est Suetonius. Vnde capiāt exēpla quæ imitent:
 Et quæ Vitāda sunt. Vitare cōdiscant. Hinc est qđ De-
 metrius phalereus Ptolomeū regē monere solebat ut
 libros de impio regnoq; cōpositos lectitaret. in illis. n.
 scripta documenta cōtineri: quæ amici monere nō au-
 deant. Et Scipio Africanus laudatur qđ p̄adiā Cyri a
 Xenophonte elegāter magis q̄ fideliter scriptam nūq̄
 dimittebat e manibus. Quā Cicero cū Imp̄ator esset
 totā legendo cōtriuuit. hoc duces/ hoc p̄cipes maxime
 decet. hoc a Sūmaribus uiris fieri debet i legēdo Trā-
 quillo/ quod Africanus quod Cicero in xenophonte
 factitarūt. Nos uero faciamus id quod Cypriāus: qui
 absq; Tertulliani lectione nullam diem preterire per-
 misit qui Crebro dicere solebat. Da magistrum uide-
 licet Tertulianum significās. Nullū nos quoq; diem
 sine Tranquilli lectione pretereamus: Et sicut Arche-
 silas anteq̄ iret dormitum & manecum surgeret ibat
 ad homerum lectitandum dicens se pergere ad Ama-
 sium: ita nos & matutino & uespertino tempore ad

Tranquilli lectionem perinde ac dulcis amasii accedamus. & in eo ueterum impatorum uitā mores gesta cōtemplēmur: ne pueri semp esse iudicemur. Nāq; ne scire quid antequā natus sis acciderit id est semp esse puerum. Erit medius fidius Tranquilli lectio plena iucunditatis: plenaq; eruditionis. sed eruditionis neq; p̄trita neq; triuialis in qua hoīes alioquī erudin hallucinant. Quæ recōdita ē & clausa ī litteraz̄ īteriore sacratio. In cuius uestibulo herent hoīes male litterati. Sed quid ego tam multa de Virgilio Trāquilloq; cōmemoro? quorum eruditio eruditissima: & faciētia facundissima per se patet & manifestaria est. Ego uero omni studio omniq; diligentia elaborabo & omnib; uiribus neruisq; cōtendam Implicita explicare nodo: fa enodare. & abstrusa recludere. In summa pro uirili parte cōnitar: ut nulli auditorum enarrationes nostræ sint futuræ ifructuosæ: ut nullus gymnasii nostri cultor assiduus merito dicere possit se operam & impensam sub magistro penitendo perdidisse. Sed iā tempus est canere receptui. Et uela orationis meditata cōplicare: Vt deinceps extēporalis eloquutio oram soluat. & per æquor patentissimum minime cunctabundā discurrat. Cuius merces incōpositæ nō minus futuræ sint frugiferæ atq; iucundæ: q̄ orationis compositissimæ fuerunt. Vos queso ut quæadmodum iam quæ diximus attente audiuiſtis: Ita quæ dicturi sumus attente audire uelitis. Dixi,

Oratio habita in principio enarrationis Pro/
pertia continens laudes Amoris.

Ocrates ille fons philosophorū Viri clarif-
fimi: Cuius luculētis dissertatiōibus libri
Platōis sunt refertissimi: quadā olim ora-
tione amorem uituperaturus ob uerecun-
diam pallio caput opperuit. Idē mox eiusedē laudatio-
nē per palinodiam hoc est contrarium cātum celebra-
turus id apto atq; reuelato capite factitauit. Nos quo-
q; impresentiarū Amore laudaturi socratis exēplo nō
obuoluto capite dicemus sed aperto nō pudibūdi ter-
giuersantesue: Sed sequestrato pudore alacres deū il-
lū laudabimus: q; unus & maxime laudāndus est: & ma-
xime laudabilis. poetaq; amafios atq; poesim amato-
riā docebimus etiā grauissimis professoribus conueni-
re: dignaq; esse id genus poemata. Quæ in gymnasio
litteratorio publica p̄fessione palā explicētur. Nouis-
simo loco porabimus ea adhibita peroratione Quæ
neq; auribus uestris iniucūda neq; mētibus iſtructuo-
sa futura sit. Quæ singula dū a nobis summatim per-
tractātur. Vos queso me sicuti facere cōsueuistis beni-
gne attēteq; audiatis. Magnus deus est Amor & ap̄
deos homīesq; mirādus ut philosophorū sapiētissimi
dixerunt. & ob originē antiq̄ssimā in primis honorā-
dus. siquē hesiod⁹ cecinit post illd primordiale chaos
repēte terrā atq; amorem simul extitisse. & ut inq̄t ele-
gāter parmenides Ante deos omnes primū generauit

amorē. Vnde ab Orpheo Quē diuus Augustinus in
 ter theologos priscos ānumerat cognomiatus est pha
 nes/ab eo q̄ ex chao primus apparuit. plures Amores
 sicuti ueneres fabulosa fixit ātiqtas. Quos luculenti
 scriptores posteritati cōmēdarūt. Nos uero omiſſis re
 liq̄s Amorē illū celebremus. q̄ a platonē diuinitus me
 morat̄. Qui uirtutes amatorib̄ suis cōciliat. Qui nos
 diis amicos facit. Nos a platōica disciplina ne digito
 q̄dē. ut dicit̄ trāsuerſo recedētes laudemus amorē put
 laudari meret̄. dicam̄q̄ eū eē celestē. bñficū. pacifi
 cū. pulcherimū. q̄ mōtalib̄ maximoz̄ bonoz̄ causa ē.
 q̄ pacē largit̄ hōib̄. Qui uētis requiē. q̄ mari trāqlli
 tatē. q̄ elemēta societate cōglutināt. q̄ cūctos familiari
 tate cōciliat. beniuolētīe largitō. maliuolētīe extermi
 nator. Er quēadmodū cōiungi una pōt amaritudo cū
 dulcedīe. caligo cū lumīe. pluuīa cū serenitate. pugna
 cū pace. cū fecūditate sterilitas. cū trāqllitate rēpestas.
 ita cū amore odiū. Inuidia. liuor. maliuolētīa copulari
 nō pssūt. & quēadmodū radius a sole. calor ab igne. ri
 gor a glacie. cādor a niue neq̄unt ſepari. ita ab amore
 diuelli nō possunt. beniuolētīa Societas. necessitudo.
 cōcordia. hic ē. n. amabilissimus amicitīe nodus prin
 cepsq̄ ad beniuolētīā cōglutinādā. uñ ab amor amicitīa
 nūcupatā eē sapiētes tradiderūt. Quod est ī nauī
 gio gubernator. quod ī ciuitate magistratus. quod ī
 mūdo sol. hoc iter mortales est amor. Nauigium sine
 gubernatore labascit. ciuitas sine magistratu pericli/

ORATIO.

tas mūdus: sine sole tenebricosus efficit. & mortaliū
 uita sine amore uitalis nō est. Tolle ex hōibus amorē
 solē e mūdo sustulisse uideberis. huc adde q̄ hic deus
 a nobis oēm rusticitatem amoliet. oīs elegātie oīumq̄
 mundiciāz pater est. Vnde uenuste Plautinus | senex
 Amorē deū appellat mūditiātem. eūq̄ nitidis nitiori
 bus ait ātecellere. Da mihi hominē effesq̄ atq̄ truculē
 tū. hūc amor euestigio mollē reddet & mansuetū. Da
 rudē & rusticanū. statim ab amore fiet ingeniosus &
 urbanus. Da icultū. ab amore cultissimus efficiet. De
 niq̄ torpor oīs / segnicies oīs / somnus lethargicus. mar
 cor. squalor. icuria ex amoris contubernio eliminant.
 in quo industria. nauitas. uigilantia. solertia. culrus / ni
 tor cōmorant. Atqui Amoris accusator quid tanto pe
 inqt hunc deū laudas & extollis? Quī multos morta
 liū demētes fecit. qui multos a semita uirtutū in uiam
 uitioz decliuem precipitauit. Quī multis exitiū cōci
 nauit. huic ego tam seuero obiurgatori: tamq̄ aspero
 amoris criminatori ita breuissime respōdeo. Non est
 ista amoris culpa sed hominū qui amare nesciuerunt.
 Sicut. n. est quidam modus i rebus: sunt qdā prescrip
 ti fines: quos ultra p̄gredi nephas est: ita in amore est
 quedā mediocritas adhibēda. Philosophorum senten
 tia est moderatas esse Virtutes: excedentes modū atq̄
 mensurā iter uitia reputari. Vnde ab uno de Septem
 Sapientibus dictū est *μηδεν αγαυ* qd̄ latine signi
 ficat ne quid nimis. cui astipulat oratiana illa senten

tia. Virtus est medium uitiorum & utriq; redactum.
 hic modus hæc mēſura hoc temperamentum: quod uir/
 tutibus adhibet: i amore quoq; adhibeat & pcul erit
 oīs de amore conqueſtio. Nā ut inquit eleganter & ue/
 te Plautinus ſeruus. Bonum eſt pauillum amare ſa/
 ne. Inſane nō bonum eſt. Quid nō ne hoc idem pre/
 cepit diuini dogmatis doctor apoſtolus precipiens in
 nobis ordinatam eſſe debere caritatem? Quæ in mul/
 tis ut inquit Origenes inordinata cōſpicitur. Vocabu/
 lo autē caritatis amorem in canonicis ſcripturis appel/
 lari Hieronymus Auguſtinuſq; notificāt. preterea nō
 laudes canimus amoris illius uulgaris atq; coiſ: q̄ pe/
 cuinis belluiniſq; libidinibus dominaſ. Sed illius p̄/
 cones exiſtimus qui celeſtis eſt: quem græci Erola ap/
 pellirant: a quo exiſtimat Plato i cratyllo heroum no/
 men deriuari: q̄uis Auguſtinus & Marciāus etymon
 hoc eſt iſterpretamentū nominis heroum aliunde de/
 ducant. Et cū nihil aliud ſit amor ſicuti doctiſſimi phi/
 loſophorum diſinierunt q̄ fruendæ pulchritudinis de/
 ſideriū: illum nos amorem laudamus celebramus ex/
 tollimus: qui pulcherrimus eſt. qui ex pulchrorum de/
 ſiderio natus i pulcherrimā plura mortalibus cunctis
 impitir. Nō ne artes ut reliqua omittamus ab hoc qua/
 ſi quodam fonte fluxerunt? Nonne hic omniū inuen/
 tionum auctor eſt & ppagator? medendī nanq; & di/
 uinandi & ſagittas ab arcu excutiendi diſciplinā amo/
 reduce inuenit apollo. Texendi artificium minerua.

ORATIO.

fabricã ærariam Vulcanus. mensuras & pondera phe
 don: litteras Mercurius. leges ceres. quæ ob hoc a græ
 cis thesmophora id est legisfera noīat. Deniq; oēs qui
 ut iquit Maro p arres inuēras uitã excoluerūt Amore
 impulsore atq; auctore cōmēti sunt nouas iuētiones.
 Nō. n. talia inuenissent nisi talia adamaissent. Omitto
 qđ per amoris beneficiū aīalia cūcta prognerant in
 terris. Nō ne ea quæ ināiata dicunt amare quodāmō
 existimant: hinc Magnes ferrum trahit. Succinū pa
 leas. Cecias nubes. & ut iquit Empedocles. Arida ter
 ra amat imbres. Et nemo non ut iquit Hieronymus
 aliquid amat. Deniq; amore cōstanr oīa augecūt flo
 rescunt propagant. Et ut auctor est Aristoteles i ethi
 cis id cuiq; uoluptati est: Cuius dicī amor. & iucun
 dissimū ē re amata poni. Igitur amorē colamus amo
 rē meritis preconīis extollamus: a cuius sacrario pro
 cul abscedat prophanum uulgus hoc est homines iui
 di atq; maliuoli. Sicut. n. nō cōuenit mēdacio laudare
 ueritatē: pauōri fortitudinē. Vt uicio uirturē: ita maliuo
 lo amoris cultura nō cōuenit. Quin potius qui mali
 uolus est is colat atq; sectet deū amorī cōtrariū:
 Quē prisce Anterota quasi cōtra erota hoc est contra
 amorē eregiōe collocatū nūcupauerūt. Ceterq; cū ille q
 deū colit amet & sacerdotes: Nos q amoris cultores ef
 se uolumus. diligamus illius sacerdotes. q pfecto sūt
 poetæ amasii atq; elegiographi: quorū lepidiora pœ
 mata nō sunt aspernāda neq; p argumēto ipudiciæ

sunt habenda: & quis uetus uerbum sit talem esse ho-
minū uitā qualis sit oratio: tñ poetis ludere uersiculis
amatoriis & lasciuire pmittit. Nā ut iqt Catullus,

Castum esse decet pium: poetam

Ipsum: uersiculos nihil necesse est.

Qui tum deniq; habent salem / & leporem

Si sunt molliculi / ac parum pudici. Quod aut amato-
ria scripta nullū prebeāt specimen morū nullūq; sint
uitæ turpis iditiū testat Adrianus impator: q; Voconii
poetæ tumulū uersibus exornās ita scripsit,

Lasciuus uersu mente pudicus eras:

& ab Ouidio decenter & uere dictum est.

Crede mihi mores distant a carmine nostro.

Vita uerecūda ē: musa iocosa mihi. Ouidio subscribit
festiuissim⁹ poeta epigrāmatari⁹ dē se ipso sic scribēs,

Lasciua est nobis pagina / Vita proba est.

Quid aut poetarū exēpla cōmemoro: cū seuerissimi
sanctissimiq; philosophorū ludicos amatoriosq; uersu-
culos cōscripserit: q; tāto sāctiores existimāt q̄to aptio-
res. tāto pudicius cōpositi: q̄to simplicitus pmulgati.
Dēiq; audite uel unicū dei philosophorū Platōis exē-
plū. q; uersiculis huiusmōi amores suos nō erubuit p-
fiteri / latē ita possum⁹ iterptari / Suauia dās Aghatōi
Animam ipse ī labra tenebā. Egra & n. pperans / tanq̄
abitura fuit. Ex his ne queso uersiculis parum pudī-
cis Platonem impudicum existimabimus: Platonisq;
mores infamabimus: qui tantum abfuit ab impudici-

cia. quantū uersiculi a pudicitia. Cuius uita tanto p̄ba
 tior fuit q̄to m̄sa lasciuior. Ne longū faciam: Si scrip
 ta omnia: quibus amores resq; amatorix continentur
 sunt cum suis scriptoribus repudianda: Repudientur
 canonicæ scripturæ hoc est instrumenti ueteris luculen
 ta illa uolumina: q̄bus nihil sacratius nihil religiosius
 nihil mysticū magis existimatur. liber Geneseos abi
 ciatur: quoniā in eo amores Iacob & Rachaelis: Con
 cubitus sichen cū dina uiolētus: stuprū Iudæ cum nū
 ru thamar referūtur. nemo librum numeroꝝ summat
 in manibus. quoniam israelitici populi fornicationes
 cum filiabus moabitarum ī eo perscribuntur. Caue le
 gas Iudicum uolumen. Cōtinet enim Sansonis robu
 stissimi mollissimos cum puella dalida complexus.
 librū Hester ne tangito. docebit enim te quem admo
 dum Assuerus Rex amorem amore sicuti clauum cla
 uo trudere conatur: & ad impatientiam amoris lenien
 dam per singulas pene noctes nouas puellas deuirgi
 nat efficiens ex uirginibus mulieres. libros Regū tāq̄
 nephādos explodito. quibus dauidis & bersabes adul
 teria: eiusdem senescentis cū adolescentula sunamite
 complexus: Ammonis cum sorore thamar incestus in
 fandus: Solomonis cū Reginis concubinisq; inume
 rabilibus fatuæ amationes cōmemorātur. Et ut semel
 finiam. ipsum canticum canticorum tāq̄ sireneos can
 tus obturata aure transito / Cū meros amores merāq;
 impudiciā nisi mystyce itelligamus resonā uideat.

Idéoque apud hebreos obseruabatur ne quis adolefcentulus libellū illū teneret ī māibus. ne q̄s puer illius lectione oblectaretur. Igit̄ cū sacris uoluminibus amatorias res cōtineri. eaq̄ nō magis a prophāis q̄ religiosi hominibus quotidie legi. quotidie ī tēplis non clā sed pala decātarī uideamus: Tādē fateamur licere poemata lasciuiētia scribi: & scripta lectitari citra oēm criminationē. Et nos nemine ut spamus īprobāte enarrabimus Amasii poetæ Proptij amatoriiū uenustūq̄ poema. Quo nihil ī hoc genere existimo fieri posse perfectius: de cuius eruditōe excellēti elegātissimoq̄ splendore ī p̄sentia tacebimus: cū iā receptui canēdū sit: & q̄ multa scitu digna a nobis p̄scripta sunt ī nostris cōmentariis. quorū lectio studiosis erit ut cōfidimus frugifera: & a nemine nō bono īgenuoq̄ lectore pbabūtur. Cū Proptio pariter p̄grediet̄ dimidiat̄ Suetōius: ut luculēntissimo scriptori extremā manū īponamus. ad cuius lectionē ne illotis ut aiūt pedib̄s accedamus in orō nostro Isagogica q̄dā hoc ē itroductoria p̄mitteremus. Quæ uelut uobis sit audiuisse & uoluptati meminisse. Vos ut facitis libēter audite. atq̄ aīum aduertite. Dixi

Oratio habita in enarratione Titi Liuii ac Silii italici continens historię laudationem.

Efficiū est boni professoris Viri prestātissimi
 o mi id uelle profiteri quod auditoribus utilitatem cum uoluptate maxima allaturum sit: quod scholasticorū auribus satisfacturū: qd̄ tēporibus

sit futurum accommodatum. hoc ego semper omni studio ac diligentia superioribus annis efficere contendi & impresentiarum effectum me esse confido. Cum duos celeberrimi nominis scriptores ex omnibus delegerim quos in hoc augustissimo gymnasio profiterer: quorum lectio & prodesse & delectare plurimum possit atque his temporibus sit futura maxime conveniens. Nam cum omnium disciplinarum cognitio utilis ac iucunda mortalibus sit: historiarum cognitionem mediisfidiis utilissimam iucundissimamque esse censeo: ex quo cum multum omnibus scriptoribus debeamus qui non solum sibi sed etiam posteris vivisse creduntur: plurimum profecto historicis debere nos non possumus ificiari: quorum labore ac industria effectum est ut omnium aetatum: omnium gentium: omnium populorum res gestae omnia preclara facinora scirentur a nobis intelligerentur cognoscerentur. Ut cuncta cunctorum illustrissimorumque virorum dicta factaeque memoratu digna conuerterentur ediscere recordari liceret. qua quidem re nihil pulchrius nihil iucundius nihil magnificentius excogitari posse contenderim. Etenim ut a Cicerone scriptum est diuinitus: nihil earum rerum scire quae antequam nascerentur factae sint: hoc est semper esse puerum. Cognoscere uero res gestas memoriae ueteris: ordinem tenere antiquitatis: exemplorumque omnium habere notitiam decorum laudabile ac prope diuinum est. Senibus ideo maior auctoritas est quoniam ob longam aetatem plurimas res nosse ac uidisse creduntur, at hoc iuuenibus cogno-

tio historiarum prestat ut etiam preteritis seculis uixisse uideantur. & illi mehercle adolescentes qui historias habeant ad manum & exempla Illustrium uirorum in promptu tanto senibus sunt anteposendi: quanto plura negocia complectitur historia multorum seculorum quae faciat hominis uita longissima. huc adde quod qui bonus orator esse concupiscit in primis abundare debet exemplorum copia & nosse quae plurima. Nam cum sit historia testis temporum lux ueritatis magistra uitae nuntia uetustatis / nihil ambigitur quin orator optimus esse non possit nisi fuerit antiquitatis exemplorumque cognitione instructissimus: nisi historias perinde ac ungues suos habuerit exploratissimas: quoniam ut inquit Quintilianus historia alere potest orationem molli quodam ac iucundo succo. Est praeterea operae precium in uoluminibus Historicorum omnis exempli documenta uelut in illustri monumento posita intueri / unde quae imitanda sint depromere ac nobis proponere ad imitandum / quae fugienda fugere possimus. pulchrum est ut inquit uerissime Diodorus ex aliorum erratis in melius instituere uitam nostram & quid appetendum fugiendumue sit ex aliorum exemplis posse cognoscere. Vnde haud immerito Demetrius phalereus Ptolomeum regem subinde admonebat ut libros lectitaret / quoniam quae amici non audent principibus demonstrare ea omnia in libris scripta reperiuntur. Hoc est in cognitione rerum

salubte atq; frugifetum scite quibus artibus qua disciplina quibus moribus maxima imperia orta sint Maximi imperatores nomen sibi immortale pepererint. Et e contrario qua uitiorum labe infecta amplissima regna cotruerit & ex summo in imum precipitauerit. ad summam historia ad id quod honestum est capeffendum inflamat. Detestatur uicia probos extollens improbos deprimens. historiam ut inquit uerissime *Victruuius* p se tenent lectores cum habeant nouarum rerum uarias expectationes. Utinam nobis deus eam ingenii memoriaeque diuinam uim condonasset qua *Potcius* latro declamator egregius fuerat decoratus: qui cum omnes historias unus omnium notissimas haberet iubebat aliquem ducem nominari & euestigio eius omnia acta cursim diligenterque commemorabat. Caeterum cum omnes historici sint legendi ad eundem ediscendi: scriptores potissimum latini rerumque italicarum ac maxime romanarum: enarratores sicut mihi uidetur sunt adorandi colendi lectitandi nec unquam e manibus dimittendi: idque duabus potissimum de causis faciendum uidetur: quonia & rerum nostrarum cognitio magis ad nos quam externarum pertinere existimatur: & quod historici latini sanctiores uerioresque graecis scriptoribus fuisse creduntur: pugnant enim inter se omnes fere graecorum scriptores & alter alterius mendacia refellere conatur. ita *Ephorus* *Hellanicum* *Timeus* *ephorum* *philinum* *Polibius* *Herodotum* quae plurimi tam fabulatores reprehendunt. hinc a *Satyrico* poeta dictum

esse credimus Quicquid græcia mendax audet in historia. Dissidii autē atq; discordiæ illoꝝ causa hæc potissimū fuisse traditur: quod nullā unquā curā græciæ populi adhibuerūt ut preclara facinora scriberētur ac publicarentur: ideoq; magna in scriptoribus mentendi licentia fuit: q; cum partim res gestas ignorarēt partim affectionibus ducerentur non historiam cōscripserunt sed mera mendacia. Cōtra apud Romanos ut omnia pro ut gesta fuerunt incorrupta integra atq; fideliter conscripta haberentur Pontifices maximi res oēs singuloꝝ annoꝝ litteris mandabant: efferebantq; in album tabula domi proposita ut esset populo potestas cūcta cognoscendi: & hi ānales maximi nominabantur. Hanc autē similitudinē scribendi secuti sunt Piso, Fabius pictor & ille Cato portius omniū bonæ artiū magister a Plinio nūcupatus: qui sine ullis ornamentis sine pigmentoꝝ coloribus sine fucato nitore monumenta rerū gestarū reliquerunt nuda recta atq; simplicia primā illā imprimis obseruantes historiæ legē: quæ precipit ne qd falsi dicat. & n. dēpta ex historia ueritate ita narratio oīs iūtilis ac penitus māca efficitur: sicut corpus animātis inūtile fit oculis effossis ut luculente scriptū est a Polybio. Deīde cū ingenia erudito iam seculo in dies magis excolerentur & faciūdia uberior politiorq; proflueret eloquētissimi apud Romanos ad scribēdū historiā sese applicauerūt: qui nō ut superiores tantūmodo narratores fuere; Sed etiam

exornatores atq; illustratores maximè extiterunt: qui
 ut pote diuino ingenio prestantes uiri historiã affectio-
 nibus omnibus casuum uarietate mirabili egressioni-
 bus iucundis resperferunt: & quibusdã flosculis quasi
 pratum distinctam uarietatãq; decorarunt: qui cum
 omnes sint excellentissimi Cũ omnium lectio iucun-
 dissima ac utilissima futura sit: cũ omnes haud dubie
 suspiciendos ac lectitãdos esse censeam: Titus Liuius
 imprimis enarratione dignissimus mihi uisus est & iu-
 cunditatis utilitatiscq; inter alios refertissimus: Cuius
 lectio omnium scholasticorum auribus aĩmĩsq; satisf-
 factura sit. est enim dulcis cãdidus & effusus & eo nul-
 lus historicorũ melius cõmendauit mitiores affectus:
 apud quem omnia cum rebus tum personis sunt accõ-
 modatissima. qui in narrando mirã est iucunditatis cla-
 tissimiq; candoris: qui ut uerissime dixit Quĩtiliãus
 in contionibus supra quam narrari potest est eloquen-
 tissimus: Cuius lactea ubertas lectorẽ detinet auocat
 pascit omnibusq; affectionibus ualidissime cõmouet
 & quo uult maxime impellit: cuius diuine facundiã
 nihil addi potest: cuius orationi si quid demas ex ele-
 gãtia detraxeris: quemadmodum de platonis oratio-
 ne Phauorinus dicere solebat. Idem grandiloquus est
 & sententiarum grauitate & maiestate uerbõrum. idẽ
 copiosissimus nec tamen longus. Nam ut inquit egre-
 gie Martialis Non sunt longa quibus nihil est quod
 demere possis, non igitur immerito Diuus Hierony-

mus testatur quosdam ex ultimis hispaniæ galliarūq;
 finibus uiros illustres romā uenisse uel ob hoc solum
 ut Titum Liuiū lacteo eloquentiæ fonte manantem
 contuerent: qui ut Plinius in epistolis inquit posteaq;
 hominē uidere statim in patriam repedarunt. O te fœ
 licem o te beatum Tite Liui / Cuius unius uidēdi cau
 sa uiri nobiles tot milia passuum confecerunt ex peni
 tissimis regionibus proficiscentes. tot mōtes incultos
 tot inuia loca superarunt. illa profecto illa diuina uir
 tus est existimanda / quæ in uno homine tantū polluit
 tantū effulsit ut ad eū uisendū tanquā ingens celebrā
 dūq; miraculū Galli Hispaniq; sollicitarentur. merito
 Quītilianus Liuiū īter cæteros scriptores legendū eē
 precipit ī scholis / quoniā scilicet candidissimus est &
 maximus auctor historiæ: Merito & nos Liuiū ex om
 nib⁹ unū delegisse uidemur quē publice hoc anno p
 fiteremur: Cuius libri oēs cū lectitādī sint & in mani
 bus quottidie habendi: Nō ne hæc decas liuiana quā
 diis bene auspiciātibus ordimur enarrare: Reliqs deca
 dibus est antepōnda: nō ne hæc in primis uolumina
 a Liuiō diuinitus scripta fuisse censendū est: Et hæc
 pfecto decas / hoc enī nomine liuiani libri a numero
 denario nūcūpantur / quāto bella quæ cōtinet cæteris
 bellis / maiora fuerūt / tāto reliquas decadas anrecellit.
 Laudar Origenē Adamātiū Hieronymus qđ cū ī cæ
 teris uoluminibus omnes superauerit in cātico canti
 corum ipse se uicerit. Laudatur a Cicerone Crassus

ORATIO.

orator / quem cum in agendis causis consensu omnium
 cunctos semper exuperauerit in extrema actione a semet
 ipso superatum esse testatur. Praxiteles inter statuarios a
 Plinio celebratur perinde ac marmoris gloria superauerit
 et semet / hoc idem & nos hodierno die de Liuiio me
 rito dicere possumus. quod cum in ceteris decadibus ceteros
 antecelluerit in hac semetipsum uicit / & mehercules ut
 dicam Viri clarissimi quod sentio eodem anno Liuius bella
 scriptitauit quo Romani gesserunt: eodem ingenii fulmine
 stilum exercuit quo Romanus populus arma tractauit: eadem
 uigilantia incubuit chartis: qua Romanus milites discipline mi
 litari incubuerunt: & mediussidius uidetur populus Romanus
 uel ob hoc unum tam memoranda facinora gerere uoluisse /
 ut illa a tam luculento scriptore describerentur: quae res haud
 dubie luculentas uerbis luculentis aequauit: quae quoties
 cumque in manus sumo: non legere uideor bella sed tracta
 re: & ut inquit Hieronymus de paulo / non audire uerba sed
 tonitrua. in liuianis uoluminibus uidere uideor impe
 ratores contionabundos militesque suos exhortantes
 ad prelia alacri animo capefcenda: Senatum de re
 bus dubiis consultantem: hostes hinc formidolosos tre
 pidare: Romanos illinc furibundos inuadere: De
 nique apud Liuium omnis rei militaris disciplina con
 tinetur: omnia stratagemata omnes calliditates impe
 ratoriae demonstrantur. Leges Senatus Populique
 decreta: omnes denique artes: quibus domi forisque
 uiuitur conspiciuntur. Sed pro dolor quantam iacturam

passi sunt omnes litterarum studiosi ex ceterum decem
 uoluminibus liuianis depditis : q̄ omnia quæ unquã
 Romani p̄ septingentos annos gesserunt preclara sa
 cinora ueluti in unum redacta corpus noscere potuis
 sent. Quanto dispendio affectus est Ro. Po. Cuius
 tot ac tantar̄ rerũ gestarum memoria cum libris Liuii
 pariter interiit : Quantum ueræ famæ detrimentum
 illustrissimi imperatores subierunt : quorum nomina
 fuissent sempiterna & gesta memorarētur. Si liuiana
 uolumina non intercidissent : quod si defunctis ullus
 est sensus profecto liuianos manes igemiscere credē
 dum est tot labores in cassum sibi fuisse susceptos : tot
 nequicquã uigilatas noctes : tot frustra conscripta uo
 lumina. quæ si extarent omnia nihil preterea nobis fo
 ret desiderādum. haberemus in quo ocium in quo tē
 pus bene collocare possemus : & tamen nobis ut pote
 sonniculosis uixetas suppeteret ad legendū : quæ illi
 diuina quadam benignitate predito suppeditauit ad
 scribendū. qui etiam Dialogos ut inquit seneca philo
 sophorum more Cōscripsit : Sed querelæ ab exordio
 nostræ enarrationis procū absint : nihil nec nobis nec
 ipsi Liuiō profuturæ. Cæterum cum sapiētis sit serui
 re temporibus : Nos quoq; tēporibus his seruiamus : q̄
 bus cum arma uigeant / bella horrida p̄streant : Cum
 omnis Italia bellicis tumultibus seuiat / Classica p̄so
 nent. Cū mauors telum suum quatiat : Bellona domi
 netur : idoneū esse uidetur ut scriptores eos potissimū

ORATIO.

legamus : qui bella describunt. hæc ergo sit nostra militia. alii bella gerent nos legemus / alii sub Dio in cãpis patentibus inturi pugnabunt : nos pugnas confectas in umbra í scholis tuti recēsebimus. hinc aures nostras Liuius personabit inde Silius . Ambo eadē bella faciūdisimè narrātes / ille soluta oratione : hic uersu heroico : qui nō minus hystoricus q̄ poeta iudicandus est ; Qui stilo Cothurnato & caractere grandiloquotonare ac fulminare uidetur : qui bella nō scribere sed bellare : Cui optime cōuenit illud oratianum : Audire magnos iam uideor duces non indecoro puluere sortidus : Ardens est Concitatus erectus : idem Cādidus Copiosus atq; sublimis / q̄q̄ carmina maiore cura scribere q̄ ingenio creditus / multum habet neruorū : plurimum lacertorum : torus bellicis rebus accōmodatus : qui non minus eruditionis afferre possit : q̄ iucūditatis mira est in Silio rerum reconditarum copia / uaria ac multiplex locorū & maxime italicarum urbiū descriptio : multa hystoriarum cognitio. Er cū Virgilium illa felicitas ingenii soluta oratione reliquerit : Cum Ciceronem facundia illa genuina in carminibus destituerit : Silio cōtigit id quod paucissimis dii dederunt : ut idem esset & maximus poetas & summus orator : qui utrūq; & Maronis & Cicerōis opus felicissime impleuerit : quod Epigrāmaticus poeta elegantissime demōstrat his uersibus cū de Silio loqueretur. Sacra cothurnati non attigit ante Maronis : Impleuit magni q̄ Ci

cetonis opus: Idem alibi Silium musarū decus appel-
lat: Sed qd̄ plura: Liuii & Silii faciēdia: uires: ingeniū/
eruditio: ceteræq; uirtutes eximia: sese nobis quotti/
diana enarratione exhibebunt: sese offerent: ostenta
bunt Clarius sole fulgentes. Ego ueto omni diligen-
tia: studio: Vigilantia elaborabo: enitar atq; conten-
dam: ita singulos nodos enodare: ita implicita expli-
care: ut quemadmodum uos mihi ornamento maxi-
mo futuri estis: ita ego uobis sim non minimo emolu-
mento. hoc mihi in animo est uelle prodesse: Vobis
fit uelle proficere: Dii faxint ut utriq; utrumq; propo-
situm implere possimus.

Oratio habita in enarratione epistolatum Cicero-
nis & Lucani Continens laudem Poetices.

Maximū deoꝝ munus est Viri Circūspec-
tissimi: & quo nullum maius excogitari
potest eloquētia: Qua una uel maxime
sepauit hōminem a ceteris mutis animā
tibus Deus ille parens & mundi fabricator: quæ quia
Sermone carent irrationabilia merito uocantur. Elo-
quentia homines palabundos in agris atq; dispersos
cōgregauit i populū: & ex feris atq; imāib; mites red-
didit & mansuetos. Eloquentia multæ urbes consti-
tutæ sunt: plurima bella restincta: Firmissime societa-
tes: Sanctissimæ amicitia: Comparatæ. Eloquentia
mortales immortales efficiuntur: Merito itaq; fle-

xamina & omnium regina rerum oratio a doctissimis
 nūcupatur: Cuius tanta est dignitas: tanta potentia: tā
 ta maiestas: ut Duce eloquentia diis similimi esse ui/
 deamur: Et homines eloquētes/ qui oratores nominā
 tur tantum reliquis hominibus p̄stare creduntur: q̄tū
 homines bestiis antecellunt: Nihil mediis fidius elo/
 quētia diuinius repiri potest: nihil consumato oratore
 prestantius: Ceterę cū eloquentie partes omnes sacrę
 sint ac uenerabiles: Ceterisq; alię artium studiis an/
 teponendę: Poetica in primis sacratissima est: quā an/
 tiqui primariam quādam philosophiā eē tradiderūt:
 Quę ab ineunte nos ætate uiuendī formulā doceret:
 quę mores/ quę affectiones ostenderet: Quę res ge/
 rendas cū iucūditate preciperet: Vnde non minus ue/
 re q̄ luculenter dixit Oratius. Os pueri tenet balbūq;
 poeta figurat. mox etiā pectus p̄ceptis format amicis.
 Instruit exēplis inopē solatur & egrū. Quamobrem
 Ciuitates græcor; eruditissimę liberos in poetica i pri/
 mis erudiebant: Solū poetam sapiētē esse dictitātes.
 Et ut diuus Augustinus scriptū reliquit poere theolo/
 gi nuncupati: fuetūt Cū de diis immortalibus diuini/
 tus multa cōscriberent. Quales Orpheus mūseus Li/
 nus fuisse traduntur. Eniūero Artis poeticę studia ut
 Cicero facundissime scribit adolescentiam agunt: Se/
 neclutem oblectant: Secūdas res ornant aduersis pfu/
 gium ac solatium prebent: Delectāt domi: non impe/
 diunt foris: pernoctant nobiscum: pegrinantur: Rusti

cantur. huc adde q̄ poeticus decor exercetur ab orato
 re ut testis est Cornelius : q̄ oratori lectionē poetarū
 plurimū conferre Theophrastus affirmat: apud quos
 in rebus spiritus in uerbis sublimitas ī affectibus mo/
 tus omnis & in personis decor exprimitur : ideoq; in
 hac lectiōe. M. Tullius putat esse quiescēdum/ existi/
 matq; omnem loquendī elegātiā expoliri augeriq;
 poetis lectitādīs. Est enī finitimus oratori poeta sūtq;
 iter se cognatione quadā copulati. Ceterū cū cetera/
 rum rerum studia preceptis cōstent atq; doctrina poe/
 te soli ipsa natura ualent & mentis uiribus excitātur:
 & quasi diuino quodā spiritu inflamantur. Vñ plato
 diuinitus scripsit libro tertio de legibus poetarū genus
 esse diuinū: & idem tradit in phedro Vates furore di/
 uino concitatos multa cōmoda græcis hominibus at/
 tulisse. ab eodem p̄ quā eleganter dictum est in libel/
 lo de furore poetico poetas diuino instinctu concita/
 tos eundem furorem interpretibus quos rhapsodos
 appellat infundere/imitariq; magnetis lapidis natu/
 ram: qui non solum ferreos anulos trahit sed eandem
 trahendī uim ipsis anulis latenter insinuat. Origenes
 quoq; ille magister ecclesiæ ī libris : quibus titulus est
 Periarchon Virtutem quādā esse docet Spiritalem
 quæ poeticam inspiret!: cuius inspiratione poetæ re/
 pleantur. Platoni Origeniq; astipulatur Ouidius sic
 scribēs. Est deus in nobis: agitante calescimus illo : &
 alibi. Est deus ī nobis: sunt & cōmertia coeli: Sedibus

ethereis spiritus ille uenit: Quia propter haud immerito
 to poetas antiqui sacros nominarunt: Vnde ab eodem
 scriptum est: Ar sacri Vates & diuina cura uocamur. &
 Calphurnius in bucolicis inquit. ille fuit uates sacer: &
 Lucanus noster scriptum reliquit: O sacer & magnus
 uatum labor: Ennius uero sanctos poetas appellat quod
 quasi deorum aliquo dono & munere predicti esse uideantur.
 Hinc est quod poetarum antiquitas in maxima ueneratione
 maximoque precio habebantur quod a principibus
 fouebantur: quod a regibus ditabantur: quod ab omnibus
 certatim amabantur: Vnde non minus uere quam di-
 ferte cecinit naso. Cura ducum fuerant olim regumque
 poete: Premiaque antiqui magna tulere chori: Sanctaque
 maiestas, & erat uenerabile nomen: Vatis & large
 sepe dabantur opes. Charus fuit Scipioni Africano
 Ennius: Carus Archias merito atque Lucullis. cherilum
 poeta quis ignobilem indelictis habuit Alexander.
 Virgiliu fuit augustus: cuius uersiculos cum in theatro
 Po. Ro. audisset. surrexit uniuersus: & presentem spec-
 tantemque Virgiliu tamquam augustu ueneratus est. Oratium
 meceas adamauit: Tibullu messalla dilexit. Papiniu
 Domitianus auro palladio Coronauit. Ausoniu gra-
 eianus consulatu decorauit: Neque solum uiuentes poete
 honorificentius Vates dici existimantur: sed etiam defun-
 ti uenerabiles extiterunt: Siquidem Alexander magnus
 Cum inter spolia Darii persarum regis Scriuolu cepisset
 auro gemmisque ac margaritis preciosum: in colibros

Homericos reposuit: ut preciosissimum humani ingenii opus opere ditissimo seruaretur. Idem Homerum adeo diligebat: ut eius iliada: quod diuinum poema edidicerat: quod uaticū rei militaris appellabat / noctu sub puluino una cū pugione subiiceret: & ita cum Homero poetarum ptincipe uigilabat / Cū Homero dormiebat. idem Píndari inter lyricos poetas prestantissimi familie ac penatibus parci iussit / Cum thebas euetteret. Alter uero Alexāder qui Romano prefuit imperio Virgilium adeo admirabatur ut eum Platonem poetarum uocitaret: eiusq; imaginem in Laratio consecraret. Quinetiam Elius Verus Romanus imperator Martialem epigrammaticum poetam suum Virgilium nuncupabat. Huc adde quod etiam Dii amatores ultoresq; extiter poetarum. Siquidem apollinis oraculum ut inquit Eusebius Pamphilus: Euripidem laudibus in cœlum tulit: & archiam tamq̃ sceleratum ac profanum iussit exire de templo:q; archilicum poetam interemisset. Sophoclem quoq; tragici coturni principem Liber pater tamquam delicias suas sepeliri iussit. Preterea poetæ quadam sua uiloquētia adeo sunt dulces: ut non legātur modo: sed etiam ediscantur: quorum autoritas tanta est: ut illorum dicta pro certissimis testimoniis habeātur: Nam & Plato & Aristoteles principes philosophorū Homeri aliorūq; poetarum carminibus sua dicta per sepe corroborant. Quinetiā iuriscōsulti illi sanctissimi i libris digesto-

rum frequenter allegant poeticos uersus : & maxime scribentes de contrahenda emptione & uenditione : & in titulo de gradibus : & de uerborū significatione : & ad legem aquiliam : & de reꝝ diuisione : sexcentisq; in locis citant testimonia poetarū. In decretis quoq; Virgilianum carmen ex georgicis & Oratii uersus ex epistolis afferuntur. Quid nō ne ecclesiastici scriptores & in primis Augustinus Hieronymus atq; Lactantius : Tria christiani dogmatis lumina clarissima sciant autoritatibus poetarū : Quid maius loquor : Nō ne apostolus Paulus uas electionis Tuba euangelii & sanctarum scripturarum armarium poetas studiose lectitasse uidetur : qui ad Titum scribens uersiculū usurpat Epimenidis poete. Cretes semper mendaces male bestię Ventres pigri : in alia quoq; epistola Menandri carmen allegat : Corrūpunt bonos mores cōfabulationes pessimæ. & apud athenienses in areopago hoc est martis curia disputās Aratum poetam testem citat. Preterea ut in decretis scriptum est dominus precepit israeliticis : ut egyptios argēto spoliarent Tropologice intelligens ut argentum idest eloquentiā apud poetas inuentam colligerent atq; possiderent : Dauid quoq; ille psalmographus psalterium numeris poeticis concinauit : Quod ut inquit Hieronymus in morem Oratii Flacci & pindari : nunc iambo currit : nunc alcaico personat : nunc saphico tumet : nunc semipede ingreditur : Deniq; Esaia & Iob & Solomonis lucu

lenta uolumia/hexættis & pētamettis uersibꝫ: ut Iosephus & origenes scribūt apđ hebreos cōposita decurrūt. Quētiā ut Cassiodorus testat̃ oīs poetica eloquutio a diuinis scripturis sūpsit exordiū: adeo mulica uēustas leposq; poeticus existimatus ē oī eē suauitate refertissimus: adeo carmīa moduliq; numerosi placuerūt: ut dōs existimarēt eē placabiliore. Si eos uersibꝫ adorarēt: & carminibꝫ p̄carēt: Vñ ab Oratio dictū est luculēter: Carmīe dii supi placātut carmīe māes: & nō mīus uere q̄ facūde cecinit Lucterius. Calliope reges hominū diuūq; uoluptas. Sit igit̃ apđ uos uiri p̄stātissimi sanctū ac uenerabile nomē poetarꝫ: q̄ p̄cipibus cari sunt: q̄ fouētur a bonis: quorꝫ carmīa ediscūt a litteratis: Quorꝫ uersus tersissimi aures deorꝫ mulcent eosq; exorabiles mortalibꝫ faciūt: q̄ q̄busdā figmētis adūbrati multa saluberrima p̄cipiūt: sentētias e penitissima philosophia deprōptas dissimulāter iterferūt: mētes nostras optimis p̄ceptis frequēter istituūt: & ut auctor ē Mālius: Oē genus reꝫ docti cecinere poetarꝫ. Idē liguā ornāt: facūdiā augēt: & supellectilē uerborꝫ faciūt copiosissimā: Deniq; solis pene poetis datū est: ut ad laudādū & uitupādū pariter sint accōmodati: & quēadmodū īmortali laude donant̃ illi: quos carminibus extollūt: ita sempiterna illi pulsant̃ ifamia: quos maledicis uersibꝫ īsectātur. merito nos monet Soctates Platōicus ut diligēter caueamus: ne poeticū hominē quēpiā nobis īfensum habeamꝫ. Et p̄cipes quos carminibus celebrāt īmortales efficiūtur: qđ elegāter

exp̄ssit Oratius illo uersiculo: Dignū laude uirꝝ / musa
 uetat mori: Cælo musa beat: Si aliquādo lasciuire &
 obscena scribere: & ludicra atq; amatoria decantare &
 ipudica pmere uidetur: Nō p̄pterea sunt poetæ repu
 diandi: Cū neq; scriptorꝝ mores ex uersibus iudicādē:
 neq; lepidiora carmīa p̄ argumēto ipudiciā sint ha
 bēda: licet lasciuif carminibus citra ipudiciā: licet io
 cari uersiculis citra obscenitatē morꝝ: licet lingua & ca
 lamo ludere pudēda: āimo & corporē exercere p̄bāda.
 nemo poetas explodēdos eē cēseat / pp̄ uersus mollicu
 los / & amatorios: imo qlibet existimet poetas eē amā
 dos fouēdos lectitādof pp̄ singularē cruditionē rezq;
 doctrinā copiosissimā: quæ cū in oibus magna cōspi
 ciat̄ ī Lucano maxia redūdat: Nāq; ī geographia hoc
 est locorꝝ descriptiōe ē eminentissimus: ī astrologia cru
 ditissimus: ī historiā enarratōe facūdissimus: ī oratio
 nibus eloq̄ētissimus: ī stilo heroico sublatissimus: in
 rebus describēdis cōpositissimus: idē ardēs ē & cōcita
 tus & sentētiis clarissimus: & ut inqt̄ Quītilianus ora
 toribus magis q̄ poetis imitādus: Qui quoniā magis
 scribit historiā q̄ fig mēta cōponat: a nōnullis & maxi
 me a Scruio ex familia poetarꝝ exterminat̄: ex quo &
 ipse apd̄ Martialē illudēs ait: Sūt quidā q̄ me dicūt n̄
 eē poetā: sed q̄ me uēdit bibliopola putat. Atq; diuus
 Hieronymus nō solū poetā cū appellat: sed etiā ardē
 tē esse dicit: & papinius ī syluis oibus poetis Lucanū
 non ueretur anteponere unico excepto Virgilio: in cu
 ius cōparationē ita scribit: Quid maius loquor ip̄a te

latinis Eneis uenerabit̄ canentē: & alibi metaphori-
 cos inqt Bethym Mātua puocare noli: hoc idē sensit
 Martialis in gens: Phœbe ueni sed quātus eras cū bel-
 la canēti Ip̄e dares latiaꝝ plectra secūda lyre. Enarrabi-
 mus itaq; Diis hominibusq; fauētibus poema Lucāi
 poetæ cordubēsis Tersū eruditū: luculētū: Cuius leo-
 tio multū p̄derit nec m̄ius delectabit: qđ si Ciceroni
 oli legere cōtigisset. nūq̄ p̄fecto scripsisset Corduben-
 ses poetas pingue qđdā sonare: atq; p̄grinū. ego i pri-
 mis elaborabo enodare nodos q̄ plurimos: quos uel
 paucissimi explicari potuerūt. Lectiōi Lucāi cōiuncta
 erit lectio epistolæ Ciceronis: & ita cū poeta illustris-
 simo copulabit̄ orator iclytissimus: de quo melius est
 tacere sicut de carthagine scribit historicus quā pauca
 dicere: de quo cū p̄ximis ānis multa dixerimus i p̄sen-
 tia hoc solū dixisse cōtenti erimus: Quod character
 ciceronis epistolicus ad eloquutionē i adolescētioribus
 scholasticis formādā ad facilitatē extēporalē cōparan-
 dā: est maxime cōducibilis: cū leniter fluat: & ipsa epi-
 stolaꝝ dialectos habeat quādā quasi genuinā iucūdi-
 tatē: i q̄b; uicula qđ ē sūr sed laxiora neq; tā numerosa
 q̄ i oratiōibus: & cū epistolæ quotidiāis uerbis textēdæ
 sint: Cū nihil accersitū habere debeāt: ut iquit Seneca
 nihil affectatū: Cicerōiana i epistolis eloquutio facilis ē
 & illaborata & ex quodā ueluti prōptuario copiosissi-
 mo deprōpta: quæ cū imitāda sit & maxie imitabilis
 nemo nō sperat se epistolarē Ciceronis eloquētiā effi-
 gere atq; emulari posse: ues; ut inqt Oratius sudet mul-

tū frustra q̄ laboret ausus idē: Ceterū cū liuius ī episto
 ia ad filiū scripta legēdū ī primis eē Ciceronē prescri/
 bat: Opinor me facturū op̄æ p̄tiū si Cicerōis epistolas
 publico auditorio hoc āno p̄fitebor. ex quā enarra/
 tione nō parū studio si eloquētix iuuabunt. ipse eq̄dē
 qd̄ ad me attinet omni studio uigilātiaq̄ cōtēdam: ut
 oibus fati s̄ faciā: ut neminē ad nostras lectiōes audiē/
 das uenisse peniteat: præterea quædā scitu digna āno/
 tabimus: quæ ad epistolas cōponēdas p̄tere uidebūt:
 ut scholastici nō solū ex uiua ut aiūr uoce: sed etiā ex
 scriptis litterulas nostras quātulecūq̄ sunt cognosceŕ
 possint: Sed iā tēpus est ad ea nos trāsire: quæ enarra/
 tioni ip̄i sint accōmodata: Quæ dū breuiter expono:
 q̄so ut fecistis adhuc diligēter attēdite: mihi onerosum
 nō est dicere: uobis molestum non sit audire. Dixi.

Oratio habita in enarratione Rhetoricorū cōnti
 nens laudationē eloquentiæ atq̄ Ciceronis.

Epenūero admirari soleo Viri circūspec/
 tissimi: q̄ cū ex animo cōstemus & corpo
 re: animū / qui diuinus est paucissimi co/
 lant: corpus quod fluxum est & caducum
 q̄ plurimi: hoīes mehercle p̄p̄steri atq̄ p̄ueri: q̄ id qd̄
 deretius ē pluris faciūt eo qd̄ p̄ciosius ē: q̄ bona corpo
 ris bonis animi āteponerē nō uerent: q̄ ī uoluptatibus
 belluinis sūmū bonū collocādū eē cēlent. Arqui quā/
 to rectius / q̄nto laudabilius ē ita īstituere uitā nostrā:
 ut corpus animo ancillet: ut bona animi prima & ī pri
 mis capeſſenda eē existinemus: ut corp⁹ causa āimi

nō animū cā corporis ab oīpotentissimo ac Vltamū/
danodeo fabricatū eē credamus. ut deniq; hominē i/
teriorē: hoc est animū: q; uerus hō ē colamus. ac hono/
remus: hoc i primis iubet Plato ille philosophor; de/
us: hoc Platōicus Apuleius factitandū eē demonstrat:
hoc efficere debet q; q; de se ipō bene sentit. Cultura
uero animi ē: peioribus repudiatis meliora sectari: &
id qd optimū est potissimū capesser. Cultura animi ē
ī genuas disciplinas amplexari: cultura animi est ipsa
eloq̄ntia: quæ una ē de sūmis uirtutib;: Quæ sacra ac
uenerabilis: quæ rex publicar; gubernatrix p̄clara eē
fert: Quæ. M. T. primā artē appellat: Quæ Cor. Ta
citus autumat cæteris aliar; artū studiis eē antepōnē/
dā: ī qua p̄sidiū simul & telū est: Quo ppugnare pari
ter & īcesser possimus: Quæ flexanima: Quæ oīum
regina rex a luculētis scriptorib; nūcupat: Quæ q̄ p/
ditus ē iter hoīes ut ita dicā deus putat: quādēiq; effi
eit: ut reliq; hominib; tāto p̄stcm; q̄nto hoīes bestiis
ātecellūt. Eloq̄ntiā ergo uiri p̄stātissimi totis uirib; ca
pesser: eloq̄ntiæ dies ac noctes ī pē der: eloq̄ntiæ iugi/
ter īuigilaf debemus: hoc sit ociū nostrū: hoc negociū
in hoc labori: hoc qes reponat. Hoc opus: hoc studiū
parui pperemus & āpli: Si patriæ uolum; si nobis ui
uere cari. In cubiculū aut eloq̄ntiæ ītroducet nos ille q
clauēs habet. M. T. C. q eloq̄ntiæ clauiger: imo alūn;
īmo partus dici meret. hic nobis cūctas eloq̄ntiæ diui
tias reserabit: cuncta pistromata explicabit: oēs orna
tus ostēdet. hoc duce hoc deprecatore nobis utendū est:

si insinuare nos in amicitia cum eloquentia concupiscimus.
 Hic. n. ille est qui pomerium tomanæ linguæ promouit / cui
 ius ingenium Romano impio patet: qui eloquentiam ipsam
 locupletauit: qui ad ornamentum patrii sermonis complura
 uocabula excogitauit: qualia sunt beatitas / beatitudo
 indolentia syllabatim, & per orizonte finiendus: multaque
 alia id genus: quæ primus Cicero commentus esse fertur:
 ideoque incertum est: utrum ipse plus eloquentiæ debeat / an ipsi
 eloquentia: quæ eloquentiæ archetypum & simulacrum nunc
 pare merito possumus: qui apud posteros id est consequutus:
 ut Cicero iam non hominis nomen sed eloquentiæ habeat.
 De cuius laudibus: sicut inquit Salustius de cathagine:
 melius esset taceretur: quam pauca dicere: & nos anno proximo
 non pauca commemorauimus. Sed quoniam ut autumat
 Plato non nocet bis dicere quod bene dicitur: & ut ait Seneca
 nunquam nimis dicitur: quod nunquam satis: Repetamus in presentiarum
 nonnulla de Cicerone: quæ neque uos audiuisset / neque nos
 dixisset peniteat. M. Antonius orator / cui uel primas
 eloquentiæ partes maiores nostri tribuerunt / dicere sole-
 bat: multos se uidisse disertos: eloquentem omnino neminem:
 eloquentiæ uidelicet formam: quam animo cernebat / re ipsa
 uideri non poterat. utinam hic Antonius Ciceronem in foro
 Romano causas actitantem uel semel audiuisset profecto
 dixisset hunc esse illum: quem querebat quem nusquam uideri po-
 tuerat: eumque non solum eloquentem sed eloquentissimum: sed elo-
 quentiæ ipsius imaginem esse asseruisset: & merito. Nam
 ut facundissime Quintilianus tradit: Cicero unus dono
 quodam prouidentie genitus uidetur: in quo totas uires suas

eloquentia expiretur:q̄ effinxit uim Demosthenis:co
 piã Platonis:iucūditatē isocratis:in quo oēs orādi uir
 tutes cōgestæ fuerūt:quæ ī aliis oratoribus singulæ cō
 spiciūtur. Laudamus ī Cæsarē calorē:in Seneca copiã:
 ī Quītiliāno diligentiã:in Plinio nitorē. Laudauerūt
 prisca ī Grachiō impetū:ī Lelio lenitatē:In Catone gra
 uitatē:ī Caluo factitatē:ī Hortētio ptitionē:at. M. T.
 in oīb; his:quæ in singulis singula laudant̄ ē eminen
 tissimus:a quo oīs dicendi copia:uelut a copiosissimo
 fōte pcurrit:a quo sicut d̄ Hōero cecinit Manlius:oīs
 posteritas latices in pocula dixit:de quo id dici merito
 pōt uerbis paulū īmutatis:qd̄ de epicuro dixit Lucre
 tius:Hic gēus humanū eloquio sup̄auit & omnes re
 stinxit stellas exortus ut etherius sol. Et cum ab aliis
 scriptoribus rerum:ab aliis uerborum doctrina quera
 tur:Cicero doctrinam facundiamq; abunde suppedi
 tat: Et cū tria sint genera dicendi:Quos græci charac
 teras appellant:Cum sint grandiloqui qui sententia/
 rū grauitate: & maiestate prepollent:Cū sint graciles
 in quibus subtilitas ac uenustas est:cum sint interme
 dii:qui in confinio utrorumq; temperatim florent:in
 his omnibus Cice. absolutissimus cōsumatissimusq;
 conspicitur. Laudat homerus in ulixē orationem:
 quam niuib; hibernis simillimam illo uersu esse pro
 nunciat:Instar erant himbris fluitantia uerba niua/
 lis:Talis in in Cicerone haud dubie esse cognoscitur:
 uidelicet plena/Larga/Magnifica/excelsa/breuitercq;
 celestis:Pericles ab Aristophane poeta Comico dic/

tus est: fulgurare: tonare cūcta oratione perturbare atq;
 miscerē: hoc idē de. M. T. dicerē possumus: cuius sentē
 tiæ fulmīa: Verba ronitrua mihi uidētur: Et sicut apo
 stolus Paul⁹ tuba euāgelii a diuo Hiero. nūcupat: ita
 ipse tuba eloquētīæ nūcupari pōt: In cuius labris illā
 psuadēdi deā sessitauisse credim⁹: quā a grecis pitho:
 a latinis suada siue suadela nominat: quā ī ore piclis
 apd̄ grecos: ī ore cethegi apud romāos sedisse scripto
 res idonei tradiderūt: merito igit̄ rex oratorū & latinæ
 liguæ illustrator dictus ē: merito arcē eloquētīe tenere
 & ī iudiciis regnarē existimatus: Merito ob ei⁹ os graii
 ora obuertebant sua. Ex cuius libris deprēdere licet
 ut Cor. tacitus auctor ē: Nullius ī genuæ disciplinæ sci
 entiā ei defuisse. ille nō solū grāmāticæ: & poetice: &
 rhetorice artis crateras ebibit: sed et̄ audivissime hausit
 craterā dialecticæ austerā: musicæ dulcē: geometrie li
 pidā: & uniuersæ philosophiæ nectareā: quā qd̄ ē phi
 losophiā: cū rome prius pegrīaret: & ut utar uocabulo
 plautio tātūmō atticissaret: prim⁹ ferme: romana ciui
 tate dōauit: & latia ligua opulētā ac pollētē fecit: nāq;
 uerbis plurib⁹ græcanicis uerba latina accōmodauit:
 Quæ. n. philosophi græce dicūt catorthomata Cicero
 latie rectefacta noīauit: Quæ illi catalepsis hic cōpre
 ssiōes: qd̄ illi axioma hic pñūciatū: Quæ illi fantasias
 hic uisa nūcupauit: & sexcēta alia id gēus prim⁹ effin
 xit. idē ut nihil itactū reliqueret iuri opam dedit & de
 legibus uolumīa cōcinauit. ī omnibus uero quæ scrip
 sit tanta auctoritas inest ut pro ratione dicta ipsius

habeantur : ut iurifconfulti pluribus in locis testimonio Ciceronis utantur. Namq; in libro de Ver. signi. definitio littoris ex eius sententia comprobatur & digestis de origine iuris fit mentio orationis quæ pro ligario scripta est : & in titulo de penis. ex eplū orationis pro cluentio habito mutuantur. Igitur cum tam uariis tamq; multiūgis disciplinis esset refertissimus factus est cōsumatus orator : & ut dicam quod sentio incomparabilis. & quod de Varrone dixit Terrentianus uir doctissimus Vndecūq; Varro. id nos de. M. T. C. dicamus. Vir doctissimus undecūq; Marcus : qui mihi hac peculiari laudatione laudandus uidetur ut tribus hisce nominibus cognominetur quæ illi optime quadrant. Videlicet Polyhistor i Philosophotatos Poligraphotatos idest multiscius philosophie sciētissimus & rex plurimarū scriptor luculentissimus. hic. n. ille ē quē ob eximias excellētēsq; uirtutes oēs ī cœlū laudib; certatī ferūt : de quo preconia poetarū uulgatissima celebrātur. d. quo ita cecinit Catullus disertissime Romuli nepotum quot sunt quotq; fuere Marce Tullī quotq; post aliis erunt ī annis. De quo ita Lucanus. Romani maximus auctor Tullius eloquii. De quo si lius. furialia bella fulmine cōpescet linguæ nec deīde reliquet par decus eloquio cuiquā sperare nepotum. de quo epigrāmaticus poeta. Illud laurigeros ageres cū leta triūphos hoc tibi Roma caput cum loquereris erat : Qui ita laudat a Manlio; Et censu Tullius oris

emeritus celum. Quem cū græce declamantē Apol-
 lonius rhetor audiuiſſet mirabūd⁹ pauliſper obticuit
 moxq; in hæc uerba prorupit. te nempe Cicero laudo
 & admiror ſed grecoꝝ fortunæ me miſeret: Cū uideo
 eloquentiam quæ uirtutum ſola nobis græcis relicta
 erat per te Romam tranſmigare: extat luculentū epi-
 grāma dignūq; ubiq; legi: quod Tullius laurea Cice-
 ronis libertus in laudem patroni concinauit: cū aquas
 Ciceronianas oculis medentes: his uerſibus celebra-
 ret. Quo tua romane uidex clariffime liguæ: Silua lo-
 co melius ſurgere iuſſa uiret: Atq; academiæ celebra-
 tā nomine uillā Nūc reparat cultu ſub potiore uetus:
 Hic ēt apparent lymphæ non ante repertæ: Læguida
 quæ iſuſo lumina rore leuāt: Nimiſq; locus ipſe ſui Ci-
 ceronis honori hoc dedit: Hac fōtes cū patefecit ope.
 Ut quoniā totū legit ſine fine p orbē: Sint plures ocu-
 lis quæ medeāt aquæ. Quid multa: nōne & Plinius
 Ciceronē extra oēm igenii aleā collocat: & doctrinæ
 lucē appellat: qui i. vii. natu. hiſto. De laudibus Cice-
 ronis luculētiffimū ſcripſit elogiū: Et ab oībus Cice-
 roniane uirtutis amatoribus edificēdū: Quod hoc ē.
 Sed quo te Marce tullii piaculo taceā: Quo ue maxie
 excellētē iſigni predicem: te dicente legē agrariā: hoc
 ē alimēta ſua abdicarūt tribus. Te ſuadēte roſcio thea-
 tralis ſeditioſiſ authori leges ignouerunt: notataſq;
 ſedes ignominix discrimine æquo animo tulerunt: te
 orāte proſcriptoꝝ liberos honores petere puduit. Tuū

Catilina fugit ingenium: Tu Matcum Antonium pro
 scripsisti. Saue prim⁹ omniū pater patrie appella-
 te: primus ī toga triumphū/Liguæq; lauream merite: Et
 faciēdie litterarū latinarū parēs: atq; ut dictator Cæsar
 hostis quōdam tuus de te scripsit: omniū triumphorū
 laudē adepte maiorē: q̄to plus est ingenii Romani ter-
 minos intātum promouisse: q̄ imperii. Hec obiter dic-
 ta sint de uiro nunq̄ sanis laudato: Cuius libros omnis
 diuinitus scriptos Vtinam tam studiose legeremus:
 q̄ studiose Diuus Hieronymus lectitauit: q̄ ob id ip-
 sum/Ciceronianus ante dei tribunal/meruit appella-
 ri: Sicut ī libello ad Eustochium ipse meminit: Et Ru-
 finus affirmat: Cuius rei ēt mentio fit ī decretis. distic-
 tione xxxvii. Nos uero ex immensa Ciceronianæ bi-
 bliothecæ silua: Rethoricos ad Herēnium potissimū
 excerptimus: Quos publico auditorio hoc anno pro-
 fiteremur: in quibus præcepta docendi oratorias artes
 plurima & pene omnia adamussim p̄scribunt: quos
 libros quidam non Ciceronis sed alterius oratoris &
 potissimum cornificii esse cōtendūt: super qua re nūc
 mihi non est disputandi locus: hoc uero exploratissi-
 mum est: hos libros rhetoricos: siue a Cicerone cōpo-
 siti fuerint ut Priscianus existimat: siue ab alio nescio
 quo: ut nonnulli ex neotericis autumant: esse luculen-
 tos limatos emunctos & in primis conducibiles ad
 docendam eloquentiam: quæ in canonicis scripturis
 argēto cōpat: quā sub nomīe argēti egiptiis eripiēdā

esse dominus precepit: sicut in pētateūcho & māxime
 ī exodo a moyse relatum est: in leuitico etiā primī
 cias mellis domino iubemur offerre quod tropologi
 ce significat dulcedinē eloquentiæ: Quia nulla dulce
 do mellca dulcior esse existimat: Cui omnis suauitas
 cōparata fatiscet: & austeritatis ac amaroris plena ui
 debit. hoc uerum eē oēs eloquētie p̄fessores affirmāt:
 hoc nemo uestrū ificiabit: ubi precepta rhetorices op
 time didiceritis: Quam nōnulli in latinum trāsseren
 tes: Tum oratoriā: tum oratricē nominauerunt, eritis
 autem haud dubie eloquentes: si eloquētissimi orato
 ris uolumina in manibus frequenter habebitis: Si tul
 liane lectionis eritis studiosissimi: ille. n. ut Quintilia
 nus ait se p̄fecisse sciat: cui Ciceto ualde placebit. Lec
 tioni Ciceronis copulata erit lectio Siluarum: Quas
 Papinius stadius poeta neapolitāus: poetico quodam
 calorē cōscripsit: Vnde & siluæ merito nūcupant: Nā
 siluam prisca uocarūt poema stilo q̄ uelocissimo com
 positum. quando poeta calorem sequēs ac impetum
 ex temporē scribit: & ut iqt plato ī musæ tripode sedēs
 furoris afflatu concitatur. Preterea silua ī alia signifi
 catione: apud eruditos: accipit̄ pro ubertate ac copia
 rerum cateruatim congestarū. Vnde ait Cicero ī ora
 tore: omnis silua dicendi ducta ab illis est: & Trāquil
 lus ī libro de grāmaticis reliquit̄ iquit nō mediocrem
 siluam obseruationum sermonis atiqui. & diuus Hie
 ronymus in p̄logo Iosue: & in p̄logo paralipomenon

siluam hebraicorum nominiuum appellat multitudi-
 nem copiosissimã. in hoc uero poemate perinde ac in
 siluis nemoribusq; sunt cuncta cõgesta & agminatim
 coaceruata / incredibilis rerum reconditarum cõmemo-
 ratio / imẽsa multiugæ doctrine descriptio / historiarũ
 ac rerum scitu dignarũ luculenta narratio. in summa
 quã plurima leguntur in siluis Statii: Quæ pphanũ
 Vulgus ignorat / in quibus grãmatistæ allucinantur:
 in quibus Cõmentatores subinde labuntur. hæc & id
 genus reliqua nos ea uigilantia eo studio ea diligetia
 explicare conabimur atq; pro uirili parte enodare cu-
 rabimus: ut nullus auditorũ nostrorũ enarrationes no-
 stras merito possit criminari. Caterũ quoniã Ciceron-
 nis rethoricos enarraturi sumus: ne illotis ut aiunt pe-
 dibus: in ipa penetralia ingrediamur de Ciceronis ui-
 ta & obitu pauca dicamus quæ uobis uoluptati sit au-
 diuisse: usui & ornamento meminisse: Vos ut cepistis
 queso diligenter attendite. Dixi.

Oratio habita i enarratiõẽ Iuuenalis atq; Salustii.

Et uetustissimi græcorũ Viri clarissimi maxi-
 mos honores cõstituerũt nobilibus athle-
 tis qui in ludis olimpicis pythiis istmiis
 nec meis uictoriã reportassent. Nã cũ pal-
 ma & corona decorarentur i suas mox ciuitates reuer-
 tentes quadrigis triũphalibus inuecti conspiciebãtur

& quoad uiuerent uectigalibus publicis alebantur :
 Quod me cogitantem subiit admiratio cur non iidē
 honores uel potius maiores luculētiotaq; emolumen-
 ta constituta fuerint rerum scriptoribus : qui in finitas
 uoluptates cunctis mortalibus prestant; & de toto hu-
 mano genere optime merentur; qui tanto athleticis an-
 teponēdi sunt quanto animi corporibus antecellunt.
 Et. n. ab athleticis corpora a scriptoribus animi exercen-
 tur; illi corpora fagināt; isti animis pabulum sugerunt
 copiosum & solam immortalitatem aucupantur: Quo
 circa cū multū debeamus singulis singularū rerū cōdi-
 toribus tū plurimū profecto debemus inuentoribus
 litterarum : quibus nihil prestantius nihil excellētius
 nihil utilius ullo unquam tempore excogitatum est.
 Enī uero litteris constat immortalitas hominū. & memo-
 riæ fulcitur aternitas : litteræ res multis retro seculis a
 multis nationibus gestas nobis ostentāt. litteris cogni-
 tio omnīū disciplinæ percepta est. Cōmeritiū litterarū
 tolle ex hominibus : Solem ex ipso mūdo sustuleris.
 Huius tam excellentis tam necessarii boni quisnam
 fuerit repertor ambigitur. Alii a Mercurio litteras re-
 pertas arbitrātur alii a phenicibus inuētas esse tradūt:
 Cuius rei argumentū est q̄ phenicia litterarū elemēta
 primi poetæ nuncuparunt. in grāciam autē e pheni-
 cia litteras Cadmū attulisse ferūt : mox e grācia in la-
 tiū attulere pelasgi. Quidā autumāt litteras assyrias
 fuisse semper, Ecclesiastici uero scriptores ab hebreis

reptas esse contendunt: idq; ualidissimo argumento probare nituntur: q; uidelicet apud hebreos singula litterarum elementa aliquid significet quod neq; apud græcos: neq; apud latinos ullo modo fieri potest: Verbi gratia prima hebreorū littera aleph nuncupatur: qđ latine significat disciplinā: secūda beth qđ domus interpretat̃. gimel plenitudo: Deleth tabularū siue librū. & ita reliq; littere hebreorū alicuius rei significatiua esse tradunt̃: qđ neq; de græcis neq; de latinis fertur. Hæc sunt quæ ab eruditis memorant̃ de origine litterarum: quibus qui imbuti fuerint: tantum illitteratis hominibus antecellunt q̃tum homines cæteris animantibus prestant. Cæterū ipse mecū interdū querere solco: quid est q; cū tot fuerint populi Tot gētes toto terrarū orbe diffusæ / Tā pauce nationes in litterarum studio effloruerit. Soliq; fere græci & italici litteras excoluerint. Nāq; plures ut ego opinor ī sola græcia italiaq; scriptores extiterūt: q̃ in omnibus aliis per longa secula nationibus. huiusce rei nimirum illa potissima causa eē credit̃: aeris uidelicet subtilitas atq; tēperies. Nō enim temere dixit Heraclitus: Aer sicciior anima prudētior & melior. hīc thebani pīgues hebetesq; existimati sunt: q; thebis cœlū eēt crassissimū. Contra athenienses acutiore: q; athenis aer tēuis atq; salubris. hīc septētrionales mētibus stupētibus eē tradūt̃: q; pp cœli crassitudinē imodicūq; aeris humorē refrixgeretur: quæ res haud dubie efficit animos tardiores hebe-

rioresq; Verum propter sanguinis humorisq; habundantiam ferro resistunt sine timore: Ecōtrario qui proximi sunt ad axem meridianū feruentissimis estibus obnoxii exiguū habent sanguinē: ideoq; timidiores sunt pauidioresq;: & quāuis sint animis acutissimis summaq; solertia preediti: exustas tamen habent a sole uires animorū. Nimis; hoc illud est: quod philosophorū princeps Aristoteles scribit in politicis gentes quæ in frigidis regionibus incolūt animo quidem habundantes: ingenii uero & artificii habere quā minimū. Asiaticos autem ingeniosos quidē esse sed minime animosos: at genus græcorū sicut in meditullio regionis sitū est: ita animo pollere & ingenio. Italia quoq; cum inter septētrionalē/meridionalēq; plagā collocata sit mixtionibus diuersis efficitur tēperatissima: quēadmodū Iouis stella inter Martem feruentissimū & saturnū frigidissimū media currēs tēperata salutarisq; fit. Quo circa Italia omniū terrarū alumna ac parens nuncupatur: Eadem cunctarum gentiū in toto orbe prima esse traditur: Quæ omnes nationes sine cōtrouersia antecellit: Viris feminis ducibus artiū prestātia ingeniorū claritatibus. Ip̄a uero urbs Roma ut inq̄t Ammianus Marcellinus uirtutū omniū fuit domiciliū. Cum uiri diuino pene ingenio p̄clari innumerabiles ī italia per uarias etates extiterint / Duobus potissimū tēporibus quā plurimi efflauerūt. Videlicet circa tempora Augusti & mox circa tempora Domitiani atq; Traiani. Illa

profecto secula aurea cognominari merito possunt:
 Illa foelicissima tēpora nūcupanda: quibus Cicero: asi
 nius pollio: Celius: messallæ: Caluus: Iulius Cæsar.
 M. Varro: & mox Virgilius: Ouidius: Varro attaci
 nus: Propertius: Tibullus: & sexcenti doctissimi florue
 runt. Altera uero ætate nō pauciores extiterunt: Inter
 quos Q. uītilianus. Duo Plinii: Tacitus: Trāquillus:
 Gellius: Martialisq; excelluerunt: & in primis Iuena
 lis agnas: qui quēadmodū ipse poemate Satyrīco elu
 xit in hac posteriori ætate: ita in superiori Crispus Sa
 lustius in scribenda historia immortalitē sibi cōpara
 uit. Quos ambos hoc anno ideo publice profiteri de
 stinaui: quoniā ex utriusq; lectione Cōfido Auditō
 res maximā utilitatē cū uoluptate eē capturos. Nam
 Crispus Salustius ob elegantīā inimitabilēq; in scri
 bēdo breuitatē assequutus est primas iter historicos par
 tes: quod epīgrāmaticus poeta illo disticho expressit.
 Hic erit ut phibēt doctoz; corda uiroz; Crispus roma
 na primus ī historia. Et n. ita creber rerum frequētia
 est: ut uerboz; ppe numerū sententiarū numero sequa
 tur. ita uerbis quoz; nouator dictus est concinnus ita
 elegans ita pressus: ut nescias utrū res uerbis an uerba
 rebus illustretur. Salustiuū Q. uītilianus Thucydidi
 celeberrimo apud grecos non dubitauit opponere: in
 quo cū sit precipua uirtus breuitas: ut Seneca refert
 hac eū Salustius uicit: ex cuius oratione nil demi sine
 detrimento sentētiæ potest: Vnde haud imerito dixit

Macrobius Salustium in genere dicendi breuissimo dominari. Et magnā profecto iacturam passa ē latina lingua deperditis Salustii libris: quibus gesta Romanorū complectebat nobis tantūmodo supersunt illi⁹ diuini uiri Catilina atq; Iugurta. Salustius ab Augustino ita laudatur: ut eum appellet nobilitate ueritatis historicū: Cuius oratiōes ut iquit Seneca legūtur i honore historiaꝝ: quæ haud dubie uolumina indicant quanta in scribendo maiestate quāq; diuino fuerit decoratus ingenio. Sed quēadmodū in historia eximius est Salustius: ita in Satyra eminentissimus est Iuuenalis: Cuius poemate eruditissimo nobis abūde declarat inō pauciora priscis temporibus q̄ nostris flagitia extitisse Nec flagitiosos pauciores. huius itaq; lectiōe affatim cognosceat: quātis uitiiis illa ætas infecta fuerit: quātisq; libidinibus cōmaculata: ita ut uituperatio taliū flagitiorū: nobis maxio eē possit documento: ut quod turpe est fugiamus: quod honestū ē id tota mēte capiamus. Ex Satyrici poetæ lectiōe aperte cognoscemus id: quod nos cōquerimur Maiores nostros cōquestos fuisse. Videlicet corruptos esse mores Vigere nequitia: luxuria libidinēq; dominari. Maximam profecto nobis exhibebit utilitatē: nec minorē uo luptatem Iuuenalis: i quo eruditio mira est: Varietas rerū iucūdiſſima: Stilus tersus: Mordacitas. satyrica: Sentētia scitu dignæ innumerabiles: Laudatio uirtutū Vitupatio uitiorū. Enarrabimus ergo diis bene

iuuātibus.celeberimū Satyricū & historicū Luculetū:
 & pro mediocritate huiusce mex quātulæcūq; in pfi/
 tendo facultatis elaborabo ut cūctis satisfaciā: ut recō
 dita illustre: Et ī primis quæ a cōmētariis omiffa
 sunt uel parū diligenter interpretata: Ea enarare cona
 bimur. in Summa illa omnia qualia cūq; sunt: quæ lō
 gis Vigiliis & iugi labore didicimus Vobiscū liben/
 tissime cōmunicabimus. Vos queso aurium operam
 nobis acōmodate. Dixi.

Oratio habita ī enarratiōe Q uestionū Thuscu
 lanaꝝ & Oratii flacci cōtinēs laudē Musices.

Agna res ē ac uenerabilis / oīumq; morta
 liū uotis expetēda Viri clarissimi philoso
 phia: quā greci Ethicem: latini moralem
 nominauerūt: quæ cū animoz nostrorū
 medicīa sit efficacissima: tāto reliqs disciplinis ē excel
 lētior: q̄to animi corporib; antecellūt. Nā cū cōstem⁹
 ex anima & corpore: Cūq; corporis seruitio animi uta
 mur īperio: Magis nos decet animū curare q̄ corpus.
 Nihil aut peræque p̄inet ad aīoz sanationē: q̄ philo/
 sophia & ea potissimū: quæ de uita tractat & morib;.
 Si quidem cum plures perniciososque sint animi
 morbi q̄ corporis: qui dies noctesq; nostras mētes exe
 dūr: Cum cupiditatibus insatiabilibus sollicitemur:
 Cum perturbationibus innumerabilibus simus obno
 xii: hos omnes morbos sola sanare pōt philosophia

moralis. Quæ haud immerito uitæ dux: & uirtutis in
 dagatrix ex pultrixq; uitioꝝ a luculentis scriptoribus
 nuncupatur. Cuius documentis qui fuerit imbutus
 facile casus cõtemnet humãos: fortunãq; floccifaciet
 imperterritus imperturbatus iuictus. Et cū plura sint
 studia: quæ liberalia nominantur: quia homine libero
 digna sunt: Hoc unū philosophiæ studiū uere libera
 le est: quod homines liberos facit sublimes fortes atq;
 magnanimos. Quo circa illi ualde uituperandi esse
 creduntur: quoꝝ corpora in sagina sunt: animi in ma
 cie ueternoq; tabescunt: apud quos appetitus rationi
 imperat: Virtus uoluptati obsequitur: Corpus animo
 dominatur: Quoꝝ deus uenter est: quiq; in uolupta
 tibus libidinibusq; summū bonū collocarunt. At q̄to
 maiores nostri prudẽtiores laudabilioresq; extiterūt:
 qui uirtutem ad beate uiuendum solam sufficere cre
 diderunt: qui unicæ philosophiæ diuitias omnes post
 posuerunt: Solā uirtutem contemplantes: Soli sapiẽ
 tiæ inhiantes: solā doctrinam amplexãtes: Inter quos
 ip̄primis Socrates philosophoꝝ fons nūcupatus excel
 luit: qui primus philosophiam deuocauit a cœlo: Do
 cuitq; de uita & moribus rebusq; bonis ac malis ingre
 re: Nam cum philosophiæ tres partes esse tradiderint
 eximii scriptores: Physicem Dialecticẽ atq; Ethicẽ:
 quarū physice: quæ a nobis naturalis appellatur: rerū
 naturam perscrutatur: Dialectice: quã rationalẽ nomi
 namus: proprietates uerboꝝ structurãq; requirit: Ethicẽ

ca quæ dicitur moralis animum compoît atq; omnes animorum perturbationes sedat: hanc postremâ Socrates cõplexus est: Ethicâ Socrates i scholis edocuit: ethicam adamauit illustrauit: excoluit: ad quã cū transiret illud uulgarissimum usurpauit. Quæ supra nos nihil ad nos: atq; sola philosophia moralis est et mortalibus maximè necessaria atq; frugifera plurimūq; utilitatis afferret: Cū reliquas partes multū nō probaret. Ideoq; neq; de natura rerū neq; de altioribus sublimioribusq; rebus Socrates unquam disputabat: sed de sola morali philosophia assidue differebat ac meditataur. Cuius discipulus diuinus ille Plato doctoris dogmata i omnibus fere uoluminibus mirabiliter expressit: Eiusq; ingeniū uariosq; sermones imortalitati cõmendauit: Cū ipse litteram Socrates nullam reliquisset. Cæterū philosophia omnis ac reliquæ liberales disciplinæ diu i solis græcorū gymnasiis floruerāt: diu a solis græcis tractatæ excoltæ illustratæ sunt: Cū Romani latiniq; arma magis q̄ studia litterarū exercerent: Cū imperiū magis propagare q̄ disciplinas percipere meditarētur: Antiquitus Sophia dicebatur quæ nunc philosophia nūcupatur: Et qui hanc profitebantur Sophi. idest sapientes appellati. primus Pythagoras philosophiam nominauit seq; philosophum hoc est sapiētix studiosum: a quo illd̄ philosophiæ genus emanauit: qd̄ italicū scriptores appellant: ab eo q; Pythagoras ut plurimū in italia philosophatus sit: Cum

ORATIO.

ionica philosophia ab Anaximandro defluerit discipulo thaletis Ionici. Ceterum cum in dies magis ingenia graecorum efflorescerent: Cum studia litterarum magis ac magis excolerentur: apud athenienses illos Catos atque legiferos domiciliū philosophorum constitutum est. illic academia Platonis. Lycium Aristotelis: porticus Zenonis effloruerunt. ex ea ciuitate complures philosophorum sectae tamquam ex Equo Troiano innumeri principes prodierunt. illinc academici hoc est Platonici ab academia schola nuncupati: illinc Stoici a porticu Zenonis nominati: illinc peripatetici ab ambulatione Aristotelis nomen sortiti processerunt. illic secta Epicureorum: illinc manauit secta cynicorum: quos ita a probris moribusque caninis appellauerunt: quorum princeps & auctor prohibetur Antisthenes & illustrator Diogenes. In atticorum gymnasiis dogmata philosophorum didicerunt Aristippus conditor cyrenaicae sectae: Archesilaus princeps nouae academiae: phedon a quo heliaca secta profluxit: Euclides a quo megarica: & Menedemus: quem auctorem eretricorum sectae concelebrat. & ut semel finiam: nulli fere illustres philosophi extiterunt: qui non athenas studiorum causa proficiscerentur. Illic diu litterae habitauerunt: illic philosophia habuit domiciliū: illic igitur ac liberales artes diuissime diuersatae sunt: quae sero quidem sed tamen aliquando ad Romanos transmigrarunt: qui ut erant omnium utilitatum: ac uirtutum rapacissimi cognitae graecorum disciplinis incredibili litterarum studio flagrare

ceperunt: Multiq; philosophiam latinis litteris exco-
 lere atq; illustrare conati sunt. Sed duo potissimū ex-
 cellēti ac pene diuino ingenio uiri id efficere potuerūt.
 M. Varro qui a Terentiano undecūq; doctissimus
 nuncupatur: & M. T. C. extra omnem ingenii aleam
 collocatus: Qui cum oratoriam disciplinam illustra-
 uisset: philosophiam quoq; sua industria illustrandā
 excolendamq; suscepit. ut q; occupatus Romanis pro-
 fuisset: etiam prodesset ociosus. & cum ubiq; Platonis
 emulus ac imitator existeret Dialogos in philosophia
 & potissimū morali plurimos diuinitus conscripsit: &
 in primis questionum libros quinq; : quas a uilla sua
 Tusculana: quæ fuerat antea Syllæ dictatoris: Thu-
 sculanas nōminauit: quas lectio cū sit futura audito-
 ribus utilissima ac saluberrima. cūq; multū eruditōis
 multū sentētiarū: multū exēploꝝ i his cōtineatur: eas
 publico auditōio istitui p̄fiteri. meq; factus opæ p̄ciū
 esse cēsui si id plurib⁹ mea industria notū fieret & aper-
 tū: qđ prius incognitū erat & obscurus. Vos itaq; hortor
 & moneo: ut Ciceronis libros lectitare ediscere & i ma-
 nibus quotidie haberi uelitis: hūc spectemus: hoc p̄po-
 sitū nobis sit exēplū: ille ut Q. uiliāus ait: se p̄fecisse
 sciat: cui Cicero ualde placebit. ceterū q̄tū Cicerōis lec-
 tio nobis utilitatis ē allatura: tātū carmina Oratii Flacci
 modulata afferēt iucūditatis: & quēadmodū philoso-
 phia salubris ē: ita musica delectabilis. cuius dulcedie
 cūcta uiuētia capiūtur: cuius origo celestis memorat:

ipsiusq; ratione mundum esse compositum pythagorici uulgauerunt. Vnde Theologi nouem musas esse dixerunt propter octo sphaerar; Celestium musicos concertus & unam maximam continentiam: quae constat ex omnibus: quam armoniam nominauerunt: Caelumq; ipsum canere asseruerunt. Musicam antiquis illis temporibus in ueneratione maxima fuisse memoriae proditum est: ac maximos duces fidibus tibiisq; cecinisse. quin etiam apud priscos tam graecos quam Romanos in conuiuio post cenam lyra circumferbat: qua laudes atq; uirtutes uiro- rum fortium canebantur: quam cum olim themistocles recu- sasset habitus est idoctor. Contra laudatus Epaminondas quod Cytharizare & cantare ad cordas sonus esset eru- ditus. Socrates quoque iam senio confectus institui lyra non erubuit: & Plato civili uiro quem politicum uocat: musicam credit esse necessariam: Et Aristoteles in politicis auctor est Musicam inter disciplinas in gentes esse collocatam: quam una cum litteris & gymnastica adulescentes priscis temporibus discere consueuerunt. & si uolumus inquit idem dege- re in ocio: Musica est adhibenda: quae habet naturalem uoluptatem quae ex iucundissimis est: quam Museus dulcis- simam dixit esse mortalibus. Musica antiquis sacrificiis ac funeribus adhibebatur. Musica curas abigit: clementiam suadet: & ad leniendos affectus plurimum ualeat: & ut inquit eleganter apud Philostratum canis tibi- cen: Musica merere tibi adimit merorem: hilares efficit hilariores: amatorem callidorem. religiosum ad deos laudandos paratiorem:

eadēq; uariis moribus accommodata animos' audito
 rū quocūq; uult sensim trahit. Pythagoricis certe mo
 ris fuit animos ad lyrā excitare uel lenire: neq; solum
 perturbationibus animoꝝ sed etiam corporis morbis
 medetur musica modulatio: Cum ad febrē quoq; ac
 uulnera Cantiōes quotidie adhibeantur. Qua prop
 ter laudandus est Xenocrates: qui organicis modulis
 lymphaticos liberabat: & Asclepiades: qui tubarum
 cantu surdissimis medebat'. Theophrastus quoq; ad
 affectiones animi mōderandas: Tibias adhibuisse fer
 tur. Quin etiā traditū est Thaletem Cretensem Cy
 thare suauitate morbos ac pestilentia fugauisse. & can
 tus tibicinū mederi creduntur ischiacis; & in instrumē
 to ueteri scriptum est: quēadmodū dauide citarizante
 Saul refocilabatur a furore dementiæ: quo idēdem
 corripiebatur. Quid non ne bella musicis modulatio
 nibus accenduntur? quid aliud in R. legionibus litui
 tubæ cornuaq; moliebantur? Quoꝝ cōcentus equos
 militesq; pariter acuebat. Preterea cretenses ad cytarā
 dimicabant: Lacedemonii in græcia: i Italia Sibaritæ
 ad tibia. Non ne amazones ad calamos arma tracta
 bant? non ne halyattes lydoꝝ rex: ut auctor est Hero
 dotus in exercitu habuit concinentes fistulatores atq;
 fidicinas? Thimoteus quoq; Musicus eruditoꝝ pre
 conio celebratur: q; Alexandrū magnū musici cantus
 modulatione ad arma corripienda inflāmaret. idem
 inflāmatum mutatis modulatibus cohiberet. Quid

pacis munia nō ne ap̄d̄ antiquos musicis cantibus cele-
 brata fueret? Etenī plures grecorū eiuitates ut Martiāus
 affirmat ad lyrā leges decretaq; pu. recitabāt. Quid
 multa? Musicis disciplina nō solū homines uerū etiā
 bruta animalia demulcet. cerui fistularū cantu capiun-
 tur. Delphines musica arte mulcent. Aues fistulis alli-
 ciūtur. Architectus quoq; citra musicem p̄fectus non
 erit: quā ī primis efficax est ut inq̄t Vietruuius ad ba-
 listarū catapultarū scorpionū temperaturas: hidrauli-
 cas quoq; machinas efficere nēo poterit sine musicis
 ratiocinationibus. Cum ergo inter homines reliquaq;
 animantia musicæ tanta sit dominatio: eiusq; dulcedi-
 ne capiatur oē quod uiuit: Celeberimi scriptores exti-
 terūt: qui ad lyram carmina cōponerent: & Rhythmis
 musicis numerosisq; modulationibus sua scripta con-
 texerent. Quod non solū a græcis latinisq; Verū etiā
 ab hebreis factitatū. Tanta quippe est suauitas tātaq;
 uoluptas musicæ modulationis. Quid. n. p̄ salterio Da-
 uitico modulatus? Quid canorum magis? Quod in
 morem Oratii Pindariq; decurrit? Quid de uterono-
 mii & Esaie cāntico pulchrius? Quid Solomone gra-
 uius? Quid perfectius Iob? quæ omnia exametris &
 pentametris uersibus ut eruditi testantur: apud hebre-
 os composita citra Salebrofam aspredinem progredi-
 untur. Ceterum cum antiquiores numeri rusticis & ī-
 conditis similes essent: poetica ut auctor ē Cēforinus:
 ueluti legitimā musica cōpositior magisq; modulata

profluxit : quæ modulatiōe metrica asperitūdine leuigaret & cuncta uenustaret. etenim rythmos numero scq; musicos ac pedes peculiariter complexi sunt poætæ illi qui lyrici cognominantur ab eo quod ad lyram illoꝝ carmina cōdecenter canebantur : quorū apud priscos tanta fuit copia ac tantus numerus : ut Cicero neget si sibi duplicetur ætas se habiturū tempus : quō lyricos poetas omnes perlegat : quorum apud græcos longe pindarus p̄iceps extitit : apud latinos Oratius : qui ut auct̄or est Quintilianus fere solus lyricos poetarum legi dignus est. nam & insurgit aliquando & plenus est iucunditatis : & gratiæ & uariis figuris & uerbis felicissime audax. Idem in Satyra scribēda tersus & purus : & ad notandos hominū mores precipuus. In eo graues crebreq; sentētia. Eruditio uaria & multiplex : elegantia cū nitore tersissima. Oratii itaq; poemacorum non minus delectabit q̄ proderit. Non minus animo q̄ auribus pabulū suppeditabit : Cuius lectio non minus frugifera erit q̄ iucunda. Ego uero pro uiribus cōnitar in enarratione Ciceronis & Oratii cūctis auditoribus satisfacere : & nihil earum rerum prorsus omittere : quæ ipsoꝝ declarationi sint futuræ acōmodatæ. Vos ip̄i testes eritis locupletissimi : quos omnis rogo & hortor : ut tā libēter audire uelit̄is : q̄ nos diligēter cūcta enodare curabimus. Sed iā nō nulla scitu digna de Cicerōe dicemus : paulo post de Oratio Flacco dicturi. Vos ut cepistis queso attente audiatis. Dixi.

Oratio habita i enarratione Persii poetæ Satyrici.

m Vltæ res sunt. patui cotpotis Viri Clatif
 simi: quæ rebus magnis proculdubio an-
 teponuntur: & multo preciosiores esse iudi-
 cantur. hoc in primis gemmæ lapilliq; te-
 stantur. Quid enim est minutius carbunculis? quid
 bteuius adamante; quid hiacyntho magis pusillū? &
 nihil tñ his p̄tiosius nobiliusue repetit̄. Scribit eloq̄n-
 tia parens Homerus Tideū paruo fuisse corpusculo
 decoratū: In quo tamen animā esset maxima: & uires
 amplissimæ. Vñ decēter i priapeis a poeta scriptū est.
 Vtilior Tideus: qui si quid credit Hometo:
 Ingenio pugna; Corpore patuus erat.
 Et a papinio non minus uere q̄ diserte dictum.
 Maior in exiguo regnabat corpore uirtus.
 Et Xantippus lacedemonius: qui bteui statura erat
 ita laudatur a Silio.
 Exiguis uigor admirabile membris:
 Viuidus & magnos nisu qui uinceret artus:
 Enim uero mihi curiosissime circūspectanti & diligē-
 tissime pensitāti uideretur res fere omnes uirtute magis
 q̄ magnitudine est imādas esse ac metiēdas: neq; que-
 rendum quātus sit quisq;: sed qualis: neq; q̄ procerus:
 Sed q̄ probus ac eruditus. quis unq̄ libtū laudauit ob
 id tantū modo q̄ magnus foret ac copiosus: quis ora-
 tionem duxit esse luculentā p̄pterea q̄ uerbosa esset

& enormis: quis poema ob magnitudinē ubertatēq;
 celebrauit unq; nemo mediussidius uel modice erudi-
 tus id asseruit. Immo contra laudamus libellos q; sunt
 disertī eruditi & doctissime concīnati: eosq; haud du-
 bie āteponimus maximis uoluminibus: ī q;bus nulla
 sit eruditio minimaq; facundia. huiusce autē rei nobis
 locupletissimū quotidie testimonium exhibet Persius
 poeta Satyricus: q; quāto mīor ē: tāto ē elegātor: quā-
 to minus habet pōderis / tāto plus habet auctoritatis.
 Vñ luculēte cecinit epigrāmaticus poeta Martialis.

Sepius in libro memoratur Persius uno:

Quam leuis in tota marsus amazonide /
 Erde eodem Quintilianus ait .multū & uerā gloriā
 q;uis uno libro Persius meruit. & a diuo Hieronymo
 Saryricus disertissimus nuncupatur. nec īmerito. nam
 & sanctitate scribēdi & sententiā; grauitate & uerbo-
 rū pondere & Satyrica urbanitate nulli postponēdus
 esse uidetur. insectatur uitia: Sontes carpit: preceptis
 legentium animos sanctissimis format & imbuīt. ali-
 quāto subobscurus esse creditur propter hominū tem-
 porumq; inscitā & rerum ignorationem. Sed si quis
 curiosus poema luculentum introspexerit proculdu-
 bio cognoscat id esse tersissimū atq; elegantissimū: qd
 ut opinor: ubi a nobis enarratum fuerit: facile omnes
 iudicabitis uerissima esse quæ dicimus. & pfecto post
 enarrationem Iuuenalis: nullus nobis scriptor magis
 idoneus ipso Persio occurrere potuisset. uterq; Sary-

ricus: uterq; in eodē scribendi genere uersatur: uterq; uitæ mortaliū formandæ accommodatissimus est. Enarrabimus itaq; diis bene iuuantibus Persiū Satyricum poetā: Cuius opusculū non minus nobis iucunditatis dabit: q̄ utilitatis: qui non minus gratus erit uobis audientibus: q̄ nobis enarrantibus. Sed ne morosior sit prologus q̄ poema: iā interpretationem ipsam incēptabimus. Vos queso diligenter attendite. Dixi.

Oratio dicta apud rectorem Scholastici cōuentus ineuntem scholasticā prefecturā.

m Aiores nostri q̄ Rē publicā Bononiēsem institutis optimis legibusq; formarūt: cū uiderent bona animi corporis bonis longe esse anteposenda: Solertissime ac prudentissimæ faxerūt: ut gymnasia cōstituerentur: quæ essent domicilia doctrinæ: & asyla bonæ literarū: in quibus uiri sapiētes ac eruditi ingenuas disciplinas profiterētur. Sed quia sine gubernatore nauigiū periclitatur: Sine auriga quadrigæ precipites ruunt: Sine rectore cūcta labascunt atq; uacillant: Ideo iidem illi conditores annuos gymnasiarchas hoc est prefectos gymnasii litteratorii esse uoluerūt: qui ordini scholasticorū honestissimo presiderent: qui cūcta ad scholasticos pertinentia auctoritate regerent: prudentia pensitarent: dexteritate moderarentur. Mos hic optimus

tamquam per manus posteriorum in hodiernum usque diem propagatus est: nuprimeque omnium suffragiis atque consensu designatus fuit Rector utriusque scholastici conventus: hoc est tam Italicorum quam provincialium Vir Magnus ac circumspectissimus Thomas Anglicus: uel ut Latine loquar Britannicus: & natalibus & familiae nobilitate clarissimus est: idem fortunæ bonis opulentus: Animi dotibus excellens: Cui genitale solum Anglia est: quam maximam illustrissimamque esse insularum nullus ignorat: Cui antiquitus Albion nomen fuit. quam mox Britanniam nuncupauerunt: a qua omnes uicinæ insule Britaniæ nominatæ fuerunt. Angliam uulgo recentiores appellitant. Regio est clara Latinorum Græcorumque monumentis: secunda frugibus. Copiosa pecoribus: Referta auri argenti plumbique metallis: ex qua Escaria uasa generosa olei Romam missitabantur: quæ bascaudæ ab eruditis nuncupantur. externorum imperium semper aspernata: indigenis contenta principibus. ingenia Britannorum non fraudulenta sed simplicia laudauit antiquitas. In re militari prestantissimi fuere. non equitatu modo pediatuque pollentes: sed etiam curribus: quos partim couinos uocitant partim effeda instructi preliabantur: quo genere pugnae usi sunt aduersum Cæsarem dictatorem belligerantes. Inde Effedarii couinariique ab historicis nominati. In studiis litterarum neque hebetes neque obtusi iudicati sunt cum ex aere temperato ingeniorum acumen uegetet: hic ut opinor exiit illud uulgarissimum:

ORATIO.

Gallia caufidicos docuit facunda britannos.
 Dies me deficeret si fingillatim minutatimq; recēfere
 uellem: quibus dotibus ac bonis fuerit decorata britā/
 nia: uel ut a neotericis dicere didicimus / Anglia: quæ
 per longa retro secula multos uiros generosos procrea
 uit. hac uero tempeftate hominem nobis dedit sum/
 ma nobilitate: summa dignitate summa uirtute pre/
 ditum Thomam: qui hodierno die init magistratum
 honoratiffimum gymnasticæ prefecturæ gubernacu
 la moderaturus: ut non solū pro rectore sed etiam pro
 rectoribus presit scholasticis tam italicis q̄ prouinciali
 bus: & istar boni gubernatoris nauigiū dirigat in por
 tum tranquilliffimū. Ingenui hominis mores / Auita
 nobilitas / adolescentia modestiffima p̄bitas circūspec
 ta / Virtus excellens pollicentur ac spondent habitu/
 ros nos talem rectorem: qualē nec probatiore nec me
 liore nec amabiliore optare possemus. Superest ut scho
 lastici omnes ei presto sint ac obtemperent rāquam le
 gitimo Rectori: ut ipsi ab eo tāquā scholastici honora
 ri mereantur. Scitū est illud Domitii oratoris. Cur ego
 te inquit habeā ut principem cū tu me non habeas ut
 senatorem: illud corpus bene cōpactum est in quo ca
 pitī mēbra consentiunt. illa res pu. optime instituta: ī
 qua deteriores melioribus obsequuntur: ille scholasti
 corū conuentus bene moratus beneq; cōstitutus iudi
 catur: in quo scholastici rectorem uenerantur: rectori
 presto sunt / Rectorē tāq̄ ducē affectantur, hoc si fiet:

ordo scolasticorum erit apud nostrates favorabilior:
 Rector ipse uenerabilior: & Gymnasio Bononiensi
 pristina dignitas restituetur: quod olim gymnasiis Atti-
 corum Alexandrinorum atque tharsensium: quæ antiquitas
 admirata est meruit acquireri. Te autem clarissime
 Rector non moneo non hortor. nec enim tu meæ indiges
 aut monitionis aut hortationis. sed tuapte sponte cut-
 rentem incito stimulo impello: ut tutelam gymnasii gym-
 nasticæque dignitatis tota mente suscipias: susceptam ita
 foueas ac moderetis: ut celeberrimus hic ordo schola-
 sticorum tua diligentia. perobitate uigilantia conformetur/
 augeatur illustretur. non deerunt tibi suffragatores ad
 omnia peragenda illustres principes mei Bentiuoli cum
 genitore absente presentes filii: quorum fulgorem nuper
 fortuna paulum obnubilauit: ut purior deinde lucidiorque
 enitesceret. Sicuti solem uidemus interdum post dispul-
 sam nebulam: post dissipatas nubes: post edomitam
 coacti aeris crassitudinem fulgere splendidius. Radiare
 flagrantius: Torrere uehementius. Tu magnifice rec-
 tor enitere meditare contende: ut expectationi: quam de
 te concitasti satisfacias. id erit tibi tueque genti maximo
 ornamento: & successoribus exemplar esse poteris ad
 imitandum. Dixi.

Oratio habita dum Rector scholasticus nomine
 melior accepit magistratus insignia.

e Gregia res est Viri prestantissimi atq; laudabilis Rebus omnibus administrandis aliquem proficere qui cuncta prudenter examinet: docte dispense: sapienter administret: Cuius nurui ac iussis reliqui obediant atq; obsequantur: quem unū cuncti sectentur ut ducē. colant ut principem. Reuereantur ut rectorem. hoc in rebus etiam minimis licet inspicere. nauis unū habet gubernatorē: Cuius peritie nauarū omnes ac remiges obsequuntur. Arx unum habet præfectum: qui reliquos custodes in officio continet: Et nullus ab eius præscripto uel digiti transuersum discere tentat. Et ut ad maiora ueniamus. Nulla ciuitas bene potest gubernari sine magistratibus: Nulla castra sine imperatoribus. Nulla prouincia sine presidibus. nihil est profecto præstantius. nihil utilius bono sanctoq; rectore: qui subiectis concordiam suadeat. bonitatem laudet: Virtutes precipiat & officia capeffenda præscribat. Merito itaq; uiri clarissimi laudandi sunt Bononienses: qui inter reliqua sancte prudenterq; instituta hoc in primis sanxerunt atq; instituerunt ut ornatissimus ordo scholasticorū rectore habeat: q; sua prudentia atq; solertia cunctos regeret ac moderaret: qui faciēda præciperet uitanda monstraret: sub cuius oculis atq; uigilantia scholastici uitam in litteris quieteq; traducerent: & illius preceptis obediēter obsequerentur. hoc cum per multos annos diligentissime in urbe nostra custoditū sit. Nuper quoq;

ut maiorum uestigia custodirētur: Designatus fuit rector uir prestātissimus & omni laude cumulātissimus: qui celeberrimo scholasticorū ordini p̄ficeretur: de cuius uirtute moribus atq; prestātia abunde iudicatum esse uidetur: Cū eum non solū pro rectore: sed etiam pro rectoribus elegerint & omnibus suffragiis declararint: qui solus officio fungeretur utriusq; rectoris: & illius qui italicis scholasticis præest: Et illius qui prouinciales moderat. Ego uero uiri circūspectissimi magnope laudo consiliū illoꝝ: qui uice duorū prefectorum Vnicū taniū prefectum scholasticorū creandum esse duxerunt. Neq; enim ulla potestas potest habere consortem. & hoc nobis ipsa rerum natura demōstrat. Rex unus est apibus: & dux unus in gregibus. & in armētis rector unus. Vnū grues ducem sequuntur ordine litterato. Quid multa: unus est mundi rector atq; gubernator beatificus inominabilis ultramūdanusq; solus cūcta ratiōe dispēsat. uirtute gubernat: nutu moderat: Talis itaq; erit ī laudatissimo scholasticorū ordine regēdo hic nupus rector: q̄lis est ī gubernāda naue gubernator. ī custodiēda arce p̄fectus. ī regēda ciuitate magistratus. ī administrāda puincia p̄ses. hic cū ī iuuenili ætate nestoreā habeat sapiētia: Cū bonitate nobis respōdeat: cū sirex oī pte laudabilis: oīa illa strenue & diligenter efficiet: quæ magistratui suo acōmodata: quæ clarissimo ordini scholastico conducibilia: quæ honori & dignitati cōuēiētia eē cognoscer. Dixi.

Oratio ad Tribunos Plebis.

nihil mihi Viri clarissimi solet esse iucun-
 dius: nihil antiquius: quàm in celeberrimo con-
 uentu qualis hic est: quàm coram magistrati-
 bus: quales estis uos: de Re. Pu. capeffen-
 da contionari: de qua is quoque bene mereri uideretur:
 qui oratione utitur ad animos eorum: qui magistratu-
 tum ineunt incitandos: Cotis uice fungens: quæ ut
 inquit Oratius cum ipsa exors secandi sit: ferum ta-
 men acutum reddere potest. quamobrem hodierno die
 hoc dicendi munus mihi iniunctum libentissime su-
 biui: & eo quidem libentius quæ de magistratibus qui
 sacrosancti: de Tribunitia potestate: quæ amplissima:
 de Tribunorum iure: quod populare est: mihi dicendum
 esse uideo. nec ignoro quod hic locus: quod ista contio: quid
 dignitas uestra postulet: & quid me ipsum decere ui-
 deatur: quo circa diligentissime prospiciam: ut neque inep-
 tus appaream neque nimis effusus neque nimis astrictus
 fuisse deprehendar: & ut ordini Tribunorum satisfacta
 eiam pro uirili parte conabor: qui inter cæteros popu-
 lariū magistratuum ordines est eminentissimus: quod
 sacrosanctum collegium haud dubie declarat: maiores
 nostros multa per se prudentissime constituisse
 aut accepta ab aliis meliora reddidisse. Nam quanta
 inter Romanos Tribunos & nostrates: qui ab illis
 fluxerunt differentia sit queso diligenter attendite.

Romanis discordiæ ciuiles & intestina dissensio Tribunos ple. pepererunt: quando i sacro monte Romæ / na plebes: quæ a patribus uexata secesserat: peculiare sibi magistratus creauit: Qui Tri. plebis nuncupantur. Nobis uero Iura leges atq; concordia Tribunos ple. tradiderunt. Apud Romanos nemini patricio Tribunatum capere licebat utpote plebeiū magistratum. Ideoq; Claudius perniciosissimus. Tri. ple. iudicatus: Qui relicta claudia gēte patricia. C. Fonteio homini plebeio se in adoptionem tradiderit ut Tribunatum consequeretur. Atqui apud nos plebei patriciq; promiscue Tribuni designant. nullo liuore: nulla contentione: nulla discordia. Rome ab initio Tribuni tres tantum modo fuerunt: a quo numero Tribunos nominatos iure consultus opinatur: uel ut Liuius Dionysiusq; tradiderunt quinque: quorum numerus ad decem usq; puenit: quibus annua est finita potestas. Nostra autem ciuitas cum in regiones quatuor distincta sit: ex singulis quaterni eliguntur: quorū auctoritas quatuor mensium interuallo cōcluditur. ita fit ut quotannis duo de quinquaginta Tribunos ciuitas nostra sortiat: quæ cum a Romanis. M. Fuluio. & C. Manlio consulibus Colonia latina deducta fuerit: in creandis magistratibus & potissimū Tribunis religiosior atq; secundior ipsa parente fuisse cognoscitur. Quāto Bononien ses beatiore Philippos Maccdonum Rex inclytissimus esse dixisset: qui beatos Atheniēses nun-

ORATIO.

eūpabat:q; singulis ānis pretores decem cū imperio
 crearent:& ex suis ciuibus facillime reperirent. Prete/
 rea apud.Ro. Tribunorum.ple.potestas magis ad im/
 pediendum q̄ ad agendum erat accōmodata: ut Plu/
 tarthus & Appianus memorie prodiderunt:& ut Cice/
 ro meminuit ita cōsulibus erant oppositi. Tri. quemad/
 modum apud Lacedemonios ephori aduersus reges
 collocati: Et cum Tribunis intrare curiā nō liceret:
 ante ualuas positis subselliis Senatus decrera pensitā/
 tes q̄ plurima rescindebant nec rata esse patiebantur.
 Contra nostri quæ agenda sunt agunt: Quæ omitten/
 da pariter omittunt: Cōsulibus uero aliisq; magistrati/
 bus adeo cōiuncti adeo connexi: ut ad res q̄ plurimas
 obeundas illis adiutoribus utantur: & non pauca ex
 illorum consilio administrare comperiantur. Quāto
 ergo uester o Tribuni q̄ Romanorum Tribunorum
 maior est ordo q̄to numerosior q̄to compositior: tan/
 to uos magis enīti decet ac elaborare: ne uirtute ac re/
 bus agendis inferior iudicetur. Et quoniam discordia
 ordinum uenenum est ciuitatum: Quæ Romanos/
 Tri. cū consulibus altercantes sepissime labefactauit
 Vos concordiam potissimum custodite. sit inter uos
 omnes in administranda. Re. Pu. stabilis & firma cō/
 sensio. in ore atq; animis uestris uersetur semper salu/
 stiana illa sententia: qua historicus ille clarissimus de/
 monstrauit. Concordia paruas res crescere: Discordia
 maximas dissipari: propter quam. M. Agrippa se ui/

rum bonum factum esse gloriabatur. Vobis exemplo fit prudentissimū illud Siluri factum: Qui lxxx. filiis decoratus cum iam morti proximus esset: Virgarum fascem unicuique natorum porrexit iubens ut illum confringerent. Id autem singulis facere nequeuntibus: ipse sigillatim uirgas omnes facile cōfregit: quo callidissimo commento solertissimus pater filios admonuit eos firmos ac potentes tantisper futuros: dum inter se concordēs & animis conglutinati esse perseverarent: imbecilles uero & infirmos si discordia seiuengerentur. O diuina concordiae uis quae dissipata connectit: infirma corroboret: sine qua magistratus non salutare sed detrimentosi in suis urbibus efficiuntur, Conspirate itaque Tribuni & uno consensu descendite ad Rem Publicam capescendam: quae omnibus profecto rebus anteponenda est: Cuius causa Marcus Lepidus. Cum Marco Fuluio Collega: quo die censor factus est homine inimicissimo statim rediit in gratiam: & simultates inimiciasque deposuit. induite personam publicam exuite priuatam. Mens uestra praeter publicum commodum nihil spectet: huc oculos/animū/cogitationes:huc studia uestra conuertite. Aequitatem uero in primis custodite & iustitiam amplexamini: Sine qua ut inquit Augustinus: Reges tyranni nuncupantur. Sine qua optimatum consensus factio est: Sine qua nec domus nec ciuitas nec hominum genus uniuersum/nec ipse mundus consistere

potest. iusticiæ patrocinari est ipsam uirtutem colere: Cuius hec uis ē efficacissima: hostē eē atq; inimicū hominū morūq; malorum: Cōtra defensorem hominū morūq; bonorū: Cōmoda preterea patriæ sibi prima putat: Deide parētum: Tertia iam supremaq; nostra, quos Lucillianos uersus Tribuni nō solum uobis ediscendo sed quotidie ī manibus ī ore ī intimis p̄cordiis habēdos esse censeo: & sicut Crysippus imaginem iusticiæ faciendā esse docet: forma uirginali: aspectū uehementi: luminibus oculorū acrioribus: ita oportet magistratū: qui iusticiæ antistes est: esse grauē sanctū incorruptū: cōtra improbos nocētēsq; īexorabilē. enim uero cōcordi & iusto magistratu nihil prestātius nihil uilius in bene cōstituta. R. e. pu. reperiri potest. Discordi uero & iniusto nihil pernitiosius. Concordes duce iusticia, R. p. seruant incolumē. Discordes iniusticia dominante labefactant & euertūt. Estote ergo Tri. iusticiæ cultores accerrimi: & æquo honestoq; patrocina mini. in hoc uersetur omne uestrum ocium omne negotium: in hoc quies & labor reponatur. in hoc studium & diligentiam collocatote. sit quoad fieri potest magistratus uester portus bonorum scopulus reorū. & quoniam Tribunus popularis est magistratus populares uos plebicolās q; p̄bitote: & populi cōmoda p̄ uirili parte defēdite. Ceterū cū plures sit reꝝ publicarū species, Platone & Aristotele p̄cipib⁹ ita tradētib⁹: Cū sit p̄cipatus regius quā monarchiā appellāt: cum

fit optimatum : quæ græce Aristocratia nuncupatur :
 cum sit popularis status cui Democratia nomen est :
 cum sit oligarchia idest paucorū quando magistratus
 a censu eliguntur : Cum sit etiam Tyrannica admini/
 stratio : uestrae sunt partes tribuni uestrum munus : ue/
 stræ est diligentia uestraeq; uigilantia eniti cõtendere
 elaborare p̄ uiribus : ut principatus huius urbis : Qui
 ex aristocratia democratiaq; cõpositus est : nulli alioꝝ
 cedere nulli postponendus esse uideatur . Tribuni pro
 populo excubari debent : & munia rei . pu . saluberrima
 capescere : id quod priscorū Romanorū instituta decla
 rant : quibus nullū diē integrū Tribunis plebis abesse
 Roma licebat : quēadmodū nec prouinciarū rectores
 extra prouincias abnoctare iura permittunt : ut uideli/
 cet semper p̄sto essent : & si quando opus foret : ne unq̄
 eorū opera a plebeis desideraretur . hīc etiā ianua anti/
 quitus die noctuq; patebant Tribunorū : tāquā portus
 & refugiū laborantibus semp̄ paratū esset : quibus fo/
 ret opitulandū : Quēriam Tribuni purpurā minime
 gestare cõsueuerūt : ut popularis magistratus in omni
 uictu ac cultu popularibus similis cõspiceretur . Et ut
 curio dicere solebat Tribunorū conuenit prebere se mul/
 titudini cõmodum atq; tractabilem & iadcundo se fa/
 cilem : quod etiam a iuriscõsulto non solum de presi/
 de : sed de omnibus quoq; magistratibus dictum esse
 existimare debemus . plurimū i Re Pu . administrāda
 ualet magistratus : maxima in rebus obtundis est ma/

ORATIO.

gistratus auctoritas. quod in oculo pupilla: in naui gubernator: in quadrigis auriga: hoc in Ciuitate pollet magistratus. quemadmodum oculorum acies sine pupilla hebetatur: Sine gubernatore nauis periclitatur: Sine auriga currus sæpe conuertitur / Ita sine magistratibus ciuitas labascit atq; uacillat. Quid enī aliud significat magistratus: q̄ rectorē ac Rei Pu. moderatōrē. Vnd̄ a magistrādo .i. moderādo magistratus nomen ipsum deriuatur. Et quēadmodū magistratibus leges: ita populo presunt magistratus. Et quemadmodum legem dicimus mutum esse magistratum: ita eleganter & uere dici potest magistratum legem esseloquentem. Vos ergo Tribuni. qui magistratus estis & quidem sacrosancti: rebus moderandis incumbite: publica commoda pro uirili portione souete: & quod rectum erit id solum utile existimatote: & quod iureiurando astricti facturos uos esse promittitis: Id rebus comprobate. Imprimisq; diuina illa Catonis Censorii uerba semper in memoria atq; in pectore habetote. Si quid uos per laborem recte feceritis labor ille a uobis cito recedet: bene factum a uobis dum uiuetis non abscedet. Sed si quid per uoluptatem nequiter feceritis: uoluptas cito abibit: nequiter factum illud apud uos semper remanebit. Ita Tribuni ad benefaciendum mentem studium operam industriam applicantes Vobis honori: amicis ornamento: Rei Publicæ utilitati & posteris exemplo esse poteritis. Dixi.

40

Ad Illustrissimum Principem Ludouicum
Sphortiam Philippi Beroaldi Epistola.

q Vemadmodū parthorū Regē nemo sine
munere salutatur: ita ego te illustrissime p̄
ceps salutaturus attulī tibi p̄ munusculo
panegyricū: quē leta frōte ac hilari uultu
accipias queso: Nō. n. minus regia res est parua beni-
gne ac comiter accipe: q̄ magna largiri. Multa ideo p̄-
ciosa existimātur q̄a diis īmortalibus sunt dicata: Li-
bellus hic ad famā fortasse pueniet: q̄a iuū clarissimū
nomen gestat in titulo: Cū alioquin subire posset ifa-
miā. quicquid id est qualecūq; est boni cōsulito: Et cum
ociosus eris ac feriatas ab occupatiōibus reꝝ amplissi-
max: q̄bus iugiter distineris: tūc in manus accipito: &
succisuis tēporibus plegito. In sūma cū nihil ageꝝ uo-
les: hoc agito. Diī faxit ut istud sit perpetuū pignus ac
monumentū meꝝ erga te fidei ac obseruantix. Vale
& me qui tibi mancipatus sum in clientelā ascribito.

Panegyricus ad Illustrissimum Principem
Ludouicum Sphortiam.

f Sepenumero ip̄e mecū dubitauī illustris-
sime p̄ceps Ludouice Sphortia utrum
ne fortuito ac casu principes terris daren-
tur: an ab omnipotentissimo rerū omniū
conditore deo tradererentur: Sed hæc omnis iam ex

40

animo sublata dubitatio est: postq̄ tu incluyissimi Du-
 catus Mediolanensis habenas gubernare cepisti. Li-
 quet. n. te principem diuinitus constitutū. Tu ab ip̄o
 deo repertus electus atq; missus eē uideris ad hoc am-
 plissimū Imperium moderandū: quod aliquandiu rec-
 tore uiduatum labasse atq; titubasse accepimus: Sicu-
 ti cymba sine gubernator a procellosa tempestate de-
 prehensa inter fluctus undabūdos agitat: Deus itaq;
 cū labanti ac nutabundo insubriū statui subuenire ac
 opitulari uellet: Te unū ex omnibus potissimū dele-
 git: qui tua singulari uirtute fulcires titubantia: recrea-
 res afflicta: sedares tumultuosa: qui deūq; cūcta redi-
 geres ad tranquillitatem: Non poterat mediussidius
 illustrissimus Dux adhuc pupillus adhuc puer tutorē
 proximiorē / sanctiorē / cordatiorēq; usq; reperire:
 q̄ Ludouicum Sphortiā: qui consanguinitatis gradu
 arctissimo cōiunctissimus est: ut pote germāus ipsius
 genitoris: qui p̄bitate / innocentia: integritate nulli p̄ri-
 cipum postponēdus est: qui prudentia solertiaq; tāta
 splendescit: ut cordatus merito cognominari possit:
 hęc summam & in transcursu magis signata q̄ dicta
 latius iam explicanda sunt / & copiosius enarrāda: qđ
 ut cōmodius luculētiusq; perficere possim: uellē mihi
 a diis imortalibus dari fluuiū Tullianæ eloquētiae: &
 torrentem demosthenis faciūdiā: grandes enim mate-
 rias iugenia parua non sufferūt: & in ipso conatu sub-
 inde succūbunt. grandis imo ingens hęc est materia:

AD LVDOVICVM SPHORCIAM.

quā aggredior. Ingenium mihi perquam mediocre:
nec inficior: uires tenuissimæ. Sed in magnis uoluisse
abunde magnificum ac pulchrum existimatur etiam
si assequi nequueris: proinde hoc nos ausos esse non
improbabis illustrissime princeps etiam si uires ipsæ
defecerint. Cæterū nō auspicabimur laudes tuas a cu-
nabulis ipsiq; crepūdiis: sicut nōnulli laudatores fac-
titarē cōsueuerunt: nō stēmata generosissimæ familiæ
recensebimus: de qua melius est tacerē q̄ pauca dicere:
non fortunas luculentissimas / neq; eximias corporis
dotes referemus: quæ neq; tu magnificas: neq; iter p̄ri-
cipes solus possides. nihil nisi propriū nisi genuinū /
nisi tuū laudabimus illustrissime p̄iceps hoc est solas
ipsius animi tui dotes: quæ in homine sunt bona prin-
cipalia cōmemorabimus. Nā diuitias generositatē ho-
nores / formositatem: uires: hoc est fortune & corporis
bona magis circa nos: q̄ in nobis esse scriptotes idonei
tradiderunt: & ideo aliena bona nuncupantur. ipsas
uero animi uirtutes: quæ neq; ab ætate mutabiles neq;
ullo infortunio caducæ: nostra & uera bona noiare so-
lemus. quæ quidem dotes tanto p̄ciosiores iudicātur:
quāto maior est ille: in quo enitescunt: quas in te opti-
me princeps tanto splendidiores existimamus: q̄to tu
inter reliquos principes enitescis: Quæ in p̄sentiarū
mihi de laudibus tuis dicturienti agminatim se inge-
runt & cateruatim: ita quelibet festinabunda se offert
ut a nobis in hoc panegyrico prima p̄matur: Quæ res

PANEGYRICVS

mediusfidius hesitantem me facit & cunctabundum. Namq; si cepero de prudētia tua singulari predicare occurret iustitia: Quæ postponi gemebunda dolebit. Si dixerō de fortudine tristabitur temperantia. Si laudauero liberalitatem: frugalitas ipsa se contemni existimabit. Si clementiam extulero. Seueritas indignabitur. Deniq; quācūq; primā arripuero: Illi cæteræ inuidebunt. ita enim in singulis uirtutibus emines quasi reliquas non possideas. Ego tamen pro uirili parte ita contendam ac elaborabo & tale temperamentū adhibebo: ut singulis: quod suum est tribuisse uideamur. Sed unde prius ordiar q̄ a prudētia: quæ ut scribit Plato diuinitus cæterarū uirtutum dux est: quæ in te adeo fulget atq; splendescit: ut neq; in Nestore maior neq; in Catone presentior fuisse credatur: prudentia cum omnes mortales: tum potissimū principes decet: qui hac duce nihil insipienter nihil temere in gubernādis subiectis agere neq; uolūt neq; pōssunt. prudentiam Solomon in paroemiis amicam uocādam esse precepit. hæc tibi est prudentissime princeps amica peculiaris: hæc te dies: hæc te noctes fouet ac amplexatur. hæc ne transuerso quidē digito abste digredi sinis. hæc aurigante habenas imperii consultissime moderaris. hæc duce cūcta prudētissime disponis: hæc adiutrice nihil in te reprehēibile cōspicitur. Prudētiæ germana iustitia te iugiter comitat: Sine qua principes principū nomen amittūt: & in Tyrāni nomē detestabile trāsgre-

diūtur: quæ si Ciceroni credimus: omnium est domi-
 na & regina uirtutū: ad quā nos esse natos intelligere
 debemus: quæ auro p̄ciosior: ut inq̄t Platō iudicanda
 est: Quæ suū cuiq; tribuit: alienū nō inuadit: & p̄pria
 utilitate neglecta publicā utilitatē fouet atq; tutatur.
 Cuius stuendæ causa uidētur olī benemorati Reges
 cōstituti. Tu uero iustissime princeps ius sanctissime
 dicis. Et cūcta uelut ī librili p̄pendens omnīū beniuo-
 lentiam p̄mereris: audis desideria cūctoꝝ: & tāq̄ alter
 Alexander ex duabus auribus: alterā accusatori p̄best:
 alterā reo tradis. Te nulla largitio: nulla gratia: nulla
 cupiditas transuersum trudit a recte cōsulēdo recteq;
 iudicando. adamussim singula pensitas: & controuer-
 sias omnis diligentissime componis: nullū a sermone
 tuo tristē discederē p̄mitis: qđ olī Titū Vespasianū fac-
 titasse tradūt. Hæ sūt partes regiar: hæc sūt munia īpe-
 ratoria: Cōponere lites: decidere negocia: satisfacerē de-
 sideriis mortaliū citra odiū cuiuspiā ac maliuolentiā.
 Sūma æq̄tate nec minori lenitate ius dixisse laudatur
 August⁹: Cui⁹ tu uestigia emulatus seueritati misces
 comitatē: & quoddā ex utroq; efficis saluberrimū tē-
 peramētū: habes horas quotidianas & stas. q̄s audiē-
 dis cōtrouersis īpendē memoraris: q̄bus tā humili q̄
 potētī: tā egestoso q̄ luculēto licet ad te adire: d̄sideria
 expromere: & lites explicar: & p̄fecto nihil p̄stabilius
 eē p̄t & potissimū ī p̄cipe: q̄ habere tēpora disticta
 & horas negociosas a feriatis sequestratas. ut. n. certus

sydetum cursus: ita uita hominum disposita delectat:
 & principū presertim. Nāq; inde efficitur: ut ciues ac
 subiecti minime totos dies conterant: dum colloquiū
 principis aucupantur. Nouerunt tempora. Nouerunt
 horas horarūq; momēta: quibus possint apud te suas
 controuersias enarrare: & petitiones exponere. Cate-
 rum cū principales uirtutes ita iter se conexas sint ut
 philosophi autumant: ut inuicē nequeār dissociari: ita
 in te prudētia & iustitia inclytissime princeps effulgēt:
 ut tamē & fortitudo & tempantia nō sordescant. nam
 q̄ta fortitudine peditus esles in erumnis exanclādis
 haud dubie demōstrasti. Er. n. cū fortitudinis pēculia
 re munus sit toleranter calamitates ppeti: neq; rebus
 aduersis succūbere: Tu olim fulminibus fortunæ im-
 potētis semiuistulat⁹ uis; te fortissimū magnanimūq;
 prestitisti: Cū neq; fortunæ cederes: neq; afflictus iace-
 res neq; i gurgustio plorabūdus ingemisceres. Immo
 quēadmodū nemo re unq; in rebus secundis supbū ac
 insolentē cōspicatus est: ita aduersis nullus unq; succu-
 buisse cognouit. Voluit mihi cred fortūa pauli p tecū
 colluctari: ut igeniū tuū piclitaret. Sicut. n. ignis aurū
 pbat: ita calamitas uiros fortes explorat: & ut aduersa
 ex secūdis: ita ex aduersis secūda noscūt. cognitū ī te
 ē fortissime princeps oratianū illd eulogiū cē uerissimū
 Si fractus illabatur orbis

Impauidum ferient ruinae.

Quanta uero dii boni in Ludouico Sphortia Tem/

perantia moderatioq; florefcit : qui in mediis delitiis collocatus Delitias non amplexatur: qui inter sexcenta milia uoluptatū positus abstinet a uoluptatibus : q; inter incētiua libidinū istrumētaq; luxuriātis fortunæ Castum agit principem & frugi.

Ardua res hæc est opibus non tradere mores:

Et cum tot crescos uiceris: esse Numam.

Curiū atq; Fabriciū duo Romāæ frugalitatis exēpla maiores nostri laudibus extulerūt: q; paruo cōtenti uixerint. & frugalissimi iter Romāos extiterit. Verū: nulla uel minima laudatione illi mihi digni esse uidentur: qui i paupertate collocati egestosis similes uiuere: & iubente necessitate uoluptates eliminat cogebantur. Sed da mihi aliquē Cresco aut Midæ diuitiis æquipandū: qui opibus affluēs auro abūdans: qui pollēs ac potēs frugaliter uiuat: q; abstinentiā appetitionibus coercendis adhibeat: q; bellū titillātibus uoluptatibus indicat: illū deo simillimū iudicabo. adeo male cōueniūt maleq; coeunt uirtus & uoluptas : frugalitas & luxuria. Maxima est igit in te hæc uel potius diuina uirtus in sūmā peccādi licētia nō peccare : inter Blādissimas ac illicibiles uoluptates cohibere se ipsum : & appetitum obediētem efficere rationi. Quid ergo prestātius : qd admirabilius excogitari potest p̄cipe prudētissimo: iustissimo: fortissimo. tempātissimo? Quæ qdē uirtutes cūctarum reginæ uirtutū i paucissimis principibus iugatae conspiciuntur. Aliquis prudentia enituit: Sed

PANEGYRICVS

iniustitia obsoleuit. Alium fortitudo decorauit: Sed
 intemperantia ac libido dehonestauerunt. Deniq; nul-
 li uel rati extiterunt: in quibus quatuor istæ Viriutes
 simul enitescerent. At qui nemo admiret si nunc Pru-
 dentiam a Iustitia: Fortitudinē a temperantia. Aliaq;
 ab alia ita seiungā: quasi possit quisq; prudens esse citra
 iustitiā: Fortis citra temperantiā: cū inter philosophos
 & maxime stoicos constet: qui unam habuerit omnes
 habere. Et q; una caruerit / omnibus carere uirtutibus.
 Alia ē illa philosophorū limata & nimis spinosa sub-
 tilitas: Alia est ex cōmuni opinione ducta sentētia. ut
 ergo uulgus: ita nos hoc loco sermocinamur: ut alios
 iustos / alios prudētes esse dicamus: popularibusq; uer-
 bis utimur de populari opinione loquētes. Sed ut ad
 te p̄fectissime princeps nostra remigret oratio: Sicut
 quadriga illa uirtutum principaliū te uelut ac gestarū
 existimatur: quod quāpaucissimis dii dederūt: ita illæ
 quoq; uirtutes / Quæ minores dicuntur te ornatum fa-
 ciunt atq; monstrabilem. Clementia. liberalitas. indul-
 gentia: affabilitas. Reliquæq; id genus: quæ p̄cipes
 amabiles efficiunt atq; fauorabiles: quæ populos red-
 dunt fideles deuotos ac mancipatos. Enī uero clemen-
 tia ut eleganter docet flauius uopiscus: Dos prima est
 imperatorū: & nullū magis ex oībus: ut sanctissime in-
 quit Seneca: q̄ regē ac principem decet: hæc est illa uir-
 tus: quam in Cæsare dictatore Iulenti scriptores lau-
 dāt & extollunt. qua principes omnes exupasse fert.
 Vnde Cicero ad Cæsarē: nulla inquit de uirtutibus tuis

plurimis / nec gratior / nec admirabilior misericordia
 est. nihil pfecto laudabilius / nihil magno & pclaro ui
 ro dignius placabilitate atq; clemētia. nihil deniq; gra
 tius eē pōt eo p̄cipe: q̄ talem se ciuibus exhibeat: qua
 les sibi deos eē uellet. Clemētia regis ut ait Solomon:
 quasi imber Serotinus est: Clemētia facit ut princeps
 animus ciuitatis / ciuitas corpus p̄cipis eē dicat̄. Cle
 mētia facit ut tu clemētissime p̄ceps certatim ameris
 ab oībus. te. n. incolumi una mēs oībus. clemētia tuæ
 ac ciuilitatis multa & magna documenta p̄buiſti. Cle
 mētia ita te gratū ac fauorabilē īsubrib⁹ reddiſt: Sicut
 olī auguſtū Romanis effecit. Tu natura beniuolētissi
 mus: tu īdulgētissimus: tu deniq; optimus clemētia
 āplecteris: quæ bonis p̄cipib⁹ iucūda ē. Crudelitātē
 deteſtaris: qua sanguinariī tirāni p̄ uoluptate fruūtur.
 Age uero q̄ munificus q̄ liberalis erga oē hoīum gēus
 existis. Quāta beneficētia quāta benignitate foues p̄
 fectores artiū & īgenia litteratorū. nihil ē mehercules ī
 p̄cipe amabilius ip̄a liberalitate: ſicuti nullū uitiiū te
 trius auaricia. A liberali p̄cipe cūcta bona ſpanē. ab
 auaro cūcta mala timētur. Munificus p̄ceps charus
 est oībus: Sordidus & deparcus iuiſus est oībus: ī oēs
 malus in ſe peſſimus: At tu liberaliſſime p̄ceps & rei
 & famæ bene cōſulis tua Munificētia: Lucraris. n. glo
 riā cū des pecuniā: & dando pecuniā te ip̄am diras:
 cū id pprie p̄cipū eſſe dicat̄: qđ dono dederūt: iuxta
 illū Rabirii poete uerſiculū Hoc habeo qđcūq; dediſt:

PANEGYRICVS

Optimi p̄cipis est nihil magis suū credere: q̄ id quod amicis condonauit. hæ sunt certe diuitiæ: & extra fortunā collocatæ. hi sunt thesauri: quibus Cyrus ille clarissimus gloriabat̄. Nā ut apud Xenophōtem scriptū est thesauros sibi custodesq; fidissimos parabat amicos: quos diuites efficiebat: lidē regis oculi: regis aurs dicebant̄: q̄ cūcta quæ uidebāt: cūcta quæ audiebāt. Quæ futura essent Cyro cōducibilia refferebāt. Multæ sunt aures multi sunt oculi principis munifici: qui quot amicos sibi liberalitate compauit: totidē aurib⁹: quæ audiēda sunt/audit: Totidē oculis quæ uidenda sunt uidet: ut docet uetissime Dion. Tu quoq; Cyro simillimus beneficētia multas aures & multos oculos tibi compasti: & quotidie nouos compas. Tu amicos ditas: cliētibus opitularis. Tu decus & p̄sidiū es eruditorū: ad te tāq; ad anchorā hac tēpestate litterati decurrūt. & p̄fecto nihil melius agere possunt optimi p̄cipes: q̄ subleuare doctos/ fouer̄ eruditos: quorū scriptis imortales efficiūtur. Quis. n. noscet Cæsarem immo Cæsares q̄ plurimos nisi Suetonius Tranquillus extitisset? quis Alexandrū Macedonem fuisse sciret. nisi Q. Curtius & Plutarchus illi⁹ gesta scribēdo posteris lectitanda reliquissent? qs Scipionē imō uero scipiones: quis. Cn. Pompeiū tribus fulgentem triūphis hac tempestate cognosceret? nisi Titus Liuius &. M. Tullius eorū cōmendatores laudatoresq; fuissent. Deniq; Romanos/ græcos & externos omnis nonne tenebræ

occupassent / & situs obduxisset : nisi illos luculenti
 scriptores in litteras tetulissent : bene igitur facis opti
 me princeps : qui litteratos amas : qui eruditis suffraga
 ris : q̄ tibi cumulatissimā gratiā referre queūt : de te scri
 bentes & tua preclara facinora celebrantes. Illud uero
 in te laudabile est : q̄ iter tot curas / tot negocia / tot do
 mesticas & externas rerum maximarū occupationes
 audire uis quotidie quippiam historicon ac memora
 bile. & sicut. Cn. Pōpeius & Cæsar augustus iter belli
 cos tumultus nō intermisisse dicūtur cōsuetudinē de
 clamādi : ita tu inter multiplices curas nō intermittis
 studia literarū. cū negociis ociū diuidis / & historicis
 lectitādīs succisuias horas impendis in quorū lectiōe
 tāq̄ ī diuersorio suauissimo cōquiescis. ita nullo tēpo
 re desidæ te dedis aut iertix : neq̄ unq̄ marcore torpe
 scit. & certe uita bonorū principū : qualis es tu : celesti
 naturæ q̄ simillima esse creditur. ut. n. idessæ uertigo
 cœlū rotat : ut sol & luna stare loco nesciūt : ita tu conti
 nuatis negociis semp irregetus es & semp exercitus.
 Semp habes qd tractes / qd agas / qd mediteris. Et cū
 sit turpissimū uiro primario : cui⁹ tutelæ populi cōmis
 si sunt : solidā dormire noctē : ut ab Homero elegātissi
 me traditū est / Tu uigilantissimus es somniq̄ pcissi
 mus. Qualis Vticēsis Cato qualis brutus fuisse me
 morant. Vigilas tu de nocte : & cæteris dormiētibus :
 ea quæ ad statum publicum pertinet tūc optime pro
 uides / & solertissime pensitas. Vigilia & lucubratio

PANEGYRICVS

ut inquit Cicerō tā populare q̄ bonitas : nullus murus
 firmior : nulla arx ualidior eē pōt ad p̄cīpes custodiē
 dos : q̄ suoz̄ ciuū beniuolētia : hęc aut̄ cōciliat̄ māfue
 tudine ac bonitate. Detestāda est p̄fecto Dionysii ty
 rāni sentētia illa tyrānica : Adamātina uīcula eē metū
 uiolētiā : Classē & dena milia armatoz̄. imo benī
 uolentia : māfuetudo gratia : affabilitas : ut Plutarchus
 ait : uīcula sūt adamātina : q̄bus p̄cīpē oportet eē sep
 tū atq; stipatū : & cū bonus p̄cīpēs amari malit̄ q̄ time
 ri : Tu p̄ uirili parte cōtēdis ac eniteris : ut amicis sis iu
 cūdus : ciuibus charus : apud oēs grātosus & amabilis.
 Neq; tñ qd̄ plerūq; fieri solet : ista tua imodica ciuilitas
 te cōtēptibilē facit. imo tāta autoritate polles : tāta exi
 stimatiōe decoraris : ut multa p̄ te nihil sine te ī tota ge
 rat̄ italia. Longū eēt ac p̄pe īfinitū : si singula quę ī te
 fulgēt ornāmēta uirtutū minutatim singulatimq; recē
 sere uellemus. Magna īter te & reliquos p̄cīpes dif
 ferentia est. ī illis uirtutes siquę sunt : enormibus sub
 inde uitiiis obruūtur ac decolorātur. Tu uerō quemad
 modū fecūdus es uirtutū : ita parcus es uitioz̄. Non tu
 luxu ac ītempantia defluis. nō iracūdia agitaris nō cu
 piditatibus distraheris : nō affectōibus ācillaris : q̄bus
 rebus obnoxii ac mācipati p̄cīpes esse consueuerūt :
 p̄pterea q̄ ī licētia magna peccādi cōstituti se ip̄os co
 hibere nō possunt : & impioissimas appetitiōes coher
 cere. Vñ olī a scurra nescio quo bñdictū ē bonos p̄cī
 pes in annulo posse p̄scribi atque depingi. Et Diocli/

principes decent ac Rem. Pu. gubernantes. Nā somnus multus ut tradit Plato uerissime: nec corporibus nec animis neq; rebus omnibus gerendis natura con-
ducit: & haud dubie nemo dū dormit alicuius pretii ē: nō magis q̄ si nō uiueret: & ut cecinit optime Silius.
Turpe duci totam somno consumete noctem.

Inde parcus & breuis somnus in Traiano laudatur a Plinio. Sunt hæc magna & admiranda in cæteris principibus. In te uero illustrissime princeps. Si cæteris uirtutibus tuis compentur erunt mediocria: Laudamus omnes tuā in colloquiis affabilitatem: in oībus admit-
tendis facilitatem. In negociis componendis dexteri-
tatem. Et illam qua in primis polles genuinā peculia-
rēq; faciūdiā: quæ oīa principes tutoresq; publici sta-
tus: a ciuibus amari faciūt ultra priuatas necessitudīes.
Laudat Cicero Pōpeiū: q; ad eū faciles aditus essent etiā priuatorū. Tu uero quibus preconiiis laudari mere-
ris mitissime princeps: qui oībus etiā humillimis tā fa-
ciles aditus eē uis: ut qui dignitate principibus excellis: facilitate infimis par esse uidearis: Et cū fœlicium per-
disse qua supbia eē dicatur: Tibi mā suetudo tibi hu-
manitas. tibi lenitas ancillari uidētur. Neq; te Moses apud hebreos: neq; te Titus apud Ro. comitate uincūt ac mā suetudine. Tu cūctos comiter excipis. Tu bōi-
tate quadam genuina oēs tibi deuotissimos reddis ac obnoxios: in summa agis principē ciuilem & bonū. qđ plausibile / qđ amabile / qđ fauorabile ē. nihil ē. n.

PANEGYRICVS

tianum dicitare solitū accepimus: nihil eē difficilius
 q̄ bene imperare. boni principes a Ioue imperium habe
 re dicuntur mali uero minime. principes boni in beni
 uolentia Iouis sunt: mali uero nequaq̄: & hec est Ho/
 merica sententia: Cui dion prufenfis astipulat. Itaq̄
 cum tu Ludouice Sphortia inter bonos principes sis
 optimus: iter optimos clarissimus: Merito te a deo ul
 tramundano datum esse credimus: & tibi uersiculum
 illum optime conuenire existimamus.

Solus habes laudum quicquid possedimus omnes.
 Ea in te habūdāt bonitatis & uirtutis exempla: Quæ
 sequi cupiat uentura posteritas: apparent ī te paternæ
 uirtutis expressa uestigia. patrē ī filio recognoscim⁹:
 & quemadmodum in iuuenis & equis parētū uirtus
 subinde conspicitur: ita in Ludouico Sphortia uiua
 paternæ probitatis imago refulget. ita prorsus pater/
 nas uirtutes effingit ac rēp̄sentat: ut patris ī filio æqui/
 tas: Senilis ī iuuenē prudētia cōspiciātur: imo ut quæ
 sentio eloquar filius ī multis genitore maior existit:
 Egea sic theseus: sic pelea uicit achilles:

Has tantas principis nostri uirtutes: ex quibus com/
 pactus ac conglutinatus esse creditur: ornat & illu/
 strat procera statura: facies luculenta: os probum:
 frons uerenda: & uultus amabilis: quæ & si sunt cor/
 poris bona non animi: de quibus tantummodo me
 dicturum esse ptomisi: tamen Principi plurimum
 uenerationis acquirere & Virtutes in Principe

gratiores efficere uidentur: quoniã ut inquit Pacatus
uirtuti addit forma suffragium. Et ut cecinit poeta.

Gratior est pulchro ueniens in corpore uirtus.

Solent q̄ panegyricos scribũt destituti ueris principũ
laudibus uanas laudationes cõminisci: Ego uero illu/
strissime princeps ex tuis q̄ plurimis uirtutibus multas
cogor p̄terire: ne in immẽsum crescat oratio: Citius. n.
mihi uerba deessent: q̄ scribendi materia: Citius arti/
culi digitorũ scribendo lassescerent: q̄ cũcta in te lauda
bilia p̄scribere possem: Quo circa cõcludam deiceps
orationẽ meã: Et epilogo religioso omnipotẽtissimũ
rerũ omnium conditorem deũ deprecabũdus adorabo.
Sũme & exuperantissime mũdi opifex principio anti
gor: sine diurnior: Cuius numẽ ineffabile est: & maie
stas inominabilis Te oro ac p̄cor: ut Ludouicũ Sphor
tiam p̄cipẽ optimũ ac irreprehensibilẽ diutissime fo
ueas ac ruearis: ut ei annos nestoreos largiaris: ut eius
uotis annuas: ut eum beneficiis tuis cumules: omnes
illustres: Tu uero optime princeps p̄erge quo cepisti
nitere semper ad optima: Esto tibi ipse archetypon &
exemplar: Te ipsum imitare: ita ciues tuos ex malis
bonos: ex bonis optimos officies. Nã uita principum
censura est: & qualis princeps: tales reliqui ciues esse
solent. qui ad illius exemplum componũtur. ita apud
mortales imortalem tibi famam comparabis: & post
obitum in cœlo inter beatorum domicilia locum sor/
tieris: Vbi beatissimus auo sempiterno perfruaris.

Ad eundem eiusdem epigramma.

Hesperios inter ductores Inclite princeps.
Principe quo status hic sospite sospes erit
Imperii Columna rerum tutela salusq;
Eximia proavos qui probitare refers.
Suscipe pacata deuotum fronte clientem:
Mancipiumq; recens Seruitiumq; foue.
Sunt tibi complures ex omni parte disertii
Est tibi pierius turba uerenda chorus
Inter quos cupio numerari maxime princeps
Inter quos unum da mihi queso locum
Non erimus certe indecores: nec rustica nostra est
Calliope: & nobis dexter apollo fauet.
Accipe sinceri munuscula parua Philippi.
Inspice si quid inest: quod placuisse queat.
Post lites & post decisa negocia rerum
Post bene formarum compositumq; Statum:
Tunc liber uacuuq; meum percurrere libellum.
Atq; hilari nugas perlege fronte meas.
Sexquihoram scriptis nostris impende: Sed hora
Sufficit. hoc nimium est: subtrahe dimidium.
Vix legere incipies succincti scripta libelli
Pagina principium prima modumq; dabit.
Iamq; uale: uiuasq; diu mitissime princeps
Et superes phrygios nestoreosq; dies.
Dii tibi dent quodcuq; cupis quodcuq; mereris:
Dii mihi dent cupias ut meminisse mei.

Ad Magnificum & ornatissimum Virum Bartheolomeum Chalcum Ducalem secretarium Philippi Beroldi Bononiensis epistola.

o Pusculum de nuptiis Bentiuoloru: quod nup excucudi tibi Vir p̄stātissime dicare constitui: quē non solum studiorum sed etiam studioforū amantissimū cognoui: qui me istic ociantem summa tibi beniuolentia copulasti: ad quem tanq̄ ad anchoram litterati decurrūt: & quia ut est in ueteri prouerbio docti doctos amant/ tu eruditus eruditos foues & de litteratis litteratus optie mereris: Te ob singulares tuas uirtutes Illustrissimi p̄cipis tui auriculariū a secretis & omniū arcanor: participem esse uoluerunt. Te ordini scribarū ornatissimo prefecerunt: Tu Archigrāmateus nuncuparis. Accipe igitur Vir clarissime eo uultu libellum nuptialē quo nuptiales uoluptates spectār solemus: & si scio quosdā obrectatois capata frōte hec eē lecturos: q̄bō nihil placer nisi triuiale: q̄bō ita respōdere iure optio possū. Significatissimis uocabulis cūcta p̄ uirili pte enarrā contendimus & uerba rebus accōmodare: quæ rerum causa iuēta fuerūt: quæ si uobis subobscura uidēt nō ē hec mea sed uestra culpa: q̄ nihil unq̄ luculetū nihil nisi p̄tritū lectitatis: qui duobus tribus ue ad sumum libellis contenti reliquos scriptores non attingitis: &

nihil latinum esse creditis nisi quod in uestris uulgatissimis uoluminibus didicistis. At nos latine scribimus & uerba ex latinissimis scriptoribus sumpta depromimus. Nolite edentuli inuindere dentatis: nolite oculatos talpæ contemnere. q̄ cecus lucem non uidet non est uitium solis sed oculorum: q̄ uos scripta nostra non itelligitis & ob id ipsum culpatis nō est scriptoris uitium sed lectoris: Neq̄ nos tarentinis & cōsentinis scribimus ut ait Lucilius sed eruditis: quorū iudicio contentus quid de me imperitorū rumusculi iactitent floccipendo: & ut inquit epigrammaticus poeta me raris iuuat auribus placere. me scriptio non triuialis sed erudita delectat: quæ neq̄ p̄ periodos neq̄ per longos uerborum ambitus sed uerbis significantibus & propriis cuncta exprimat ac effingat: Hec obiter dicta sint aduersus uituperatores qui obrectatione alienæ scientiæ sibi famam aucupantur: Tu uero uir prestantissime cum facultas tibi dabitur paulum respirandi ab occupationibus quibus iugiter distinetis: libellū a Philippo tuo concinatum in manū summito: & ubi sumpseris perlegito: & ubi perlegeris iudicato utrum in publicum prodire mereatur: an potius quod timeo sit futurus pabulum tinearum. Vale decus meum. & me qui tibi mancipatus sum mutuo dilige.

Quot celebrata fuit genialis pompa diebus
Per totidem scripta est hec mihi pompa dies.

Philippi Beroaldi Bononiēsis Nuptiæ Bētiuoloz.

Entem Bentiuolorum multos iam ānos
 g Bononiæ florentissimā honoratissimāq;
 fuisse adeo notū est ut res probatione nō
 egeat. in qua multi insignes clariq; homi/
 nes extiterunt: quorum multa egregia merita in R. P.
 Bononiensem quotidie cōmemorant: sed omnium
 clarissimus etatis nostræ uir extat Iohānes Bētiuolus:
 familiæ illustrator: patriæ splendor: ciuiū cōlumen do/
 mi forisq; fauorabilis: cūctis Italiæ p̄cipib⁹ aut ami/
 cicia aut affinitate copulatus: in quo deniq; omnia sūt
 quæ aut fortuna hominibus aut natura largiuntur. Is
 nuptias filii primogeniti Hānibalis celebraturus: ut
 essent omnium nupriarū magnificētissimæ: eas p̄ esti/
 uum tempus utpote cōmodius conficere decreuerat.
 Sed Hercules Estēsis Ferrariæ Dux illustrissimus cū
 filiam Lucretiam Hānibali desponsatam iam nubilé
 ac uiro marurā esse uideret cūq; peregrinationē Reli/
 giosam extra Italiam pararet ut nuptiæ maturarentur
 instabat: & omnē procrastinationē detrimētosam eē
 asseuerabat. Quāobrem Princeps Bentiuolus cōsiliū
 mutat & ex consoceri sententia nuprialem festiuitatē
 diebus brumalibus parat quibus non pauca dehortaren/
 tur: Et in primis festinatio magnis apparatibus semp
 insensa. uerum multa quæ impedira natura sunt con/
 silio expediuntur: & summæ uirtuti summæq; fortu/

NVPTIAE

nã nihil factu difficile est. Igitur indicto per preconẽ
 publicitus die nuptiarũ q̄ dies erat futurus ad quĩtum
 Cal. febtuarii / ea Bentiuolus ĩtra bimestre spacĩũ fac
 titauit: quã princeps alius añuo tẽpore faceĩ nequisset.
 Quã oĩa speciatiim generatũq; explicat p̄ uirili parte
 conabimur. Primũ omniũ forũ qđ ante Bentiuolorũ
 eds erat p̄quã āgustũ ut laxius fieret / p̄ximas domos
 a possessoribz emit emptasq; demolit: idq; spacĩis tẽ/
 porũ iniqs exclusus cũ silice sternere nõ posset afferi/
 bus cõtabulat. iubet & opimentũ laneũ p̄ sarcinatores
 cõcinari ad forũ cõtegendũ: ut sub eo nuptiales luxus
 spectatores salubrius ociosiusq; cõtẽplarẽtur. Idẽ do/
 mũ quã alioqñ pulcherrima est & cũ laudatissimis to/
 tius Italie domibus certat magnifice exornat. parietes
 oẽs intrinsecus inducto tectorio nouo leuigantur: co/
 lumnã quã ĩ pĩstylo striatã sũt marmoreis similimã
 efficiũrur: fenestrã mutuli sup̄limiãriãq; hostioz tota
 inaurantur: Quã impfecta sunt absoluũtur: Squalẽ
 tia recõcinantur: ubiq; pictor ubiq; materiarius ubiq;
 architectus conspiciũtur. feruet p̄ totas Bentiuolorum
 ædes apparatus nuptialis: conclauia oĩa atq; cubicula
 tapetibus stragulaq; ueste cõsternũtur. ornac & lectus
 genialis ĩ thalamo sponsi magnificẽtissime. Dii boni
 qualis ille q̄q; p̄clarus apparatus quo exornatũ est cu
 biculũ principi Ferrariẽsi destinatũ: Hic conopea au/
 rea lodices Regales cõchiliata peristromata uisentiũ
 oculos pascebant gratissimo spectaculo, ipsum uero

Triclīnium in quo fieri debebat nuptiale conuiuium
 reliqua antecellit ornāmēta: hic toti parietes belluatīs
 parapetasmatibus uestiuntur. supra peripetasmata co
 ronamenta miro artificio concinata disponūtur: i qui
 bus insignia Italicorū principū summo cū decore inclu
 sa uiscebantur. In eodem cenaculo tabulatū fit paulum
 acclius tapetibus stratis opertū: ubi principes p̄cere s̄q;
 illustriores una cū sponsa discūberent. erigitur & abac
 us in quo uasa aurea & argentea uariū generis precio
 sissima exponuntur: hic p̄toria gēmata: hic lances ex
 argento quinquagenariæ: hic escaria ex auro cū emble
 matis faberrime celata. hic quicquid uascularioꝝ ac ce
 latoꝝ probatissimoꝝ arte perfectū est eē diceris: adeo
 ut mentoris manu cuncta fabrefacta uiderentur. huic
 abaco apppositi erāt custodes duo ad hominū effigiem
 formati: alter claua alter falcato ense propinquātibus
 minitabantur: hūc macherosorū illū corynephorū non
 indocte nuncupaueris. fulgore huius abaci reliquus p̄
 stringebatur ornatus: quem ornamentī causa magis q̄
 usus effecerant: nāq; i alia domus parte alter erat abac
 us concinnatus in quo cōiualia uasa innumera erant
 collocata: quorū usus erat futurus ad coepulones acci
 piendos. Dū hæc intra edes strenue properārur forin
 secus nō minora efficiuntur. nā a domo principis Ben
 tiuoli ad portam usq; galeriā quā uocant: q̄ illac uen
 tura erat sponsa: multiplici ornamentorū genere cunc
 ta condecorantur: Domus senio collabentes reficiun

tur: parietes ad libellā reformātūr. columnæ lapideæ ad perpendiculū exiguntur: Ciues ipsi per eum uicū certatim ornamenta parare. Sub dio sub porticibus p̄ intercolumnia coronæ ex herbis uirentibus confertas suspēdere: uestibula edium myrto lauro hederæq; uestire: Multa topiarii operis egregia coronamēta conficere: i quibus insignia Bentiuolorū inclusa cū uenustate uisebātur. dices hostiatim celebrari nuptialem festiuitatē. Deniq; in hac ciuitatis regione nō brumalis rigor sed uerna tēperies uideri: hic buxus hic iunipus uirescere: hic multiiuga species herbescētis uiriditatis. Totum iter florulētum ad uiridarii consiti speciē gratiā uiroris recētissimi præ se ferebat: ut nō solum peregrini sed etiam nostrates admirarentur cōtemplantes tantam alieno tempore copiam uiridiorū. Preterea Bentiuolus machinatores optimos & topiarios artifices p̄batissimos acciri iuber: qui solertia quadam genuina miroq; artificio preediti noui generis ornamenta excogitarūt: ex quibus unus nomine zephiranus: q nō minus facetus est scurra q̄ artifex ingeniosus: septem portas ligneas affabre cōfecit: quæ picturatæ & fruticibus herbisq; uiridantibus decoratæ exornabant uia nuptialem interuallis prope paribus inter se distantes ad imaginem portarū urbicarū: nisi quod cataractas non habebant. sed illa quæ edibus bentiuolis erat p̄xima reliquas decorū uincebat: i qua simulacrū Herculis cū leone cōgrediētis uisebatur aspectu truci formidādi,

uisebatur & eregiōe altera herculis effigies repullescē
 tia hydræ capita amputantis. Cæterū cū nihil in omni
 uita pulchrius sit ordine/sine quo nec militarem disci
 plinam imperatores ualent explicare: nec gubernato/
 res regeŕ nauigia: Bētiuolus ut oīa sint dispositissima
 procurat. nā homines idoneos deligit iter quos dispar
 tita sint officia nuptialia ne qd tumultuosæ perturba
 tionis oriatur. hunc lectisterniatorem esse iubet: illum
 obsonatorē: hunc prefectū popinarū: illū bellariorū.
 alius promus alius cōdus designatur: est qui procura/
 tor peni constituatur: est qui cellæ uinariæ preficiatur:
 ita unus quisq; curando qd suū est aliena non turbat.
 in primis iuuenes numero sex & .xx. ex nobilioribus
 ditioribusq; nostræ ciuitatis deligūtur qui sint Archi/
 triclini/siue symposiarchas dicere malis: quos uulgus
 fescalcos appellat. Vredum est enim popularibus uer
 bis ad rem popularē declarandā. ex his singuli senōs
 ministros eligere iubētur: quorū opa naua & strenua ī
 cōuiuuiis nuptialibus utantur. ex hoc architriclinorum
 ordine nullus fuit qui non impendia prope regalia fe
 cerit & imensas pecuniarum summas profuderit: dū
 se quisq; suosq; ministros nuptialibus uestimentis ex
 ornat. designantur & sex alii architriclini maiores qui
 dicūtur/ oēs fere ex ordine senatorio: p̄terea adolescen
 tuli octo luculenti sūmoq; genere nati euocantur: qui
 bus iniunctū est ut sponſam strōeuntē a porta domū
 usq; deducāt instar stipatorum: quos priſci laterones

nūcuparunt. Et quoniam aduenarum ad nuptias celebrandas uenturoꝝ innumera multitudo expectabat: ordinat Bentiuolus ut omnes honorificentissime commodissimeq; accipiantur. In domibus ciuū ornatoribus hospitia magnificentissime parantur: & pro diuersi amplitudine alii plures alii pauciores assignantur. Iā cūcta apparatus nuptialis diligentissime comparauerat. Iā appetebat cōdictus dies festiuitatis: Cū sponsus ad coniugale fedus cū sponsa ineundū Ferrariā proficiscitur comitatu prope regio decoratus. ducenti ferme eūntem psequuntur inter quos supra uiginti haud dubie nobilissimi & ipsius spōsi frater minor natu pthonotarius. nos quoq; discipulū officii causa sumus prosequuti: oēs magnificentissime accipimur a principe Ferrariensi: ibiq; biduū cōmoramur donec celebrentur ex ritu sœdera nuptialia: & anulo p nubo digitū sponsæ sponsus oppigneret: amboq; sacerdoti a paranymphis offerantur. quibus rite pactis domi cionē capessimus aliquot ex primioribus cū pthonotario relictis ad sponsam prosequendā. Cū genero socer aulicq; interiores nauem conscendūt nocteq; intempesta appellunt ad pretoriū Bentiuolū quod uocant: quod magnificentissimum pulcherrimūq; in agro bononiensi princeps Bentiuolus extruxit: distatq; ab urbe millibus passuum decem. Postridie eius diei bononiam ingredienti Herculi Hestensi obuiam it Bentiuolus comitante maxima caterua Virorum splendidissimorū

non solum nostratum sed etiam externorum : qui iam
 conuenerant ad officium nuptiale. Illuxit demum dies
 nuptiis destinatus : qui imbribus fedus oes & potissi-
 mum Bentiuolum dolore cofecit secum reputantem : quos
 rerum apparatus quantaque nuptialem pompam esset imber
 ille perturbaturus. Omnes deprecabundi deum omni-
 potetissimum orare ut tantisper pluuia cohiberet donec
 itroitus sponsae in urbem popaticus perageretur. Verum
 inexorabile est fatum & inuidenti fortunae Repugna-
 re non licuit nolenti ut ex omni parte beatas nuptias
 uideremus & lactissima uoluptate permulceremur. Iam
 aderat hora condicta qua obuia cuncti prodire cepunt
 sponsae ueniendi ex pretorio Bentiuolo : ubi nocte una
 comorata festinabunda puenerat ad uillam suburbanam :
 ibique substiterat obuios aduentantes operiens. Omnis
 aetas sexus ordo uiam galeriam agminatim compleuerat
 studio uisendi exoptatissimam sponsam sponsaque ap-
 paratum. Vix locus quis latus & longus capax erat tan-
 tae multitudinis cateruatim confluentis. ciuitas omnis
 petegrini oes mira densitate cuncta stipauerant. multi
 columnis implexi non pauci e fenestris semper conspicui
 plerique sub dio inter ibres prospectabant : tanta est mortali-
 bus ista cupiditas nouitatis. Gliscete in horas pluuia nul-
 laque pausa faciente : Bentiuolo hanc sibi curam sumit ut cum
 ti ordine & sine tumultu popabiliter icedat. Logum cet
 referat sigillatim quo ordine principes oratoresque principum
 incesserint : summam exponam illustriora ac splendi-

diora. Principes italicī partim ip̄i uenerant: partim Vi-
 carios miserant ad nuprias illustrandas: qui omnes in
 suis q̄sq; ordinibus collocati ingrediebātur. Inter eū-
 dum inspectiōe digni potissimū fuere equestres lancea-
 rii Principis Mantuani: qui Turchas; habitu ingredie-
 tes ritu militari lanceas manu reciprocabant: tales ma-
 cedonum hastatos fuisse crediderim quos sarrissopho-
 ros appellabant. hos uulgus corrupto paulū uocabu-
 lo stradioticos appellat cū stratioticos græcanica dic-
 tione nuncupare debuisset. hos subsequēbātur hippo-
 toxotæ. qui sunt ex eqs sagittarij induti prasinos amic-
 tus: Architriclini architriclinorūq; pedisequi ordine ī-
 cesserūt. Vidimus hac pōpa nymphas ritu amazonio
 obequitantes: quæ sublimatæ ī equo nō sedebant sed
 stabant. Vidimus Gigantem staturōsam obambulan-
 tem: quā ars æmula naturæ simillimā ueræ effigiauit.
 Vidimus glatorem in longuriis passus grādissimos
 diuaticātem. Audiuimus sonitū tintinabulorū crepitū
 sclopūq; tormētōrū bellicorū: q̄bus cūcta p̄sonabant.
 Preterea ibat ordo tibicinum tubicinūq; populosus
 adeo ut clāgore tubarū ac stridorū lituorū cælū reboaret
 auresq; audiētū obsurdescerent. Post longū pompæ
 ordinem incedit nouissimo loco noua nupta sedens ī
 equo cādīdissimo atq; pulcherrimo: q̄ ephippiis au-
 reis prefulgens phalerisq; preciosis ornatus tollutim
 gradiebatur: quales prisca tollutarios Asturcones mā-
 nosq; uocitarunt. hūc gradariū equū sponsæ adduxe-

rant octo illi adolescentuli qui munia obibant stipa
 torū: qui uestes breuiiores induti argēto textili confec
 tas per hymbrem lutūq; sponsam cōstipabant: ex qui
 bus aliquot uniones gēmasq; in calciamentis gestare
 conspeximus. Cātata sunt carmina sponsa transeūte
 partim latino partim uernaculo sermone cōposita in
 singulis illis septem portis : quas tēporarias ex ligno
 frondibusq; uirentibus a zephyrano scurra fabricatas
 supra docuimus: quæ singulæ sub tutela uirtutū sin
 gularū erant cōsecratæ: ex qbus quattuor philosophi
 cas tres theologicas appellant. Cōstat inter oēs specta
 tores nihil fieri potuisse splendidius hac pōpa nuptia
 li: nisi pluuia continens ac iugis obstitisset: quæ effecit
 ut nemo uestes p̄ciosas ostētaret ut oēs incederent pe
 nulati pileatiq;. Rimata est hoc inuidia telū quo nup
 tias disturbaret. nā p̄dius & p̄nox humber diem etiā
 posterū ex magna parte fædauit: quæ res impedimen
 to fuit quo minus sponsa ex cōstituto Edem diui Pe
 tronii pompabiliter adiret: quem bononienses deū tu
 telarem uenerātur. Cæterū nō semper habet fortuna
 longas manus & interdū aduersa ratiōe supantur: nā
 princeps bentiuolus ut semp est p̄sentissimo consilio
 uia inuenit qua intra priuatos parietes ostentaret prin
 cipibus cūctisq; p̄cerib⁹ magnificentia apparatus nup
 tialis. Cōgregatis ī cenaculo oibus illustriorib⁹: ex tha
 lamo geniali spōsa p̄greditur uentura ī cetū principū
 augustissimū antecedentibus ministris architriclinoz

número centū. Ivi. qui omnes sericati formosum exhibere spectaculū: alii purpureo alii hiacynthio: alii Prasino colore monstrabiles. quorū erant calciamenta cōsimilia utpote consuta ad insignia Bentiuolorū: Sed longe formosissimū spectaculū prebuere ipsi architriclini togas ex argēto textili talaris iduti exceptis duobus: qui q̄ crāt equestri dignitate decorati Aurea uestimēta gestabant: hiq; ī nouissimo loco utpote honoratiores agmen cludebāt. in singulorū manibus Scipiones erant picturati peculiaria ipsius architricliniatus insignia. Ex hīs complures torquati sunt cōspecti torquibus aureis in sūmo pectore fulgētibus. omnes stupe re omnes admirari tantū rerū fulgorem tantas impensas quibus regia uectigalia uix sufficerē possent. idem omnibus ornatus idem uestimenti genus: oēs principatu digni uideri: omnes incessu maiestatem quādam p̄ se ferre. Et p̄fecto cultus magnificus addit hominibus auctoritatem. Subsequebantur reliqui sex maiores architriclini uirga auratas manu ferētes: quorū tres in uestimētis aureis p̄fulgebāt: duo coccinati: Sextus in argētea ueste splēdescens. Deinde incedit sponsa incessu matronali mundo nuptiali decenter ornata quā omnes fere nostrae ciuitatis primarie matronae comitabantur non solū formositate cōspicuae sed & uestimētis radiantibus monilibusq; gēmosis condecoratae. & mediis fidius cultus formā maximo p̄e uenustat. Ibi princeps Ferrariensis natam osculabundus amplecti

tur: ibi ex ritu xp̄ianorū celebrantur diuina mysteria:
 episcopusq; urbinas a potifice maximo destinatus di/
 ploma pontificale palam recitat: Quo nouis maritis
 connubium fortunatū auctoritate qua pollet in terris
 amplissima denūciat. Iā dies ut inq; plautus ad umbi/
 licū erat dimidiatus mortuus: iā prandendi tēpus ista
 bat. repente oēs se accingere: & sua quisq; munia dili/
 genter obire. Lectisterniatores mensas apponere: oēs
 ex ordine accubare. principes una cū sponsa in tribu/
 nali celsiores eminere. Optabat princeps Bentiuolus &
 esse & dici cōuiuator absolutissimus: cupiebatq; istud
 nuptiale conuiuū si fieri posset esse polteris exēplū.
 itaq; cū sciret in rebus oībus Domini plurimū pollere
 p̄sentia: & frontē occipitio ut ueteri adagio testatū est
 eē priorē: instituit nō solū iteteē sed etiā p̄esse pompæ
 cōiuuali. Singulis mēsis binos architrucinos assignat
 eosq; bifariā diuidit: ut alteris dapes integras iferenti/
 bus alteri efferāt iā semefas: alteris scandētib; descē/
 dant alteri: uicissimq; laborēt & q̄lescāt. Ex hoc ordine
 effectū est ut p̄ter luxū atq; opulentiā esset ordinatissi/
 mū cōpositissimūq; conuiuū. Bentiuolus ipse discursare:
 satagere: rebus omnibus p̄esto esse: ipse iubere
 omnes iussa obedienter exeq. adeo reuerentia rebus
 obeūdis efficax est. Dant māibus aquæ odoratissimæ
 ex aquinariis argēteis: quæ gutturnia alio nomie gut/
 tiq; dicuntur: inferūtur ex saccato nucleisq; pineis cō/
 cīnata cibaria: iferunt & panes dulciarii simulq; uinū

generosissimūm: quod prisca passum ut opinor neote-
 rici maluaticū appellāt: cui tāta auctoritas inest ut sin-
 gulæ ex eo potiones tāiūmodo dētur. In cæsaris dicta-
 toris epulo quattuor uini genera apposita cōstat: idq;
 pro lautissimo celebrat: at ī hoc innumera exhibita sue-
 rūt dulce: austere: tenue: firmū. Alius cōiuiua meracas
 potiones hauriebat alius dilutas. hūc suauia illū sub-
 austera delectant: pocillatores p̄sto sūt ut Cyathissent
 epuloib; put singuloꝝ stomachus & gustus exposcit.
 Primis ferculis duobus aut summū tribus exēpta est
 fames esurientium. Reliquia magnificētix causa sunt
 illata: In qbus hoc seruātū est ut altilia in singulis fere
 missibus mensæ p̄cipū uiuentia importarentur, uidi-
 mus porcellos gruniētes capreolos p̄ tricliniū cursitā-
 tes: histrices aculeos subrigentes: uidimus pastillos
 quos uocant auiculas coquinatoria disciplina ī conui-
 uio emittentes: quæ per censationem uolitātes effugiū
 queritabant. Vidimus inferri pauones flāmiuomos
 plumis uersicoloribus uestitos oculosq; gēmātis cau-
 dæ rotantes. illati sunt & phasani cū pennis: Cuniculi
 lepusculiq; cū pellib; quæ oīa oblectamētofuere p̄a-
 soribus. illata sunt & secūdæ mēsæ bellaria: ex saccharo
 poma nucēs q; oīs generis tanta arte cōfectæ ut a ueris
 fructibus nō iternoscerent. Quid testuacea scitissimi
 saporis qd mellitissima ex saccharo placetas: quos mar-
 tios panes uocāt Quid tuceta p̄ciosa qd assaiuras qd
 cōdituras exoticas enumerē? Quid tragemata cenā

ex more cludentia? quæ sermone uernaculo cōfectio
 nes nūcupantur. Missus ferculoꝝ circiter triginta. fue
 runt: Cōuiuæ ferme centeni quinquageni discubuerūt.
 Structores adhibiti scientissimi obsonioꝝ scindēdoꝝ
 in frustra non enormia. Quis tantus ingenio quis tan
 ta facundia p̄ditus ut uerbis idoneis posset multiugū
 minutatim explicare cōuiuū? Legimus in helioga
 bali conuiuū exhibita fuisse supra. xx. fercula ingen
 tiū epulaꝝ: Legimus Antonii & cleopatꝝ cenas fuis
 se lautissimas: quas imitabiles ipsi nominabāt. Legi
 mus luxuriosissimas Vitelli patinas; Veri impatoris
 conuiuū preciosissimū: luxū Luculi nepotalē: salioꝝ
 dapes pontificū cænas. Legimus & illas apud priscos
 fuisse epulares cænas quas luculenti scriptores modo
 adiciāles modo dubias modo pollucibiles appellāt:
 Quæ oīa epulū istud bentiuoloꝝ nuptiale aut æquat
 aut antecedit: i quo oīa i argēto puro edulia illata fue
 runt: quod p̄tractū est ab hora diei. xx. in horā noctis
 tertiā. & cū d̄ die epulari cepissent noctu electis tricli
 naribus surrexerūt: omnes fere poti distēti oscitātes si
 millimiq; hallucinātibus. ipsius cōuiuū magna pars
 ad funalia lychnosq; p̄siles acta. Sub crepusculū ue
 spertinū Cerei ex alba cera utpote p̄ciosiore cōfecti ac
 cēduntur: quoꝝ tanta erat uis & copia ut nocturnas te
 nebras flāmis exuperarent. Duo p̄terea candelabra in
 gentis magnitudinis de argentata ex laquearibus au
 ratis demissa pendebant simillima lucernis priscorū

quas polimyxos uocitarunt. in his lilia & flores artifi-
 cio mechāico concinati uisebantur qualia ornamenta
 fuisse legimus in candelabris Solomonis. Erat pre-
 terea ignis intra candelabra sursum inclusus qui quasi in
 radio discurrens hora stata lampades & cereos infixos
 accedit. oēs mirabundi suspicere tam nobile cōmētū:
 laudare tam fallaciosam machinationē: contemplari
 tam errabundū igniculum: In cauo ediū ipsoq; uesti-
 bulo nocturni luminis instrumēta globis piceis referta
 collucebant. Cūctaq; illuminabāt. Finito cōuiuio re-
 motisq; mensis pauimēta uerruntur scopis deauratis.
 Sunt hæc friuola nec inficior: sed curiositas nihil recu-
 sat & ex friuolis plerūq; grauiora pensitamus. Deinde
 saltationes choreæq; matronales exhibētur. Saltauit
 & ethrusca puellula exoslam saltationem cū omniū
 qui aderant admiratione. mox spelunca ficticia instar
 natuæ siluosæq; speluncæ una cū mōte ligneo repfit
 intra tricliniū: repfit & castelli simulacrum una cū turri
 nemine qui gestaret apparēte. Intelleximus tūc illud
 epigrāmatici poetæ carmē quod prius subobscurū no-
 bis legētibus erat: Repserūt scopuli mirādaq; silua cu-
 currit. ex his oibus paulatī nimphæ progrediuntur ad
 effigiem dearam reformaræ. Credidimus hoc paridis
 esse iudicium de tribus deabus quoniam Iuno & Ve-
 nus affuerunt. Sed loco mineruæ aderat Diana cum
 Nymphis: quæ saltare fabulam ceperunt in qua nym-
 pharum una tanquam transfuga ex castris Dianæ celi

bis in castra Iunonis quæ coniugalibus Vinculis pre-
 sidet transmigravit. Canticū cecinerūt pueri sympho-
 niaci uoce canora cōcinentes ad quorū rithmos nym-
 phæ corpus mouebant dantes staticulos saltatorios.
 Magna deniq; parte noctis transacta inter ludos con-
 uiuales cuncti cubitū faceffunt. postridie eius diei ape-
 ritur cælum serenū ac sudum & sol radiosus exoritur
 cuncta collustrans. Quo circa destinat princeps Ben-
 tiuolus ut sponsa ordine pompatico ad templum diui
 Petronii religiosum proficiscatur id quod pridie face-
 re nequiuērāt. Cōueniunt euestigio matronæ omnes.
 cōgregatur omnis ordo nostratiū: presto sunt architri-
 clini uestiū argentearū fulgore conspicui cū populo sa-
 ministros; familia. adsunt principes ac pceres omnes
 in aūla bentiuola congregati: incipiunt bini terniq; p-
 cedere gradu lento atq; pompatico: ibāt singuli hospi-
 tes singulis ciuib⁹ copulati. hac pompa nihil pompa-
 bilius hoc spectaculo nihil speciosius excogitari posse
 cōtenderim. Via tota fulgebat ordine icedentiū lumi-
 noso: qui aut coccinati aut argētati aut aurati in icessu
 uidebātur. nullus sine olo serica ueste i ea pōpa cōspec-
 tus. Nā bononiēses & si semper alias uestitu cultuq;
 elegātissimo fuere: attamen id tēporis oēs ut nuptias
 exornarēt uestimēra serica ac bōbicina p facultatibus
 cōfecerāt. Tāta aut fuit pompæ icedētis multitudo ut
 primi iā in foro uiserētur quādo nouissimi ex palatio
 bentiuolorū uix dum egrediebantur: Res erat non mi-

nūs memoratu digna q̄ admirationē contemplari tot clarissimos p̄ceres: tot illustrissimos p̄cipes: tot summas matronas cocco argento auroq; fulgentes: qui ad deū salutandū simul incedebant. Quicqd̄ usq; speciosi est hic eē uidebatur. Edes est Diui Petronii in foro Bononiēsi amplissima: quæ & si latericia est: tamē propter uenustatem atq; symetriā marmoreis tēplis est æquiperanda: Salutatis ex ritu christianorū religiofissime numinibus Mysticisq; canticis peractis eodē quo uenerant ordine ad edes bentiuolas reueniūt. ibi repotiā ex more uetustissimo reparant: prandioq; lautissimo p̄cipes proceresq; cū matronis accipiuntur. Post prandiū data sunt oculorū uaria oblectamenta: editū est & simulacrū pugnx gladiatorix. Nāq; in foro bentiuolo quod asseribus pauimentatum esse docuimus adolescentuli nostrates ad quinquaginta edocti a magistro armorū peritissimo: quales apud Romanos fuere lanistæ: digladiari inter se ceperunt & nunc punctim nunc cesim ictus inferre: nunc illatos oculis uigilantibus euitare: modo assulibus uariis aduersarios premere: modo pressi retrocedere: deniq; omnes armorū tractandorū numeros implef. formosum sane bellicūq; spectaculum. in quo manica ferrea ī medio digladiantiū collocata & circū eam atrox certamen inter omnes exortum: dum singuli pro uirib; corripere contendunt. uictor ludicri certaminis pronunciatu Nicolaus cognomēto bazanus: qui primus manicam

sustulit. Sub eodem papilione quo forū bentiuolūm
 tegebatur ludus pilaris celebratus non sine maxima
 spectatorū uoluptate, destinati erant ad pilæ lusionē
 hinc inde quinquageni iuuenes lacertosi ualentissi-
 miq; alteri amiētū prasino cōspicui alteri hiacynthino:
 ita enī colores appello quos semidoctū uulgus uiri-
 dem celestemq; nuncupare consueuit. Alteri fortunā
 ducem sequuntur alteri prudētiam; utraq; pars suam
 inuocat suffragatricem. in medio follis-pugillatorius
 uentosa granditate tumescens locatur; quem calcibus
 pugnisq; icursantes utrinq; omnibus uiribus neruisq;
 cōtendunt ultra prescriptos aduersariorum terminos
 eiaculari. Nō ero in hoc spectaculo describēdo proly-
 xior; cū paucis ante annis id ludicri genus in foro Bo-
 noniensi exhibitum copiosissime explicauerim in epi-
 stola ad Franciscū puteolanum preceptorem meum
 scripta. Reliquū ante cenam tempus saltationibus &
 choreis impensum. post cenā ingrediuntur personati
 scenico ornatu intra nemus inclusi; quod consitum ui-
 rectis & arbusculis nihil pene distabat a uero nemore.
 cupidinis ludicrū egerunt homines feri ac siluatici cla-
 uā lignēā manu gestantes instar herculis clauigeri. cā-
 tata sunt catmina argumento discursibusq; reciprocis
 accōmodata. ex his unus leonē cicurem exarmatūq;
 loro trahebat: erat autem homo leonina pelle uestitus
 tectusq; adeo graphice ac solerter: ut a nescientibus ue-
 tus leo crederetur. exhibitus est & i saltatione mono-

ceros ficticius. sequenti die qui dies erat pridie KI. fe-
 bruarii simulacrū pugnae bellicae in foro maximo editum
 est: ad quod spectandum antequam iretur in aula bentiuola
 Ientaculum regium dignumque memoratu principibus
 matronisque exhibetur: quod inter cetera spectacula cum
 primis annumerari meretur: Namque per dulciarios artifi-
 ces quos diu domi ob id ipsum habuerat princeps be-
 tiuolus cocinata sunt ex saccato edulia uarii generis:
 quae intra triclinium ex ordine illata cunctorum oculos
 ad talem inspectionem conuerterunt. Precedebat carrus
 cupidinis triumphalis ad amissimam confectus: quem quat-
 tuor ex ministris baiulabant: Subsequebantur simula-
 cra oppidotum. Imagines elephantorum. effigies uolu-
 crum. spectabantur & naues cum armamentis: insignia pri-
 cipum & id genus quae plurima: quae nemo a ueris inter-
 noscere posset. adeo ingeniosa est natura mortalium
 ad cuncta quae uelit imitanda. Omnia haec importata
 fuere magis uisui quam esui accommodata: magis oculos sa-
 tiatura quam stomachum. Singula singulis dono data pri-
 cipibus. esculenta uero bellaria atque tragemata omnis
 generis pro ientaculo iferuntur: quorum magna pars
 in uulgus pro missilibus sparsa. Cum omnes lautissime
 ientassent itum est agminatim ad hasticos ludos con-
 templandos: quos sponsa cum omni comitatu matro-
 nali prospectauit e speculatorio: quod decentissimum in
 palatio senatorio ob id ipsum fieri iusserat Minus
 Roscius id temporis dictator homo omnium nobilium

doctissimus omnium doctorum nobilissimus. Iam totus populus ac peregrini passim procurrētes forꝝ compleuerant: & cuneos istar cuneoꝝ theatralium e ligno fabricatos fartim cōstipauerant. Multi cū periculo salutis culmina tectoꝝ quibus forum cingitur conscēderant ex imbricibus tegulisq; speculaturi. Tres equinū turmæ totidemq; turmas; ductores apparatu magnifico spectabiles forū ingrediuntur. Ordo agminis turmatim euntis talis fuit. Primus Hānibal Bentiuolus equo inuehitur. quem antecedunt equi bellatōres eximia magnitudinis aureis tegumētis uelati. circūstant stipatores cādidi tanq̄ petitores magistratuū romanorum. Turmales regali cultu procedunt. ipse armatus fulget in equo. Arma radiantia aureo paludamento conieguntur pompa prorsus regalis opulentia: ex altera fori parte irrumpit Franciscus p̄iceps Mantuanus. qui incomparabili magnificentia omnium oculos in se ac suos conuertit: preibant lancearii habitu Turcarū de quibus ante dictū est. Lancearios sequebātur hippotoxotæ cū scorpiōibꝫ. eq̄ duodecī sine sessoribꝫ ingēti corporatura deducūt operti uelamētis: quæ auro erāt purpuraq; distincta: quorū fulgor oēs fori ptes illuminabat: d̄ qbꝫ Virgilianū illd̄ dici merito poterat. bello armātur eq̄ bellū hęc armēta mināt. p̄ximi ibāt doryphori ut ita appellemꝫ gestatōes hastas; bellicag; ipsius uero p̄cipis cultus iter p̄cipua spectabat. Nāq; equo uectabat exupantissimo uigorē & iusitata magni

tudine & uestabatur paludatus aureo paludamento;
 ornatuq; haud dispari suos exornauerat bellatores. p̄/
 eurrebant spiculatores induti uestimenta preciosa ut
 pote dimidiata ex auro/dimidiata ex serico contexta.
 Nouissimo loco itrocessit Gibertus carpinas Principis
 bentiuoli gener & ipse uisendo decore conspicuus or
 namentis equoꝝ equitūq; prefulgentibus. Venerunt
 & alii p̄ facultatibus ornati sed super oēs mantuanus
 regulus existimatus ē illd̄ decorasse spectaculū. cuius
 manica paludamēti carbunculis hiacynthis saphiris &
 id genus gēmis p̄ciosissimis onusta p̄stringebat acies
 oculorū. ordo hastici certaminis erat talis. Duo cata/
 phracti e regione collocantur qui in equo immobili
 sedentes exciperent ictus incurfantū: qbus post hotæ
 spaciū totidem recentes succedere debebant. Hæc bel
 licæ pugnae imago ex militari Romanorū disciplina
 mihi translata uidetur: apud quos tyrones exerceban
 tur ad palū. qui instar bellatoris imobilis excipiebat
 ictus congregentiū. pugnatū est h̄horis āplius tribus
 continenter: cōplures hastæ & a bellatoribus procurrē
 tibus & a statariis fractæ: cōplures ictus armisoni ultro
 eitroq; & illati & accepti foto clangētibus tubis rebo/
 ante/spectatoribusq; plausu & uociferatōe fauētibus.
 Multorū eo die uiriliter dimicantiū uirtus spectata est
 sed in primis Hānibalis Bentiuoli: q̄ ante ānos gerēs
 robur animūq; uirilem specimen amplissimū futuræ
 uirtutis ostendit: quæ in pulcro atq; puerili corpore ue

niens gratior fauorabiliorq; esse cōsueuit: Gaspar Ro-
 berti Sāctoseuerinatis fili⁹ paternæ uirtutis emulato-
 r functus ē officio acerrimi bellatoris, sed iter oēs excel-
 luit Princeps Mātuāus quē post certamē iudices publi-
 co p̄conio uictorē pnūciauerūt brauiorq; qd̄ erat argē-
 teū donauerūt. Trāfacto ludicro cūcti letitia deliburi
 cū oculoꝝ desideria satiascent foro faceſſūt: iā die ī ue-
 sperā p̄cipiti recta ad edes bētiuolas pgūt nouū infre-
 q̄nsq; spectaculū speculari. nā florēt⁹ qdā machi-
 nator egregius & mechāicæ artis sciētissimus machinā
 solertissimo artificio fabricauerat: quā girādolā uulg⁹
 appellat: quæ nostra līgua orbis flāmeus dici pōt: utar-
 enī hoc uocabulo quo adinuenere meli⁹: erat hæc ma-
 china funibus suspēsa sub papiliōe bētiuoli fori īgētis
 magnitudinis ī rotūditatē circūmacta: tribus circulis
 cīgebat medio extremos exupāte: crescebat ī uētrē la-
 bris paulatī se restrīgētibus: cui nihil tā simile est quā
 calathi effigies. Ignis ītra machinā furtim īclusus atte-
 mechanica alebat p̄ fomites icēdioꝝ discurrēs qb̄ to-
 ta moles erat referatissima: debebatq; hora sub uesperē
 stata cū crepitu bōboq; maxio flagrantē radios ei acū-
 lari. Machinator p̄dixerat post primā horā nocturnā
 futurā flāmaꝝ ei aculationē. Iā sublato tentorio redue-
 tisq; uelis auidissime p̄stolabat̄ populus numerosus
 cōdictū tēpus cōflagratiōis: iā crepusculū iā tenebræ
 densæ iā hora fatalis aduētāt: cū repēte tāta uis flāmaꝝ
 & icēdioꝝ emicuit cū crepitu eruptōis uehemētissimoi

ut cœlū ipsum: flagrare simul & ruere uideret: ut multi præ pauore corruerit. fuligine fumo odoreq; sulphureo cūcta cōpleri. Radii igniti subinde erūpētes inter spectatores formidolosos uolitare: horū facies afflatu fedat: illoꝝ uestimēta cōburef: fuitq; plenū horroꝝ cū uoluptate spectaculū: qđ nouissimū iter nuptiales lusus exhibitū haud q̄q̄ displicuit nouitate blādiente: quæ semp fere solet eē gratissima: cū ad noua homines libētissime ueniāt ad noua cōcurrāt. exacta ē cena saluatiōibus nō iuuentis & id gēus uoluptatibus. Kl. Februarii cū iā absoluta eēt ex oī pte festiuitas nuptiaꝝ quæ q̄triduū celebrata fuerūt: hospites tam p̄cipes q̄ priuati suas q̄sq; domos repeter & i patriā repedate ceperūt: oēs ibuti hac psuasiōe ut Iohānē Bentiuolū magnificētissime ornatū se uero honorificētissime acceptos arbitrarētur: crederētq; reliquos Italiae p̄cipes facilius Bentiuoloꝝ nuptias imitatuꝝ q̄ supatuꝝ. Et mehercules nemo nō uehemēter admirari incredibile tot rebus pagēdis celeritatē: Secū qlibet reputat quātas facturus fuisset P̄iceps Bētiuolus nuptias si ānuū tēpus ad ornāmēta cōparāda habuisset: Cui bimestri spatio p̄ brumales dies tāta cōficere licuisset. Ad nuptias celebrādas hospitū circiter tria milia cōuēisse memorāt: q; p̄ hospitia ciuū diuisi pastiq; esculēter cibarīs ex aula Bētiuola affati suppeditatis. Cibꝝ potioq; oībus esuriētibꝝ ac sitiētibꝝ exhibita. illuc egestosi tāq̄ i asylū cereris ac liberi patris cōfluebāt: Tubicines tibiā cinesq; ex oībus italiae partibꝝ inumeri affuerūt: Tīpa

nistæ utricularii choraulæ & id gēus ferme oēs orgāi/
 ci musici undiq; cōuenerūt:audiuim⁹ petulārias scur/
 rarū fatuitates morionū : uidimus p̄stigia p̄stigiatorū:
 nec pumilioes defuetūt : Ex hoc oī numero nemo nō
 donatus a Bētiuolo p̄cipe discessit:Inter multa appa/
 ratus nuptialis ornāmēta ornatissimus magnificētissi/
 musq; fuit ordo architriclinorū:quorū nemo p̄ tot dies
 eādē uestē bis iduir eūdē cultū iterauit. Quinimo sin/
 guli singulis dieb; mutatōia subide iduebāt. idē quo/
 q; a p̄cipibus matrōisq; factitarū: Munera nuptialia
 certatī ab oībus collata. Ciues Bononiēses publice ac
 priuatī q̄ plurima cōrulerūt. Alii maiora:alii minora p̄
 facultatibus. Agricolæ ac rustici oēs pagatī oppida/
 tīq; cū donis nuptialibus ad Bētiolū p̄cipē accesserūt.
 P̄cipes italici tā reges q̄ reguli legatīq; p̄cipū ac
 dynastæ p̄ciosissima quisq; munera attulerūt. Sūma
 accepti haud dubie maxia estimat⁹: sed sūma expēsi nō
 mediocris. p̄ eosdē dies clausæ sūt tabernæ : officiato/
 res feriatī:& leticie causa idictū ē iusticiū:qđ p̄isci ro/
 mani ī luctu ac piculis idicef solebāt. Hactēus nuptia
 lē festiuitatē scribēdā eē duximus:Alii minutiora scri/
 bant & leuiora:quæ nos cōsulto p̄termisimus p̄bitura
 plus fastidii q̄ oblectamēti lectitātib;. Quod supest
 deos deasq; oīs rogo & oro ut cōnubiū istud uelint eē
 fecelicissimū ac fortunatissimū : sicut nuptialis appa/
 ratus fuit splendidissimus:utq; nouis maritis annos ne/
 storeos cum metelli fecelitate largiantur.

Eiusdem Endecasyllabon

Quo tu quo properas recens libelle?
Extra limina cur cupis uagari?
Intra scrinia cur nequis manere?
Cur limam refugis meumq; cœlum?
Cur optas uolitare per tabernas?
Vendi plus minus assibus duobus?
Exi: sed uideo tibi paratos
Ronchos Rhinocerotas & malignos.
Rugoso aut piperi dabis cucullos,
Aut merces olidas salariorum
Infœlix gremio teges madenti.
Hæc incommoda si sapis libelle
Vitabis: uia nam tibi parata est.
In chalci fugito sinum patroni
Qui iam suppetias feret clientis:
Qui te presidio suo fouebit:
Qui doctos amat excolit uenustat.
Hunc queras: reuerenter hunc adito:
Huic post legitimam osculationem
Dices protinus. o decus bonorum
Te saluere meus iubet poeta:
Et re uiuere Nestoris senectam:
Et te principibus diu placere
Optatisq; sui memor precatur.
I iam quo properas recens libelle,

i Nter multa Viri p̄stātissimī ac Mattonæ
uenustissimæ quæ iucūda & utilia morta
libus cōparata sunt: Lucūdissimū & utilif
simū est matitale cōiugiū: quod homines
disiūctos uiculo arctissimo cōiūgit: quod familias dis
sociatas mutua affinitate consociat: qđ necessitudines
cōciliat: quod amicicias religiosas compat. qđ domos
numerosa sobole fecūdat. qđ urbes legitimis ciuibus
replet. quod deniq; efficit: ne genus humanū tēporis
lōginquate depereat. sine quo nulla ciuitas: nulla gens
nec ipse ut ita loquar mūdus cōsistere pōt. Vnde non
mediocri laude dignus existimandus est Cecrops ille
priscus: q̄ diphyes cognomiatus eē fertur: hoc ē dupli
cis geminæq; naturæ. p̄pterea q; primus sceminā mari
sacro sancto matrimonio copulauerit. quo dono nullū
donum maius excogitari posse cōtenderim: quod nō
tam humanū q̄ diuinū: cuius non tā cecropem q̄ deū
conditorē credere debemus: sicuti & ecclesiasticū dog
ma prescribit. merito itaq; ingeniorum fons Home
rus populos in celibatu uiuentes abios appellat quasi
uita carentes: & mortalium uita sine connubio dimi
diata a luculētis scriptoribus nūcupatur: itaq; absoluta
ac p̄fecta uita ex maris sceminæq; societate cōficiat̄.
Er quēadmodū laudādi sunt illi qui ī ordine marito
rū numerari cōcupiscūt: ita illi uitupandi q̄ in celiba

tū uiuere perseverant iugum coniugale deprecantes.
 Quibus uero preconiiis qua ue laudatione celebrari
 merentur illi uereres Romani? quibus nulli unq̄ nec
 sanctiores nec bonis exemplis diriores exriterūt. qui
 celibes puniebāt multam irrogā soliri si quis uxore
 ducere renuisset. Talesq; subinde cēsoria nora afficie/
 bantur. Qua quidem in re mihi uidentur Lycurgi &
 Platonis leges utpote diuinitus conditas esse imitari.
 quæ iubent eos oīs dedecore afficiendos eē pecuniaq;
 mulctandos qui rei uxoriæ non fuerint operati. Nāq;
 ex Sciris Lycurgi arcebātur celibes ab inspectione lu/
 dorum gymnicorū: & honore illo priuabātur: quo iu/
 uenes prosequi seniores cōsueuerūt. & illud in dercyl/
 lida a iuuenē sparrano dictū nemo nō p̄bar. qui assur/
 gete illi noluit q̄q̄ imperatori nō improbo: neq; cede/
 re subsellio: uerbū illud promens dignū memoratu.
 Ideo tibi non assurgo quoniā neq; tu filiū qui mihi ce/
 deret genuisti. Platonica uero leges tempus cōiugale
 prescribentes multam dicūt illi: qui a xxx. eratis an/
 no usq; ad trigessimūquinnū uxore ducēda supersede/
 rit. Aristoteles quoq; cum preceptore Platone congru/
 ens precipit ī poliniciis fœminas circiter octauumdeci/
 mum eratis annum nubere: Mares uero circiter annū
 xxxvi. uxore ducere debere. Hoc. n. tempore utrūq;
 copulari uigēribus corporibus. Ceterū iter natiōes oīs
 Romani coniugalia sacra reuerētissime coluerunt. &
 q̄ plurimis cerimoniis ornamentisq; honestāda atq; de

corāda esse censuerunt. hinc illæ qnq; faces in nuptiis adhibebātur. q̄s ex spina alba confectas pueri patrimī matrimiq; gestabāt. Quo numero haud dubie significabāt qnq; geminos uno mulieris puerperio p̄gigni posse: uel qđ par numerus: q̄ fœmineus ē: & īpar q̄ masculus simul copulati p̄generāt. Hic aqua & ignis in nuptialib; sacris afferebant. Quæ duo elemēta uitā mortaliū maxime cōtinēt: ut uidelicet ostēderēt: ita uirū fœmināq; disiūctos steriles eē ac ifecūdos: sicuti sine calore humor sine humore calor nihil gignere possunt: cōiūctos uero uim habere generatiōis aptissimā. Hinc nubētes colus cōpta & fufus cū stamine comitabāt. quæ res plane demonstrabat uxore in domo maritali lanificiū exercere debere. uñ & Thalasi nomē: qđ lanificiū significare autumāt eruditi: uisurpabat ī nuptiis. Quid ī p̄sentia memorē quēadmodū nouæ nuptæ domū mariti īgrediētes adipe suillo siue ut Masurius īqt lupino postes p̄ungebāt: ex quo uxores denomiata credūtur. Lōgū sane foret si causas reꝝ omniū nuptialiū singillati recēscerē uellemus. Quo circa prudēs p̄teribo cur limē maritale nouæ nuptæ pedib; nō tāgebāt: cur flameo luteo caput obnubebāt. Cur cingulo nodo herculaneo uicō cīgebāt: qđ mox ī cubiculo marit? dissoluebat. illd p̄tereūdū n̄ ē farreū nouæ nuptæ p̄ferri solitū p̄pea qđ nihil religiosi? erat uniculo cōfarreatiōis: quæ solis ut īqt Boetius Pōtificibus cōueniebat. Vñ & matrimōia farracea a comūicatōe farris

nūnciāparūnt. Quanta ueneratiōe cōnubia Romāni
 prosequerentur hinc maxīe dignoscitur. quod cōplu-
 res deos nuptialibus peragēdis præesse uoluerūt. Nā
 deus iugatinus nominatus inuocabatur: quando spō-
 sus se se sponsæ coniungebat: Iugūq; pariter maritale
 subibant. Domiducus adhibebatur quādo ad mariti
 domum noua nupta ducēbatur: Cui cumerum quod
 nuptiale uas ē præferri mos erat. Deā uero manturnā
 adorabāt. Vt. s. cū uiro uxor iugiter maneret. Quod
 si rixæ iurgiaq; cōiugalia aliquando intercessissent: in
 sacello deæ uiriplacæ recōciliabātur. Deāq; uirginē se
 idcirco uenerabantur Vt uirgini zona illa solueretur:
 de qua est illud Catullianum

Quod zonam soluit diu ligatam.

Quin etiā Iunonem cognomēto cinxiā atq; unxiā:
 Deum Subigū: Deam premam atq; partūdā aliaq;
 numia compluscula ī cōiugalibus sacris adhibuerūt:
 Adeo matrimonium sacrosanctū atq; uenerabile apd
 illos erat ut id non sub uno deo tutelari sed sub pluri-
 mis tutandū custodiendūq; censerēt. Preterea eos qui
 in maritorū ordine numerabātur honoratiores his qui
 uitam celibem degebant esse uoluerunt. Et olim Q.
 Metell⁹ numidicus ī cēsura Po. Romanū hortatus ē
 ad uxores ducēdas cā liberorū creādorū luculēta qua-
 dā oratiōe: quā dein Augustus Cesar cū & ipse de ma-
 ritādis ordinib; ageret & ad matrimōia capessēda gri-
 tes hortaret cōmodissime usurpauit. & mediussidius

si uerum uolumus confiteri adiutoriū uxoris uiro ne
 cessarium est. Nam quēadmodum uir foris & sub dio
 negociatur comparatq; labore ac uigilantia facultates
 quæ tectis recondant: ita mulier res paratas custodit
 & illa omnia curiose conficit quæ domi debeāt admi
 nistrari. Sic alterius opa a natura cōparata est ad exer
 citationem forensem & extraneam: alterius ad dome
 sticam diligentiam. Preterea quid dulcius quid iucun
 dius esse potest patrifamilias intra penates domesticos
 se recipienti: q̄ habere matrēfamilias cuius tutelæ cūc
 ta domestica negocia credat. cū qua curas partiat cui
 cogitationes intimas cui paruos liberos tradat: quæ ma
 rito iugi exercitatione fatigato sit reges atq; fomentū.
 Er cū nihil in domo maritali diuiduū conspici debeat
 in cōmune ambo cōspirāt contubernio dulcissimo p
 fruētes. Merito igitur uas electionis Tuba euangelii
 & sanctarum scripturarū armarium apostolus Paulus
 nuptias uocat honorabiles & cubile immaculatū. Me
 rito honorabiles a nobis hodiernæ nuptiæ appellari
 possunt: cum sponsus & sponsa honoratissimi conspi
 ciantur. cū ambo splendido genere clarisq; natalibus
 orti sint. Quis enim nescit familiā pirouanoīū in hac
 urbe esse uetustissimā generosissimāq; utpote quæ oli
 rebus potita esse dicatur: quam nō pauci i studiis inge
 nuarum artū & potissimū medicinæ illustrauerūt. In
 qua non solū litteræ & disciplinæ liberales sed religio
 & cerimonix floruerunt: Cū ex hac iam pridem gente

ORATIO

prodierit Vir sanctitate uitæ datus Diuus Galdinus: cuius nomen & sanctitudo apud Mediolanenses est uenerabilis. Verū hac tempestate genus pirouanorū illustrat̄ ornaturq; uiro ornatissimo Gabriele. Cuius neogami hoc ē noui sponsi nuptias hodierno die nuptiali oratiōe psequimur. est enim hic multiugis disciplinis decoratus. Astrologiæ pitissimus philosophiæ cōsultissimus & in primis medicinæ sciētissimus: quæ uel singulæ īgenuæ artes quemuis hominem possent illustrare. Astrologia enim ab reꝝ terrenarū cōtemplatu mētes nostras euocat ad spectāda celestia ad eursus siderū statos pēsitando: ad superas sedes noscitādas. hæc efficit ut homines parum a diis distare uideātur. Philosophia quæ mater artiū appellatur dux est uitæ mortalium. animorū morbis medet̄: rerū causas soleriter inquirat & diuinæ maiestatis arcana rimat̄: qđ felicissimū existimat Mantuanus Vates. Medicina uero qua nulla ars fructuosior eē fertur salutem deploratis restituit: morbos expellit: afflicta reereat: languentia corroborat & cū morte ipsa subīde colluctatur. has tātas tāq; preclaras nuperi spōsi uirtutes exornāt suauissimi mores sūma comitas/dexteritas/affabilitas: quæ res illum haud dubie fecerunt apud Mediolanenses omnis fauorabilem: apud illustrissimos principes gratiosuma. in summ carus est omnibus inuisus nemini omnium beniuolentiam genuina quadam probitate demeretur. Cuius consobrinū eē non penitet magni/

Ficum ac circūspectissimū uirū bartholomeū Chal/
 cum: de cuius eximiis dotibus ac probatissimis mori/
 bus abunde iudicauerūt illustissimi principes medio/
 lanenses: qui eum archigrāmateum hoc est principem/
 scribatum ex omnibus unū delegerunt/ quem omniū/
 archanoꝝ participem ac consiliariū eē uoluerunt. sed/
 hæc obiter pauca de multis. Cæterū quæ admodū spō/
 si familia generosa est ita sponsæ genus illustre & per/
 uetustū eē creditur/ in quo multi i toga multi in re mi/
 litari excellentes extiterūt: qui suis ipsi uirtutibus apd
 uos cognitissimi sunt/ ita ut nostra laudatione nō ege/
 ant. Ipsa uero sponsa omnibus quecūq; in matronam/
 eadunt dotibus predita familiæ est ornamento. Inge/
 nui mores Matronalisq; uenustas sceminam cōdeco/
 rant. Et cū quattuor sint quæ i spōsis querātur forma.
 probitas. nobilitas. dos: hæc formosa hæc proba hæc
 nobilis hæc dotata est. quæ ipsa non illam sibi dotem/
 ducat esse quæ dos dicitur: Sed pudiciam & pudorē
 & sedatum cupidinem. Deum metū. parentum amo/
 rem & cognatum concordiam. Qualis dos probatur
 & expetitur in primis ab Alcmena plautina. Deniq;
 ut semel finiam probata pbatissimo: modesta mode/
 stissimo: Laudata laudatissimo nubit: Quotum cō/
 nubium sicuti compar est beneq; cōueniens ira dii fa/
 xit sit fœlix faustū atq; fortunarū. ut diutissime uiuāt
 uitam cōcordissimā iucūdiffimāq; & ut dulces natos
 suscipiāt: & ex natis dulcissimos nepotulos aspiciāt:

quorum iustibus oblectentur: quorum blanditiis refo-
ueantur: quorum fortunis ac felicitatibus condecorē-
tur. Sed iam tempus est ut formulam a maioribus in-
stituta usurpemus: & uernacula lingua loquentes p̄sa-
tione religiosa sponsum ac sponfam ita iterrogemus.

Ad Magnificū Minū Rosciū Senatorem Bono-
niensem Philippi Beroaldi Bononiensis epistola.

Ohānes boccatius homo in lingua uerna-
i cula disertissimus centū fabulosas histo-
rias stilo elegātissimo composuit. ex qui-
bus duas nos potissimum excerpimus:
easq; in latinum sermonem nuper exercēdi īgenii cau-
sa transtulimus. Nam quēadmodum maiores nostri
ex græco ī latinum & ex latino uertere in græcum op-
timum esse iudicabāt id quod in primis. L. Crassus &
M. Cicero factitasse tradūtur: Ita nobis cōducibile ui-
sum est ex uernaculo uulgatoq; sermone aliquid My-
thicon historiconq; cōuertere in Romanā linguā: ex
qua cōuersione īgenium mediussidius uegetatur elo-
quutio expolitur. Supellex uerborū optimoꝝ copio-
sissima comparatur. In hac autem interpretatione fa-
teor me nō ubiq; uerbū e uerbo sed sensum exp̄sisse
de sensu: quedā pretermisisse. nōnulla addidisse. Eate-
nus ut decorē in translatione p̄ uirili parte cōseruare-
mus. Et hoc fecimus sequuti Oratii p̄ceptum ita pre-

cipientis in arte poetica. Nec uerbum uerbo citabis
 reddere fidus interpres. quod etiam faciendum docet
 Diuus Hieronymus scribens de optimo genere inter
 pretandi. Accipe ergo Vir prestantissime & in studiis
 humanitatis litterisq; nostris politissime opusculum a
 Philippo tuo concinnatū. De alieno effigiatū. de alie
 no nostrū: quod legas quæso cū fueris ociosus cū ani
 mum a senatoriis muneribus publicisq; negociis pau
 lis per recreare decreueris: cū te in bibliothecam tuam
 quæ te singulari eruditione decorauit: recondideris.
 Tūc. n. animus exuēdus est curis grauioribus: demul
 cēdus litteris amenioribus & refouēdus uoluptatibus
 hilarioribus. Tunc hasce nugas poteris in manus sum
 mere: poteris inspicere: & tuo polito limatoq; iudicio
 pensitare nūqd ad flosculos Boccatii in suo genuinoq;
 sermone prenitētes aspirare potuerint nostra istec la
 tina interpretamēta: Quæ tibi peculiariter dicaui
 Propterea q; ueri amoris uereq; amiciciæ testimonia
 sunt locupletissima. quicquid id est boni cōsule & me
 uti soles ama.

Vo tempore Octauius Cæsar nundū co
 gnominatus Augustus in triumuiratu Ro
 manū regebat imperiū fuit Romæ. Q.
 Fuluius homo patricius ac nobilis qui si
 lium nomine Titū Fuluiū iuuenem singulari ingenio
 peditum athenas misit ut philosophiæ studiis erudi
 i

retur: eūq; etiā atq; etiam cōmendauit chremeti uiro
nobilī amico uetustissimo: q Titū hospitiū suscipiens
uoluit ut in contubernio filii Gissippi familiariter edu
catur: & utrūq; Aristipo id tēpotis philosopho illu
strissimo tradidit etudiendū: ut hisdem pariter doctri
nis imbuerentur. Cū itaq; ambo iuuenes uitam dege
rent cōmunem: tanta similitudo morū repente appar
uit ut summa germanitas summaq; beniuolentia iter
ipso coaluerit. adeo ut uix morte potuerit dissociari.
simul ambo philosophiæ studiis icūbere. simul ambo
ad fastigiū diuini dogmatis ascendere. ambo excellē
tissimi ingenii dotibus pares existere. qui talem uitam
duxer circiter trienium maxima cū uoluptate chreme
tis. is utrūq; pio amore psequēs nec in filiū q̄ in Titū
propensior cū iam eēt senio cōfectus ē uita migravit:
Cuius obitū tāq; cōmunis parētis Titus atq; Gissippus
pæque defleuerūt & pari lamētatione psequuti sunt.
adeo ut nec ipsius chremetis familiares ac cognati sa
tis dignoscere possent uter eorū iuuenū magis cōsolā
dus foret. post aliquot mēses amici necessariq; Gissip
pi hominē conueniūt & ad uxorem ducēdam pariter
hortantur / puellā se repisse dictitantes ciuem atticam
incredibili formositate conspicuam & generosissima
gente procreatā: Cui sophroniæ nomen erat: & id tem
poris quintū decimū agebat ætaris annū. horum uotis
Gissippus utpote iuuenili ardorē calescēs libēter ānuī.
Iāq; appetebat tempus nuptiatum. Cū sponfus una

cū Tito ad sponsam uisendam p̄giti: iam ambo in
 tra edes sponsæ penetrauerāt iam inter Gisippum so/
 phroniamq; facetissimi sermones serebantur: Cū Ti/
 tus quasi elegās spectator fœminæ formositatis ad/
 hibitus cœpit curiosis oculis cūcta perspicere & singu/
 la Sophroniæ membra callenter pensitare: quæ cum
 mirandum in modum tota complacuisset ipse secum
 illam speciosissimæ puellæ uenustatē illud decus: illā
 exuperantissimam pulchritudinem subide memoria
 repetens tanto amoris incendio cœpit estuare: q̄ro nul/
 lus priscis temporibus amator cōflagrauerat. cū itaq;
 domum repedassent/ Titus intra cubiculum solus su/
 per Sophronia cogitare. Sophroniā intueri. Sophro/
 niæ nomen identidem nominare tanto magis arde/
 scens quanto magis in ea cogitatione uersabatur: Tā/
 dem post multiples curas crebraq; suspiria ita secū
 lamentari exorsus est. Heu te miserum. heu erumno/
 sam uitā tuam Tite. Vbi animus ubi amor. Vbi spes
 tuæ collocantur? nonne uides nonne sentis hanc tibi
 uirginem in ea ueneratione esse habendam: qua so/
 rorem? Hoc exigit munificentia & benignitas in te
 a chremete collata. hoc exposcit fida uetusq; amici/
 cia. quæ tibi cum Gisippo est huiusce adolescentulæ
 sponso. Quid igitur concupiscis? quo te a fraudulen/
 to cupidine precipitē trahi sinis? quo a spe blādiente?
 Reclude aliquādo oculos animi: & temetipsum in fœ/
 lix recog nosce. obtēpera rationi: & cohibe illicitilem

appetitum. Moderare cupiditates ísanas & aliorum
 cogitationes tuas cōuertito. principiis obsta. & uince
 te ipsum dum tēpus adest. dum datur occasio. Istud
 qđ tu tantopere affectas: Turpe flagitiosum indecorū
 est: Istud qđ assequi moliris abste in primis fugiēdū.
 Si id qđ uera amicitia exposcit & qđ te ipsum decet i/
 tueri uelis. Quid nā igit' tibi Tite factitādū est? amor
 is mediūsfidius illicitus ilaudabilisq; relinquendus.
 alioquin iter fidos amicos perfidiosissimus iudicabe
 re. Dein cū sophroniæ reminisceretur mutato consilio
 eūcta quæ dixerat retexēs sic secum solus setmocina/
 batur. Maiores sunt pfecto uires legis cupidineā/ma
 iorq; potentia q̄ legū reliquarū. Leges cupidinis fran
 gunt dissipantq; non solū leges amicitie: Verū quod
 maius est diuinas. Quotiens impellēte eupidine pa/
 ter filiā adamauit. Frater sororem. Nouerca ptiuignū:
 Quæ haud dubie sūt maiora portēta q̄ si amicus ami
 ci uxorem atdenter amet: id quod iam sexcenties fae/
 titatū. huc adde q̄ ego sum iuuenis: & iuuenta impi/
 mis obnoxia est legibus cupidineis. Quod igit' amo
 ri placet mihi quoq; placeat necesse est. honesta senio
 ribus cōueniūt. Ego id uelle cogor: quod amor iubet.
 formositas huius uirgunculæ tanta est ut ab omnibus
 amari mereat'. Et quis me merito poterit obiurgare?
 Si iuuenili ætate calescens tam decorā tam uenustam
 iuenculam tamq̄ amabilem adamauero: Quæ a me
 non propterea amat: q̄ Gisippo desponsata sit. imo

eam amo libentiusq; amarem si alteri denupsisset. In hoc fortuna obiurgari meretur quæ Sophroniã amico meo Gissippo potius q̃ alteri habendam tradidit. Quod si puella ob incõparabilem formositatem meretur amari: sicut hercules meretur: debet æquiore animo ferre gissippus: si rescuerit eam mihi eẽ potissimũ cordi: non alteri. hæc & id genus multa secum Titus ipse uoluit animo: q̃ nutabundus in partes uarias distrahebatur. Itaq; maximo curarum estu fluctuans nõ solum diem illum nocteq; quæ subsequuta est suspirando consumpsit: sed & alias cõplufulas. adeo ut nec cibum caperet. nec somno indulgeret in lectuloq; præ nimia uirium imbecillitate decumberet. Gissippus utpote qui Titum iã pridem uiderat sollicitudinibus anxium & nunc eundem uidebat egrotantem: maximo dolore afficitur: omniq; adhibito studio ac diligentia nusq; ab ip̃ius latere discedens hominem sepissime consolatur. subinde causam exquirens & curarum & egrotationis. Cæterum Titus qui responsiones fallaciosas hæctenus cõmentus fuerat ad gissippum astu decipiendum: Tandem suspirans ac lacrymabundus: Gissippe inquit si diis placuisset: mihi erat mors iã dudum uita iucundior cogiranti a fortuna me eo esse deductum: ut mihi uirtutis meæ periculum faciendum fuerit: quam appetitionibus dominantibus non sine maximo meo dedecore succubuisse cognosco. Itaq; p̃stolor mortẽ quæ mihi sit futura suauior turpi uita.

Iam enim tibi cuncta denarrabo. iam ex me pudibundo cuncta cognosces: Cū apud te nihil occultare: nihil dissimulari nec possim nec debeam: nec uelim. Et ab initio rerū exorsus detexit Scenā curarū suarū. Er quē ad modum secū acerrime contendissent hinc amor: illinc honestas: hinc dedecus: illinc decore. & ut tandem animus undiq; uexatus impio amoris succubiisset. De niq; edisserit quē admodum sophroniam efflictim deperiret: asserēs se amoris sordidissimi flagitiosissimiq; penas morte luere constituisse / ad eamq; citissime se peruenturū. Hoc audito gisippus paulisper hesitabundus utpote sophroniæ cupitor: Dein secū ipse incōtanter decreuit uitam amici anteponendam eē uirguncularū: & lacrimis Titi oppido cōmotus ipse quoq; plorabundus sic infit. Tite nisi consolatione indigeres ego te apud te ipsum exostularem tāq; amicitia nostræ preuaricatorem: qui tādiu tuos acerbissimos affectus mihi ignotos esse uoluisti. Quod si tibi istud inhonestū ac indecorū uidebat. Scito inhonesta non secus q̄ honesta cum amico esse cōmunicanda. Nam qui uerus amicus est q̄tum ex honestis amici rebus capit uoluptatis: tantū a flagitiosis ac turpibus amici animum abducere conatur. Sed impresentiarū his posthabitis propiora discutiamus. Si tu sponsam meam Sophroniam ardentem amas nihil equidem admiror: ualde admiraturus Si abste secus fieret cognita puellæ formositate & animi tui generositate perspecta: qui tan-

to est ad passiones amoris subeūdas accommodatio:
 quanto res concupita fuerit excellentior. & quanto
 æquius Sophroniam amas tanto iniquius de fortuna
 conquereris Dum tibi uideatur eam abste honestius
 amari potuisse: si alteri potius q̄ mihi denupsisset. Ve/
 rum si tu prudens ac circūspectus es: prout esse con/
 sueuisti: profecto cognoscere debes te plurimum de/
 bere fortunæ: Quæ Sophroniam mihi q̄ alteri fouen/
 dam dare maluerit. Et enim quiuis alius maritus suo/
 rum potius q̄ tuorum amorum rationem habendam
 esse duxisset: Quod minime cadit in meos mores: Si
 me tam tibi: q̄ qui maxime sit: amicum esse credis,
 Cuius rei argumentum uel hoc sit q̄ ego postea q̄ su/
 imus iter nos amicitia copulati nihil habuisse me me/
 mini quod nō tibi quoq; commune foret. quin etiam
 hæc res nisi in eum locum adducta esset: ut reuocari
 non posset: id in presentia quoq; facerem quod reli/
 quis in rebus a me semper ante hac est factitatum.
 Sed cum Sophronia in ea sit adhuc apud me condi/
 tione ut tua effici possit: tua mediussidius per me effi/
 cietur: Cum non uideam in quo tu beniuolentiam
 meam debeas magnifacere: nisi ego quoq; nouero ti/
 bi morem gerere ac gratificari in eo potissimum quod
 honoste fieri potest: Nō inficior Sophroniā mihi esse
 desponsatā & a me uehementer amari. cuius nuptias
 cupidissime p̄stolabar. Sed quoniā tu utpote me ipso
 curiosior rē tā d̄siderabilē incredibili d̄siderio d̄sideras:

Viuito letus & esto securus: ppter ea q̄ sophronia nō
 mihi sed tibi nubet: & in meū thalamū tua futura con
 iunx deducet. Proin exuito curas: desine tristitudinē:
 & pristina ualitudine recuperata gaudibundus temet/
 ipsum cōsolare: Et aīo defecato oppitor fructus amo
 ris tui suauissimos lōge amore meo prestātoris. Tit⁹
 q̄tū uoluptatis capiebat ex hoc gisippi sermōe pleno
 spei blandiētis: tantū uerecūdia afficiebatur ostētante
 quo maior erat Gisippi liberalitas: eo maiorem suā ip
 sius fore ad eam usurpandā procacitatem. Quāobré
 cū lachrymas cohibere non posset ita respondit. Tua
 gisippe liberalis igenuaq; amicitia apertissime osten
 dit: quid me quoq; i mea facere deceat. Itaq; hīc deus
 auertat: Vt ego illā unq̄ abste recipiā in uxorem: quā
 tibi tanq̄ digniori fortuna concessit: Quæ si nouisset
 hanc mihi conuenire neq; tibi neq; alteri eam tradidif
 set: Vtere igitur letus sorte tua. Vtere fortunæ dono
 meq; finito queso iter iuges lachrymas tabesceat: quas
 mihi utpote homini tāta cōmoda non merēti fortuna
 parauit: Quæ mehercules lachrymæ aut a me supera
 buntur: id quod erit tibi periucundū: aut me supabūt:
 Et ego hoc gliscente i dies cruciatu liberabor. Ad hec
 gisippus Tite iquit si a beniuolētia nostra rātū impe
 trare possum ut tu meæ uoluntati obsequaris & si ab
 eadē tibi psuaderi potest: ut obsequi nō nolis: hoc illd
 est i quo potissimū decreui ip sius amicitiaē beneficio
 uti: Et si precibus meis nō reluctaberis: efficiam ut tu

Sophronia potiaris: eamq; uim adhibebo qua i amici bonis uti debemus. Noui q̄ta sint cupidinis uires: qui non semel sed s̄pissime amātes pduxit ad obitus miserabiles. Et talibus te amoris pedicis illaqueatū esse sentio: ut neq; regredi possis/ neq; lachrymas ulla ratione cohibitas moderari. Tibi uero ipatibiles cupidinis utedines perfette nequeūti atq; ob id ipsum obeūti superstes plane esse nolim teq; ocissime subsequar: Quo circa & si nulla alia inter nos causa esset mutuae beniuolētiae: Tamen cupio te uiuere ut ip̄e quoq; uiuam. Scitoq; uitam tuam uel ob hoc mihi esse iucundissimā. Igitur erit tua sophronia cū haud facile aliā reperire queas: quae tibi tātopete placitura sit: Et ego amorē meū nō sane difficulter i alterā trāsīrēs & tibi & mihi satisfecero: cui negotio obeūdo fortassis non sic propēsus forē: Si tā raro tanq; difficulter uxores reperirētur: q̄ raro q̄q; difficulter amici ueri reperuntur: Ideoq; cū ego possim facillime uxorē altetam iuenire amicū uero alteq; difficillime: Malo uxorē amittere q̄ amicū. Immo nec uxoris iacturā patiar si eam tibi cōcesseto. sed ex bona in meliorē fortunā eam trāstulisse: neq; amicum petdidisse existimabor. Proin siquid apud te pollēt p̄ces meae te rogo quesoq; ut hac egritudine deposita te meq; simul consoleris: Et optima spe fretus cōstituas eam capere uoluptatem quā tuus feruētissimus amor exoptat. Titus partim pudote suffusus q; indecoq; esse existimatet ut ipsi sophronia de

sponsaretur. partim stimulatē cupidine & hortamētis
 gisippi uigoratus sic loquitur. Nutabundus sum Gi/
 sippe & incertus utrum magis tuo an meo desiderio
 obsequar: utrum id facere debeam quod tibi tanto/
 pete roganti placiturum esse confirmas. Et quoniam
 tua erga me benignitas tanta est: ut meā exuperet ue/
 recundiam: id efficiam quod rogas: Tibiq; sit explora/
 tissimum me tibi non solum optatissimam sponsam/
 sed ipsam uitā acceptā referte. Dii faxint ut ego olim
 partim infortunis tuis amplificandis partim in honori/
 bus cumulandis possim tibi ostendere meā erga te be/
 nuolentiā & fidē: & tu cognoscere queas quā mihi gra/
 tum fuerit hoc tuum in me singulare beneficium. in quo
 tu meipso erga meipsum indulgētior extitisti. Ad hec
 gisippus. Tite inquit ut hoc negociū adamussim per/
 agatur mihi ita agendum uidetur. Optime nosti quē/
 admodum mihi Sophronia post diutinas meorum ne/
 cessariorum consultationes fuerit desponsata. Ideoq;
 si nūc eam uxore repudiauetō perturbatio mehercules
 maxima & tumultus exorietur inter utriusq; consan/
 guineos: neq; ego id magnificerem si uel sic ipsa tibi
 uxor tradetur. sed uereot ne si hoc pacto res agatur/
 cognati eā alteri statim despondeant: amboq; puella
 cupita simus uiduati: Quo circa mihi uidet: si modo
 tibi idem uideatur ut ego in id incūbam: quod iam pridē
 inchoaui. hoc est ut Sophroniam tāq; uxorem meam
 domū ducā & nuptias sponsali ritu conficiā. Tu dein

furtim sicuti commodissime inter nos cōcinabimus: cū illa p̄inde ac uxore tua furtim concūbes. Mox ubi uisum fuerit tēpestiuū rē omnē patefaciemus: quod si a cognatis nō improbabitur bene erit. sin minus tu tamen uoluptati tuæ satisfeceris. Et cū id quod factū est fieri infectū non possit necessum erit: ut illi uelint nolint rem ip̄am approbare cogantur. placuit Tito tale cōmentum. Quapropter Gissipus Sophroniā perīde ac cōiugem suā domū ducit iā Tito incolumi & ex egrotatione cōfirmato: Celebratisq; nuptiis cum iam aduesperauisset Matronæ paranymp hæ nouā nuptā in thoro geniali collocātes cubiculo ppere faceffunt. Erat thalamus Titi cū Gissippi thalamo coniunctus & aditus inter utrūq; erat peruius. Itaq; Gissippus luminibus dissimulanter extinctis clanculū titum adit: eūq; admonet ut cū uxore sua cubitum eat. Quo audito titus pudore suffusus uoluit ab incepto desistere. Sed gissippus qui nō minus re q̄ uerbis propēsus erat ad explēda titi desideria post diutinam disceptationē tandē hominem itra cubiculū ingredi cogit: qui cum primū lectum geniale conscendisset nouā nuptam familiariter interrogat: an ipsius uxor esse uelit. puella existimās illum esse Gissippū: se uelle respondet. Tūc Titus Sophroniæ digito annulum pronubum iduit faberrime factum ac luculentum. Eamq; his uerbis affatur. & ego uolo tuus esse maritus. Inde cū ueneri cōiugali ambo oparentur incredibili uoluptate afficiū/

tut: Neq; unq; Sophronia fatis dispicere potuit non
 gisippum esse sed Titū qui secūm singulis noctibus
 concūberet. Cū hoc pacto pcederet Titi sophroniæq;
 cōiugium: moritur Romæ publius Titi pater. Exem
 ploq; ad illum litteræ afferuntur: quibus admonetur
 ut sine cunctatione Romā remigraret ad res suas oēs
 componēdas. Quo accepto destinat Titus secū duce
 re Sophroniā rēq; cū Gisippo cōmunicat. Hoc autē
 non facile nec fatis cōmode fieri poterat. nisi Sophro
 niā prius tem omnē detexisset. Quapropter illam in
 cubiculū introductam de rebus omnibus prout tran
 factæ fuissent ambo cōmonefaciunt: Validissimisq;
 argumentis Titus cuncta cōfirmat. Tunc Sophronia
 eum toruo obtutu utrūq; cōspiceret paulū indignabū
 da protupit in lachrymas & ubertim flens dolum ī se
 gisippi detestatur. Mox nullo super hac re emisso uer
 bo domū paternam repetens parentibus cūcta denar
 rat: Et quēadmodum ipsi ambo fraude gisippi fuerit
 circumuenti. seq; non gisippi: ut opinabantur sed Titi
 coniugem esse. Hoc patri acerbum indignum contu
 meliosum uideri. ipse cū suis gisippiq; cognatis super
 hac re dolēter cōqueri. Hinc contentiones rixaq; iter
 (utrosq; non modicæ fieri. iuuisus erat iā gisippus nō so
 lū sophroniæ necessariis: sed et suis. oēs affeter eū nō so
 lū rēphēsiōe sed atrocī punitōe eē dignissimū. gisipp⁹
 rē se honestissimā fecisse cōtēdere: ob quā. sophroniæ
 confanguinei sibi gratas gratias meminisse deberent:

cū illa meliori generosioriq; nupsisset. Titus hæc omnia intelligens maxima anxietate afficiebatur. Idē cognoscebat morem peculiarem esse græcorū ut tantis uociferationibus minisq; cōtendant. Donec aliqui reperiantur qui fidenter ac uiriliter cōgrediantur. Tunc non solum illos meticulosos sed uilissimos inertissimosq; existere. Itaq; existimans illoꝝ cōtumelias atq; cōuitia nō ulterius eē toleranda. aīo Romano p̄ditus & prudētia attica decoratus cognatos Gissippi atq; sophroniæ in unū oēs cōuocat. Quo ī cetu ipse solo Gissippo comitatus ita disseruit. Opinātur cōplures philosophi oēs oīum mortaliū actiōes deoꝝ īmortaliū prudentia fieri atq; gubernari. Ideoq; affirmāt qcqd a nobis fiat id omne fato & necessitate fieri. Alii uero autumant hanc necessitatē fato esse attribuendam. Quæ philosophoꝝ opiniones si diligenter p̄sitatæ fuerint: satis apte demonstrabit eos prudentiores diis īmortali bus uideri uelle q̄ uolūt illa refellere: quæ neq; corrigi possunt neq; mutari. Enim uero credere debemus ab ipsis diis optima ratione errore nullo nos nostraq; regi ac gubernari. Est. n. mediūsfidius stultra ac belluina temeritas uelle reprehēderi deoꝝ opationes. Et arctissimis illi catenis uinciēdi plane sunt: qui impudētissima p̄ccitate ad fata deoꝝ crimināda p̄cipitātē ruūt: inter quos sicut ego sentio uos estis annu merādi: si uera sunt illa quæ audio uos iā pridē dixisse & quotidie dictitare. Culpatis enim uehementissime q̄ sophronia

mihi nūpserit: quā uos gisippo desponderatis. Enim
 uero cōsiderandū uobis fuit & curiosissime pensitan/
 dum: quē admodū fata a principio cōstituerāt: Ut so/
 phronia nō gisippo sed mihi ī matrimoniū collocare
 tur sicut ipsa res ī presentia apertissime ostendit. Cete/
 rum quia multis anceps & difficilimū uideat loq de di/
 uina puidētia asserētibus deos nullā agere curam rez/
 humanarū: mihi placet descēdere ad hominū cōsulta/
 tiones. Vnde sup his rebus sermocinaturus duo effi/
 ciā necesse est moribus meis minime cōgruētia. Vnū
 est ut me ipse laudē & ostētem: Alterū ut alios uitupera/
 tione consercter: Verum id faciā modestissime hoc est
 quatenus causa ipsa exigere uidebit: neq; digitū ut di/
 citur trāsuersum ab ipsa ueritate discedam. Vestrā cō/
 tumeliā furore magis q̄ ratiōe stimulatā atrocissimis
 criminandōibus uituperāt lacerāt insectanturq; Gisip/
 pum: Propterea q̄ eam mihi uxorem suo pte consilio
 tradidit: quam uos illi uestra sententia cōcesseratis. In
 qua re ego existimo Gisippum laudandum: idq; plu/
 ribus argumētis cōfirmabimus. Primo fecit Gisippus
 id qd amicū pro amicissimo facere decet: Dein ipsius
 factū prudentius cōsultiusq; q̄ uestrū iudicamus. Mit/
 to in p̄senti enarrare quid sanctissimā leges amiciciā
 precipiant. quid moncant ab amico in amici causa eē
 factitandū. hoc solū dixisse contentus sum q̄ uinculū
 amiciciā arctius ualidiusq; humanos aīos cōnectit: q̄
 ius consanguinitatis: quoniam amicos eos habemus:

quos ipsi deligimus: Affines uero & necessarios fortuna & casus assignat. proinde nemo uestrū debet admirari si Gissippus qui mihi est irima familiaritate copularus pluris fecit uitā meā. q̄ uestrā oīum beniuolentiā. Sed iam secūdū argumentū explicemus quo demonstrandū est Gissippū uobis fuisse prudentiorem: Cum de deorū prouidētia uos ut mihi uidetur nihil prorsus intelligatis & multo minus calleatis quid efficere possit amicitia. Dicimus itaq; q̄ uestra cōsideratio. uestra solertia. uestrūq; cōsiliū desponderant Sophroniam gissippo: qui & iuuenis ē & philosophus. At gissippus eā tradidit mihi iuueni pariter & philosopho. Vos eā uxorem dedistis homini attico. Gissippus homini Romano. Vos spōso generoso. Gissippus generosissimo. Vos diuiti. Gissipp⁹ ditissimo. Vos iuueni sophroniā despondistis illā non solū non amanti sed pene fastidienti. Gissippus iuueni qui eam supra suas fortunas oēs amabat. Quæ illi erat ipsa uita iucūdiōr: Quod autem uerissima sint cuncta quæ dicimus: q̄ q̄ gissippi factū magis sit laudabile: q̄ id quod uos factitastis: Si gula singillatim pensitentur. Me iuuenē esse & philosophū sicut ipse gissippus est: habitudo mea & studiū sine longa sermocinatione ostēdere possunt. Eadem est mea & gissippi ætas. In studiis litterarū ambo pari semper gradu pariq; uoluntate p̄fecimus. hoc uero ificiari nec uolo nec possū. illū atheniēsem me eē Romanū. q̄ si d̄ patriæ nobilitate & gloria disputādū ē: dicā

liberæ ciuitatis me esse ciuem: Gissippi uero patriã esse
 uectigalẽ ac stipediariam: dicam me in ea natum esse
 urbe: Quæ toti terrarum orbi dominetur: illum in ea:
 Quæ patriæ mex obsequatur. Dicam illius urbis me
 esse alumnũ: Quæ armis imperio & studiis litterarũ
 sit florētissima: Cũ Gissippi patria solis litteris censea-
 tur. Preterea quis uos hic me scholasticum eẽ despec-
 tissimũ sordidissimũq; existimetis/nõ sum propterea
 generatus ex fece populari imaq; plebecula. Edes
 mex in urbe Roma illustrissimæ refertissimeq; sunt
 uetustissimis maiorũ meorũ imaginibus. Et annales
 maximi scarēt titulis triumphorum. quos proau mei
 egerũt in capitolũ: neq; in presentiarum gloria nostri
 nominis exincta læguescit. sed i dies magis magisq;
 iuuenescit. Omitto præ pudor enumerar diuitias me-
 as luculentas. Cũ aĩo meo infixũ sit honestã pauperta-
 tem uetus esse copiosumq; patrimoniũ nobiliũ ciuiũ
 Romanorũ. q; si paupertas apud uulgus ignobile pro-
 brosa iudicatur: si diuitiæ in honore ac precio haben-
 tur: Ego possideo opes amplissimas utpote fortunæ
 alumnus. Non me preterit uobis affinem charũ fuisse
 & esse debuisse gissippum. Sed non ego minus uobis
 charus eẽ debeo: si cogitaueritis Romæ me uestrũ fu-
 turum hospitem frũgi ac diligentem. & in rebus tam
 publicis q̃ priuatis optimũ strenuissimũq; patronum
 Quis igitur posthabito appetitu & adhibita ratione
 consilia uestra Gissippi mei cõsiliis anteponet: pfecto

nullus. Est ergo Sophronia bene nupta Tito Quin-
 tio Fulvio nobilissimo antiquissimo locupletissimo ci-
 ui Romão Gissippiq; amicissimo: Quapp qsq; ob id
 dolet atq; ingemiscit: nō id facit quod eū facere æquū
 est: & quid faciat nescit. Erunt fortasse nōnulli qui di-
 cent Sophroniā non tantum ob id indignari. q; titi sit
 uxor effecta. quātum dolere ac lamentari sup fraude
 ac dolo: quo maritū titum sortita sit. q; clāculū & fur-
 tim nullo amicorū conscio. oībus consanguineis igno-
 rantibus tito denupserit. Atqui hoc neq; mirandū est:
 neq; nouū inauditūq; cōtingit. Pretermitto illas quæ
 inuitissimis patribus ac reluctātib; maritos sibi ipsæ
 repererunt. Pretereo eas quæ amatores suos sequutæ
 larem familiarē ac ipsos parētes deseruerūt: & ante cō-
 cubinæ fuere q̄ nuptæ. Pretermitto illas quoq; : quæ
 prius p̄gnatiōe & fetu q̄ uerbo & ore matrimonia sua
 impudica detexerunt. In quibus necessitate id euenit:
 qđ in Sophronia nō accidit. Immo ordine & ritu nup-
 tiali solerter & sancte eā tito gissippus uxorem in legi-
 timum matrimoniū collocauit. Scio nonnullos futu-
 ros: qui querātur gissippum maritasse sophroniam id
 quod ad ipsum minime pertinebat. Stultæ profecto
 tales sunt conquestiones atq; fœminæ: & a nulla pru-
 denti prouenientes. Nō ne hoc tēpore fortuna utitur
 uariis nouiisq; consiliis: nō ne instrumētis multiplici-
 bus res deducit ad exitus constitutos: Quid ad me si
 sutor potius q̄ philosophus. negocium meum optime

confecerit. idq; uel clam uel palam factitauerit. dūmo
 do finis sit ipse probāndus: meum est opus prouidete:
 ne deinceps sutor / maxime si imprudens est: possit
 meis se rebus igerere. sed pro eo quod fecit gratias illi
 agere debeo. Similiter si gisippus sophroniā mihi de/
 sponsauit uobis nescientibus. stultitia supuacanea est
 ob id cōqueri & indignari quod conducibiliter factū
 est. Si diffiditis gisippi prudentiā: Imposterū prouide
 te ne ipse eandem amplius maritandi habeat faculta
 tem. Et pro eo qđ fecit. homini gratias agite. Cæterū
 hoc i primis scire debetis me neq; p fraudes neq; p ua/
 fragmenta uoluisse afficere ignominia ac nota nobili/
 tate ac generositatē uestræ familiæ. Nā quis Sophro
 niam furtim ac dissimulanter uxorem acceperim atra
 men nō sicut raptor eā uiolauit: neq; sicut hostis impu
 dice habui & contumeliose: neq; affinitatem uestram
 habui despiciatui. Verū cū ego sophroniæ exuperanti
 formositate inflāmatu estuatē uiderēq; me nequaquā
 illius cōnubio posse potiri si eā a uobis prout fieri so
 let depoposcissem: Propterea q; uos timuissetis: ne a
 me Romano Romā deportaretur illa: Quæ a uobis
 mirandū in modū diligebatur / Vfus sum fateor / arte
 clandestina: Quæ nunc uobis facta est manifestaria:
 Effeciq; ut gisippus meo nomine nuptias conficetet.
 quas suo facere renuebat. Preterea quis ego efflictim
 sophroniā deperire non tamen ut amator: sed ut le/
 gitimus cōiunx suos optatissimos āplexus cōcupiui.

Etenim ipsa locupletissimum exhibere potest testimo-
 niū: nō prius cū ea me cōcubuisse: q̄ uerbis solitis atq;
 conceptis: & annuli arrabone legitima mihi uxor effi-
 ceretur. Cū eam iterrogauerim: an mihi nubere uellet.
 & ipsa se nō nolle respōderit. Quod si deceptam esse
 se existimat: non sum ego coarguēdus: sed ipsa obiur-
 ganda: Quæ quis nā ego forem querere superfederit.
 hoc ergo ut semel finiā. Est illud atrox delictū: hoc est
 illud maximum flagitium: hæc est illa capitalis fraus:
 quam ego amore tabescens una cū gisippo cōmentus
 sum. ut. s. sophrōia clanculū atq; secreto ignara nube-
 ret Tito quintio: ob hoc gisippū obiurgationibus in-
 cessitis: gisippo insidias paratis. Gisippo minitamini.
 Quid amplius q̄ so faceretur: Si eā homini rusticano:
 si seruo. si nequissimo tradidisset. Quæ catenæ q̄ car-
 cer: quod patibulū sufficerent ad gisippū puniēdum.
 Sed iam hæc missa faciamus. Venit tēpus quod a me
 nōdum expectabatur. Videlicet ut pater meus more-
 retur: propter cuius obitum mihi necessum est Romā
 remigrare. Quo circa cū mihi in animo sit sophroniā
 in patriā mecum ducere uelle: Vobiscū ea cōmunica-
 ui quæ alioquin adhuc oculuisssem. si prudētes eritis:
 hoc animo equissimo feretis. Nam si uos fallere aut
 contumelia afficere uoluisssem: poteram sophroniam
 uobis illusam ludificatāq; relinquere. Sed hoc dii phi-
 beāt ut ī Romāo spiritu tāta labes tātaq; nequā queat
 hospitari. Erit igit̄ mea sophronia partim pp uolūta-

tem deorum & auctoritatem legum humanarum. partim propter laudabilem gisippi mei solertiam & mei ipsius astutiam amatoriā. Ceterum quod uosmetipsos diis hominibusque sapientiores esse censeatis: hoc omne negotium uituperationi ac probro insipienter dare uideamini. Idque duabus potissimum de causis. quarum una hec est: quod sophroniam mihi eripientes nulla probabili ratione poteritis. Altera quod gisippum perire ac inimicum habetis. Cui haud immerito uos omnes estis obnoxii: qua in re quanta sit uestra insipientia: quantaque temeritas nolo in presentia enarrare copiosius. Verum uos tanquam amicos amice moneo & hortor: ut omnes indignationum turbellas deponatis: ut omnis iracundia abiiciatur: omnia conuitia aboleantur. Et mihi sophronia restituatur: Vt ego gaudebundus uobisque affinis non inuisus hinc possim in patriam repedare/ ubi uiuam uobis semper deditus & mancipatus. Nam quod a me factum est id infectum nullo pacto fieri potest: siue uobis gratum futurum sit siue ingrattissimum. Quod si uotis meis refragari destinaueritis: ego uobis eripiam gisippum: & si Romam unquam apulero illam mediussidius uobis inuitissimis recuperabo/ Quae uxor mea legitima est. Et inimicicias uobiscum truculentissimas exercens uobis planum faciam quam sint uehementes animorum Romanorum indignationes. Postquam longa satis & luculenta oratione Titus perorauit ex subsellio surgens uultu tristissimo & fronte corrugata gisippi manum apprehendit. Et cunctos illos se paruifera

cere simulans quassanti capite minitabundus inde fa-
cessit. Illi uero: qui intus comorabatur partim argumē-
tis Titi puocati ad affinitatem amicitiaq; ipsius ineū-
dam. partim nouissimis illius uerbis pauefacti iter se
constituerunt utilius fore & cōducibilius Titū recipere
affinem cū Gisippus affinitatē recusauerit: q̄ Gisippū
amicū pdidisse: & Titū inimicū cōparasse. q̄ obrem si-
mul oēs egredientes Titū cōueniunt. seq; nōnolle de-
monstrant ut sophronia ipsi in matrimoniu collocet:
& illius affinitatē se plurimi facere ostēdunt. Gisippū
aut ut amicū optimū cōplectunt: Et cū festiuitati atq;
letitiæ / Qualia affines decēt: genialiter idulsiſſent:
inde discesserunt: Sophroniā Tito remittētes: Quæ
ut prudentissimā matronā deebat: necessitati: quam
ne Dii qdem superant cedendū rata omnē extemplo
amōre quo Gisippū proſequebatur: trāsfudit in Titū.
& cū eo Romā pfecta est ubi honorificētissime a Titi
necessariis familiaribusq; accipiūtur. Interea gisippus
athēnis relictus fere ab oibus floccipēdebatur: qui in-
tra breuissimū tēpus propter ciuiles aliquot cōtrouer-
sias in egestatē atq; calamitatē delapsus. & mox athe-
nis exterminatus in exilium sempiternum relegatur.
Vbi egestosus uitam erumnosissimam agens tādē
Romam cōmigravit. hoc consilio ut Titi benignitatē
experiretur. Cognitoq; eum esse superstitem & apud
Romanos oēs gratiosum ac fauorabilē: ad edes eius
accedit. Quæ haud dubie erant magnificētissimæ; &

ante uestibulum consistens quoad Titus domum rediret prestolarur. Iam redierat e foro titus. Iam domum ingreditur. sed eum Gissippus non audet affari memor illius: quod id temporis uexabat calamitatis. nauiter ramentum operam dat ut a Tito uisatur: & recognitus introducatur. Ceterum titus introgressus haud quam Gissippum recognouit utpote Squalidum sentum atque pauesum. Quapropter Gissippus cum existimaret se a Tito fuisse recognitum & propter sordes fastidienter reiectum: memor pristini beneficii quod in Titum ipse contulerat: Indignabundus rebusque deploratis inde discedit. Et cum iam ad uesperasceret esuritione confectus pecunia defectus mortis cupidus ad locum urbis Romae incultum desolatumque peruenit: Vbi renebricosam speluncam ingreditur illic eam noctem quieturus: Ibique humi cubas iugibus fleatibus debilitatus Tandem somno succumbit. Forte ad hunc specum nocte intempesta adueniunt fures duo cum preda: quam ea nocte compilaerant. Exortaque inter eos nocturna rixa: alter qui erat ualentior infirmo aliterum trucidat: hoc sentiens uidensque Gissippus existimauit se uiam ad mortem optatissimam facillime reperisse: neque opus esse ut sibi necem gladio manu sua conficeret: Illicque se tatisper continuit: Donec familia pretoris eo re cognita puenit: a qua Gissippus tam reus homicidii uicitur: iniectisque catenis furenter abducitur: qui cum in questione de rebus singulis interrogaretur: haud cumctate se homicidam esse confessus est. Quam

obrem pretor: Cui. M. Varroni nomē erat iussit ut ex more Romano in crucē tolleretur. Forte id horā uenerat Titus ad pretoriū tribunal: qui curiosissime contēplans cōdemnatī faciem tanq̄ nosciturū ad hominē p̄pius accedit: admiratusq; erumnosam hominis amicissimī fortunā cū uehementissime cuperet Gissippo periclitanti opitulari. nec ullā rationē ipsius saluti accōmodatam uideret: Tale cōmentum cōminiscit̄. Accedit proxime ad sellam pretoris & uoce contētissima clamitans ait. Marce Varro iube ifortunatū hominem reuocari quē tu morti adiudicasti. Est. n. ifons & huius homicidii penitus expers. Ego satis supq; satis deos imortales offendi illū iugulando: quem ministri tui matutino iugulatum reperūt: nec æquū sane est ut maiori nūc iniuria deos afficiam p̄mittens hominem innocentem trucidari. Varro uehementer admiratus maximo dolor affectus est q̄ Titī uerba ab omnibus palatinis excepta fuissent: qui cū nō posset habitū honoris sui ratione disceder̄ ab eo: qd̄ leges ac iura precipiunt: Iubet gissippum iam ī orci familia numeratum reuocari: Et coram Tito. quid tu. inquit tam stultus eras ut sine ullis tormentis te id fecisse fatereris quod nusq; perpetraueras: maxime cum talis causa foret capitalis: dicebas te illum eē qui proxima nocte feceras homicidium. Ecce titus adest qui ultro fatetur se esse parricidam asserens illum nō abste sed a se ipso fuisse peremptum. Gissippus curiose prospectans Titū reco-

gnoscit & facile intelligit istud a Tito fieri salutis suæ
 causa: utpote hoīe non immemore pristini beneficii,
 Quappre nimia pietate lachrymabūdu: Varro in/
 quit ego hominē occidi. Et iam Titi pietas nimis sera
 est. Ecōtrario titus pretor aiebat. hic quēadmodum ui/
 des peregrinus est & sine telo iuxta cadauer occisi rep/
 tus: Ex quo cōiectare potes hūc hominē erumnis op/
 pressum mori cuperē: Proīde eum impunitū dimittito
 & me qui deliqui morte mulctato. admirabatur non
 parū pretor istorū duorū maximā cōstantiā: & iam pre/
 sagibat animus neutrū fontē esse debere: Et cum secū
 quo pacto uterq; absolueret animo agitaret: Ecce su/
 peruenit quidā iuuenis nomine Publius hō uitæ pro/
 fligatissimæ & apud cūctos romanos ob furta cogni/
 tissimus: qui illud mehercule homicidiū perpetrave/
 rat. hic cū pculdubio sciret neutrū illorū esse cōscium
 eius criminis cuius semetipsum participē esse uterq;
 asserbat: tāta cōmiseratione affectus est propter utri/
 usq; insontis innocentia: ut ipse suapte spōte pretorē
 adiuerit: Eūq; his uerbis sit alloquutus. Mea p̄tor fa/
 cinora me impellūt ad difficillimā horū questionē ex/
 plicandā. Nescio quis deus precordia intus exagitat/
 & mentem extimulat: Vt ego meipsum deferā et iam
 crimen meū patefaciā. Scito igitur neutrum istorum
 esse huic culpæ obnoxium. Ego mediussidius is sum
 qui illū hominē de cuius cede altercatio istec exorta
 est occidi matutina hora circiter dilucillum: & istum

infortunatū: qui hic adest uidi ipse dormientem: dum
 furta cū illo partiebar: quem paulo post interemī. non
 opus est ut ego Titum excusem: sua illū fama satis ex
 cusat: quæ ubiq; gentiū splendidissima est eū nō tam
 turpi labe eē maculosum. Itaq; utrūq; absoluīto & me
 fontem ea pena afficito quā leges precipiunt. Iam hæc
 res peruenerat ad aures principis Octauii: qui cūctis
 accitis singula curiose cognouit: & cū singillatim q;sq;
 denarrasset: Princeps duobus quia insonres erāt libē/
 tissime pepercit: & tertiū q; sons erat causa Gisippi ac
 Titi incolumē iussit abire. Titus cū Gisippi diffiden/
 tiam timiditatēq; clementer obiurgasset mira leticia
 hominem complexus ad edes suas deducit: Vbi So/
 phronia pientissimis lachrymis Gisippum perinde ac
 fratrem hospitaliter suscipit: & susceptum honorificē
 tissime prosequitur ac fouet: cū quo iam refocillato: iā
 beneuestito iam in habitum suæ uirtuti congruentem
 reformato Titus oēs suos thesauros prediaq; commu/
 nicat: eiq; sororem nomine fuluiam adhuc uirgūculā
 ī matrimoniū collocat. post hæc cū Gisippo ita sermo/
 cinatur. In tua iam manu atq; arbitrio est Gisippe siue
 uelis hic apud nos cōmorari siue athenas remigrā cū
 rebus his oībus: quas tibi dono dedimus. Gisippus cū
 hic exiliū a patria pcul eius animū uellicaret: Inde be/
 niuolentia qua Tiū psequeretur cōmoueret: Tandē
 destinat Romæ uiuere uelle efficiq; Romanus. Vbi
 ipse cum fuluia: Titus cū Sophronia in eadem domo

HISTORIA

iucundissime diutissimeq; uixerunt indies magis ac magis glifcente inter ipsos mutua beniuolentia. Est mediufidius sanctissima res amicitia:& non solū singulari ueneratione digna: sed eterna laudatione decora utpote genitrix optima magnificentia & honestatis: germana beneficentia ac charitatis. Inimica odii & auaricia: semper prompta: sempq; ppenfa ad ea p altero strenue peragenda: quæ pro se alterū uellet operari: neq; preces expectans neq; blanditias expetens. Cuius effectus probatissimi hodierno die rarenter inter mortales conspiciuntur / cuius rei causa est hominū cupiditas inexplebilis: qui propria tantū modo utilitatis rationē habētes amicitia ad penitissimas orbis terras exterminarūt extorreq; fecerunt: Quæ res. Quæ diuitia. Quæ affinitas efficere potuissent: ut lachrymae estus suspiria Titi intra p̄cordia Gissippi ita penetrassent: ut ipse sponsam suā formosissimā generosissimā optatissimā alteri cōdonaret: nisi amicitia: Quæ leges: Quæ minæ: q̄ pauor potuisset cohibere brachia Gissippi in locis tenebricosis ab amplexibus speciosissima puellæ ipsum non nūq̄ fortassis laceffentis: nisi amicitia. Quæ cōditio: Quæ merita: qd̄ emolumentū Gissippo psuasissent: Vt iacturā suorū Sophroiaq; p̄p̄inquoꝝ floccifaceret. ut rumusculos populares cōtemneret. ut cōuitia illusiones uellicationesq; maledicentissimorū p̄ nihilo p̄deret: dūmō amico obsequeret: nisi amicitia: Ecōtratio qd̄ Titū promptissimū para-

tissimūq; facere potuisset ad mortē appetēdā. ut gisippū liberater a tormēto patibuli cū p̄sertim posset honeste dissimulare se nō nouisse gisippū: nisi amicitia. qd titū fecisset adeo mūficiū adq; liberalē ut sine cūctatiōe suū patrimoniū cū gisippo diuideret quē fortuna oībus opibus spoliauerat: nisi amicitia: Quid titū inflāmare potuisset ut sororē gisippo sine mora despōsaret homini egētissimo & i extrema calamitate collo cato: nisi amicitia. Optēt itaq; miseri mortales multas uxores. fratres copiosos sobolē filioꝝ numerosam: & pecuniis augeāt numeꝝ famuloꝝ: neq; respiciār cogi tentq; quēlibet ex his magis se ipsū amarī q̄ alteri: magis ppriū uel minimū formidare piculū: q̄ curare ut maximū ifortuniū a patre aut a fratre aut a dño ppul sent: cū ab amico erga amicū oīa secus fieri uideamꝰ.

Mythica historia in latinum e uernaculo ser mone conuersa.

c Yprus insula est: quōdā nouē regnoꝝ se des: oppidis nobilibus iclyta: & agroꝝ fecūditate nulli pene isularꝝ postferēda: In qua sicuti priscis eypriorū annalibus pro ditum est: Fuit olim Aristippus homo haud dubie nobilissimus & omnium popularium longe locupletissimus: poteratq; & esse & dici merito fœlix nisi eius fœlicitatē unica in re fortuna obnubilasset: Namq; inter cōpluscūlos filios unus illi erat: q̄ p̄ceritate staturæ &

eximia totius corporis pulchritudine reliquos omnis
 adolescētes longe ante ibat uerū ifanus & uecors : cui
 galeſo nomē inditū a parētibus fuetat. ſed quia neq;
 doctrina preceptoris neq; caſtigatiōibus patris : neq;
 ſolertia educatoris litteras aut bonos mores umq̄ per
 cipere potuerat. Eratq; uoce abſona lingua inſacūda
 moribus belluinis magis q̄ humāis p̄ditus: ludibrii
 cauſa ab omnibus Cymon nuncupabatur. quo nomi
 ne lingua cypria beſtius ſignificatur. Cū pater filii ue
 cordiā egerime ferret uideretq; illius ſpem omnē eſſe
 penitus deploratā : ne p̄ſentario quotidie dolere af
 ficeretur: Cymonē amandatū uillicari iubet & p̄cul a
 rebus urbanis cū uilliconibus exercere agricolationē.
 quæ res Cymoni fuit p̄q̄ iucūda utpote homini mini
 me politico amātiq; magis mores ruſticāos q̄ ciuiles.
 Is ergo dū res uillicas curat & in p̄diis colendis opæ
 plurimum ſtudiūq; cōſumit: forte die quadam accidit
 ut hora poſt meridiana ſolus obeūdo paternos agros
 unico tantum Scipione comitatūſ ingrederet̄ nemus
 puſillū quidē ſed quod in illis regiōibus ameniſſimū
 fotet: Et tunc cū eſſet menſis maius uernaq; tēperies:
 frōdibus ueſtitiffimū uiſebatur. cū iſtic ocioſe ſambu
 laret Cymon fortuna duce pedetentim intrat pratulū
 p̄q̄ exiguū: quod p̄ceriffimæ arbores undiq; ſepiebāt:
 In cuius angulo fonslympidis aq; frigidifq; ſpecta
 bilis ſcaturiebat. iuxta quē uidet ſupra uirētes herbas
 puellā dormientē perfecta formoſitate cōſpicuā: quæ

ueste adeo tenui atq; pellucida erat indura: ut nihil pe-
 ne niuei coloris tegeretur. infra cincturā uelabatur lin-
 teo cādidissimo tenuissimoq; prope eam ancillæ duæ
 etiā pedisequus unus pariter sōnum capiebant. hanc
 ubi conspīcatus est cymon nō aliter q̄ si nullam umq̄
 prius sceminā uidisset attonitus hesit: Et baculo inni-
 xus nulla edita uoce etiā atq; etiā mulicris faciem con-
 templatur: & mirabundus oris liniamēta solertissime
 rimatur. Inde paulatim ī rudi pectore crassiq; precor-
 dis: intra quæ nullū politicæ urbanitatis uestigiū per-
 mille ante hac documenta penetrare potuerat: exorta
 est noua cogitatio: quæ in aīo aliogn pingui incultoq;
 discurrens sic ratiōcinabatur: Nihil iter morrales hac
 formositate puellari uisum cē formosius: Cepit dein
 luculēte sceminæ omnē habitudinem diligēter explo-
 rare: & particulatim singillatimq; decorissima mēbra
 laudare. Capillos imprimis flauos admirari quos au-
 rei coloris esse censebar. Idem laudat frontem nasum
 os ceruicem brachia pectus. repenteq; ex rusticano &
 agricola factus arbiter & spectator elegantissimus for-
 marū uehemēter cōcupiscebat uisere oculos: quos illa
 somno marcētes ac lāquidos habebat oclusos. quos
 Cymon ut cōtueri posset sepius uoluit puellā expge-
 facere: sed cum pulcherrima ac uenustissima supra reli-
 quas omnis mulieres quas ullo tēpore conspexisset si-
 bi uideret: Vt crederi cepit ne una foret e numero deay.
 neq; erat tā heberi obtusoq; ingenio: quin diiudicaret

diuina mortalibus celestia terrenis uenerabiliora esse
 debere. ideoq; seipsum cohibēs prestolabatur ut suap
 te sponte puella expgisceretur: & quis ista contatio ni
 mis lōga esse uidereitur: iamē isolita uoluptate pellec
 tus & spectaculo nouo captus illinc abire nō poterat.
 Spectāte itaq; Cymone & hac spectādi uoluptate p-
 fruēte post interuallū nō modicū expgiscitur puella:
 Cui Iphigeniæ nomē parentes ididerāt: quæ sublato
 capite patefactis oculis cōspicata/ Cymonem bacillo
 in nixum ante se ipam consistente uehemēter admi
 ratur: eūq; his uerbis affatur. Quid tu cymon id horæ
 per hoc nemus inqris: Erat cymon cypriis fere omni
 bus cognitus partim sua fatua simplicitate partim no
 bilitate diuitisq; paternis: qui ad iphigeniæ uerba ni
 hil respondens oculos figit in oculis puellæ: eosq; ob
 tutu incōniuenti cōtuetur: existimās ex illo; fulgore
 manare suauitatem exupantissimā: quæ ipsius animū
 afficeret in expta uoluptate gaudioq; incredibili: quod
 cū uirgo aiaduenteret uereri cepit ne ille obtutus incō
 niuens & immobilis mores hominis icultos & inciuiles
 excitaret ad aliqd moliedū: quod i suū ipsius dedecus
 redūdaret: Quo circa excitatis pedissequis festināter
 exurgens uale inqt o cymon: & abiit. ad hęc subiecit
 cymon. ego uero puella te libētissime comitabor: Iphi
 genia quāuis illius comitatū atq; cōmertū aspnaret.
 tamē hominē ab se abigere non quiuit donec ad uirgi
 nis fores puētū foret. Post hęc cymon domū paternā

repetēs obstinate affirmat se nolle amplius uillicari :
 & uitam rusticam culpans incipit urbanā amplexari.
 hoc patri reliquisq; ppinquis molestū esse cœpit : qui
 tamē tātisq; expectandū eē cōstituūt. donec intelligāt
 causam tā repētinae in homine mutatōis. Cū itaq; itra
 Cymonis p̄cordia intra quæ nullæ doctrinae litteraq;
 ullo umq; tēpore penetrauerāt: cupidinis sagita pene/
 trasset: cū iphigeniæ pulchritudinē captus mores repē
 te mutasset nō parua admiratōe parentē suosq; oēs ne
 cessarios affecit. Primū petit a patre ut uestitu non mi/
 nus nitido q̄ fratres uestiat : quo facillime impetrato
 uitā ducere parat cū politicis adolescētibus. Singula
 diligēter inquiret & studiosè rimari: quæ amatoribus
 cōueniāt. Idē cūctis uehemēter admirātib; itra breuis
 simū tēporis iteruallū nō solū litteras didicit elemēta/
 rias. sed iter philosophos excellētissim⁹ extitit. Causa
 uero tātarū rex solus erat amor Iphigeniæ: quo duce nō
 solū linguæ hesitantiā emēdauit & uocē ex aspa ac fusca
 clarā suauēq; effecit: sed et musicæ disciplinæ factus ē
 pitissimus. idē eq̄tandi doctissimus : i re militari soler
 tissimus: i maritimis terrestibusq; expeditiōibus expi/
 entissimus existet: breuiterq; ne pticulati uirtutes eius
 enumerē itra quadrieniū iuuenis euasit idolis p̄batif
 sima: ita ut modestior elegantior pluribusq; aīmi doti
 bus decoratus q̄ oēs alii cyprii adolescētes existimare
 tur. Quid ergo de amore p̄dicabimus : qbus p̄coniis
 amorē extollemus : eqdē cū i aiām cymonis genero/

fiffimam sidera natalicia uirtutes egregias ifudiffenti
 fortuna inuida uinculis illas firriffimis uixerat inclu
 feratq; intra p̄cordia: ut nullo pacto emergere poffent
 & fe fe oftētare: folus amor nodos illos diffoluit refrē
 gitq; utpote ipfa fortuna ualentior atq; potentior. qq;
 ingenia fopitā atq; marcefcētia excitare fubinde con
 fuecrit: eaq; tenebris inuoluta craffioribus fua uii lu
 cem lucidiffimā educere. & mehercules cupido fepiffi
 me folet ex locis tenebricofis extrahere fpiritus gene
 rofos & in loca illuftriffima fuo fulgore p̄ducere. Igit̄
 cū cymon amore Iphigeniæ exeftuans nō nūq; put iu
 uenes amorabūdi facere confueuerūt: a recto æquoq;
 difcederet: nihilomīus Ariftipus æquo aīo cūcta fere
 bat in filio: quē uidebat propter amorē ex ueruece &
 ruficano factū effe politicū & urbanū. quineriā illum
 nō nūq; hortabat̄ ut oībus fuis cupiditatibus obfeque
 retur. Cæterū cymon q uero nomine galesus dicebat̄
 reminifcēs fe ab iphigenia cymonē quafi nomine cō
 tumeliofo fuiiffe nūcupatū: hanc notā tollere ac macu
 lam abolere conftituit. Et cum flagrātiffimas amoris
 uredines cupēt emoderari frequenter cypfeū appellat
 iphigeniæ patrem ut fibi filiam depondeat. Ille uero
 afferere fe eam iā pridē depondiffe pafimūdæ iuueni
 inter rhodiōs iuuenes generofiffimo: neq; datā fidem
 uelle p̄cuariari: Iāq; appetebat tempus pactarū nup
 tiarū: iam fponfus fpo fam miferat accerfitū: Tū hæc
 fecum cymon. Iam tempus inftat quo tibi iphigenia

demōstrem quāto te amor complector quāto tui desi-
 derio estuētu me hominē ex bruto fecisti: tu me poli-
 ticū reddidisti. qđ si mihi dii cōcesserit ut ego te uxorē
 potiar uoq; suauissimo cōtubernio fruar: nihil uereor
 quin Deo sim futurus q̄similimus: & pfecto aut mo-
 riar aut possidebo te cōiugē. hęc secū ratiocinatus ali-
 quot amicorū nobili genere natos furtim conuocat cū
 quibus cūcta cōmunicat & quid fieri uellet ostendit.
 mox clāculo nauigiū ornat: rebusq; oibus instruit ad
 pugnā naualē accōmodatis: quibus adamussim pfectis
 nauē cōscendit & uētis uela cōmittit p̄stolaturus in
 mari nauigiū: quo iphigenia ad maritū ī in sulā rhodō
 ttā sportari debebat. iam sponsa pater honorifice atq;
 hospitaliter accepit rhodios homines missos a spōso.
 iam noua nupta nauē ingressa maritimū iter capeffe-
 bat & rhodū uersus prā uelaq; flexerant. Ecce cymon
 qui ad hoc uigilāter excubauerat die pximo aggredi-
 tur nauē iphigeniæ suo nauigio ad preliandū ornatif-
 simo. & in puppi stās ferociter in eos īclamat qui spō-
 sam comitabantur. state uiri uela colligite aut omnes
 naufragio occūbite. Aduersarii cymonis iā strinxerāt
 gladios seq; nautico certamini prepabāt. quo aī aduer-
 so cymon manū ferream quem arpagonem uocitāt in
 puppim rhodiorū strenue iniicit: nauemq; remorans
 nauigio suo rostrato arcētissime conectit. mox leonis
 iubati instar non expectato sociorū auxilio solus rho-
 diorū nauem insiliens cūcta pturbat. & amore uires

suggerente stricto mucrone in medios hostes uiriliter
 incurfat: & cū hinc unus inde alter mox plures uulne
 rarētur: rhodii suis uiribus diffidētes cū neq; repugna
 re neq; effugere possent se se cymoni dederunt: qui
 deditos sic affat. Rhodii hoies neq; predæ cupiditas
 neq; ullū in uos odiū mihi persuasit ut ex cypro disce
 dēs uos in mediis fluctibus inermes ipse armatus ag
 grederer. sed res illa quæ me ad hoc ipulit: quæ a me
 amplissima existimatur: quā acquisiuisse opæpreciū
 esse cēseo: ea a uobis facillimē & cū pacificatione con
 cedi potest: ea autem est Iphigenia: qua mihi nihil est
 neq; carius neq; iucūdius: quā cū ego a parētibus ami
 ce & comiter impetrare nō potuissem: amor me coegit
 ut a uobis hostiliter & armatus auferre. destinauī ipse
 mecū succedere uicarius muneri pasimondæ: & agere
 iphigenie maritū: pto inde eam mihi tradite & diis be
 ne fauētibus in patriā remigrate. Rhodii quos uis ma
 gis q̄ uolūtas ulironea cogebat: lachrymabūdi iphige
 niā cymoni tradūt: quæ cū ubertim fletet noli iquit cy
 mon genetosa puella te ipsam macerare. nil est quod
 uerearis: ego sum ille tuus cymon qui te diutissime ar
 dētissimeq; de periui: qui pp estū amoris torrētissimū
 magis merui habere te uxore q̄ pasimōdas pp pater
 nam pactionē. quo dicto ad socios reuertitur. & Rho
 dios tradita iphigenia cū rebus oībus iuiolatos dimit
 tit. Cymon q̄ se beatiorē cūctis mortalibus existima
 bat Auctus tā opulēta ac p̄fus regali preda cū sociis

consultat in presentia nō esse in cyprum redeūdum,
 quo circa cōmuni cōsilio cretā uersus nauigarē molitū
 tur. ubi oēs & potissimū cymon se se tutos fore crede-
 bāt cū illic cognatos & amicos plurimos haberēt: Sed
 fortuna quæ iphigeniā cymoni fuerat gratificata ut-
 pote dea mobilis cōfestim gaudia uertit i luctus lamē-
 tabiles. uix horis quattuor ab discessu rhodiorū exac-
 tis superuenit nox: quā cymon sitiēter prestolabatur:
 quāq; sibi noctibus omnibus dulciore fore iam mēte
 cōceperat. Ecce procellosa tempestas exoritur: cœlum
 fit nūbibus atrum: mare uētis furētibus undabūdum.
 Nemo qd utile factu foret satis dispicere: cūcti trepi-
 dare obliti nauticorū ministeriorū: Quis uerbis idone-
 is posset explicare quāto merore id tēpore cymon eēt af-
 fectus. ipse secū reputabat ideo suos sibi amores indul-
 gerē deos uoluisse: ut mortē sentiret aspiorē: quā prius
 sine iphigenia subire nō magnopere recusasset. Dolent
 lamentanturq; cymonis socii. Sed iphigenia ubertim
 flens supra oēs dolore cōficiē ad singulos undarū fluc-
 tūs tremebūda: & cymonis amorē audaciāq; plorabū-
 da detestat: tanq̄ turbo ille pcellosus nō aliunde seui-
 ret: q̄ ex indignatiōe deorū nolentiū cymonē puellæ rap-
 tucū gaudiali uoluptate potiri: uolentiūq; ābos simul-
 erūnabili morte defungi. Inter hos puellares eiulatus
 nautæ temigescq; quo se uerterēt nesciebāt: & uēto i ho-
 ras magis magisq; icrebrescēte nauis appellit ad insulā
 rhodō: quā illi rhodō eē p̄ tēpestate sciri n̄ poterāt. hic

HISTORIA

uiribus annexi ut ex undis ad terrā quoquomodo descendant de sola salute cogitantes ad eū forte locū ita uolentibus fatis puenere: quo rhodii illi quos cymon abire pmiserat paulo ante puenerant: nec prius se rhodon delatos fuisse nouerūt: q̄ aurora exoriēte uiderūt nauē ab ipsis pridie dimissam uix teli iactu distantē. quāobrem cymon supra quā dici potest anxius timeri coepit ne id sibi qđ mox accidit accideret. iuber cōfesti omni adhibito conatu illinc educi nauigiū quocūq; alio deferātur puifaciens: nullibi enim se periculosus q̄ istic esse posse existimabat. Conatus remigū sociorūq; maximi sed inefficaces extitere reflātibus uentis: quorū uī uel inuitissimi ī littus detrudūtur. ubi euestigio recogniti sunt a nautis rhodiorū. tūc ex illis repēte unus curriculo it ad uillam haud longe distitam: quo globus ille rhodiorū nobiliū se contulerat: hisq; ex ordine denarrat cymonem cū Iphigenia eadē qua ipsos tempestate ad idē littus deportatos fuisse. quo audito rhodii adolescentes statim gaudio psiliūt agricolisq; cōplusculis uocatis ad mare pcurētes cymonē una cū iphigenia iā iam fugā meditantē intercipiūt: captosq; ad eādē uillā illico ducūt. Venit eodem paulo post lissimachus: q̄ illo sorte āno summus erat magistratus rhodiorū: stipatus globo militari: q̄ Cymonē sociosq; in carcerē duci iubet. sicuti passimūdas ubi rem omnē rescuiisset cū senatu rhodiēsi cōstituerat: sic īfortunatissimus amator quā paulo āte lucrifecerat iphigeniam

amittit: Cuius preter paucula sauiā nihil dulce gusta-
 uerat, hāc summates matronæ cōplutes comiter acci-
 piūt / fomētis refouēt / solaciis mitigāt ptim ex captiui-
 tate subtristē / ptim ex maritima fatigatiōe defectam.
 māsitq; apd illas usq; ad cōdictā diē nuptiæ. Cymōi
 sociisq; uitā carcerariā uiuere cōcessū est ob eam: quā
 ipse rhodiis iuuenibus indulserat abeūdī facultatē. pā-
 simūdas aut p uirili parte urgere instare ut in carcere
 necarētur: quo in perpetuū detrusi fuerāt uitā erūnosā
 sicuti par est degentes oī p̄sus uoluptatū spe uiduati.
 Interea dū pasimūdas apparatū nuptialē p facultati-
 bus instruit: fortuna p̄inde ac penitudine affecta cōmi-
 niscitur suppetias Cymoni salutare. Erat pasimūdæ
 frater natu qdē minor sed uirtute non minor nomine
 Hormisdas: q post diutinā consultationē dectuerat
 ducere uxore puellā quādam noīe Casandrā: quā for-
 ma scitulā efflētīm deamabat lisy machus. Igit̄ pasi-
 mūdas nuptialē festiuitatē maximo apparatu celebra-
 tur⁹ optimū factu duxit fratri psuaderi: ut eodē quoq;
 & ipse die uxore ducere uellet: ita. n. se se supsesturos
 impēsis nuptiæ duplicatis. itaq; negociū cū parētib⁹
 Casadræ cōponit ut puella Hormisde fratri d̄spōdea-
 tur: utq; eodē die quo ipse duceret; uxorem iphigeniā:
 Casandra itidē a fratre duceret: Hæc cōsultatiōes mi-
 randū in modū displicuere lisy macho ab omni iā spe
 decidenti: cui psuasissimū erat Casandrā sibi nupturā
 si Hormisdæ nō nuberet: Sed qd̄ prudētis uiri officium

est, premit altum corde dolorem secū ipse uolutās quō pacto hasce nuptias disturbaret. nec ulla iuenta ratioe de puellæ raptu deliberabūdus secū agit: id quod illi facile factu haud dubie uidebatur ut pote summū agentī magistratū. Cōtra ab hoc icepto hominem reuocabat dignitas honoris: cuius decus auget facinoris dedecus. Tandē post multiplices cōsultationes amori cessit honestas & ratio succubuit appetitui. Nāq; Lysymachus destinat uel cū discrimīe salutis rapere puellā. & dū aīo ptractat quo ordine quibusue opitulatorib; hoc negociū cōficiat: forte cymonis reminiscit: quā una cū sociis carceris publici custodia cōtinebat. Re diligēter pensitata it nō minus aīo quā pedibus ī hāc sententiā. nemine neq; fideliorē neq; pbatiorē ipso cymone ad hoc munus obeūdum posse repiri: quē p̄xima mox nocte ītra cubiculū suū furtim ītroducū sic affat: Quēadmodū o cymon dii ad bona hominibus largiēda p̄pēsi sunt: ita hominū quoq; uirtutes solerter expendūt. Et quos in tolerandis calamitatibus sortes offenderit: illos ut pote magnanimos maioribus beneficiis p̄sequūtur. Voluerunt dii experimentū tuæ uirtutis capere splendidius certiusq; quā quod intra larem patriū diuitiis copiosum tu per te ipsum p̄stare potuisses. & sicut fando audiuius te ex bruto atq; īsensato īgeniosum solertēq; effecerūt. Dein cū fortuna colluctātē & nūc carceri tetro mancipatū experiūtur nūquid alius ī p̄sentia sis atq; tūc eras cū p̄da parta potiebaris. Quod

si idem es qui iam pridem fuisti: nihil unquam ab immortalibus diis tibi a tunc datum est iucundius optatiusque ea re: quam in presentia largiri moliuntur: Quid id sit ut pristinas vires aiositateque recipias paucis edocebo. Passimudas isfortunio tuo letus procuratorque necis tuae uigilantissimus festinat nuptias iphigeniae celebrare ut capiat uoluptatem ex ea parte: quam fortuna tibi primo benigna concesserat mox infensa surripuit. Quanto autem tibi haec res dolori esse debeat: si uero amore flagras: plane cognosco. Hoc eodem die hormisdas passimudae frater similem in me ac pene eadem iniuriam concinere molitur uolens & ipse uxorem ducere Casandram: quae mihi rebus omnibus est preciosior. Ad haec incommoda contumeliasque propulsandas sola nobis a fortuna uirtus relicta est. Eia age hac duce strictisque gladiis fiat nobis uia uia tibi ad secundam mihi ad primam puellae rapinam. quod si me ducem pulcherrimi facinoris strenue sequi non recusaueris in manibus tuis est & libertas & iphigenia: Quibus duabus rebus nihil apud te expetibilius esse debet. Haec Lisy machi uerba cymonis animum haud dubie refocillarunt erexeruntque. quae statim citra consultationem respondens sic inquit. Neminem lisy mache neque fideliorum neque sortiorum me potes inuenire ad hoc facinus pagendum: si modo quod memoras factum fortuna sequetur. Quo circa quod mihi agendum sit tu ipse prospicito: & ego te ducem incotanter subsequar neque ibellis neque meticulosus. ad haec Lisy machus per die inquit nouae nuptiae ad edes maritales ducent.

HISTORIA

intra quas nos una cū sociis fidissimis armati circa pri
 mā noctis uigiliā irrūpētes illas ex ipso cōuiuio rapie
 mus: raptasq; ad nauē: quā ob id ipsū clāculo fieri iuf
 fi: pducemus nemini pcētes eorū: q ob sifter & negociū
 nobis faceffere tētābunt. Placuit ordo rei gerēdæ Cy
 moni ad p̄stitutā usq; diē i carcere dissimulāter cōmo
 ranti. Iā uenerat dies nuptiis destinatus: quæ pōpabili
 ter atq; magnifice celebrātur. Dū tota duorū fratrū do
 mus regali luxu splēdicat & nuptiali feruet apparatus
 Interea Lisymachus oibus rebus negocio accōmoda
 tis istructus Cymonē Cymōisq; socios nec nō & suos
 tectis sub ueste gladiis trifariā dispsit. Nāq; alii furti
 mittūtur ad portū: neq; cōscēdētibus nauigiū impedi
 mēto esse possit: alii i uestibulo locātur pasimūdæ do
 mus: ne a quopiā exitus itercludi queat. Cū reliqs ipe
 unaq; Cymō nuptialia tecta sub cōdictū tēpus ingre
 diūtur: scalas cōscendūt: cenationē irrūpūt: ubi nouæ
 nuptæ una cū pluribus sūmatibus matrōis ordinatim
 iā discūbebāt. ibi mēsis p̄cipitāter iuersis suā q; cor
 ripiūt eāsq; affeclis mādāt ad nauim euestigio deducē
 das. Spōsæ reliquæq; matrōæ fletu lamētis & eiulatu
 fœmineo cūcta cōplere. Cymon & Lisymachus stric
 tis gladiis uiā sibi faciētes nemine reluctari audentes:
 Rapti descēdētes/ scalas emetiūtur: ubi illis obui⁹ fit
 pasimūdas: q hoc tumultuoso strepitu excitatus enor
 mi baculo dextrā obarmauerat: quē cymon ictu i ca
 put librato obrūcat: ad cui⁹ pedes corruit moribūd⁹.

Hormisdas quoq; piclitài fratri suppetias ferre conatus uulnere Cymōis iterimit: aliiq; nō pauci pempti cecidere: q̄ ausi fuerāt manū cominus cōferre. Igit̄ illi relinquētes pasimūde domū totā sanguine redūdātē plāgoribusq; atq; tumultu reboātē ad unū icolumes sine iterpellatoribus ad mare pueniūt. Ibiq; ī nauigio raptas puellas collocātes ipsiq; cū sociis pariter cōscēdētes orā soluūt: & uētis uela cōmittētes ī migūq; opa naua utētes q̄ ocissime abscedūt a littore iā iā plurimis referto: q̄ auxilia sed serotina ferebāt capticiis puellis. Ipsi uero ī cretā sospites puenere: ubi ab amicis atq; ppinqs hospitaliter ac comiter excipiūt: ibiq; celebrātes festiuitatē nuptialē uxores ducūt expetitas diuitio ex ea rapia gaudio pfruētes. apd rhodios cypriosq; uarii sup hac re tumultus uariaq; pturbatiōes exortæ. postremo amicis necessariisq; utrobq; de p̄cātib; effectū est: ut post tēporariū exiliū Cymō cū iphigenia Lyfimach^o cū casādria hic rhodō ille cyprō ī suā q̄sq; patriā remearēt: ubi cū suis foeliciter cōcorditerq; uixerūt.

Philippi beroaldi oratio habita ī enarratōe Verrinas.

Etus uerbū est Viri pstantissimi & instar
 u prouerbii apud eruditos celebratū: quod
 sic ait. leges bonæ ex malis moribus pcre
 ant. Etenī nisi uitia agminatī erupissent
 nisi mores malī uelut herbā irrigua ut iqt Plaut^o uber
 time succreuissent: pfecto leges supuacaneæ fuisset:

ORATIO

quæ ad coercendas cupiditates uitiaq; ex mortalibus
 tollenda latæ sunt. Et quæ admodum morbos ante extitit/
 se necesse est: quæ remedia eorum atque medicamenta: Ita pri/
 us nequitia nata est & scelus exortum: quæ leges conditæ:
 quæ obuiam itent nequitia sceletiq; flagicioforum: Et
 quæ admodum in edella plures ad innumerabiles prope
 corporum morbos excogitatae sunt: Ita leges innumeræ
 ad infinitas animotum improbitates Amputandas sor/
 desq; emaculandas conditæ fuerunt. Hinc lex pompeia:
 quæ parricidas una cum cane gallo gallinaceo uipera &
 simia uiuos in sui culleo: dein in mare flumem ue deici
 iubet: ut quos natura ipsa retinere in officio non potuif/
 set: hi magnitudine pena a maleficio sum mouerentur.
 Hinc lex cornelia: qua uenefici sicariiq; atrocibus pe/
 nis puniuntur. hinc leges draconis emanarunt a spectæ il/
 læ quidē & truculētæ: sed tamē salubres & uitii tollē/
 dis accommodatæ: quibus pena capitis in omnis fontes
 erat constituta: etiam si uel tantillum deliquissent. Vnde
 demades orator dicere solebat draconis leges non attra/
 mēto sed sanguine eē conscriptas. Verū ne longum faciā:
 tot ex malis moribus apud romanos senatusconsultis:
 tot plebiscitis: tot edictis pretoria: tot Imperatoris:
 politica: tot sacratae leges puenērūt: quot singillatim
 recēscere eēt infinitum. Ex hac ipsa gliscētium dies uitioꝝ
 labe ut reliqua pretereā. leges non paucae de pecuniis
 repetendis productæ sunt ad suffrenandas moderandasq;
 cupiditates pretorū pconsulum reliquorūq; magistratuū:

qui cū potestate atq; impio ad puincias gubernādas
 missitabātur: qui idētidē cōsueuerūt puinciales despo-
 liare: pecunias obiudicādū uel nō iudicādū accipere:
 qui auariciæ mācipati auroq; ihiātes cuncta p̄dabant
 nūdinato iure nūdinatisq; senētis. Igitur ut obuiam
 iretur huiuscemodi rapinis & spoliationibus leges re-
 petūdas; cōstitutæ sunt: quæ a luculentis scriptoribus
 sociales appellantur quoniam socioꝝ puincialiū cau-
 sis patrocinantur atq; amicoꝝ Po. Ro. causa patratæ
 sunt. Lucius ille piso frugi cognominatus legē de pe-
 cuniis repetundis primus tulit. post pisonem Acylius
 glabrio iter romanos Inclytus legem tulit alterā de
 repetundis & eam quidem seuerissimam: quam Acy-
 liam uocitauerūt. mox lex Iulia repetundarū est pro-
 mulgata: Cuius iurisconsulti meminerunt. Preterea
 ueteres illi Romani: quoꝝ rebus domi forisq; gestis
 ueluti quibusdā stellis latina micat historia: accusato-
 res esse in ciuitate multos non inutile esse censebāt: ut
 hoc uidelicet metu improbitas malorū coherceretur:
 Mos autē fuit nequaquā improbandus: quo iuuenes
 gloriæ laudisq; sitiētes accusabāt magnos quidem ui-
 ros sed flagitiis maculosos. Ita aliquo ifigni iudicio in-
 cipiebant a suis ciuibus noscitari. & eloquentiā i foro
 auspiciabātur. Sic olim Pu. Sulpitius norbanū Caius
 Furius Marcū Aquiliū, C. Curio Quintū Metellū ac-
 cusauerunt. sic undeuigesimo ætatis anno. L. Crassus
 C. carbonē: altero & uigesimo asinius pollio Catonē:

ORATIO

nec multo ætate antecedens Caluus Vatiniũ Iucu-
 lentis orationibus infectati sunt. sic Pu. Clodius adole-
 scens sergiũ Catilinã. Sic Iulius Cæsar dictator uno
 & uigesimo ætatis anno Cor. dolobellã Virũ consula-
 rem triũphalẽq; repetundarũ postulauerunt. sic & M.
 T. Cicero edilis designatus iãq; questorius Caiũ Ver-
 rem siciliã p̄datorẽ spoliatorẽq; suscepto siculorũ pa-
 trocinio in iudiciũ uocat uocatũq; de repetundis accu-
 sat nõ minus diligẽter q̄ eloquenter his orationibus:
 quæ q̄a in uentrẽ scriptæ sunt uerrinarũ nomine nuncu-
 pant. Ex qbus plane cognoscit Ciceronẽ non minus
 ad accusandũ q̄ ad defendẽdum fuisse accõmodatũ.
 sed cũ eloquẽtia sicuti medicina magis salutĩ hominũ
 q̄ exitio repta sit: maluit Cicero patrocinio suo defen-
 dere bonos q̄ ore accusatorio malos infectari: etenĩ cũ
 accusatoris nomen sordidũ sit & detestabile: defen-
 so uero pulchrũ atq; plausibile: elaborã cutiose debe-
 mus ut defensores patroniq; dici mereamur: ne odio-
 so accusatoris nomine dedecoremur: qđ olim nomen
 contigit. M. Bruto illius bruti filio qui iuris ciuilis fuit
 peritissimus. Accusandum quidem interdum sed non
 semp̄ accusandũ Rei Pu. causa: ut duo Iuculli fecisse
 memorãtur: accusandũ pro patrocinio ut Cicero pro
 siculis factitauit: quorũ causa descendit ad accusandũ
 Caiũ Verrem: quẽ depeculatore arariũ: uexatore asiã
 atq; pãphiliã: predonẽ iuris urbani: labẽ atq; pernitiẽ
 puinciarũ siciliã fuisse dicit: Cæterũ. M. Tullius i reli-

quis orationibus defensor magis fututus q̄ accusator
 in hac una causa omnem uim artis accusatoriae totūq;
 accusatoris officium luculenter explicare decreuit: ut be
 ne intelligentes omnem uirtutem oratoriam quecūq; in cri
 minationibus reoq; opprimendo constituta est: hic ex
 pressam cum admiratione cognoscerent. Cū itaq; de
 Verre i iudicium uocato iudicium sententiis damnato no
 bis dicendum sit non erit ab re nonnulla in medium
 hodierno die proferri: quae isagogica quasi quedam hoc
 est introductoria futura sint enarrationi Verrinarum: &
 quedam explicat de ritu formulaq; iudiciorum Roma
 norum: quod dū a me fit uos quos diligenter attendite. Dixi.

Oratio habita cum Rector Germanicus initet
 scholasticam prefectutam.

i Nter multa Viri Clarissimi: quae florētes
 efficiunt Ciuitates traduntq; immortalitati: ni
 mirum sunt litteraria gymnasia: quae disci
 plinarum seminaria dici merito possunt. sic
 apud priscos athenae claruerunt: quae doctrinarum omnium
 & inuentrices & altrices extiterunt: Vbi lyceum Aristote
 lis schola: In qua ille nobilissimus philosophorum πε
 ριπατων id est inambulans differebat: Vbi porticus
 uariiegata: quae graeco uocabulo στωα ποecile dicitur.
 In qua zeno neruosius austeriusq; philosophabatur.
 Vnde stoici nuncupati: Vbi hortus epicuri a quo epicurus

reorum delicata secta defluxit: Vbi inclyta platonis academia: a quo academicorum multiplex familia propagata est: ipsa uero academia non tam ab heroe academo nomen accepisse creditur: quā ex eo quod a populo esset secreta seiuigataque. Consimiliter Alexandriam in egypto famigeratam illustremque fecerunt omnium liberalium artium scholæ institutæ: Vbi museum illud memoratissimum hominum uidelicet circa disciplinas uersantium receptaculum: Vbi bibliothecæ: quod uix credibile uideatur: continentes milia uoluminum plus minus septingenta. A ptolomeis regibus summa diligentia comparatæ quæ tamen omnia Alexandriano bello dum dirripitur ea ciuitas sub dictatore Cæsare conflagrarunt: Maximo doctrinarum doctorumque dispendio. Quid Tharsum Ciliciæ urbem illustrauit celebravitque nisi gymnasia litterarum & conciliaula scholasticorum: Quibus cum Athenarum & Alexandriæ celebritate contendebant: Quid dicam de massilia: quæ litteratoriis gymnasiis adeo claruit. ut romani bonarum Artium rapacissimi pro attica peregrinatione massiliam peterent ob disciplinas tantum capessendas: Cæterum cum pulchrum sit priscorum uestigia sectari. si modo recto itinere percusserint: Maiores nostri qui hanc Rem Publicam optimis & institutis & legibus temperauerunt: Atheniensem Alexan-

drinorum Tharsensium Massiliensium exempla opi
 nor imitari sapientissime sanxerunt. ut hac in urbe
 gymnasia litteratoria constituerentur: ut professores
 clarissimi ingenuas disciplinas profiterentur. ut Scho
 lastici Cismontani Transmontaniq; huc perinde ac
 in asylum doctrinarum commigrarent: Et profecto
 gymnasium hoc Bononiensium tanto reliquis clarius
 est tantoq; prestat: ut longe honorificentius sit Bono
 niæ q̄ aliubi didicisse. ut multo splendidius sit insignia
 doctoris istic q̄ in aliis Ciuitatibus accepisse. sicut oli
 Alexandria didicisse medico sufficiebat ad commen
 dandam artis medicæ auctoritatem: Tanta erat illius
 gymnasii estimatio ac prerogatiua. Sed cum nihil si
 ne Rectore satis utiliter regi possit: Cum nauis Re
 migesq; sine gubernatore periclitetur: Curtus equiq;
 sine auriga precipites ruant: Cum Res Publica sine
 magistratu sit turbulenta: Cum exercitus sine Impe
 ratore sit tamq̄ corpus sine spiritu: Deniq; cum sine
 Rectore cuncta titubent atq; uacillent: Gymnasiar
 cham hoc est prefectum gymnasii Scholastici prospici
 enter instituerunt qui ordinem Scholasticum aucto
 ritate regeret ac dexteritate moderaretur: Mos hic per
 lōga secula cōtinenter ppagatus in hodiernū usq; diē
 ueluti p manus traditus custoditur: Nupq; omnium
 Scholasticor; suffragio cōsensuq; cōcordi designatus

fuit Rector utriusq; scholasticæ p̄fecture hoc est tam
 Italicor; q̄ prouicialiū Vir magnificus oīq; p̄conio bo
 nitatis ornatus Iohānes alemanus:q; claritudine nata/
 liū illustris est:fortunis opulētus:dotibus aī p̄cellens:
 Cui genitale solū saxonīa ē Germanica natio. Nāq;
 germania regionū pene omniū regio est latissima am
 plissimaq;:Ex qua negociatores:Scholastici/artifices
 ubiq; locor; cōspiciūtur.līgua germanica tā trās(mōta/
 nis oībus necessaria:ut secūdū latinā līguā sit līguarū
 omniū maxime p̄miscua.maximeq; mercatoribus pe
 grinatoribusq; cōducibilis:Germani:quos & uulgus
 & historici luculētī Alemanos appellāt:In uniuersum
 āimosi liberales īgeniosi.Scriptores p̄isci germanos
 extollūt:qd̄ a paruulis duriciēi & labori studētēs ī ue/
 nationibus atq; ī studiis rei militaris cōsisterent:q;bus
 arma tractare ludus fuerit:feras excipere uoluptas. q̄
 acres forent bellatores & libertatis retinētissimi s̄ape
 Romāi expti sunt & qd̄ē īfœliciter: Quoꝝ exercitus
 quīq; cōsulares sub totidē ducibus p̄iteruallata tēpo/
 ra fusi p̄ligatiq;:nec īpune Caius Marius cū pugna/
 cissima gēte cōsfixit:Diuus quoq; Iulius magis arma
 germanis ostētauit q̄ itulerit:Augustus Cæsar uirtutē
 germanicā duabus cladibus exptus Loliana. f. & uar
 riana. sed uarrianā adeo exitiabilē sensit tribus legio/
 nibus cum duce cesis adeoq; cōsternatus est:ut barba
 capilloq; promisso caput interdum foribus illideret
 uociferans. Quintili uarre legiōēs redde. Quid mul

ta: Germani ob unicā fortitudinē ac uim bellicā Hercule martēq; pinde ac uirtutis p̄fides imprimis coluerunt: Nihil neq; publicæ rei neq; priuatæ nisi armati agētes prediri p̄ceris corpotibus & statura p̄fus militari: Germanorū solertiā ingeniosam solernissima inuēta declarant. Quod enī solertius cōmentum q̄ bellica tormēra: qbus nihil terribilius. Quod ingeniosius iuentum q̄ litterarū imp̄fforia uel ut latinius loquar excusforia: qua nihil utiliū. atq; utriusq; rei iuētores extitere Germani utraq; germanis accepta referimus: iidē a studiis litterarum neq; abhorrentes neq; retorridi: Quod ut reliquos p̄teream uel unus Albertus abūde demōstrat oisaria doctrina refertissimus: q merito polyhistor & multiscius ac Aristoteles alter latine loqns dici p̄or Magnus uulgo noīatus. a magnitudine opinor disciplinæ potius: q̄ q̄ alemāus. Ad hæc Germāi mei: cur. n. nō meos appellē: q me diligū sectātur obseruant: Comes sunt faciles. & pecuniæ libérales ip̄rimis. cōuictibus & hospitalitatī nō alia gens apud ueteres effusius idulfit/ nec imp̄sentia lautius idulget: inter ceteros scholasticos gymnasiū hoc nostrū frequentissimi iam pridē coluerunt fauorabiles gratiosi q; & boni nominis ap̄d municipes nostros semp̄ habitī: Ex hac natione nūq; satis laudata datus ē nobis imp̄sentia Rector sūma nobilitate familiæ & maiorū stēmate mōstrabilis: Ip̄e Rectoris pater cū sciret non minorē rei urbanæ q̄ militaris laudē esse: i toga q̄ i bello clarescer ma-

ORATIO

luit: proinde cū esset cōsilio prudētia dexteritate maxi
 ma p̄ditus munus legatiōis nō minus diligenter obiit
 q̄ frequēter. ad oēs ferme reges a duce saxonix destina
 tus orator. boni parentis optimus filius Iohānes mini
 me degenerans a uirtute patria ac auita inir hodierno
 die magistratū honoratissimū scholastici uidelicet or
 dinis prefecturam: cuius latina faciētia ingeniū precel
 lēs modestiores magnificus cultus claritudo nataliū
 spōdētē habituros nos rectorē absolutissimū elegātissi
 mūq; d cuius uirtute affatim iudicatū eē uidet: Cū is
 non solū p̄ Rector sed p̄ Rectoribus creatus sit: sicut
 olim Lucius Philippus Pompeiū Magnū. nō procō
 sule sed p̄cōsilibus censuit ad formidolosissimū bellū
 esse mittēdum. Quod reliquum est hortor & moneo
 ut uniuersus ordo scholasticorum optimum hunc Re
 ctorem sectetur ut ducem: reuereatur ut Rectorem:
 neq; a capite membra discordent: Te autem clarissi
 me Rector non moneo non horror. nec enim monito
 re egēs tu aut hortatore: sed tu apta sponte currenti tibi
 subdo calcaria: ut patronum āgas tutoremq; inculpa
 bilem gymnasticæ dignitatis: ut celeberrimum conci
 liabulum scholasticorū tua diligentia p̄birate uigilan
 tia conformetur fulciatur illustretur. non deerunt tibi
 illustres principes mei Bentiuoli cum clarissimis filiis
 maximus parens. Cum primis uenerabilis protonota
 rius nunq̄ a me sine honoris prefatione nominandus
 alumnus quondam meus nunc regulus. qui ueluti si

dus lucidissimū enitescit . hic erit Magnifice Rector
 dignitatis tuæ oīsq; scholastici ordinis fauissor admi/
 nistrator assertor. Sed iā tēpus est ut auriū fastidiū lō
 ga & molesta forsan oratiōe collectū repurgetis refi/
 ciatifq; gustatur:eatifq; recta ad iētaculū gustulūq; ca
 piendū:& cū meracæ potiones.cū ex faccato cōcinata
 bellaria haud dubie sint dulciora iucūdioraq; futura
 q̄ uerba:uerbū non amplius addā.

Oratio habita pro ede Diui Petronii.

f Ocrates ille fons philosophorū Viri Or
 natissimi disputatiōes iprimis utiles esse
 arbitrabatur ac maxime conducibiles ad
 ueritatē reꝝ repiendā:rationēq; illā cōtra
 alterius opinionē diserēdi maxime pbabat:qua quid
 incōtrouersia uerū siue uerissimillimū sit facillime di
 scutitur:& ipa mediussidius igenia uegetatur. ex hoc
 ut opinor disputādi diserēdiq; instituto ex socratica
 schola tāq̄ ex equo troiano inumeri p̄cipes exierūt.
 hic xenophon cuius uoce musas quasi locutas ferunt
 hic Aristippus a quo cyrenaica secta defluxit/hic eucli
 des geometraꝝ nobilissimus/a quo megarici philoso
 phi nomē acceperūt/hic crito glaucon eschines cebes
 mienedemus phedō/aliiq; cōpluscūli philosophi socra
 tici nūcupati p̄cesserūt.hic diuīus ille Plato taq̄ fulgē
 tissimū sidꝝ emicuit/q̄ cū disertationū disputationūq;
 utilitatē maximā eē cognōsceret libros suos diuinitūs
 scriptos pene oēs dialogis hoc ē disputatiōibꝝ refer sit

ORATIO

ut ita ueritas quæ in occulto sicuti sapiētes dixerē deli-
 tescit magis ac magis emergeret. Platōem uexillariū
 ac ducē habent Academici ab illius schola ita nūcupa-
 ti / quos omniū philosophorū nobilissimos Aurelius
 Augustinus appellat. Quinetiā ut dicā qđ sentio nul-
 la res p̄inde ac disputatio p̄ipateticos illustrauit / cuius
 sectæ cōditor est ille maximus Aristoteles Stagiritēs /
 q̄ cū ambulās in lyceo gymnasio & matutino & post-
 meridiano tēpore disereret disciplinaſq; doceret / parti
 acro maticas / parti exotericas / quæ latine auscultatorie
 extrariæq; auditiones dici possunt / ab illa de ambula-
 tione / quā græci p̄ipaton uocitāt p̄ipateticis nomē im-
 posuit / in quibus multi excellētes extiterē / sed omnium
 haud dubie clarissimus effulſit theophrastus / q̄ cū āte-
 tyrtam diceretur a loq̄ndi diuinitate theophrasti no-
 men inuenit / Nōne & id genus disputationes disserta-
 tionesq; zenonios philosophos immortalitati cōsecraſſe
 credūtur / q̄ cū in porticu quā latini græciq; poecilem a
 uaria pictura dixerē philosopharēt / stoici sunt noīati /
 & enī *στωα* græce porticus nūcupatur. Deniq; ut se-
 mel finiā / non aliūde sicut autumo quā ex disputatio-
 nib; emerſerūt / illa duo philosophorū ḡnra p̄icipalia:
 quorū alterꝝ italicū alterꝝ ionicū a luculētis scriptorib;
 appellitari cōsueuerūt / cū ionicæ philosophiæ p̄iceps
 extiterit thales milesius / inter septē græciæ sapiētes fa-
 migeratus / Italicæ uero cōditor pithagoras samius ce-
 lebretur / a quo ferunt & philosophiæ & philosophorū

nomen exortū: cū ante & sophia & sophi passim uocitarentur. Cæterū ut ab ethnicis ad ecclesiasticas disciplinas nostra uertatur oratio/ nō ne disputationū utilitas & cōmodū peperit synodū nicenā: quæ sub Cōstātinō imperatore peracta est trecentis & duo de uiginti episcopis in unū congregatis/ quoꝝ pensitata disputatione Arrianū dogma penitus exterminatū est. Nōne & disputatio centū & quīquaginta eruditorū in Cōstātinopolitāo cōcilio celebrata/ Macedonianā doctrinā tāq̄ uenenatā reprobauit: Non ne & synodus ephesina/ nō ne & synodus calcedonen sis per disputationes quāplurimorū doctrina p̄stantiū/ illa nestoriū hæc eūthicū mucrone anathematis cōfoderūt: maximū p̄fecto emolumentum ex eruditorum disputatione percipitur/ sed tanto maius quāto nobilior est de qua disputatur ipsa materia/ Quapp nobilissimā scitote futurā hodiernā disputationē/ In qua utiq; orbis ille doctrinæ tractabitur quam græci *εγκυκλοπαιδια* nominauerunt. & p̄fecto non aliunde tantus honos est habitus a græcia gorgie leōtino/ ut statua illi ex auro solida statueretur/ Nisi quod de omni re quecūq; in questionem uocaretur se copiosissime dicturū esse profitebatur. Verum istec hodierna disputatio ex maiori fere parte circa ueneranda theologie secreta uersabitur/ quæ quidem disciplina tanto philosophia excellentior est/ quanto deus hominibus est sublimior/ & ut inquit uerissime simul & facundissime Seneca/ tantum

inter utramq; interest / quantum inter deum & homi-
nem. Philosophia enim quæ in rerū natura sunt per-
scrutatur / Theologia quæ supra naturam / illa quod i-
fra cælum fit inquirat / ista quid agatur in cælo & si quid
est supra cælum. Theologia uestigat an unus sit &
quid sit deus: quem nobilissimus Platonicus Apule-
ius ἀρρητον και ακατομομαστον id est indictum
atq; in nominabilem appellat: de quo Plato in timæo
illo diuino diuinitus scripsit. θεου ευρειν ου παδιου
μοη και δε αδυνατου hoc est deum quidem inue-
nire haud facile est intellexisse autem impossibile:
Theologia ut inquit propheticus sermo accipiens pē-
nas columbæ de argentatas uolitat supra corporea / &
rimatur ea quæ sunt Asomata hoc est incorporea &
in penitiora clausa sacrario. Ad quæ percipienda ut in-
quit origenes eleganter libro primo periarthon mens
nostra hebetescit: & uix scintillæ obtinet locum / ad
quorum intimā cogitationem cum aspirare conaretur
tuba euangelii Apostolus Paulus quasi hebetescens
clamat / O altitudo diuitiarum sapientiæ quæ inscrutabi-
lia sunt iudicia dei & inuestigabiles uix eius. Merito
Daniel uir desyderiorum in canonicis scripturis co-
gnominatur / Quoniam deum deiq; naturam nosce
desiderabat / subnixus uidelicet auxilio sacrosanctæ
Theologiæ: Quo uerbo ut inquit Augustinus signi-

ficatur sermo siue ratio de diuinitate. Theologia nimirum est illa quæ recludit nobis thesaurum diuinæ sapientie in uilioribus uerborum uasculis delitescentem. Theologia uelamen illud scindit: quo sacra scriptura conuelatur & sacramenta mystica repandit: Quibus perinde ac columnis Catholica fides solidata fulcitur. Nam ut inquit eleganter Diuus Hieronymus & in Decretis Canonice Distinctione. xxxvii. repetitum est / illi uiam acerbam comedunt quicumque scripturam non intelligunt secundum sensum spiritalem: cum pene omnia figurali tropo sint inuoluta: sicuti de duobus Abrami liberis / de duabus sororibus nubentibus Iacob / Sicuti de Arca Noe de uisione Ezechielis de constructione tabernaculi. De sacerdotibus Aron uestimentis reliquisque id genus prope innumerabilibus: Quorum typum Arcanaque mysteria reuelat Theologica disciplina: quæ tamquam clauis introduxit psalmographum prophetam in cubiculum regis / cui astitit Regina adextris circumdata uestitu scutulato & arte polymita contexto. Atqui ue reor ne si plura dixerero de laudibus huiusce uirtutis nunquam satis pro merito laudatæ iurrâ eam reprehensionem: qua Sparthanus brasidas Olim usus fuisse fertur: qui cum a quodam iuitaretur ad sophistam audendum de laudibus herculis disertaturus non infestiuiter

ORATIO

inquirit τισ γαρ ψευα του θεου τουτου hoc est
 quis deum hunc uituperat? Cæterum hodierna dispu-
 ratio quãtum ipse mente coniecto sicuti propter hypo-
 thesim hoc est subiectũ futura est splendidissima / Ita
 propter auctorẽ erit excellens, hic enĩ ille est: qui cũ in
 ætate iuuenili sit collocatus senili tamen eruditione p̄/
 ditus est: qui doctrine excellentis atq; multiugæ tale
 nobis specimen proximis quadragesimæ diebus ex/
 hibuit / dum ex more ecclesiastico in hoc augustissimo
 templo excellenter declamat / ut alieno preconio non
 egeat / ut laudatione nostra neq; maior neq; fauorabi-
 lior apd uos fieri possit / quam sua ipsemet uirtute fac-
 tus est. Quo circa uos omnis oro ut quẽadmodũ attẽ-
 tis auribus me ueluti prodromon, idest precursorem
 audiuisstis, ita attentis animis ipsum iã iam disputatu-
 rum audire uelitis: q si nõ omnia ad amissim hodie-
 na disputatione tractabit / si nõ ex omni penitus parte
 animis auribusq; uestris satisfaciet / dabitis ueniam
 ætati in qua quĩ non cadit saltem titubat / in qua alio-
 quin idoles magisq; uirtus / magis flos quam fructus
 enitescere consueuerunt. Sed iam receptui canẽdum
 est / iam complicatis uelis remigio insurgendum / ut
 cymba nostra in portum festinabunda decurrat. Iãq;
 dicendi finem faciam / si uel hoc unum non preteriero
 quod uobis neq; iniucũdum sit audiuisse / neq; insua-
 ue meminisse, eorum qui audiunt quatuor ferme ge-

nera esse cognoscimus / qui non inuenusta trāslatione sic appellari possunt sponga / infundibulum / colatorium / atq; excussorium polinarium . nam quemadmodum spongia omnem sorbet humorem ita quidam auditorum cuncta quæ audiunt indifferenter exsorbent . Quidam quod altera aũt ut dici solet hauserũt id altera incontanter effundunt / nil retinendo / similes prorsus infundibulo : quod effundere solet quicquid infunditur . Alii in audiendo idem faciunt quod colatorium / nam sicut illud retinet fecem / & uinum ipsum emittit defecatum / Ita illi ex his quæ audiunt feculentam continent / defecata transmittunt . Omnium laudatissimi illi mihi uidentur auditores / qui excussorium polinarium imitantur : quo furfures excernuntur / ipsius uero farinæ flos continetur . Igitur uos omnis & oro & hortor / ut in auditorio hodierno similes sitis uel spongiæ omnia exorbentes / uel potius excussorio polinario sinceriora tamq̃ farinæ flosculum retinētes si qua uero turbidiora fuerint tamq̃ excreta furfurum transflũere permittentes . maliuolos uero auditores hoc est oblocutores detractoresq; tãq̃ prophanos religiosus Iulianus procul esse iubet a religiosa familia / quæ nihil nouit nisi festum nisi mysticum nisi sacrosanctum . Sed iam me tacente ipsum diserentem attētis animis atq; auribus auditote . Dixi .

Oratio dicta in Cenaculo Palatino post
prandium Tribunicium .

m Os Vetus est magistratus Amplissimi &
longa utentium cōsuetudine comproba-
tus/ut sicut in aliis negociis obeundis, ita
in hoc quoq; dicendi munere peragendo
uicarios aliquando substituamus. sic olim hortensius
in senatu Ro. facile princeps ob nobilitatem / Et i foro
Rex causarū ob eloquentiam. in quadam actione succe-
daneū fecit Mar. Tulliū illum extra oēm aleam inge-
nii collocatum. Sic ego quoq; hodierno die suffectus
sum i locum languentis iureconsulti: qui nisi id hore
egrotaciōe implicitus foret sederet i hoc augustissimo
confestū inter ornatissimos collegas: Suūq; hoc ipse/
met dicēdi munus obiret. Me hanc ut prouinciam su-
sciperem rogauit: qui iubere poterat Clarissimus Ve-
xilifer noster. qui cōsulari ac pene dictatoria potesta-
te præpollēs agit magistratū ut maximū / sic saluberrī-
mum honoratissimūq; Ego uero cū mihi aut indiser-
ti aut inofficiosi esset fama subeunda / malui eloquen-
tiā potius q̄ officiū meū desiderari. Igit̄ quæ deinceps
a me dicetur. ea nō tanq̄ a philippo sed pinde ac a ma-
gistratu dici existimatote: Cui oratio mea succedanea
uicariaq; deseruit. Bene constitutam eam ciuitatem /
& id oppidum pulchre munitum esse autumant nobi

liffimi philofophorum / Et plautina ſententia eſt / un-
 de perfidia peculatus auaritia exulant / unde inuidia/
 ambitio obtreſtatio / periurium iniuria longiſſime ab-
 ſunt. hæ autem peſtes. hæ habes hec mala procul abi-
 guntur exterminantur / exploduntur ex ciuitatibus le-
 gum magiſtratumq; preſidio. lex uinculum eſt ciui-
 ratis fons equitatis : tutela rerum publicarum. leges
 Mar. Cato neruos ciuitatum eſſe prodidit : legum mi-
 niſtri ſunt magiſtratus : Et ut ait non minus uere : q̄ ni-
 tide arpinas orator. lex eſt mutus magiſtratus / Magi-
 ſtratus eſt lex loquēs. Vobis ornatiffimi Tribuni. lex
 & ius ciuile preſcribunt quid facere quid cauere debe-
 atis : quæ ſint munia : quæ partes tribunitiæ poteſtatis.
 Eia agite dum capeſſite totis uiribus. tota mēte. R. P.
 & quæ pertinent ad ueſtrum magiſtratum Sinceriter
 nauiter / callenter obite / ſicuti iurati facturos uos ſpo-
 pondiſtis. Et ſicut Tri. ple. nūcupamini : Ita eſtote ple-
 bicolæ patrōiq; populares. eſtote obuui expoſitiq; au-
 diendis mortalium deſideriis. Sint ad uos faciles
 aditus plebeciorum. libere querimonix iniuriarum.
 imitamini queſo Tribunos illos Romanæ Rei Pu-
 blicæ / Cuius hec ciuitas quaſi effigies parua ſimula-
 erumq; eſt utpote a Romanis deducta Colonia. Va-
 lerio Flacco Atilio Serano. L. tappo triumuiris dedu-
 eentibus. Tribunos enim Romanos ut hiſtorici pro-
 diderunt nullum diē itegrū Roma abeſſe nec abnoc-
 tare fas erat / ut uidelicet ſemp̄ p̄ſto eſſent / ut ſuppetiæ

ORATIO

omni tempore forēt obuia. hīc etiam ianua tribunorū
 Die noctuq; antiquitus patebāt tāq; portus atq; suffu
 gium laborantibus. Et ut Curio dicere solebat Tribu
 no cōuenit prebere se multitudini cōmodum. tracta
 bilem. exorabilem. Ite & uos p uestigia maiorū: quos
 sequi debemus. si recto itinere precesserint. populi cō
 moda p uirili parte defendite Et instar agoranomoz
 rem annonariam uelut in librili perpendite: ne fucosa
 ne adulterina: ne enormi pretio distrahatur: quod qui
 dem munus apud ueteres grecos Agoranomi. apd pri
 scos Ros. Ediles peculiariter obibant. uerum ne digi
 tum quidem transuersum: aut unguem quod aiunt la
 tum a legis prescripto recedite. quæ ut ait pīdarus re
 gina est. Et ut Deus ille philosophoz Plato ppe diui
 nitus scribit. salus parata est illi ciuitati. In qua lex ma
 gistratibus dominatur. sicut interitus: in qua legi ma
 gistratus presunt. Aristoteles quoq; in hoc doctorem
 Platonem emulatus: qui legem inquit preesse iubent
 uidētur iubere Deū preesse: in hoc ergo honoratissimi
 tribuni uersetur omne uestrū otium: omne negotium.
 in hoc quies & labor reponat: cū primis estote iustitiæ
 cultores uigilantissimi: De qua melius est silere q̄ pau
 ca dicere: sine qua optimatiū consensus factio est: sine
 qua ciuitates nō sunt hominum cetus iure sociati: sed.
 cōciliabula predatorū: cui sacrificātem olim Dariūm
 persarū regē dixisse ferūt. O domina si qua es usquā
 quibus uerbis satis ostendit se iam pridem exoptasse

iustitiā: neq; illā usq; gentiū agnoscere potuisse. iterro/
 gatus agefilaus ille magnus/utra uirtus pstantior so/
 ret fortitudo an iustitia/oppido q̄ scite respondit/nihil
 opus esse fortitudine ubi ad sit iustitia cunctarum Re
 gina uirtutum: quam eruditi erudite graphiceq; oleo
 comparant: ut enim oleum intus obest/foris infusum
 corpori prodest: sic & iustitia utilis magis est aliis: q̄
 exercitori/ob hoc dixit nobilissimus philosophorum
 Iustitiam uirtutem esse ad alium. & quia ut bias iquit
 ἀρχὴ τοῦ ἀνδρα δεῖξαι hoc est magistratus uirū
 ostendit/efficite tribuni: ut tribunatus uobis/uos tri/
 bunatu digni fuisse uideamini: & cū administratio hu
 iusce clarissimæ ciuitatis constet ex statu Aristocratico
 ac Democratico id est ex statu optimatium ac popula/
 ri. Cōspirate consentite cum summatis / Referte ad
 senatum/referte ad hosce magistratus consulari pote/
 state p̄ditos: qui uobis erunt pro uirili parte omnibus
 in rebus adminiculatores. Duas potissimum res doce
 bāt discebātq; lacones illi graues & samigerati ἀρχε/
 ῖν καὶ ἀρχεῖσθαι/hoc est parere & imperari. laudatus
 est hānibal quod ad res duas lōge dissimillimas paren
 dū atq; imperādum foret habilissimus. Ita uos / addā
 enim calcaria sponte currēibus/in tribunicia potesta
 te moderanda utrūq; exercete pro rebus pro tempore
 pro personis. Ita laus uos etiā nolentes nō parua sub/
 sequetur. Ita hic status in columis florentissimusq; ser
 uabitur/cuius pulchritudinē trāquillitatem/scelicitatē

ORATIO

& id genus bona multiiuga. Inclyto optimoq; Iohan-
 ni Bentiuolo iam pridem accepta referimus: Quod
 reliquum est reuerende preses clarissimi oratores Ma-
 gnifice pretor accepti estis una cum ornatissimis tri-
 bunis prandio non tam luxurioso q̄ nitido: Nō salia
 res non adiciāles non pollucibiles / non dubias non
 ganeonum epulas esculentas tam sectati sunt conui-
 uatores nostri: q̄ elegātiā / adhibito tali temperamē-
 to: ut neq; luxuria popinatioq; helluonum: neq; parsi-
 monia sordescq; deparcorū ex prescripto legis orchīæ
 aut fanīæ aut liciniæ aliarumq; legum sumptuariarū:
 quas Cato cibarias appellat in hodierno conuiuio no-
 tarentur: & sicuti honestius nostri conuiuium / q̄ græci
 dixere Symposium / Ita hodierna fercula omnibus il-
 lis condimentis conuiualibus instructa fuerunt / qui-
 bus non minus animi conuiuarum / q̄ uentres saginan-
 tur. ut eduliis & poculis sermocinationes lepidissimæ
 immiscerentur: quibus confieret nepenthes illud ho-
 mericum / quo tristitia omnis expellitur / quo hilaritas
 prouocatur / Quod omnibus utiq; in conuiuuis esset
 propinandum / uos quicquid fuit hoc conuiualis ap-
 paratus / id boni queso consulite. Dixi.

Oratio habita in enarratione Lūcii Apuleii,

Etus est apud græcos puerbiū Viri spec
 tatissimi qđ sic inqt. ΕΥ ΠΥΚΤΙ ΒΟΥΛΗ. i. in
 nocte cōsiliū: quo significat cōsultatiōes
 nocturnas longe meliores salubrioresq;
 esse diurnis cogitatiōibus. & q; nox accōmodatissima
 est utilibus inuentis quæ a clarissimis conditoribus se
 cūda opetū merito dicta est. hinc ī re rustica antelucā/
 nā uesp̄tinæq; lucubratiōes. ī re militari uigiliæ castrē
 ses. Hinc sapientes indox noctu cū Rege ex īstituto
 ppe solemnī disputabāt tāq̄ id tēpus ad capiēda cō
 silia sit accōmodatius. hīc maximi quoq; imperatores
 super magnis imperii rebus per noctē consultare con
 sueuerunt. ex quorū cohorte. ut cæteros pretereā. Iulīa
 nus celebrat; q; noctes ad officia tripartita diuideret
 uidelicet quietis. & publicæ rei atq; musarū. qui nocte
 dimidiata semp̄ exurgēs Mercurio supplicabat. quē
 motū mentiū & īgeniū acūmē suscitātē theologicæ p/
 didere doctrinæ. Mox cū ardua & serīa ad impiū pti
 nētia negotia uigilāter pcurasset. Ad p̄cudendū inge
 niū & studia excolēda uertebat. & q̄si pabula qđā aīo
 ad sublimiora scādenti cōquirēs per oīa philosophiæ
 mēbra discurrebat. Poeticen quoq; & Rhetoricen lu
 cubratione nocturna p̄colens: quē memoriæ ip̄ius do
 liū ex haussisse p̄diderūt. hīc etiā uiri doctissimi libros
 suos titulo lucubrationū īscripsere. Qui de nocte ui
 gilātes excudunt monumenta peremnia aguntq; noc
 turnis horis negotiū posterorū: q; lychnobii hoc est ad

lucernā uiuentes elegantissime honestissimeq; possūt
 appellari: hīc. A. Gellius uolumina illa multiuigæ eru
 ditionis lucidissimæq; elegantiæ refertissima inscripfit
 noctiū acticatū: quoniā per noctes hybernas in agro
 attico commētationes eas ad lucernā elucubrauerat:
 Nos quoq; nocturnis lucubratiōibus/ ea enī mihi sub/
 ficiua tēpora sūt/ Cōmētarios hosce Apuleianos sub ī
 cude nostra litteratoria diis bene fauētibus excudim⁹.
 Ita uitā haud dubie progātes. Vita. n. ut dī uigilia ē/
 & ut ueteres dixerūt. dū talia mussumus/ pluribus horis
 uiuimus. In hisce autē cōmētariis Cōponēdis eadē mi
 hi fuit ratio quæ in aliis quoq; cōplurculis: quæ iā pri
 dē edidimus: ut uidelicet pro uirili parte iuuaremus la
 tinæ linguæ atq; latinitatis studiosos. nec non huma
 nioris disciplinæ affectatores. Scribit Plato deū facto
 mūdo/ exultasse gaudio: Ego ut minima maximis. ca
 duca ppetuis nugatoria diuinis cōpatem/ afficior gau
 dio nō mediocri. cū uideo cōmētarios diutinis uigiliis
 absolutos p ora uiroꝝ & manus uolitantes circūferri/
 cū labores nostros neq; cassos neq; penitendos fuisse
 cōspicio. Sed alioꝝ sit iudiciū & censura sup nostris
 lucubratiōibus. Quod meū est scio me pro uiribus &
 ingenii captu elaborasse. ut hæc edulia facerent ad sto
 machū bonoꝝ atq; gustatū. Illis uero qbus cuncta pu
 rere uidētur & acescerē quoꝝ stomachus est morosior:
 nostra condimēta nō cōdiuntur/ phagoloedori/ sic enī
 appellantur qm̄ maledictis & conuitiis pascuntur/ ne

AD COMMENTARIOS APVLEIANOS.

attingant nostras dapes: ne uirulenta lingua & palato
 bonos cibos ificiat: uitupones obtrectatoresq; Quoꝝ
 dentes canini sunt & linguæ acuminatæ ad detrahē/
 dū procul sint a meis uoluminibus: quāq; ego taliū ui/
 perarū iā pridē morsus uirulētos Alexipharmaco doc/
 trinæ munitus expello: & eoꝝ maledicta istar catonis
 sino preterfluere. Quinimo ut illorum inuidētia fiat
 irritatior utq; magis magisq; rūpantur: nō desinā hāc
 scribendī cōmentādīq; prouinciā: cui satis idoneus eē
 uideor. & quādiu mihi uita suppetet. Tā diu semp ali/
 quid ī officina nostra litteraria litteratum excudetur:
 Extant ingenii nostri extant eruditionis quātulacūq;
 est In omni scriptiōis genere monumenta/orationes
 Poemata/Epistolæ/Annotationes/Cōmētarii: Quæ
 omnia nisi mihi bibliopolæ blandiuntur/expetuntur
 a studiosis. probantur a doctis/terūtur manibus scho/
 lasticorum tam prouincialium q̄ Italicorum. Bene ha/
 bet: hic est fructus laboris. hoc premium huc lucubra/
 tiones nostræ diriguntur: ut placeant ut profint/ut in/
 terpretationes nostræ nō egeant interprete/ quo nihil
 in cōmentatore potest esse uitiosius. Nam sicuti poe/
 ta comicus lepidum /Satyricus figuratū/panegyrista
 plausibile/Epigrāmatista lasciuum componerē solent
 & debent: Ita cōmentator lucidum condet quem nihil
 magis decet q̄ rerum uerborumq; perspicuitas. Cate/
 rum nouissimum opus sub incude nostra proCUSUM
 recētissimaq; setura est hęc Apuleiana fabricatio: hęc

Asini Aurei bracteata concinatio quæ cum ex Lúcia/
 ni filis texta sit. cumq; ex Luciani racemis Lúcius nó
 ster uindemiam sibi collegerit nó intempetuum erit
 pauca quedam super Lúciano percensere. & quoniã
 hæc Metamorphosis idest Asini Aurei transfiguratio
 referri cõducenter potest ad pythagoricam Metẽpsy/
 chosin atq; palingenesian idest transanimationem re/
 generationemq;: non pigebit de pythagora Mox de
 pythagorico Apollonio Tyaneo prolixius fabulari :
 necnon de magia non nulla digna scitu nec indigna
 relatu sermocinari : Vos ut cepistis queso diligenter
 attendite.

FINIS.

In calce ludicra hæc amatoria quæ olim adolescen-
 tulus lusi ueluti appendiculâ quâdã apposuerunt impf-
 fores, Tu hoc quoq; qualecûq; est boni consulito.

Osculum Panthiæ.

Valia lasciuo dedit oscula sæpe tonanti
 q Dardanius phrygia raptus ab arce puer.
 Qualia formosæ ueneri dilectus adonis:
 Qualia pastori Tyndaris iliaco :
 Qualia tanarides tribuit puer oscula phebo.
 Amphyrionadæ qualia pulcher hylas.
 Qualia purpureæ quæ conspicit omnia lunæ
 Latmius in somnis contulit endymion,
 Talia mille dedit roseis mihi basia labris
 Panthia:feruoris prima fauilla mei
 Quantus odor : quãtum diuini nectaris illis
 Quantus mellis inest Ambrosiæq; liquor.
 Cinama quod spirant:quod olet cinire ia myrrha:
 Et quod odorus arabs coriciumq; crocum.
 Succina quod fragrât manibus tractata:quod omne
 Vnguentum : & fracto fusa falerna cado.
 Balsama quod spirant:redolent quod florea rura:
 Quod citrum & uiolæ purpureæq; rosæ:
 Hoc redolent dominæ dulcissima basia nostræ
 Hoc os formosum labraq; purpurea,
 O me fœlicem:cui tu pharetrate cupido

OSCVLVM PANTIAE.

Et Cytherea Venus tot tibi uisisti opes.
 Non ego fortunam crederi pythiisq; bithini
 Expeto: non gazas diuitiasq; Midæ,
 Me mea formosis teneat foueatq; lacertis
 Panthia: rex tegum tunc ego summus ero.
 Me iuuat: ut dominæ placeam: tolerare labores
 Erumnasq; graues Imperiumq; ferox.
 Me iuuat estiuas sub Cancro ducere luces:
 Egocetiq; niues ire ad hyperboteas.
 Obsequar ut dominæ: durum nil ferre tecum
 Si iubeat stygias nunc aditurus aquas.
 Tantum forma ualet. Tanti est spectata uenustas:
 Et decor: & facies: & lepor atq; sales:
 Si redeant ueteres facundo pectore Vates:
 Elysium uacuet si pia turba nemus:
 Si Maro nunc repetat superos: Et culta tibulli
 Musa & Nasonis pieriusq; chorus:
 Nemo sanis queat eximiam laudate puellam
 Et decus & faciem corporis egregii.
 Huic est forma potens. sunt emula lumina stellis
 Lumina quæ possent sollicitare deos.
 Ptocerum corpus dominæ est: teretesq; lacerti
 Est formosa manus: articuliq; leues.
 Pes paruus. fuluæq; comæ facundaq; lingua:
 Sunt modici risus: atticus estq; lepos.
 Hæc candore niues uincit superatq; rosarum
 Fulgorem. in toto corpore nulla nota est.

Quicquid agit : siue incedit : siue accubat : aut stat :

Aut sedet : exornat subsequiturq; decor.

Tota decens : urbana : sagax : est tota uenusta

Totaq; natiuo pulchra colore placet.

Non cerusatis incedit candida buccis

Nec fucata genas atq; supercilia .

Esopanon spirat : pharii nec stercora piscis.

Non creta : aut asinae corpora lacte fouet.

Non oculos stibio linit : aut fuligine pingit.

Ah preereant quibus haec cura decoris inest.

Quid iuuat externo formam corrumpere luxu ?

Atq; peregrinis cultibus inficere ?

Non ne deus uobis faciem dedit : heu scelus : illam

Polluitis fucis & leditis artificem .

Iuppiter hinc in uos iaculatur fulmina : mittit

Excidium pestes : scemineumq; malum.

Nostra Venus uiuo graditur formosa colore.

Natiuisq; placet dotibus atq; bonis.

Quantum inter flores amaranthi & lilia fulgent :

Et uiolae & loti : coccinae q; rosae.

Quantum inter stellas collucet luna minores :

Cynthia te quum cynthius exuperat :

Tantum inter pulchras radiat formosa puellas

Panthia : purpureis emula sideribus.

Cedat peligno celebrata Corina poetae.

Cynthia cum Nemese cuncte tibulle tua.

Lesbiaq; assurgat dominae : Tici dae q; perilla.

OSCVLVM PANTHIAE.

Et tu iam gallo dicta lycori tuo.
 Diffimulet faciem lais ephyreia : cuius
 Traxerat attonitos forma supetba uiros.
 Forma Menandreæ fuerat nec thaidos olim
 Tanta: nec est phyrnes tam decor egregius.
 Sordida Penolope. turpis uirginia. turpis
 Est collata tibi Panthia Sulpitia.
 Cedat darei coniunx. Cornelia magni.
 Hipodame & comptis laodomia comis.
 Cedat & abradatæ consors tibi panthia: cuius
 Ipsa geris nomen nomine fictitio:
 Si paris hanc. phrygius phrygia spectasset ab ida
 Non peteret portus tyndari pulchra tuos.
 Iuppiter hanc uideat : subito descendet olympo.
 Fiet olor: satyrus : taurus & Amphitriõn.
 Dia camilla minor: minor est lucretia: & omnes
 Italides matres: cecropiæq; nutus.
 Stratonice antiochi dispar : popea neronis:
 Lamia demetri. candida leucothea.
 Cedite iam diuæ tritonia. Iuno. Dione.
 Quas paris ideis uiderat ante iugis.
 Quid maiora loquor : te penthesilea probabit
 Et colet: heu nomen dulcius ambrosia.
 Panthia formosis formosior heroinis
 Digna soror phebo coniuge digna ioue est.
 Digna quidem cælo facies. Iamq; incipit esse
 Cognita & eois cognita & hesperis.

OSCVLVM PANTHIAE.

Hanc ego uiuentem uiuus / defunctus amabo

Hanc quoq; defunctã. sic iubet alma uenus.

O decus o facies o cypride digna parente

O & germanis digna cupidinibus:

Panthia dii tibi dent tercentum nestoris annos

Secula tithoni perpetuumq; decus.

Oscula foelicem dudum & fecere beatum

Me tua: Si dedetis cætera diuus ero.

Interea ardentem quæso miserare Philippum:

Sit tibi cura mei: me cape mancipium,

Philippi Beroaldi Fortuna ad Minum

Roscium Senatorem.

Emo diu rebus cõfidat Mine secundis

n Nemo diu speret prosperiora dari.

Oïa uertuntur: nec regum regna ducũq;

Stare queunt: celeri fors trahit ista rota.

Sicut terra uices mutat rerumq; colores:

Atq; annus uaria tempora lege rapit.

Vt neq; pura dies omnis: neq; lucidus aer

Semper: & estatem nubila pellit hyems:

Sicut sudificus boreas fulgenris honorem

Despoliar floris arboreumq; decus:

Sic homines fortuna rorat: quodcũq; benigna

Larga manu dederat: mox inimica rapit.

Cæca: uaga: inconstans: incerta: uolubilis: illex:

Comis: blanda: potens: trux: uiolenta: rapax:

Hæc dea non stabilis: uaria est & lubrica: & omni
 Mobilior uento mobiliorq; polo:
 Hanc pedibus prisce Vates finxere carentem
 Inq; pila stantem pēnigeramq; deam.
 Hos ut mater alit: illos ut sæua nouerca
 Exagitat: fouet hos: his inimica nocet.
 Hunc amat: ex imoq; ad celsa cacumina ducit
 In solioq; locat cōspicuumq; facit:
 Ast alium rapit in preceps: qui diuite gaza
 Qui regno fuerat fultus & imperio.
 Improba quanta potes: proh quanta potentia regni
 Est fortuna tui: quantaq; mobilitas,
 Quam sit diua tuum numen uenerabile magni
 Aeneadæ ostentant Romulidæq; patres.
 Qui te tam multis olim coluere sacellis:
 Quam non multa suo templa dedere Ioui.
 Maxima barbatam fortunam Roma colebat
 Quod dat barbatis gaudia quodq; fauet.
 Tullius extruxit fortunæ templa pusillæ
 Quod paruus magnum uenit in imperium,
 Et uiscata dea est: homines quia prendit & atctat
 Auiceps ut uisco prendere tentat aues.
 Est fortuna mala: est conuertens: est bene sperans:
 Fortis habet nomen. Mascula culta dea est.
 Ut tua multi iuga est uaria & numerosa potestas
 Sic sunt multa tibi nomina facta deæ:
 Tu fors atq; Tyche modo tu fortuna uocaris

Te modo naturam calicolamq; uocant.

Quidam te Nemesim memorant: Rhānusia multis

Diceris: ast aliis Nortia dicta dea es.

Omnibus ipsa locis cunctorum uocibus una

Carperis & coleris: prout mala uel bona das.

Ipsa gubernaculum gestas: quia cuncta gubernas

Et quia iradis opes: copia iuncta tibi est

Omnes connexi tecum sumus: & tua uincla

Perpetimur cuncti: Seruitiumq; ferox.

Astricta nunchos nunchos leuiore Catena

Seua ligas: scelix qui iuga laxa subis.

Felix fortunæ quisquis memoraris alumnus

In cuius gremio mollia membra foues.

At tu cui paulum arrisit dea ceca: caueto

Ne det fucosas subdola blanditias.

Piscator ueluti blanditur piscibus hamo

Effunditq; cibos insidiasq; parat

Sic fortuna tibi comis blanditur: in altum

Tolleris: ut lapsu mox grauiore ruas.

Exemplo tibi sint Troiana & persica regna

Argolici reges: Romuleiq; duces.

Rex Priamus phrygiæ populis sceptroq; superbus

Qui tenuit magnas luxuriosus opes:

Occubat infelix: ferro obruncatur ad aras

Numinis hercei: Victima fitq; Iouis.

Dareum persas & persica regna renentem

Qui fuerat regum maximus: atq; ducum

Vincit pelleus ductor / beffusq; trucidat:
 Fortuna ex alto precipitat folio.
 Ponticus epoto rex claudere fata ueneno
 Conatur / nati pharnacis arma tremens
 Magna fuit quondam diuef; opulentia Crefi:
 At feruus Cyri mancipiumq; fuit.
 Olim Romani libycum timuere Iugurtam.
 Captiuus decorat pulchra trophea Mari.
 Dirripiuntur opes numidæ regnumq; flyphacis
 Sceptriferaf; manus arcta catena ligat:
 Quid gemini atridæ? quorū aliter coniugis arma
 Sustinet infaelix / alter adulterium.
 Quid magnus? quo nil Romana potētia maius
 Vidit: qui toto uictor in orbe fuit:
 Vincitur a focero: fugit ad nilotica regna.
 Septimius phario diripit ense caput:
 Olim cecropiis decorata est hellas athenis:
 Græcia nunc omnis cecropidæq; iacent.
 Oedipodionæ tenuerunt culmina thebæ.
 At nunc thebarum gloria nulla uiget.
 Troia fuit pollens phrygiis celeberrima regnis
 Nunc troia in cineres uerfa fepulta latet.
 Alta femiramio fabricata bitumine quondam
 Menia: fubuerfa nunc baby lone iacent.
 Quid plura enumeré? quōdam decus & caput orbis
 Roma peregrino est fubdita pontifici.
 Cuncta fluunt: res nulla diu durare maligna

Sotte potest:celerem quæ rotat usq; rotam:
 Ac ueluti lunæ facies modo conficit orbem
 Et modo deficiens nocte tacente silet.
 Et modo clara micat pnox:modo nulla senescēs
 Cernitur:&nunq̄ quo prius orbe nitet:
 Sic fortuna facit:nunc puta & lucida fulget
 Nunc obscura latet nec manet una diu.
 Hæc iuuenum dulces disrumpe tentat amores
 Atq; uoluptati miscet amariciem .
 Olim ego florebam scelix in amote beatus
 Fortunatus eram:nulla erat atta dies.
 Me mea laudabat solum solumq; fouebat
 Panthia:sola mihi panthia chara fuit:
 Soli charus eram:soli mihi sola placebat
 Panthia : & amborum mutuus ardot etat.
 Inuidet heu fortuna mihi : miserumq; flagellat:
 De folioq; trahit ptecipitemq; totat.
 Hæc facit ut domina ardentē reslignat amotem
 Næc uelit esse suum : qui suus ignis etat.
 Ignis eram dominæ dulcis:dominaq; fruebat,
 Hei mihi nunc domina cogot abire mea.
 Hei mihi nūc spnot : miserūq; excludit amātem
 Et refugit nostas panthia dura preces:
 Sors fera cur dirum torsisti fulmen : amanti
 Cur mihi dura furens impetiosa nocet ?
 Non ego te lesi:non te fortuna fefelli:
 Impia nec lingua est inficiata deam.

Malo ego tartareum uiuus penetrare barathrum
 Alectoq; trucem Thisiphonemq; pati:
 Panthia q̄ mihi sit contraria:q̄ sua uertat
 Corda dolens:nec me plus uelit esse suum.
 Possum ego magnorum contemnere magna deorum
 Numina:supremum ludificare iouem:
 Brachia dum nostro supponat eburnea collo
 Meq; suum foueat Panthia mancipium.
 Hei mihi mutata es cur Panthia? Iam mihi uita
 Inuisa est:nec lux nec iuuat ulla,quies.
 Viuere non possum sine te mea Panthia:tu nunc
 Elige:me ne uelis uiuere me ne mori.
 Sydera cælicolas testor summumq; tonantem
 Crimine me nullo contemerasse fidem.
 Si nunc excludor si nunc exterminor:omnes
 Iuro deos posthac Panthia solus ero.
 Me sub amore tuo consummet longa senectus:
 Tu mihi primus amor:tu mihi finis eris.
 Non ego mutari possum:seu Nestoris æuum
 Siue ego cumeæ secula uatis agam.
 At tu qui nostri decus es Splendorq; senatus
 Fortunæ scelix ingeniūq; bonis
 Quiq; es doctorum doctus uerusq; patronus
 Quem decorat phæbus pieridesq; fouent:
 Mine laceffentem discas tolerare puellam
 Et perferte minas seruitiumq; ferum.
 Imperium mitis perfer duraşq; catenas.

Sic iubet alma uenus: sic pharetratus amor,
 Panthia me docuit cunctos deponere fastus
 Atq; humilem duro subdere colla iugo:
 Nunc humilis nunc demistis ceruicibus ibo
 Nunc dominae leges iussa q; magna sequar.
 Sed tu quid sentis qui calles cuncta quid oro
 Mine mones: mihi da quod peto consilium,

Philippi Beroaldi Dix in Maledicã,

St qdam deformis anus maculosaq; lingua
 e Garrula: latratrix: perfidiosa: procax:
 Liuida: detratrix: mordax: quæ de te canino
 Ore q; uipereo nigra uenena uomit.
 Inficit os luror: Sordent rubigine dentes:
 Sunt oculi torui: cordaq; felle uirent.
 Nomen habet lenæ: quod sic est moribus aptum
 Ut sunt apta fero bellica tela deo.
 Hanc fugiunt omnes: pauet hanc uicinia tota:
 Ut pauet aspectum cominus agna lupum.
 Hæc facere inuisos genitori perfida natos
 Hæc fratres posset dissociare pios.
 Hæc si secundum concusserit Improba pectus
 Fuderit & uirus uipera lethiferum:
 Nulla fides nec pax: nulla est concordia: nec ius:
 Nullus amor ueteres inter amicitias:
 Oderit æciden patroclus: Castora pollux

Ogygiden tideus: thesea pirithous:
 Nec phitiam damon: piladem nec amabit orestes
 Nec siculi fratres pectora fida gerent:
 Fraudum mille modos artes quoq; mille nocendi
 Hechabet: & linguam uibrat in excidium:
 Sibilat & nostros tentat disrumpere amores:
 Vt quæ dicta mea est non uelit esse mea.
 Vellicat hec: furtimq; odii gliscentia spargit
 Semina: flagrant atq; inimicicias.
 An tu de nobis audes maledicere: tu ne
 Vipera cō nexos dissociare duos?
 Garrula tu ne seris uirus: linguamq; procacem
 Exeris: & pacem rumpere seu a' paras?
 Nulla fuit nec erit tam magna potentia linguæ
 Vt sit amatori panthia dura suo.
 Malo inimicicias diuum summiq; tonantis
 Quam mihi sit dominæ mens inimica meæ.
 Quæ mihi diuitiis/uita iucundior ipsa
 Charior est geminis quæ mihi luminibus.
 Nullus amor tantus: nullus sic tela medullis
 Flagrantefq; faces sen sit & incaluit.
 Non sic priamides helenem dilexit: amicam
 Meoniam non sic amphitrioniades
 Non sic tindaridæ geminas leucipidas ambo.
 Nec uenerem mauors belliger etheream.
 Non daphnem phebus: Cidippen acontius ardet:
 Non tanto semeles estuat igne tonans,

Misce & cunctorum quot quot narrantur amores:
 Aut par aut maior noster is ardor erit
 Panthia si mihi sit contraria: perditte queso
 Me superi:& feriar fulmine fatifero.
 Te sine nulla quies: nulla est mi uita beata
 Panthia;nec uinum nec cibus ipse iuuat.
 Iuppiter omnipotens flagranti percute telo
 Vipeream linguam sacrilegumq; caput.
 Hoc ego summe pater:petit hoc uicinia tota
 Hoc pulchra ante alias panthia nostra rogat.
 Thure uaporabo fanum:cedamq; bidentes
 Ornaboq; tuas fronde uirente fores.
 Quin ego tunc mecumq; simul mea panthia uoti
 Ambo rei:dabimus carmen & exta ioui.
 Quid tibi lena precer pro talibus improba dictis
 Et pro funestis improba criminibus?
 Terra neget uictum:tibi deneget unda liquorem:
 Aet here nec possis sideribusq; frui.
 Infestus tibi sit uulcanus:noxius aer:
 Offendant oculos.lunaq; solq; tuos.
 Dii faxint subito percussa ut sydere lingua
 Nec mussare uelit nec blaterare queat:
 Dira fames & dira sitis tua uiscera uexent:
 Nullaq; sit uini copia nulla cibi.
 Sepe roges mortem;nec mors tibi saepe rogata
 Ad sit:sintq; tibi secula nestorea.
 Marcescalsq; situ putri:cariosaq; membra

Cūruentūr: nec nox nec iuuet ulla dies,
 Sis quoq; pallidior buxo: uillosior urfa:
 Nigrior & moris atidiotq; Scobe.
 Vt caretoedipodes oculis & lucis honore
 Tu quoq; sic careas uipera luminibus.
 Nec tibi tecta magis sint crura: pedesq; decori.
 Quā sunt mulciberis Tatpedisq; dei.
 Guttur ut erigones astricto fune pependit
 Sic tua per laqueos colla nephanda crepent;
 Vt niobe in saxum: ut biblis uertaris in undas.
 Par facies ut saxe sit tua parthasie
 Vt mirra est cortex utq; est phaeontias arbor
 Arboreas frondes sic tua membra ferant.
 Olim ut nyctimene facta est nocturna uolucris
 Obscura sic tu noctua nocte uoles.
 Vt sensit phœbi lethalia tela coronis
 Sic te configant spicula lethifera.
 Te ptemat omne genus morborum: & feruida pestis
 Exurat corpus dilaniatq; cutem:
 Calculus & uomicae putres: Turpesq; podagrae
 Et chiragra & lateris cardiaciq; dolor.
 Preterea omne genus tormenti: omnesq; dolores
 Te miseram extucient conficiantq; truces:
 O Vtinam uiuens cunctos patiare dolores
 Quos omnis passa est femina quosq; fetet.
 Post obitum tibi sit tormentū uultutis atri:
 Sisyphiusq; labor tantaleusq; liquor.

Te solam lacerent furia: rumpantq; flagella

Et lassent crebris brachia uerberibus.

Sola luas pœnas: umbræ manesq; quiescant:

Excipe cunctorum uipera supplicium.

Quântum cerua pauet fuluû trepidatq; leonem:

Accipitrem quantum blanda columba timet:

Quântû aquilâ cygnus. congrû murena: camelû

Odit equus. uitem brasica: capra lupum.

Quanta inter mures atq; est discordia feles

Quantum mus uolucris dissidet ardeola.

Tanta mihi tecum est discordia uipera: tantum

Est odium atq; truces sunt inimiciæ:

Donec pugnabunt calidis frigentia: siccis

Humida: cum duris mollia: & ignis aquis.

Donec erit stabilis tellus: & mobilis unda

Errabitq; polo Cinthia Stellifero.

Dum uelox Tigris: segnis testudo: Salaces

Eruca: pontus cerulus: albus olor:

Dum lepus hirsutus: fuluus leo: lubricus anguis:

Curui delphines: Asper echinus erit /

Tecum bella geram: & certamina dira: nec iras

Finiet interitus nec mihi longa dies.

Post obitû manes pugnabût manibus: umbram

Impetet umbra minax conficietq; tuam.

Sic nûq; uiua & nûq; defuncta quiesces.

Viuis ero infensus: mortuus asper ero.

Dii iustas audite preces: rata uota precantis

DIRAE.

Efficit: hanc meritis plectite supplicis:
 Eueniet: mihi signa deus dat certa: ualeto
 Vipera: iam diras experiare meas.
 Cūq; tuum steterit fossa tellure cadauer:
 Id lacerent uolucres: diripiantq; feræ.
 Intestina canes: omentum & uiscera corui
 Discerpant: rabidæ cætera membra lupæ:
 Cumq; minutatim fueris concisa: locutrix
 Vulturis in primis sit tua lingua cibus.

Philippi Beroaldi Cupido.

Onscia curarū & fidi internuntia cordis
 c Quæ dominæ lōga iuncta es amicitia:
 Daphne d nobis loqtur qd pāthia tecū?
 Deq; suo sentir dic rogo mancipio?
 Est ne oblita mei? nulloq; accenditur æstu?
 Mutuus an pulchro pectore uiuit amor?
 O utinam uiuat. pariliq; calore calescas
 Panthia sitq; tuis ossibus ignis edax.
 Q uantum ætnei ignes: uesuuina incendia q̄tum
 Et lipareus ager flagrat & æolius.
 Tantum nostra tuo flagrant precordia amore:
 Ardet mens: animus totus: & ingenium.
 Nunc scio quid sit amor: nunc arcus tela sagittas
 Sentio: flagrantes experiorq; faces.
 Nunc te celestis: nunc te plebeie Cupido

Noscimus:& quantum pollet uterq; deus.
 Dogmata diuini memorant si uera Platonis
 Sunt geminæ ueneres est geminatus amor.
 Celestis uenus est nulla generata parente
 Quæ casto sanctos nectit amore uitos.
 Huic comes ē magnus deus ābrosiusq; cupido:
 Quem docti norunt Egregiiq; mares.
 Altera sed uenus est totum uulgata per orbem
 Quæ diuum mentes alligat atq; hominum:
 Improbā: seductrix. petulans: lasciuā: proterua;
 Blandiloqua: illudens: imperiosa: procax.
 Hæc & Ceston habet: qui nodus discolor omnes
 Blanditias gestat: phar maca: nequitias.
 Hæc comitatur amor: facibus qui pectora seuus
 Vrit: & infernis imperat & superis.
 Subdolos impostor mendax truculētus & asper
 Blandius pollens fraudibus atq; dolis.
 Hic domitat pecudes pisces insecta ferasq;
 Monticolas faunos siluicolasq; deos.
 Hic mortale genus pharetra succinctus & arcu
 Et face debellat celicolasq; deos.
 Pocula dat dulci circumlita melle: sed intus
 Fel gerit:& largam fundit amariciem.
 Principio iuuat & mentes demulcet amantum
 Mox ferus exagitat despoliatq; rapax.
 Diuitias lacerat. cum damno dedecus affert
 Emollit mentes ludificatq; ferox.

CVPIDO.

Distrahit exanimat cruciat uersatq; rotatq;
 Carnificisq; truci fungitur officio.
 Improbe amor quātis mortalia corda fatigas
 Curis:& quantis sæue cupidinibus.
 Perfide quot iuuenes iugulasti quotq; puellas:
 Quot tua precipitant spicula & insidiæ.
 Testis abydenus iuuenis:tibi quem rapit orcus
 Helespontiaco sexta puella mari.
 Testis Priamides:qui dum spartana petebat
 Cónubia:euertit seq; suumq; genus.
 Testis tarquinius:cui dat Lucretia raptos
 Per uim concubitus:imperiumq; rapit.
 Iphis anaxareten dum non tolerare superbam
 Sustinet:in foelix a trabe pendet onus.
 Non pudet Alcidem gestare monilia collo
 Lidia & ingenti ducere pensa manu.
 Vertitur in fontem biblis phebeia:Cauni
 Dum petit amplexus fratris:& ille fugit.
 Myrrha quoq; ifando correpta cupidine stacten
 Sudat odoratam ;deliciasq; parit.
 Lesbía quin etiam percussa cupidinis cestro
 Sappho de celsa leucade membra dedit.
 Cælicolis risus Mars & Cytherea fuerunt/
 Mulciberis uincti retibus atq; dolis.
 Quid memorẽ erumnas hominũ:cladesq; deorũ
 Quos tua percussit dire cupido manus.
 Ipse panóphæus quotiens fit fabula turpis

Iuppiter:& solio labitur etherio

Vt tua sectetur dictata:nec ire recusat

Subiuga & imperium ferre cupidineum.

Taurus in europa est:satyros nycteide:cycnus

In ledæalcmenen comprimit amphitrión.

Ergo ego cum uideam superos ipsumq; tonantē

Ire sub imperium:seruitiumq; pati:

Non gemo non doleo:de me pharetrate cupido

Si figis castris lauta trophea tuis.

Cuncta feram patiarq; libens:iam signa tubasq;

Incipio que artes nosse cupidineas.

Omnia iam noui:docuir stratagemata & astus!

Seuus amor:non sum tiro sed emeritus.

Me lachryme & longi doctum fecere labores

Perpetua anxietas excubiæq; graues.

Panthia me docuit qui sint in aniore dolores

Affectus:curæ:gaudia:damna:doli:

Nunc scio q̄s leges/quæ iura/aut dogmata seuus

Tradat amor. scripsi singula & edidici.

Quæ spes:que rimor:quod bellū / fœdera/quæ pax:

Induciæ fiant atq; inimiciæ:

Nunc scio quāta gerat secū mens prelia amanti:

Quantaq; mobilitas dissidiumq; premat.

Hoc uelit:hoc nolit:cupiat quod spreuerat ante:

Fluctuet:ut glauci fluctuat unda sali.

Vt mens infelix alieno in corpore uiuat.

Vt q; animus dominæ migret in hospiciū.

CVPIDO.

Nunc scio quā largi sunt fletus: utque medullis
 Ossibus & uenis feruida flamma latet.
 Ut sine febre dolet: sine morbo languet amator
 Ut somni uigiles: irrequieta quies
 Ut rubet ut pallet subito: mutatque colores
 Siue pudor uexer pectora: siue timor.
 Nunc scio ut infractæ uoces: mutilataque uerba:
 Ut coram domina cor salit atque tremit.
 Ut quā longa graui suspiria corde trahuntur
 Ut modicus risus: multus amaror inest.
 Ut gaudet leta: plorat plorante puella
 Induit & uultus uultibus alterius.
 Nunc scio ut infelix dominæ uestigia querit
 Et reperisse timet: mobilitate leuis:
 Genua labant: quotiens fastosæ limen amicæ
 Transit: & in toto corpore membra tremunt.
 Nunc scio quātus amor supra caput istet amātū:
 Atque omnem sopheriam consiliumque fuget:
 Condita quā paruo sint larga absinthia melle
 Lurida uel quātum pocula fellis habent.
 Malo ego lernæ inmedicabile uirus echidnæ
 Oraque auernalis terna subire canis:
 Cum libyco nudas monstro exercere palestras
 Erunnasque graues herculeasque pati:
 Quam colluctari tecum pharetrate cupido
 Et perferre tuas imperiose faces.
 Nunquā liber erit, nunquā mihi crede beatus

Aut probus: aut prudēs quisquis amator erit.
 Vita erumnosa est: mors est infamis amantum.
 O felix quisquis talia non pateris.
 O felix ueneri medium qui porrigis unguem
 Et rides arcus spicula rela faces.
 Ast ego: quem sic dii uoluerunt uiuere: uiuam
 Emoriarq; tuum panthia mancipium.

Philippus Beroaldus Reuerendo Iacobo antiquario Ducali secretario Sal.

n Vperrime cum feriatuſ eſſem Vir preſtā
 tiſſime periclitaturuſ ingeniuſ conuerti
 in latinuſ ſermonē ex uernacula lingua
 canticuſ Franciſci Petraræ religioſuſ:
 quod tibi homini religioſiſſimo potiſſimuſ dicaui.
 nam qui bona fide deoſ colit: amat & ſacerdoſ: & q
 religionem pie ueneratur: religioſoſ demereri concu
 piſcit. Preterea cui commodiuſ q̄ tibi carmen myſti
 cum dicari debuit: qui myſteſ eſ: & myſticis cerimo
 niis initiatuſ. Accipe ergo uirorum oprime opuſculū
 de alieno reformatuſ: de alieno noſtrū: Quod ſi nō
 eūdem ſaporem in latino ſermonē cuſtodir: quem in
 uernaculo ſeruat: Scito difficiliſimū eſſe alienaſ lineas
 inſequentem non alicubi excidere. Quē admodum
 enim ſemina in alienam terram trāſ lata natura ſe uer
 tente degenerāt: ita quæ in ſua lingua benedicta ſunt:

pristinum nitorem in translatione deperdunt. tamen pro mea mediocritate connixus sum ab interpretis officio non recedere: & sensum exprimere de sensu. Nā ad uerbum interpretari & syllabatim singula explicare absurdum est. Quid multa: Tu qui doctissimus es prima inspectione facillime nosces: quantum ab archetypo labar ac decidam. Sed hoc malui agere quā nihil agere: & ne omnino a symbolo apud uos essem: hoc pro symbolo tibi dicatum attuli: quod ut in partē bonam accipias rogamus. Vale uitorum optime: & Philippum tuum mutuo dilige.

Peanes Beatæ Virginis ex Frāncisci Petrarchæ poemate Vernaculo in latinum conuersi.

Irgo decens: quā Sol uestit stellæq; coronāt;
u Cuius forma fuit summo tam grata tonanti
Vt tua cōdiderit sanctā intra uiscera lucem:
Nunc me castus amor: ut de te carmina pangam
Sollicitat: Verum absq; tuo summiq; tonantis
Numine deficiunt tanta ad conamina uires.
Nunc te diua uoco: cuius responsa benigna
Accepere omnes fidi ueriq; clientes.
Sors humanarum si te tristissima rerum
Sollicitat Virgo: queso mea uerba precesq;
Exaudi: mitiq; meo succurre labori:
Quāq; ego terrigena: & tu sis regina deorum.

- O Solers Virgo : cuius solertia fulget
 Virgineos inter cetus diuaſq; beatas.
 Tu clypeus miſeris firmus mortalibus una es
 Ictus fortunæ contra mortisq; cruentos.
 Sub quo tuta quies & ſpes eſt certa triumphī.
 Te duce mulcetur / qui torrentiſſimus æſtus
 Nos coquit inſulſos. oculos o Diua decoros
 Qui tristes uidere tui liuentia nati
 Pectora: ad inſtabiles res noſtras flecte parumper
 Ambiguumq; ſtatum: & rebus iam conſule feſtis.
- O Sine labe nitens penitus ſinceraq; Virgo
 Atq; tui nati ſoboles genitrixq; decori
 Quæ das terreſtri lucem uitæ atq; ſupernæ.
 Per re diua potens & cœli clara fenestra
 Venit ab Etherio nos ut ſeruaret olympto
 Filius eternus tuus æterniq; parentis.
 Tu ſola ex omni numero turbaq; piarum
 Deligeris: luctus eua quæ in gaudia uertas;
 Effice: nãq; potes: ut me tua ſancta propago
 Comiter excipiat refouens: bis terq; beata
 Sidereaq; iter ſuperos precincta corona:
- O dea ſancta pio diuorum plena fauore
 Eximia cœlum quæ manſuetudine ſcandis
 Vnde meas audis uoces regina preceſq;.
 Tu fontem ſacræ generas pietatis: & una
 Iuſtitiæ ſolem: qui ſordida ſecula purgat:
 Pollutumq; ſuis luſtrat fulgoribus orbem.

PEANES BEATAE VIRGINIS.

Nomina conueniunt uni tria: nāq; tonantis
 Tu genitrix tu nata simul tu sponsa fuisti:
 Tu consors regis diuumq; hominūq; parētis
 Qui pedicis mortale gēus laqueisq; resoluit:
 Qui libertatem cunctis dedit: atq; beatas
 Effecit terras: cuius per uulnera sancta
 Cor nostrum quæso exatures o diua beata.

○ Virgo cui par nulla est: & nulla secunda
 Exemploq; cares cuius forma atq; uenustas
 Celicolis cœloq; placet summoq; tonantis:
 Ingenui mores dulcisq; modestia: & illa
 In te sancta fides sacrata & uiua fuerunt
 Tēpla deo uero: & tua: quod mirabile dictus
 Virginitas fecunda fuit: prestare beatam
 Iucundāq; potes nostrā & sine turbine uitam.
 Si precibus diuina tuis nūc gratia prōpta est:
 Ad te confugio suplex: & suplice corde
 Sis mihi presidium que so: uitamq; labanrem
 Dirrigito ad cursum rectū metāq; bonorum.
 Virgo serenata & stabilis per secula longa
 Mite procellosi sidus maris: optima fidi
 Remigis adiutrix. circumspecte Turbine q̄to
 Exagiter solus quanto sine remige Cimba
 Nostra labet fluctu: nec abest mors ultima rerū.
 Egra: nec inficior: mea mens ad sancta recurrit
 Numina: teq; precor ne nostris improbus olim
 Gaudeat erumnis hostis tuus atq; periclis

PEANES BEATAE VIRGINIS.

110

Sis rogo Diua memor:q; crimina nostra tonnanti
Induere humanam mortali corpore formam
Suaferunt intra tua sacratissima claustra.

Quot lachrymas:quot blandicias o diua precesq;

Effudi in penas atq; in dispendia frustra,

Ex quo per ripas tusci reptauimus Arni

Tēpore: uita fuit nostra erumnosa grauisq;

Orbis dum partes istas illasq; pererit.

Fcemineum decus & mores mellitaq; uerba

Turbarunt mentē:quare dea sancta potensq;

Tolle moras:suprema dies iam currit & istat.

Nostra atas euro uelocior atq; sagitta

Transiit erumnas inter sordesq; malorum:

A tergoq; premit tacito mors improba passu.

Nunc defuncta iacet:quæ donec uita manebat:

Nostra per horrēdum uexauit pectora luctū.

Nec de mille meis curis rescauerat unam.

Et si rescisset:tamen hæc immota manebant

Fata mihi:quoniā dominæ quecūq; uoluntas

Altera:dira mihi:ast ipsi probrosa fuisset.

Sed tu diua hominum:si fas est dicere:tucq;

Etherii regina poli:prudentia cuius

Cuncta uidet:cuius uirtuti peruia cuncta:

Tormentis finem met amq; impone dolori:

Quod tibi erit laudi magnæ:& mihi diua saluti.

In te diua salus spesq; omnis nostra recumbit

Exorata uelis rebus succurrere lapsis:

PEANES BEATAE VIRGINIS.

Ne me destituas extremo in funere quæso:
 Non me respicias: sed qui me cōdidit ipsum:
 Non nostras uires sed summi sceptrā parētis.
 Qui te commoueat cures ut uilia rerum.
 Me lapidem: de quō distillat inutilis humor
 Errores nostri fecere: atq; ora medusæ.
 Tu lachrymis o Diua piis languentia corda
 Imbue: ut extremi sint hi sine crimine fletus
 Terrestiq; luto: qualesq; fuere priores.
 Omnis uirgo: cunctisq; infesta superbis
 Te communis amor peruellat originis: atq;
 Deuoti cordis quæso miserere meiq;
 Quod si mortalem formam si munera fluxa
 Diligere ardenter soleo: quid fiet in ista?
 Quæ formosa potēs: quæ sãcta eternaq; diua est.
 Per te si nostra de conditione resurgo:
 Cenoso miseroq; statu: tibi candida uirgo
 Ingenium curasq; dico uerfusq; canoros
 Et liguã & lachrymas corq; & suspiria mœsta.
 Ad meliora uada afflictã iam dirige cimbam
 In partemq; bonam mutatas accipe curas:
 Iamq; dies o diua uenit suprema: proculq;
 Esse nequit. properat cursim sic tēpus & ãni:
 Corq; meū nunc mors: nunc mens sibi cōscia uellit:
 Nunc me diua tuo commendes inclyta nato
 Est q; uerus homo & uerus deus: hūc rogo suplex
 Ut gremio hanc animam teneat foueatq; beato.

111

Carmen Philippi Beroaldi de die Do-
minicæ passionis.

Enit mœsta dies: rediit lachrymabile tēpus.
u Sancta salutiferi celebrātur funera Christi.
Nunc oculi rubeāt fletu: nūc pectora plāctu

Liuida sint: crebris singultibus ilia uellat

Quisquis amat Christi nomē & numen adorat.

Hæc lugenda dies nigroq; notanda lapillo est.

Gaudia: nequitia: ueneres: conuiuia: lusus:

Scoma: uoluptates: risusq; iociq; salesq;

Este procul: ueniant cum sollicitudine fletus

Cura: dolor: gemitus: meror: suspiria. luctus.

Hæc est atra dies atro signanda colore.

Nunc sint pullati proceres / pullataq; turba.

Atrati pariter ueniant iuuenesq; senesq;

Omnis uestitu ueletur foemina fusco.

Mœreat omnis ager / mons / siluæ / flumina colles /

Mœreat omne gēus pecudū: genus omne ferarū:

Squamosumq; pecus pisces: pictæq; uolucres:

Aer: uulcanus: tellus: mare: cynthia: titan:

Sidera: calicolæ: mundus. sint omnia mœsta,

Hæc est mœsta dies mœroris conscia magni.

Nunc Heracleti lachrymas uultusq; seueros

Crassi: & Xenocratis faciem frontemq; catonis /

Squalentēq; decet barbam usurpare reorum.

Nemo uel infectas cocco uel murice uestes

CARMEN DOMINICAE PASSIONIS.

Induat: ostrini nemo tyriiq; coloris
Vestimenta gerat: non fuluo splendeat auro
Torquis: nec digitos oneret carbunculus ardens.
Nec p̄mat articulos adanias uiridisq; smaragd⁹.
Impexaq; comæ: sit crinibus æmula barba.
Non cerufatis incedat scemina buccis:
Nullaq; pigmentis linat os/aut labra coloret.
Non matrona potens gēmata monilia gesser/
Nec segmenta ferant aut lutea flammica sponsæ.
Hæc est illa dies: qua per tormenta labores:
Mille alapas mille & colaphos: conuicia mille
Mille flagelliferos tortores: uerbera mille
Et recutorum ludibria iudeorum:
Ille opifex rerum Christus: mundiq; capacis
Conditor excellens: & inenarrabilis auctor
In cruce suffixis manibus pedibusq; pependit
Spinea ferta gerens: myrrataq; pocula gustans.
O funesta dies o lamentabile letum.
O gentis rabies o mens furibunda prophanæ
O scelerata cohors libycis truculentior urfis:
Tigrideq; hircana: Siculaq; immanior aula.
Siccine sacrilegas uos iuuat sanguine sancto
Commaculare manus iudei: & dedere morti
Illum: qui uobis uitam lucemq; benignus
Donarat: campos qui lacte & melle fluentes
Imperiumq; potens dederat, sedesq; beatas.

Qui phariū mergens etythreo in gurgite regem
 Afferuit uestros in libertate parentes.
 O scelus o labes. monstrum portentaq; dira
 Asportanda procul: terrasq; agitāda per omnes:
 Tu ne palestinae soboles nequissima gentis
 Audebas tam grande nefas: ut perdere uelles
 Qui te seruauit per secula plurima Christum:
 Qui sacras leges diuināq; dogmata Mosi
 Tradidit: & scriptas solymorū in monte tabellas:
 Ut tu palmiferis sancta in regionibus esses.
 Heu quas per soluis grates pro munere tanto.
 Heu qua pro meritis tantis ingrata rependis.
 Ecquod idumeo reperitur crimine maius:
 Crimine: quod nulli possint æquare nepotes
 Crimine: quod cunctis sit detestabile seclis.
 Nulla ne uesanum potuit cohibere furorem
 Religio: non cana fides: non in dlyta uirtus
 Priscorum: non tanta pii miracula Christi:
 Non tot ueridicis predicta oracla prophetis
 Sacrilegis ualuere animos reuocare furentes
 Consiliis: tam dira lues precordia pressit:
 O mortale genus uecors: O pectora ceca
 O gens infœlix solymorum & ceca futuri
 Perdere dum Christū affectas: te perfida perdis.
 Nam uos dira manent tormenta: & seua gehēnæ
 Supplicia: excruciant ignes flammæq; perurunt
 Sulfureæ: luitis meritas semperq; luctis

Penas pro scelete hoc infando ac talibus ausis.
 Sors natos eadem insequitur:seriemq; nepotum
 Cunctaq; posteritas huic est obnoxia culpæ.
 Et purgare datur nulli commissa parentum:
 Quin uos dira coquant mortis tormēta secūda.
 Sic circuncisæ mulctantur crimina gentis:
 Sicq; patres:nati:sic qui nascentur ab illis:
 Nullus habet stabiles sedes iudeus apella:
 Nulli certa domus:nulli sua rura coluntur.
 Utq; procelloso iactatur in æquore cimba:
 Quam uelis & remigio ac rectore carentem
 Sudificus boreas rapit huc:notus humidus illuc:
 Hinc euri uersat rabies:at circius illine
 Afflictamq; rotant infesto turbine uenti:
 Haud aliam degens uitam fugitiuus & erro
 Errabunda trahit uestigia:fertur & illinc
 Huc redit:& nūsq; figit patrimonia uerpus:
 Lucifuga:infamis uiciato fœdus odote.
 Utq; aquilam cignus:cornicem noctua:miluum
 Coruus:murem elephas:gallū germanicus odit.
 Ut cōgrum murena:lupum canis:utq; camelum
 Odit equus:sic cuncti homines odete nephandā
 Progeniem:diræq; cauent commertia gentis.
 Ite igitur uesana manus recutitaq; proles
 Ite palestini generis mutilata propago
 Figite preclarum de seruatore tropheum
 Sacrilegas armate manus:linguasq; procaces

Exercete odiis:& christi pofcite mortem
 Mortem:quæ uobis flagrantia tartara pandit,
 Mortem:quæ nobis patefecit limina cœli,
 Quæ mortis uires & formidabile uirus
 Infidiatoris fracta ceruice draconis
 Extinxit:rupit pedicas:nodosq; resoluit.
 O mors tu nobis uitai lumina prebes:
 Nectar & ambrosiæ succos tu sancta propinas:
 Per te tartareos manes immane:barathrum
 Infernosq; lacus stygios plutonia regna
 Effugimus:per te sublimia tecta peruntur.
 Panditur elysium per te sedesq; beatæ.
 Per te syderei penetramus limen olympi:
 Per te parata salus:per te celestia regna.
 Hec nobis optanda dies uenerandaq; cultu
 Precipuo:niueis hec est signanda lapillis.
 Quare o cultores Christi fideiq; probatæ:
 Quos habitu modo squalenti lugere iubebam:
 Mutato cultu:pro mestis summite letas:
 Pro nigris tyriasq; togas:infectaq; cocco
 Pallia:sint gemme digitis:ceruicibus aurum.
 Pro lachrymis risus:pro planctu gaudia funto.
 Pro merore ioci:pro sollicitudine lusus
 Hec celebranda pio semper ueneradaq; cultu
 Hec nobis est festa dies:qua sanguine fuso
 Christus tormentis & funere functus acerbo

CARMEN DOMINICAE PASSIONIS.

Faucibus eripuit Sathanæ eternisq; gehenne
 Suppliciiis mortale genus ac morte secunda.
 Christe patris summi non enarrabile uerbum
 Christe dei uirtus: sapientia summa parentis
 Aeterne æterno mundum cum patre gubernans
 Christe potens rerum Maria de uirgine nate
 Quæ genitrix sine patre fuit: sinceraq; uirgo
 Sola salutiferam peperit sine coniuge prolem:
 Omnipotens te Christe precor miserere Philippi
 Si puro te corde colo: si numen adoro
 Christe tuum: legesq; tuas: si dogmata sector
 Christe tua: & trinū ueneror te nomine & unum.
 Da ueniam erranti: parcas peccasse fatenri.
 Succurasq; meis Rex clementissime rebus:
 Ut uiuam felix & mente & corpore sanus
 Eterniq; fruar post mortem luminis aura
 Christe piam matre fratres charosq; propinquos
 Er mihi iocundos per tempore longa sodales
 Custodire uelis: quæso o Rex maxime regum
 Hoc precor in primis: hec sint rara uota p̄cantis.
 Beniuolum pylia nobis etate parentem
 Bentiuolamq; domum serues: ut prospera felix
 Floreat: utq; diu patriæ moderetur habenas:
 Fortunara bonis cūctis: & per sice gaza.
 Auxiliumq; feras miseris mortalibus. Amen.

Ad Magnificum Annibalem Bentiuolum
Philippi Beroaldi carmen.

Decus eximiū & gētis generosa ppago
 o Benriuolæ: o patriæ dulcis alumne tue
 Hunc cape trāq̄llo uultu facieq̄ libellū
 Annibal: & nugas perlege quæso meas.
 Fabula tancredi mesta eit: Boccatius auctōr.
 Hanc nos romano uertimus eloquio.
 Hanc tu uulgato / lege tu sermone latino:
 Atq̄ animum alterna cognitione foue.
 Illa suo candote placet. sed nostra placebit
 Si fuerit genio grata camena tuo.
 Sunt hec parua quidē fateor: sed magna subīde
 Esse solent paruis dereriora bonis.
 Hoc adamas gē mæq̄ docēt: quæ corpore paruo
 Oblectant reges: diuiri busq̄ placent.
 Nos contra horremus magnos persepe gigātes.
 Terremur magnis sepe uoluminibus.
 Quod si non sordent iste leuiora: dabuntur
 Mox maiora: uale spesq̄ decusq̄ meum.

Fabula Tancredi ex Boccatio in latinum
uetsa a Philippo Beroaldo.

Ancredus placida p̄nceps ditioe Salernū
 Et paruum tenuit sceptriger imperium.
 Huius erat mite īgenium moresq̄ benigni.

FABVLA TANCREDI:

Huic tranquilla quies letaq; uita fuit.
 Vixerat hic nimum felix : nisi sanguine amatum
 Optasset senior commaculare manus.
 Filius huic nullus fuerat prolesq; uirilis:
 Cui moriens pulchrum raderet imperium.
 Sed fortunatus nimum foret atq; beatus
 Si foret in magna filia nulla domo
 Sola fuit forma excellens & nubilis æuo
 Filia corporeis conspicienda bonis.
 Gismondæ nomen natæ dixere parentes:
 Quæ poterat dici Cynthia siue Venus.
 Cuius erat facies priscis æquanda deabus:
 Cuius erat candor lacteus atq; color:
 Diligit hanc genitor solam. solamq; requirit.
 Hanc fouet: hanc uitam delitiaq; uocat.
 Multi illam antiqua dauni de gente petebant.
 Lucaniq; petunt cenotriiq; proci.
 Sed pater in longum cupidos producit amantes:
 Et nectit uarias callidus usq; moras.
 Tandem campanus multis de milibus unus
 Deligitur ductor spon sus : & ille placet.
 Gaudia concelebrant. lectus genialis in aula
 Sternitur: hic iuno est pronuba : suntq; faces.
 Hic hymenea canūt. sed enim iam fata recusant
 Connubium hoc felix perpetuumq; fore.
 Occubat ante diem properata morte maritus:
 Et deploratas deferit ecce domos.

Exequias postq̄ coniunx & iusta peregit
 Coniugis ad patrias mœsta remigrat opes.
 Iam pertesa uiri: rhalamumq; perosa iugalem
 Destinât in uiduo uiuere sola thoro:
 Hoc probat ipse parens. natamq; in celibe lecto
 Esse cupit sine qua uiuere triste putat:
 Forte fuit iuuenis regali pulcher in aula
 Moribus iugenuis & probitate decens.
 Is dominum solus curabat iussaq; obibat
 Principis egregia dexteritate potens.
 Hunc Gismonda sibi multis ex milibus unum
 Deligit: huic soli sola placere cupit.
 Deperit hunc surtim: limisq; aspectat ocellis:
 Hunc optat tenero posse fouere sinu.
 At iuuenis cui nomen erat guiscardus acuto
 Ingenio solers consilio que uaser
 Cognouit flammâ: & se presensit amari.
 Nec minus occultis ignibus ipse calet.
 Estuat & reneras est mollis flamma medullas:
 Vr seruens stipulas urere flamma solet.
 Hâc spectans pulchraq; oculos i uirgine figēs
 Diuitias cressi despicit atq; midæ.
 Gismondam eupit: hanc solam noctesq; diesq;
 Flagitat: hoc solum nomen in ore sonat.
 Fœlices parili quibus alma calefcere flamma
 Dat uenus: & quorum mutuus extat amor.
 Ambo cupidineas pariter sensere sagittas:

FABVLA TANCREDI.

Ambo complexus colloquiumq; uolunt.

Quid faciat Gismonda: parris custodia magni
Hinc premit: hic cohibet dedecus atq; pudor.

Quid nō sentit amor. fallacem excogitat artem
Fœmina & archanas conficit ipsa notas.

Littera dissecta celatur arundine furtim:

Quam dat amatori pulchra puella suo.

Callidus hanc cannam remere non credit amator
Esse datam: inuentas inspicit ille notas.

Gaudet amās laudatq; uiā: quā fœmia mōstrat:
Polliciti expectans gaudia concubitus.

Scripta docent: furtiuus amor coiungete amātes
Quo possit cupidos tempore quo ue loco.

Star uetus & densis uestitur sentibus antrum.
Aulæ contiguum principis atq; lari.

Desuper exigua patefactum luce foramen
Imminet: hoc uepres hoc quoq; spina tegit.

Illinc angusti calles & femita rendit

Gismondæ ad thalamum conspicua scq; fores:

Nemo hanc speluncam longeua ætate peresam
Nouerat: hæc nullis u fibus apta fuit.

Quid nō cernit amor: quid nō uestigat amator:
Illam deprendit fœmina prima specum.

Illud monstrat iter. carpendus flosculus illinc
Ille est: qui tantam spirat amariciem.

Quisquis amare cupit discrimina nulla tecuset
Omneq; tormentum iudicet esse leue.

Guiscardus nitidis exutus uestibus hirtum
 Induitur corium precipitatq; moras.
 Impiger angustum demisso fune foramen
 Intrat sublustri nocte iubente deo.
 Continuo cecas nullo comitante latebras
 Exuperat. ceptis sancte cupido faue.
 Tuq; uenus iuuenem: qui se tibi credit: ab omni
 Eripe nunc casu subsidioque foue.
 Gismonda interea dilectum expectat amantem/
 Sola: tremens inter spemq; metumq; labans.
 Iam Guiscardus adest. dominā iam cōspicit: & iā
 Alter in alterius candida colla ruunt.
 Oscula iam carpūt. iam mutua gaudia fumunt:
 Illa suum dominum iam uocat: ille deam,
 O fortunari natiq; fauentibus astris:
 Gaudia si uobis hæc diuturna forent.
 Nil homini firmū est. nulla ē diuturna uoluptas,
 Candida nullius it sine nube dies.
 Nā dum sæpe iocos dū dulcia furta frequentant
 Fortunæ in laqueos in sidiasq; cadunt.
 Primus furtiuum sentit Tancredus amorem,
 Primus proh natæ cernit adulterium.
 Ingemit & magno perculsus corda dolore
 Quid faciat nescit. con filioq; caret.
 Tandem custodes tenebroso ponit in antro
 Qui furtim egressus introitusq; notent.
 Sic miser & fato natus Guiscardus iniquo

FABVLA TANCREDI.

Prenditur & domini sistitur ante pedes,
 Cui mox Tancredus lachrimis fedantibus ora
 Dat singultatis talia uerba sonis,
 Nec mea te pietas nec te clementia; nec ius
 Improbe in officio continuere pio,
 Hoccine pro meritis tantis ingratis rependis?
 Ut cupias nostram commaculare domum,
 Proh dolor infandum facinus scelerataq; facta
 Vidi ego, nil ultra dissimulare potes.
 Cōtra hæc Guiscardus, maius Tancrede cupido
 Possidet imperium plusq; uigoris habet
 Quam tu q̄ leges q̄ fas q̄ nostra uoluntas,
 Is iussit, contra quis quear ire deos?
 Gismonda interea ranrarum nescia rerum
 Inter uirgineos stat speciosa choros,
 Ecce pater lachrymās turbato pectore natam
 Seuocat: & soli talia solus ait,
 Cum tua nata mihi uirtus probitasq; fuisset
 Cognita: cum mores ingeniumq; piū:
 Credere te quiui nunq̄ committere tantum
 Posse nefas: q̄rum his uidi ego luminibus,
 Tu ne pudiciam potuisti prodere sanctam:
 Et stupro corpus prostituisse tuum?
 Te proter misera est atq; erumnosa senectus
 Nunc mea: te propter nunc mihi uita grauis,
 Quod si incesta tuo flagrabar corde libido
 Nec poteras casto uiuere casta thoro

Saltem patricius saltem generosus amator

Ille foret: cui te prostituiffe cupis.

Hoc est q̄ doleo: quod cor mihi uellicat hoc est:

Quod tibi Guiscardus perfidus ille placet

Pauper uilis inops humili de sanguine natus

Qui matrem ignorat sordidus atq; patrem.

Qui mihi mox meritas p̄soluet sanguine penas:

Colla q; carnifici qui iugulanda dabit,

De te quid statuam dubia est sententia: nutat

Mens mea: & a tantis fluctuat ic̄ta malis.

Hinc amor & pietas iram cohibere paterna

Me monet: hinc stimulat me tua nequitia,

Illa iubet ueniam tibi me indulgere: sed ista

Vt preter mores sim truculentus atrox.

Exitus in dubio est. tu nunc exprome quid ista

In re decernas improba: scire uelim.

Talibus exarsit magno percussa dolore

Gismonda & lachrymas uix cohibere potest.

Mox animosa uiro similis lamenta recusat

Fœminea: & uitæ prodiga: certa necis

Hæc patri responsa dedit. non deprecor ipsa

Nec nego quæ quereris me meruisse pater.

Altera res quoniam mihi nil prodesse ualeret:

Altera ne proffit nec iuuet ipsa uolo.

Non ego nûc uerbis animum mulcere benignis

Quero tuum: ueniam nec peritura rogo.

Guiscardum fateor ḡtacilem non rustica amaui:

FABVLA TANCREDI.

Et dum luce fruar nomen amabo pium.

Quod si morte carent animæ: si manibus ullus

Sensus in est: huius grata erit umbra mihi,

At non ut iactas mihi tam furiosa libido.

Quam tua segnities suasit amoris opus.

Debas genitor calidæ meminisse iuuentæ

Quantaq; scemineo pectore flamma calet,

Cernere debueras q̄ sum tibi filia mollis:

Quod non ex ferro nata neq; ex silice.

Non tātum ardet apex ætneus: flagrat olympus

Nec tantum: q̄tum cor iuuenile calet.

Quāq; puellares genuino ardote medullæ

Flagrant: quas luxus deliciæq; fouent.

Non potui sterilis florem fructumq; iuuentæ

Perdere: uestalis non ego uirgo fui.

Olim experta uirum & ueneris dulcissima dona

Non queo mellitos non meminisse iocos:

Quid facerem iuuenis diues formosa puella?

Id facio: quod uel penelopea probet.

Atria cōplures proceres pater ampla frequētant:

Ingentes quorum conspiciuntur opes:

Ex illis fateor placuit mihi nullus amator.

Nullus quiscardo est uisus amabilior.

De quo conquereris de quo gemis: est q̄a pauper

Et quia maiotum stemmata nulla colit:

Nemo est crede mihi genitor laudandus ab illis

Quæ sunt fortunæ munera fluxa bonis.

Veraq; nobilitas non est in stemmate longo
 Non in cerosis est fita imaginibus.
 Vna est cunctorum prima & genitalis origo:
 Omnibus est genitor iuppiter estq; deus.
 Sola facit uirtus generosum sola beatum:
 Sola potest mentes demeruisse probas.
 Hæc in guiscardo tam pura & clara refulget
 Ut fulget cœlo cynthia sidereo.
 Hunc ego dilexi: quod si pater optime tūrpis
 Hic tibi & infamis esse uidetur amor
 Tu certe in causa es. nāq; hūc tu semper amasti:
 Qui tibi charus erat: non mihi charus erit?
 Est & erit charus. quod si uestigia patris
 Nata sequor: debes ipse probare pater.
 Guiscardus placuit: qui nobilis & generosus
 Virtute effectus conspicuusq; uiget.
 Est pauper fateor: spectat sed dedecus ad te:
 Egregio qui das premia nulla uiro.
 Verum nobilitas non paupertate fugatur:
 Fortune uirtus succubuisse nequit.
 Multi nunc regno clari sceproq; potentes
 Olim pauperiem sustinuere grauem.
 Contra mendicat uestem uictumq; precatur
 Qui quondam magno floruit imperio.
 Has fortuna uices p̄stat: nosq; admonet: ut quæ
 Permutant dominum despiciantur opes.
 At quod in extremo nondum decreuisse fateris

FABVLA TANCREDI.

De me quid statuas/ambiguusq; manes.
 Illud tolle precor, nam si Guiscardus ad orcum
 Mittitur atq; tuo concidit ense miser
 Subsequar ipsa comes: nā fors quæcūq; misellū
 Me quoq; seua manet, mors trahet una duos.
 I nunc fœmineo lachrymas effundere ritu
 Perge: unoq; ambos uulnere dede neci,
 Talia commemorans animo Gismonda uirili
 Reddidit attonitum sollicitumq; patrem.
 Qui cuncta expendens tandē sic destinat: ut det
 Guiscardus meritum crimine supplicium,
 Acciriq; iubens fidum notumq; ministrum
 Imperat ut iugulet nocte silente uirum.
 Iussa facit propere seruus: qui corda reuellens
 Ad dominum defert sanguinolenta truce[m].
 Hoc cor Tancredus fuluo componit in auro
 Et mittit natæ dona nefanda ferus.
 Admonet & seruum; uerbis ut munus adornet:
 Hæcq; suo ad natam nomine iussa ferat.
 Hæc tibi dona parēs mittit: cape gaudia: sūt hæc
 Illa nimis cordi munera grata tuo.
 Gaudia nam simili genitori sorte rependis:
 Qui potuit bis te sospite posse mori,
 Postq̄ Guiscardi cor lamentabile nouit
 Gismonda ad famulum uersa dolenter ait,
 Non aliter mitti meruit tam nobile munus,
 Cordi conueniunt aurea busta pio,

Hoc solum facis o genitor quod filia laudet.

Hoc propter grates nunc tibi tristis ago.

Iamq; uale: extremū hoc tibi iā moritura reliquo

Mox pateræ incumbens talia sola refert.

O dulce hospiciū & gismondæ sola uoluptas

Dulcius o cunctis cor mihi diuitiis.

Dispereat qui causa fuit: qui iussit ocellis

Inuitis ut te cogerer aspicere.

Debit esse satis q; cor te corde uidebam.

Quodq; tuæ menti mens mea iuncta fuit.

Vixisti & cursum tibi quem fortuna parauit

Explesti exutis sollicitudinibus

Iamq; tenes metas: ad quas festina breuisq;

Vita hominū properat quadrupedāte gradu.

Fuluū Tancredus pater & regale sepulcrum

Iure dedit: uirtus hoc tua digna fuit.

Nil preter lachrymas nostras preterq; querelas

Heu cor dulce tuis defuit exequiis.

Non tamē his lachrymis sic dii uoluere catebis:

Quas ego persoluam nunc tibi uita pias.

Post hæc efficiam languens ut spiritus istinc

Egrediens umbræ sit comes usq; tuæ.

Te duce lustrabo loca plena silentibus umbris.

Te duce per campos ibimus elysios.

Haud equidē dubito qn tu quoq; nostra perres

Tecta: & apud manes officiosus ames.

Dixerat: & lachrymis paterā manātib; implet:

FABVLA TANCREDI.

Quæ uelut effusæ precipitantur aque.
 Oscula dat cordi gemebundaq; lumina cordi
 Infigens largis fletibus ora rigat.
 Mox siccata genas atq; exaturata dolore
 Iam tremebunda suæ conscia mortis ait.
 Exolui officium quod amor pietasq; requirit
 Nostra: parentales struximus inferias.
 Dixit & exprompto quod fecerat ipsa ueneno
 Ebibit impauide pocula mortifera:
 Conscenditq; thorum manibus cratera retentās:
 Cordeq; Guiscardi cor premit usque suo.
 Mirantur famulæ ignaræ. pars fletibus ora
 Commaculat: pauet hæc: illa stupore silet.
 Ast ubi iam dominæ sensim morientia membra
 Aspiciunt properat flentq; docentq; patrem.
 Ille repente uolat thalamumq; ingressus apertum
 Iam uita natam deficiente uidet.
 Ingemit: & sero damnat sua facta; trucisq;
 Penitet incepti consiliiq; mali
 Tūc oculos moribūda leuans Cismōda iacentes
 Edidit extremos uoce labante sonos.
 Has serua genitor lachrymas ad tristia fata.
 Non fatis nostris talia conueniunt.
 Quis furor hic? defles tota quod mente petisti.
 Defles quod factum est te faciente nephas.
 Sed si ulla affectus remanet scintilla paterni:
 Et si quid patriæ iam pietatis habes.

Te rogo sancte parens: extremū hoc munus amanti
 Concede. & natæ sacrata uota tuæ:
 Nil quoniam in uita nobis commune dedisti:
 Communi ut saltem contumulemur humo,
 Sic ait & cordi incumbens dulcissima linquit
 Lumina: tartareas mox subit umbra domos.
 Regia tunc omnis lachrymis planctuq; sonoro
 Perstrepat: & tota est luctus in urbe frequens.
 Ante omnes gemitu princeps Tancredus acerbo
 Confectus natæ se superesse dolet.
 Post meritas lachrymas & post lamēta sepulchrū
 Extruit antiquæ nobilitatis opus.
 Atq; una amborum cineres componit in urna:
 Ambobusq; pias exhibet exequias.
 Exitus hic ille est miserorum & finis amantum:
 Quos amor ante diem misit in elysium.
 Discite nunc iuuenes: qui iam cepistis amare:
 Quot gemitus prestet quot mala seuus amor.

Eiusdē endecasyllabon de officio scribæ.

Ici qui cupit optimus bonorum
 d Scribarum: & uiridem tenere palmam
 Inter decurias recentiorum
 Monstrari digito: omnibus placere:
 Sit prudens: facilis: bonus: fidelis:
Intra pectora sanctiora condat

DE OFFICIO SCRIBAE.

Arcanum sibi creditum : nec ulli
 Promat. sit modici breuisq; somni.
 Nullos difficiles putet labores.
 Sit cultor domini frequens palati.
 Primus uentitet: ultimus recedat.
 Sit rerum ueterum ac recentiorum
 Thesaurus probus: atq; litteratos
 Scribat uersiculos / epistolasq;
 Facundas: nitidas: breues: apertas:
 Crebris sensiculis scaturientes:
 Nullas stultitias ineptiasq;
 Nulla & barbara uerba continentes.
 Sit uelox manus: expedita lingua:
 Quæ nūq; calamum moretur acrem.
 Huic sit uita seueta : sermo comis
 Urbano sale & attico lepore
 Fartus : non sine sanctitate auita
 Verbosi fugiat notam malignam
 Paucis expediens agenda uerbis.
 Cancellatius: ut recentiori
 Scribas nomine nuncupem uetustos:
 Dicit qui cupit & cupit uideri
 Perfectissimus: omniumq; princeps :
 Hic nil falsidico loquatur ore.
 Nec sit polypus: aut rapax celeno.
 Nummos exigit a cliente paucos
 Subscribens precio leui libellos.

Nec lucrum petat inde: sed lucello
 Contentus tenui paret fauorem
 Maiorum sibi/ pauperum: minorum.
 Talis si fuerit repertus usq̄
 Q ualem rusticulus canit libellus
 Nostra hunc tēpora diligent: probabunt:
 Hunc & secula posteriq; dicent.

HEXASTICHON.

e Gregius scriba & tenuē pfectus ad unguē
 Esto bonus: prudens: impiger: assiduus,
 Arcani custos fidissimus: utilis urbi:
 Lucrum ingens nolit: parua lucella uelit.
 Sit comis sermone: stilo grauis: arte politus;
 Viuidus ingenio: uiuidus & calamo.

DISTICHON:

Arcani custos: prudens: linguaq; politus
 Et calamo facilis scriba erit eximius,

Eiusdem Vir prudens.

r Ebus i aduersis uir prudēs atq; secūdis
 Perpetuū discet uitæ seruare tenorem.
 Fortunæ instabili nusq̄ cōfidet: acerbos

Illius spernet uultus / spernetq; benignos.
 Inuictus duplicem librato examine lancem
 Pensabit. summumq; bonum laudabile quod fit
 Credet : & a sancto nūq̄ disjunget honesto.
 Nulla libido uirum frāget: summūq; malorum
 Esse uoluptates cordata mente monebit.
 Et quæ miratur uulgus uirtute. minora
 Ducens : toto animo metam spectabit ad illam
 Quam fixit zeno & diuini dogmatis auctor:
 Qui non expauit gelidas haurire cicutas
 Delatore anyto morti damnatus iniquæ.
 Nec magis ad dextram flectet flectet ue sinistra.
 Certa sed infiget uestigia tramite recto.
 Idem culpabit quicquid mensura modusq;
 Non reget: at fuerint si quæ moderata probabit.
 Hic uicia inculsans personæ parcet. amicū
 Non petet ex mensa triuuis unctaq; popina
 Non petet ex lustris. sed qui præcepta Platonis
 Qui cata Aristotelis callebit dogmata: in illum
 Totus pronus erit: illi sua gaudia curas
 Et studia & mores referabit: & omnia pandet.
 Atq; anima ex una duo corpora uiuere ducet.
 Sæper idē uelle atq; idem quoq; nolle placebit.
 In summa sapiens ad cuncta pericula fortis
 Eriget indomitam mentem: nulloq; premetur
 Pondere : & a nullo raptatus turbine cedit.

Instar idumæ palmæ : quæ munere diuūm
 Quo magis opprimitur tãto magis exit in auras
 Ethereas uictrix, & recto uertice surgit,

Epigrama ad Petrum bonum Citharedum.

i Am cedat Thamyra: iã methymneus Arion
 Cedant threiciæ plectra canora lyræ:
 Cedat & amphion Dirceus: cedat olympus,
 Et Timotei docta liniq; chelis.
 Et cum Terpandro cedar crinitus ioppas:
 Blandaq; chironis barbyta nubigenæ.
 Cedat & archadicus deus: & patareus apollo
 Et lyrici uates: Thespiadumq; chorus.
 En Cythæredus adest æui noua gloria nostri:
 Petrus cognomen ex bonitate trahens.
 Hic celeri dulces percurrit pollice neruos
 Et mouet artifici mobilitate manus.
 Exprimit hic fidibus resonantia uerba canoris:
 Est testudo loquax huius in arbitrio.
 Perstringunt acies oculorum & lumina fallunt
 Petri docta manus articuliq; leues.
 Hunc post fata uolet summi regnator olympi:
 Hunc uolet infernus Tartareusq; pater.
 O Bone ter scelix: Qui post tua fata: tonantis
 Aut iouis elysii qui cythæredus eris.

In cenam datam Principi Bentiuolo
a Mino Roscio .

I Vculli cenas sileat patinasq; uitelli:
Nec non Antoni prandia pisca fides:
Fercula pontificum nemo aut epulas Saliorum
Iactet:& albanas Cæsareasq; dapes.
Iam patina Esopi cedat:iam luxus Apici:
Et ptolemeorum prodiga luxuries.
Iam sua campani taceant conuiuia: pœnus
Quæ sensit pœnis pernitiōsa suis.
Nec medi iactent reges siculiq; Tyranni
Vana quæ sitos ambitione cibos.
Omnia iam cædant conuiuia:prandia:cenæ:
Quæ celebrant uates:samaq; cantat Anus:
Fercula sunt Regum:sunt hæc ientacula diuum:
Hæc nectar sapiunt,pocula:& ambrosiam
Hæc nitida:hæc dubia ē:hæc est lautissima cena
Quam gens dat genti Roscia Bentiolæ:
Iuppiter huic epulo si forte uocatus adesset:
Diceret. In celis talia non habeo.

Quod ueriores sunt imagines ex libris
q̄ ex nomismatis .

n Il p̄stare queūt tibi fusa nomismata plūbo:
Nullus inest mutis usus imaginibus.

Nulla hęc utilitas: nulla est mihi crede uoluptas,
 Vix oculos pascunt talia: non animum.
 Quare age: cum fictis ueras mutato figuras:
 Et pro plumbosis chartea signa cape.
 Est scriptis uiuax facies: est forma perennis
 Magnorum Regum nobiliumq; ducum:
 Scriptis Cæsarei proceres sanctiq; Catones
 Scriptis Pompeius noscitur atq; Numa.
 Hęc ueræ effigies: hęc sunt simulacra uirorum:
 Hi spirant uultus: hęc monumenta uigent.
 Id tibi scripta dabūt: qđ nulla nomismara possūt,
 Sic oculos poteris pascere: sic animum.

Epithaphium accipitris.

Ccudit aeris proles pulcherrima gentis
 Occidit accipitrum gloria / splendor / honos
 Vix dudum nido discesserat iste paterno.
 Et uix maternos spreuerat esse cibos
 Iam formosus erat: iam fortis: & unguibus uncis
 Cceperat & rostro carpere cortis aues.
 Sape columbini foetus: & picta coturnix.
 Passa sub accipirre est fata cruenta gemens.
 Hic domini solamen erat: cura q; leuabat.
 Hic domino lusus delicia q; dabat.
 Confestim hic aderat primo clamore uocatus
 Deq; manu domini norat inire dapes.

Proh dolor ecce iacet modo funeſ raptus acerbo:

Qui nec langoris ſigna puſilla dedit,

Nam ſubito occubuit: ſpectat dū feruida phœbi

Lumina: & apricus ſub ioue carpit iter,

Tu uero accipiter diri ſolatia fati

Hæc habe apud manes tartareasq; domos,

Quod tibi grata dolens dñs monumēta parauit,

Nec poteras tumulo nobiliore tegi.

Namq; iaces inter floresq; herbasq; uirentes:

Imminet & buſto Roſmaris ecce tuo.

Laus equi curſotis ad Hānibalē Bētiuolum,

Oedat Amycleus ſonipes: & cedat Arion:

Xanthus & hirpinus: q; memorantur equi,

Cedant Eumeli Alipedes: cedatq; podarges.

Atq; omnes quos quos rumor in aſtra uehit,

Ocyor hic ceruis: uolucrum pernicioſis

Ocyor eſt uentis: fulmineaq; face,

Euolat ante omnes primus: longoq; ſenſcens

Subſequitur ſpacio quiſq; ſecundus erit:

It leuis: atq; pedum ueſtigia nulla relinquit,

Puluerem nec certas imprimat ille notas.

Nō opus eſt ſtimulo: crebrisq; animare flagellis,

Sponte uolat: Calcar mitre: lupata tene,

At tu Bentiolaæ Soboles clariffima gentis

Hannibal eximio uiue ſuperbus equo,

Qui tibi sæpe dabit pulchro in certamine palmã
Ornabitq; tuas fronde uirente fores.

Philippi. B. Epi. Ad Mag. Príncipe Io. Bentiuolũ.

Vi pedibꝰ uolucres supabat cursibꝰ auras
q Inter cornipedes gloria barbaricos.
Confectus longo iacet hic Ciuetonius æuo
Qui domino palmam sæpe parauit equus.

Philippi. B. Epitaphiũ Malatestæ Carbonesii.

Vi forma puerum maronianum
q Et phœbum superabat & liæum:
Qui forma poterat puer uideri
Ideus: fieri Iouis minister.
Decius manibus tonantis uxor
Hauisset dea poculum libenter.
Quem pallas cuperet libens maritum
Pro quo iam Cybele dedisset atym:
Et Myrrhæ Sobolem uenus decoram:
Omnes cui cuperent placere nuptæ:
Omnis quem cuperet puella sponsum.
Heu fato Malatesta raptus atro
Carbonesius hoc iacet sepulchro.
Extinctus uiridi miser iuuenta
Lustris quattuor heu nefas peractis
q iiii

Hos cū uersiculos leges uiator
Effusis lachrymis genas rigato.

Idem.

Vi formā Cytherea uenus charitesq; decorem
Singula cui superi dona dedere dei
Hic situs est fato raptus Malatesta procaci
Qui nondum quinas implet olympiadas.
Non aurum non forma nalet nec flosculus æui
Votaq; lanificas exuperare deas.
Hunc genitor deflet : gens Carbonesia luget
Hunc merent iuuenes:hunc pia turba senes.

Epitaphium Roberti Sanctoseuerinatis.

Il queror o supi letū hoc, sic occidit Hector
Traiectus phthia pectora seua manu.
Sic duo scipiadae pereunt:quos hosticus ensis
In tartessiaca dat regione neci.
Sic & marcellus cecidit : quem bella cientem
Perforat hostili lancea torta manu.
Hæc sūt fata ducū:pulchrū ē cecidisse sub armis
Mors bellatori conuenit ista uiro.
Sic ego sic cecidi / sed non inglorius:orbem
Implet fama mei nominis atq; polum.

Idem.

Vantus erat dextra pellides : Tullius ore:
 ¶ Phillirides herbis: phœbus apollo lyra.
 Carmine meonides. ladas pede. lumine lynceus:
 Viribus alcides: religione numa.
 Tantis ego in bello fueram. mihi tota sub armis
 Sub clypeo: galea: casside uita fuit.
 Me puerum maioris & me bellona uirago
 Omnia perdocuit munera militia.
 ¶ Qualis Pelleus ductor libycusq; fuctunt
 Romulidæq; duces talis & ipse fui.
 Dum uult supremo duri certamine martis
 Sors dare me pccsum : sustulit ad superos,

Endecasyllabon in cōmentatiis Proptii
 ad Magnificum Minum Roscium.

Visquis carptor es & calumniator.
 ¶ Quisq; Liuidus. Osor. Obloquutor.
 Et lolliginis oblitus cruore:
 ¶ Quisquis rictibus improbus caninis
 Adlatras decus eruditiorum
 Sis quæso procula meis libellis.
 Non scribo criticisq; zoilisq;
 Non scripsi tibi. iure non uocatus
 Conuiuia eiicitur. Quid impudenter
 Te in cena aspicio mea accubantem?

Quæ non est tibi cocta delicatè,
Illi fercula nostra condiuntur
Qui luxū altitium probat : nec idem
Fastidit tenuem tamen paratum,
Cui uel reliquix placere possunt,
Tu uero stomachose nauseator/
Tangis singula dente qui superbo:
Aut menfas mihi pone lautiores
Nostra aut uescete cenula libenter;
Nos hæc quantulacūq; sunt benigno
Lectoti ingenuoq; candidoq;
Passim scribimus & damus legenda.
Vni sed tibi Mine dedicantur
Quem non fors mihi iudicē parauit:
Sed quem pagina nostra nominatim
Delegit sine prouocatione,
At tu iudice gaudibunda tali
Esto pagina : qui tibi aduocatus
Iam iam ex iudice fiet & patronus
Multa peditus eruditione:
Pollens consilio : disertus ore'.
Vnus qui merito potest uocari
Orator bonus & bonus senator.
Iam liuor uacet, improbiq; mustent,
Impetetritus exeas libelle.
Mino uindice nil tibi est timendum.

Vldricum Rosensem,

Ldrici nitidos lares adite

u Centenæ simul annotationes:

Atq; a limine protinus salutem

Centenam date regulo rofensi:

Q uo nil candidius dedere terræ

Arctoæ populis diu latinis:

Q ui comis facilis libens benignus

Vos uultu excipiet sereniore!

Vos larga premet osculatione:

Vos & perleget & manu tenebit.

Illi nomine mox meo agminatim

Hæc mandata referte diligenter.

O gentis decus inclytum rofensis

O rara probitate nominande

Auceps phasiacas dabit uolucres.

Venator capreas lepusculoſq;

Piscator maris amniūq; predam.

Merces iſtitor. hortulanus herbas.

Sic mittet ſua quiſq; ſic Philippus

Noſter cōditor & parens: patrono

Nos donat tibi. tu nouas clientas

Sub patrociniō tuo tuere.

Vni nos tibi mittimur dicamur

Vni ſcribimur omnibus legemur.

Vldrici nitidos lares adite

Centenæ simul annotationes.

DISTIC HON.

Fœlix cui cōstant bona corporis & bona mentis
Nec non fortunæ munera parca deæ.

Endecasyllabon ad illustrissimum
Ioānem Bentiuolum.

f Oelix o nimis & beate princeps,
Cuius presidio est beata fœlix
Pollens Felsina: nos fumus quieti,
Hoc pro te superos libens precabor:
Ut donent tibi nestoris senectam:
Augusti decus: & uicem metelli,
Sit natis quoq; faustias parentis:
Pro me hoc debeo te rogare princeps
Ut molli foueas pium clientem
Afflatu niuæ beatitatis,

Endecasyllabon i laudem Germaniæ.

o Germania muneris repertrix:
Quo nil utilius dedit uetustas
Libros scribere quæ doces premendo,
Fœlix frugibus: inclya & metallis,
Et diues pecoris: feraxq; gemmæ,
Quod glessum uocitant tui parentes:

Electrum attica: Succinum latini.
 Pollens principibus: potens uirorum:
 Qui glaucis oculis Coma; flaua;
 Grandes corpore: spiritu feroces:
 Septi robore: prodigique uitæ
 Hostes aggrediuntur & laceffunt.
 O germania gloriosa: salues:
 Tu uasa ex oricalcho: & apparatus
 Mensarum nitidum: ære: machinasq;
 Ad nos belligeras subinde mittis.
 Abs te turba uenit scholasticorum:
 Hoc qui gymnasiū excolunt opimant:
 Iam doctum & latialiter sonantes:
 Tris nuper quoq; regulos: badenses
 Lautos magnificos probos dedisti,
 Inter quos Iacobus emitescit:
 Lingua dexteritate comitate
 Cultu: mundicijs: nitore: uictu:
 Clarus. munificus. potens. disertus.
 Splendorq; & columen scholasticorū.
 At germania præpotens alumnos
 Ad nos confimiles subinde mitte.

Endecasyllabon ad Franciscū casatum ora
 torem ducalem

i Curre ad dominum citus libelle.
 Irecta ad nitidi lares casati,

Quo nil candidius benigniusq;
Quo nil doctius est politiusq;
Nostras diligit hic amatq; nugas.
Hic patrocínio suo fouebit
In fontem ingenuū probū clientem
In cuius gremio & sinu recumbens
Frontem nec metues Catonianam
Lingua nec metues timonianam
Nasutos quoq; naribus repandis
Mordaces quoq; rictibus caninis
Ronchos liuidulos iocos dicaces
Non assis facies : nihil timebis
Tutus praesidio mei casati
I curre ad dominum citus libelle.

Endecasyllabon Dicta septē sapientū.

Respicito finem uitae. Noscito temet.
Optima mensura est. sponsio damna dabit.
Plures nempe mali. peridonea tempora nosce.
τοπαυ consilium / cum ratione Regit.

Caelii calcagnini Ferrariensis epigramā.

Xi lucidus undecūq; Luci
Terfusus frugifer / elegans / rotundus
Nec graues metuas subisse rhonchos

Adeptus modo pristinum decorem
 Quem doctus Beroaldus & disertus
 Lima restituit seuiore.
 Nec solum tibi reddidit priorem
 Culum: at si quid erat parum remotum
 Consuetudine: dispulit tenebras
 Et lucem dedit enitentioem.
 Quare sub studium eruditorum
 Exi lucidus undecumq; Luci,

Endecasyllabon ad Maximū Anti
 stitē, D. Petrū episcopū Colocēsem.

i Dextro pede / Sidere & secūdo
 Fœlix pānoniam petas Aselle /
 Te non aspera saxa / non uiarum
 Scruppi / flumina / cespites / lacunæ
 Cluorum salebrosa / senticeta
 Delassent : iter hoc laboriosum
 Transcurras sine claudicatione.
 Commentaria nostra sarcinasq;
 Perfer nauiter / offerasq; Munus
 Petro Pontifici pio eloquenti /
 Quo nil doctius elegantiusq;
 Quo nil sanctius est benigniusq;
 Is te comiter obuioq; gressu
 Gratanter capiet / statim refectum

Vnguento / Ambrosia / Toro fouebit
Tunc molli satur educatione
Fies delictum tui patroni /
Gustabisq; rosas / eris Torofus
Splendens Floridus aureusq; Afellus.
I dextro pede / Sidere & secundo
Fœlix pannoniâ petas Afelle.

FINIS :

Opus Philippi Beroaldi / quo Orationes & poemata
continentur / Impressum a Benedicto Bibliopo /
la / Anno Salutis Millesimo quingentesi /
mo. Cal. Nouembribus. In clyto
Io. ii. Bentiuolo Rei. Pu. Bo
noniēsis Moderatore
Saluberrimo :

6x complete in 120 fls.

